II 65

NATUURMUSEUM

HANDELINGEN

der

Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent

NIEUWE REEKS — DEEL XXV

1971

GENT 1971

3401 -

XVII - 3

HANDELINGEN

der

Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent

NIEUWE REEKS — DEEL XXV

1971

GENT 1971

MAATSCHAPPIJ VOOR GESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE
TE GENT

★

Bestuur :

Voorzitter:
Professor Dr. H. VAN WERVEKE, Nieuwstraat 12, St.-Denijs-Westrem
Ondervoorzitters:
Professor Dr. J. DUVERGER, Toekomststraat 23, St.-Amandsberg
Dr. H. NOWE, Krijgslaan 1, Gent
Secretaris-penningmeester:
Professor Dr. R. VAN CAENEGEM, Veurestraat 18, Afsnee
Secretaris voor de publicaties:
Professor Dr. J. DHONDT, Blandijnberg 2, Gent

Lidmaatschap :

Bijdrage: 100 F jaarlijks.
Prijs van deze aflevering voor niet-leden: 150 F.

Briefwisseling :

Gelieve alle briefwisseling in verband met de *Handelingen* te sturen tot een van beide secretarissen.

Alle betalingen dienen gedaan via P.C.R. van de Maatschappij, nr 3706.80 (Abrahamstraat 13, Gent).

INHOUD

blz.

Jan DE GRAUWE : *De stichting van de Gentse kartuis „Koningsdal" te Rooigem in de parochie Ekkergem* 3

Herman BALTHAZAR : *Het sociaal-politiek wisselingsproces op het einde van de 18e eeuw - Casus : de Gentse Collatie, instrument van politieke doorbraak* 31

Hugo DE SCHAMPHELEIRE, Els WITTE, Fernand BORNÉ : *Vrijmetselaars te Gent tijdens het Empire en de Hollandse periode (1804-1824)* 73

Jan ART : *Bijdrage tot de geschiedenis van het Protestantisme in Oost-Vlaanderen 1830-1914* 211

NATUURMUSEUM GENT

DE STICHTING VAN DE GENTSE KARTUIS „KONINGSDAL" TE ROOIGEM in de PAROCHIE EKKERGEM

door

Jan DE GRAUWE

A. DATUM EN STICHTERS

De eerste kartuis werd door Bruno van Keulen gesticht in 1084 in de streek van Grenoble. Onder Guigo, de vijfde prior van dit eerste klooster, dat de Grande Chartreuse geheten werd, zijn reeds zeven huizen aangesloten zodat Guigo tussen 1121 en 1127 de Statuta, een soort algemeen reglement, zal opstellen op verzoek van de priors van de bestaande kloosters [1].

Voortaan mag er gesproken worden van de kartuizerorde met als centraal huis de Grande Chartreuse.

In 1134 komt er een kartuis in Sedan en in 1140 te Vervins. De uitbreiding naar het noorden toe zal pas opnieuw beginnen op het einde der XIIIe eeuw, o.m. Valenciennes in 1288. Dan komen de stichtingen in het huidige België, met als eerste klooster dat van Herne bij Edingen in 1314 [2], gevolgd door Sint-Kruis in 1318 [3], Kiel in 1323 [4] en in 1329 Zelem [5] en Sint-Martens-Lierde [6]. Gent werd rond 1328 gesticht [7].

Het is tegen de achtergrond van de politieke feiten in het eerste kwart der XIVe eeuw in Vlaanderen dat de stichting van die diverse kloosters, inzonderheid van Gent, zich aftekent. Het zou wonder zijn dat die stichting helemaal los zou staan in het tijdsgebeuren en dat er geen beïnvloeding zou zijn van de concrete politieke situatie.

Welke is dan die politieke situatie?

Robrecht van Bethune (1247 - 17-9-1322), graaf van Vlaanderen, heeft zich, na een lange strijd tegen Frankrijk voor de onafhankelijkheid van

(1) Un chartreux - Lettres des premiers chartreux, Paris 1962, p. 97-98.

(2) E. Lamalle, s.j., Chronique de la Chartreuse de la Chapelle à Hérinnes-lez-Enghien par Beeltsens et Ammonius, Louvain 1932.

(3) J. Vandemeulebroucke, De kartuis „Genadedal" te Sint-Kruis bij Brugge (1318-1580), Leuven 1965 (stencil).

(4) H. Delvaux, Het kartuizerklooster „Sint-Katharina" op het Kiel bij Antwerpen (± 1323-1542), Leuven 1956 (stencil).

(5) M. Peeters, Het Kartuizerklooster Sint-Jan te Zelem 1329-1500, Leuven 1958 (stencil).

(6) V. Gaublomme, De stichting van de kartuize te Sint-Martens-Lierde, in, Land van Aalst, 1, 1949, 43-49.

(7) Herhaaldelijk zullen we verwijzen naar R. Maes, De kartuis Koningsdal te Rooigem bij Gent 1328-1497, Leuven 1963 (stencil) die ons veel en daadwerkelijk hielp, waarvoor haar hier onze beste dank betuigd wordt.

Vlaanderen, verzoend met de laatste Capetingers op 5 mei 1320. Zijn oudste zoon Lodewijk († 1322) huwt Maria van Nevers en Rethel. Uit dit huwelijk wordt o.m. een zoon Lodewijk geboren in 1304 († 25-8-1346), die graaf van Vlaanderen, van Nevers en van Rethel wordt. Hij is in Frankrijk opgevoed en huwt in 1320 Margaretha van Artois, dochter van Filips V, koning van Frankrijk.

Laatstgenoemde Lodewijk zal in 1322 zijn grootvader opvolgen en is aanvankelijk de vriend van de grote steden in zijn strijd tegen zijn oom Robrecht van Kassel die aanspraak maakt op het graafschap Vlaanderen.

Op gemeentelijk vlak zijn Brugge en Gent nauw verbonden door de federatie van 1321 [8]. Deze toestand blijft echter niet duren. Brugge zal in 1324 in strijd geraken met Gent en het opnemen voor Robrecht van Kassel tegen Lodewijk van Nevers. Gent blijft deze laatste echter trouw; op 19-4-1326 komt dan de vrede van Arques, maar dit is geen definitief einde van de strijd, want de bepalingen van die vrede worden niet onderhouden.

Onder meer moeten de Vlamingen een kartuis bouwen bij Kortrijk (was dat omdat Lodewijk van Nevers in 1325 door de Bruggelingen gevangen werd genomen in Kortrijk?); ze moeten 3 groepen van 100 pelgrims sturen respectievelijk naar Compostella, Vauvert en Rocamadour en ze moeten de geplunderde kerken en klooster herbouwen of vergoeden.

Bij die vrede is Gent echter reeds in een veel gunstiger positie dan de andere steden [9].

Een definitief einde van de strijd der Vlaamse steden tegen Lodewijk van Nevers komt eerst na de slag van Kassel van 23-8-1328. De privilegiën van alle steden, behalve Gent, worden geannuleerd of zodanig gewijzigd dat hun essentiële waarborgen vervallen.

De religieuze feiten van belang voor deze studie, zijn de stichtingen van verschillende kartuizerconventen.

In 1314 werd Herne gesticht door Walter, heer van Edingen. Deze was gehuwd met Yolande, dochter van Robrecht van Bethune. Bij testament had hij voorgeschreven een klooster op te richten. Zijn ouders zijn de testamentuitvoerders en beslissen dat dit klooster een kartuis zal zijn. Zijn vader is Geeraard van Zottegem, raadsheer van de graaf van Vlaanderen. Zijn moeder is Maria van Rethel [10].

In 1318 wordt de kartuis van Sint-Kruis bij Brugge opgericht. De stichters zijn onbekend; wel weten we dat ze tot dezelfde kring behoren als de stichters van Herne. Op 12-4-1319 amortizeert Robrecht van Bethune de geschonken goederen. Hij zal ook de eerste steen leggen in 1320 [11].

Sint-Martens-Lierde wordt gesticht in 1329. Jan Ghellinc, raadsheer van Lodewijk van Nevers, is hier de stichter [12]. Wegens de grote invloed van

(8) Bij dit verdrag trad o.m. op als schepen van Gent Maes van Vaernewijck, waarover infra meer.

(9) Limburg-Stirum, Codex diplomaticus II, p. 385-403, inzonderh. p. 390 en 391.

(10) J. Vandemeulebroucke, op. cit., p. 40 ss.

(11) J. Vandemeulebroucke, ibidem.

(12) V. Gaublomme, De stichter van de kartuis te Sint-Martens-Lierde, in, Land van Aalst, 1, 1949, p. 16-20.

Jan Ghellinc, „beminde vriend en raadsman" van de graaf, schenken de gilden die gesupprimeerd werden wegens hun rebellie tegen de graaf, in 1330 hun bezittingen aan de nieuwe kartuis [13].

Uit die feiten blijkt dat de graven van Vlaanderen of belangrijke weldoeners der kartuizers zijn geweest, of hun invloed hebben gebruikt ten voordele van de kartuizers. Anderzijds is ook bekend dat de Franse koningen steeds belangstelling betoond hebben voor de kartuizers en dat zij de belangrijkste beschermers zijn geweest van de Orde [14].

Tenslotte weten we dat Lodewijk van Nevers onder druk van het Franse koningshuis het kartuizerconvent van Mont-Dieu (bij Charleville) onder zijn bescherming heeft genomen, hoewel hij er voordien mee in conflict lag [15].

Er dient evenwel benadrukt te worden dat de stichting van een kartuis vooral om zuiver religieuze redenen gebeurt, nl. met het oog op het hiernamaals. De kartuizers werden uitgenodigd zich in de streek te komen vestigen: ze waren niet allen materieel, maar vooral geestelijk een weldaad, zodat de stichter zich op die wijze enigszins een garantie trachtte te verschaffen op de hemel.

De heren die het plan hebben opgevat een kartuis te stichten en zich bereid hebben verklaard een plaats aan te wijzen voor de bouw van het toekomstig klooster, willen ook goederen en renten schenken voor het onderhoud der monniken, die, volgens de Statuta, in geen geval bedelmonniken mogen zijn.

De toelating wordt gevraagd aan het centraal bestuur in de Grande Chartreuse. Deze neemt contact op met kloosters uit de nabijheid van het toekomstig convent en vraagt dat de priors zich ter plaatse zouden vergewissen of de condities gunstig en voldoende zijn voor de vestiging van kartuizers. Die „initiatores" bereiden de stichting voor en aanvaarden ze dan eventueel in naam van de Grande Chartreuse. Vervolgens wordt de prior van het nieuw gestichte klooster aangesteld, die monniken mag vragen in verschillende klooosters.

Volledige klaarheid omtrent de datum van de stichting, evenmin als omtrent de initiatiefnemers en de stichters van Gent hebben we nu nog niet, daar we over onvoldoende gegevens beschikken. Een stichtingsakte als zodanig is nog niet gekend. Wel hebben we archivalische gegevens en een literaire bron [16], maar die schenken geen uitsluitsel. We zullen proberen hier het een en ander uit af te leiden.

Betreffende de stichting van Vallis Regalis bestaan er niet veel onbetwistbare gegevens.

(13) V. Gaublomme, De kartuis Sint-Maartens-Bos te Sint-Martens-Lierde en de ontbonden gilden van Geraardsbergen in 1330, in, Land van Aalst, 14, 1962, 163-177.

(14) Lodewijk IX heeft in 1257 de kartuis van Vauvert buiten Parijs gesticht. Zijn kleinzoon, Charles de Valois, laat vanaf 1316 een kartuis bouwen te Villers-Cotterêts, waar o.m. de derde prior van Gent, Willem van Vaernewijck, heeft verbleven.

(15) Gillet, La Chartreuse de Mont-Dieu, Reims 1889, vermeld bij Maes en Vandemeulebroucke.

(16) K.B.B., Miscellanea historiae Carthusiensis, ms n° 4051-68 (cfr. voetnoot 40).

Uit 1308 bestaat er een koopbrief waarbij Maes van Vaernewijck twee bunders weide koopt van Philips uten Dale. Die weide ligt „ter ende van der veste teckerghem" [17]. Een broer van Maes, nl. Willem van Vaernewijck koopt in 1313 grond, in de Assels gelegen, van zijn tante Alisa [18].

Uit 1316 is er een andere koopbrief voorhanden: hierin wordt vermeld dat Jan Willebaert aan zijn broer Simon een stuk grond verkoopt gelegen te Ekkergem, naast de grond van Maes van Vaernewijck waarover hierboven sprake was [19]. Deze grond zal Simon Willebaert aan de kartuizers schenken op 17-8-1328 [20].

Vervolgens vinden we nog volgende charters, die de kartuizers bewaard hebben als bewijsstukken van hun eigendommen, nl. uit 1320: de aankoop door Margriete, Pieters Meiers wijf, van drie lenen gelegen in de Coyersleen, van Willem Crulle [21]; uit 1325: overeenkomst tussen de gebroeders Meyer i.v.m. het bezit van twee bunders land uit een leen van de heer van Gavere [22]; uit begin 1328: verkoop van een erfelijke rente door Margriete, weduwe van Jan Taytin, en haar voogd, Willem Taytin [23] en tenslotte uit midden 1328: Claus en Kateline hebben een huis in de Zoutstraat genomen tegen erfelijke cijns t.o.v. Geraard [24].

Naast het belangrijk stuk dd. 17-8-1328, hierboven vermeld, bestaan er nog twee andere belangrijke nl. één van 3-3-1328: een giftbrief van Lodewijk van Nevers, waarbij hij de kartuizers vrijstelt van lasten op vier bunders land „pour faire et establir un lieu et habitation" [25], en één van einde 1328, dat de overeenkomst vermeldt tussen de kartuizers o.l.v. prior Michiel Celiau en de pastoor van Sint-Michiel en Ekkergem [26].

Alvorens verder te gaan, eerst een woordje meer over Vaernewijck, Willebaert en Celiau.

Uit het huwelijk van Thomas van Vaernewijck met Catharina van Lovendeghem worden drie zonen geboren, Maes, Willem en Yweyn. Thomas was eigenaar van de helft van de goederen in de Assels, zowat 40 bunders. Hij sterft in 1306. Zijn oudste zoon, Maes, was ridder en wordt als voorschepen van de Keure herhaaldelijk vermeld tussen 1321 en 1337. Rond 1330 deed hij drie cellen bouwen in de Gentse kartuis. Hij had een zoon Willem (Willem 2) die kartuizer werd in Villers-Cotterêts (kartuis van Bourgfontaine); in 1334 werd hij derde prior van Rooigem waar hij als zodanig overleed in 1349. Onder zijn prioraat deed zijn oom Willem,

(17) RAG, fonds kartuizers, charter 1, dd. 1-5-1308.
(18) Preuve tot Betoogh dat die van het Gheslachte Moderne van Vaernewijck zijn de principael fondateurs en dotateurs vanden Godts-huyse, ofte Clooster van de Carthusers... van Ghendt, Gent 1670, stuk V.
(19) RAG, fonds kartuizers, niet genummerd charter dd. 10-2-1316.
(20) RAG, fonds kartuizers, niet genummerd charter dd. 17-8-1328.
(21) RAG, fonds kartuizers, charter 3, dd. 27-7-1320.
(22) RAG, fonds kartuizers, charter 4, dd. 23-4-1325.
(23) RAG, fonds kartuizers, charter 5, dd. 2-1-1328.
(24) RAG, fonds kartuizers, charter 6, dd. 3-3-1328.
(25) RAG, fonds kartuizers, charter 6, dd. 3-3-1328.
(26) RAG, fonds kartuizers, niet genummerd charter, dd. 11-11-1328.

de tweede zoon van Thomas en Catharina, een belangrijke schenking [27]. Deze oom Willem huwde in eerste huwelijk Margriet Tollins, een latere weldoenster der Gentse kartuizers. In tweede huwelijk huwde hij zijn nicht Lisana van Vaernewijck. Hij sterft rond 1350 zonder kinderen na te laten. De hierboven vermelde schenking geschiedt in 1347 en omvat al zijn goederen in de Assels. Deze goederen zijn in zijn bezit gekomen gedeeltelijk door de erfenis van zijn vader, gedeeltelijk door aankoop. Hij was kapitein van Jacob van Artevelde.

De derde zoon tenslotte is Ywein. Deze was, net zoals de andere leden van de familie Vaernewyck, in goede verstandhouding met de graaf van Vlaanderen [28].

De tweede familie waarover we uitvoeriger wensen te handelen zijn de gebroeders Willebaert. Deze kunnen de zonen zijn van de gekende patriciër en leliaert, Jan Willebaert, over wie veel sprake is tussen 1297 en 1302 als schepen van Gent [29].

Van Jan is alleen de naam bekend uit de hierboven vermeld verkoopakte van 1316. De door hem verkochte goederen zijn o.m. 4 bunders grond, gelegen te Ekkergem in de onmiddellijke nabijheid van de gronden die graaf Lodewijk van Nevers amortizeert in 1328. Deze Jan zou de tweede prior worden van Vallis Regalis, van 1332 tot 1334. Zijn broer Simon was kanunnik van de collegiale van O.L.V. te Brugge, kanunnik van de veertiende prebende van het kapittel van Sint-Donaas. Gaillard vermeldt zijn naam als stichter van een kapelanie aan het altaar van Sint-Katharina in de O.LV. kerk in 1318, als stichter van een kapelanie in de kapittelkerk van Sint-Donaas en van de kapel van Sint-Daniël in 1331 [30]. Bovendien sticht

(27) Preuve tot Betoogh dat die van het Gheslachte Moderne van Vaernewijck zijn de principael fondateurs en dotateurs vanden Godts-huyse, ofte clooster van de Carthusers... Gent 1670, stuk V en stuk IX.

Ook bij Miraeus in Origines Cartusianorum monasteriorum, cap. 8 ; deze vertelt dat zekere dag een convers wat koren inzamelde in de mening dat hij op de grond van het klooster was. Willem van Vaernewijck, die dit zag, gaf in zijn woede de man een kaakslag. Deze verontschuldigde zich echter zeer zachtmoedig en ging heen. Diep getroffen door de houding van die broeder, kwam Willem tot inkeer, ging naar de prior en gaf als uiting van zijn berouw al zijn goederen aan de kartuizers en trad later in het klooster.

(28) 26-11-1313 — Ywein is getuige van het Charter waardoor Willem van Vlaanderen, heer van Dendermonde, erkent dat het land van Dendermonde in leen moet gehouden worden van het graafschap Vlaanderen. Arch. Dép. du Nord. - Invent. Godefroy 4915.

1-9-1316 — Vredesverdrag tussen Philippe, graaf van Poitiers, regent van het koninkrijk en Robrecht van Bethune, ondertekend door gezanten o.a. Ywein. Arch. Dép. du Nord - Invent. Godefroy 5103.

Op 25-11-1317, 10-12-1317 en 1-4 1336 is Ywein ook getuige in dergelijke zaken (zelfde archieven nrs. 5166, 5168 en 7076).

(29) Fr. Blockmans, Peilingen nopens de bezittende klasse te Gent omstreeks 1300. II. Twee Patriciërs, in Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis. 16, 1937, 653.

(30) Gailliard, Epitaphes ... Flandre Occidentale, Brugge 1861, t. I, p. 13 en T. II, p. 248.

hij ook in 1329 een kapelanie in de O.L.V. kerk te Sluis waarvan hij bij zijn dood in 1331 pastoor was [31].

Tenslotte iets meer over Michiel Celiau, de eerste prior van het Gentse kartuizerklooster. Hij trad rond 1320 in de kartuis „Genadedal" te Sint-Kruis bij Brugge in. Hij was één der eerste professi van Brugge [32]. Voor zijn intrede was hij curatus te Zande, een parochie van Brugge. Scholtens zegt dat hij vóór zijn professie veel geschonken heeft voor de stichting van een nieuw klooster bij Gent, waarvoor toen reeds de plannen rijpten [33]. Celiau werd belast met de voorbereidingen voor de definitieve stichting van Rooigem, want hij wordt als prior reeds vermeld op 11-11-1328 [34]. Van 1334 tot 1337 wordt hij prior in Brugge en sterft op 24 of 25 mei 1337 in de Grande Chartreuse waar hij voor het Generaal-Kapittel aanwezig was.

Nergens is er sprake van een incorporatie in de Orde, zoals nochtans door veel oudere auteurs wordt gegeven (Miraeus, Raissius etc.) [35]. H. Delvaux [36] bewijst dat een officiële incorporatie in feite nog niet bestond in de vorm zoals die zal bepaald worden door de Statuta Nova van 1368. Derhalve is er ook geen officieel stuk betreffende die incorporatie. Een precieze aanvangsdatum bestaat dus niet voor de kartuis Koningsdal bij Gent.

Al deze oudere auteurs beweren dat Koningsdal een aanvang nam in 1320 en in de orde geïncorporeerd werd in 1328, zonder echter bewijzen aan te halen [37].

Als men het tijdsverloop tussen de aanvang van de stichting van een kartuis en het feitelijke bestaan ervan bekijkt, stellen we vast dat die periode nergens zo lang geduurd heeft. Deze lange duur kan natuurlijk in Gent veroorzaakt zijn door de slechte tijdsomstandigheden, vooral daar Koningsdal van uit Brugge werd gesticht [38]. Lodewijk van Nevers maakt op 3-3-1328 gronden vrij voor de Gentse kartuis [39] en op 17 augustus van hetzelfde jaar schenkt Simon Willebaert gronden aan de kartuizers, evenals een

(31) Maes, op. cit., p. 28 en Archief Bisdom Gent (niet geklasseerd stuk). de Saint-Genois in zijn Recueil des Epitaphes, in, Messager, 1839, p. 153 heeft het grafschrift van Simon Willebaert verkeerd medegedeeld.

(32) J. Vandemeulebroucke, op. cit., p. 67.

(33) H.J.J. Scholtens, Het kartuizerklooster Dal van Graciën buiten Brugge, in, Soc. d'Emulation te Brugge, 83, 1947, p. 153. Maar er zijn hiervoor geen bewijzen voorhanden (zie infra).

(34) RAG, fonds kartuizers, niet genummerd charter van 11-11-1328.

(35) Raissius, Origines Cartusiarum Belgii, 1632, blz. 44-48.
Miraeus, Origines Cartusianorum monasteriorum.
Petraeus, Chronique ou histoire générale des chartreux, 1644.

(36) H. Delvaux, op. cit., p. 36.

(37) Ook H.J.J. Scholtens zegt dat (cfr. supra, noot 33) zich steunend op Le Couteulx (Annales Ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429, Montreuil 1887-1891), die hiervoor echter ook steunt op Miraeus, Raissius en andere.

(38) Celiau, de eerste prior, was professus van de kartuis van Brugge. Bovendien, volgens RAG, charter 15, dd. 2-2-1336, verkoopt prior Willem van Vaernewijc goederen in de parochies van Moere en Zande bij Brugge. Deze goederen hadden ze gekregen van of dank zij Celiau ; misschien krijgen die goederen de naam Rooigem naar de Gentse kartuis om ze te onderscheiden van de eigendommen der Brugse kartuis. Nu nog is er in Sint-Kruis een kasteel „Rooigem" uit de XVIIIe eeuw.

(39) Hij was, na Robrecht van Bethune, ook een groot weldoener der Brugse kartuizers.

kalkoven. In een in de tweede helft der XIVe eeuw geschreven lijst der eerste weldoeners staat het volgende te lezen:

„Primo domnus Ludovicus comes flandrie. Et domna comitissa eius uxor Et Ludovicus eorum filius. Iste primo amortizavit nobis locum nostrum et terras adiacentes usque ad quattuor bonaria quas liberas fecit ab omni debito et servitio ... Magister Symon Willebaerd canonicus Sti Donatiani brugis. Iste emit de suo proprio et contulit nobis terram ubi monasterium nostrum constitutum est et terram adiacentem quam domnus comes amortizavit ... Et contulit nobis calcifurnium iuxta ecclesiam de Eckerghem ..." [40]

De graaf nu kan goederen op voorhand amortizeren, zodat het feit dat hij 5 maanden voor de schenking de goederen vrijmaakte niet te veel verwondering hoeft te wekken.

Einde 1328 was er een begin van organisatie en tevens het einde van de periode der onderhandelingen nl. het verdrag tussen kartuizers en kapittel op 11-11-1328.

In dit verdrag worden de namen van 3 monniken vermeld nl. Michel Celiau, Robertus van Hamme en Petrus, geheten Coelwey. Michel Celiau wordt als prior vermeld.

In feite is er nergens prake van een andere datum dan 1328. Die datum schijnt het best aanvaardbaar. De stichtingsperiode van andere kartuizen duurt ook maar 1 tot 2 jaar. Brugge heeft Gent helpen stichten. Na de vrede van Arques is de spanning tussen Brugge en Gent toch tijdelijk verminderd. Het verdrag van Arques stipuleert o.m. dat een kartuis moet opgericht worden in Kortrijk. Daar Lodewijk van Nevers de Gentenaars en de kartuizers zeer gunstig gezind was en er van die bouw in Kortrijk niets in huis kwam, is het niet uitgesloten dat de vrede van Arques een aanleiding geweest is voor de Gentse stichting.

Zo hebben we een terminus a quo.

Simon Willebaert kan als kanunnik in Brugge de nieuwe kartuizerstichting van Sint-Kruis goed gekend hebben en derhalve ook Celiau. Hij zou dan de heer geweest zijn die het plan opvatte een kartuis te stichten in samenwerking met de graaf.

Kort na 1326 vertrekt Celiau als initiator naar Gent, waar hem door Simon Willebaert goederen werden beloofd.

Als Lodewijk van Nevers vaststelt dat de stichting goed vertrokken is, amortizeert hij vooraf de goederen die Simon Willebaert enkele maanden later definitief zal schenken.

Een overeenkomst tussen de pastoor van Ekkergem en de kartuizers op 11-11-1328 bezegelt deze stichtingsperiode. Bovendien zal de bisschop van Doornik op 15-12-1329 deze overeenkomst goedkeuren.

Zonder het definitief te stellen, kunnen we toch zeggen dat 1328 als datum van de stichting mag aangezien worden. De stichter is Simon Willebaert, daarin bijgestaan door graaf Lodewijk van Nevers. De familie Vaernewyck zal pas later weldoener worden.

(40) Niet geklasseerd stuk uit RAG. Heeft zeer waarschijnlijk als bron gediend voor Pieter van Heysene van Axel, die zelf als bron gediend heeft voor de Miscellanea opera P. de Wal (KBB, 4051-68); zie ook Maes, op. cit., p. 22. Zie Infra.

B. EERSTE WELDOENERS

Tamelijk vlug kunnen de kartuizers van Rooigem rekenen op hulp van buiten uit. Een niet geklasseerd stuk, in 't Latijn geschreven, uit het Rijksarchief te Gent, vermeldt een hele reeks weldoeners [1]. Het is onmogelijk ze hier allen te vermelden: er zijn er immers 76 opgegeven. We hebben getracht de belangrijkste er uit te halen, belangrijk hetzij als Gentenaars, hetzij als weldoeners. Bovendien geven we enkele „speciale" gevallen op. De volgorde waarin ze voorkomen in ons stuk is vrij willekeurig.

Op het stuk komt maar eenmaal een datum voor nl. „anno XXIIII" [2]. Deze datum heeft echter geen betrekking op de datum van ontstaan van het stuk, dat waarschijnlijk opklimt tot rond 1368, aangezien alle vermelde schenkingen dateren van voor dat jaar.

Om zijn kloosterkroniek op te stellen heeft Pieter van Hey(n)sene van Axel blijkbaar gebruik gemaakt van onze lijst. Hij trad binnen in de Gentse kartuis in 1478 en schreef de kloosterkroniek tussen 1492 en 1500 [3]. Zijn kroniek is verloren gegaan, maar werd grotendeels overgenomen door Pieter de Wal bij het opstellen van de *Fundatio domus Gandensis,* geschreven rond 1630, en in handschrift bewaard in de Koninklijke Bibliotheek van België nr 4051-68. Deze tekst komt, met enkele varianten, overeen met het hierboven vermelde stuk uit het Rijksarchief van Gent.

Daar we niet wensten de volgorde te nemen zoals die voorkomt op het archiefstuk, moesten we uitkijken naar een meer geschikte. We hebben dan ook een tabel proberen op te stellen volgens de sociale stand en de geografische afkomst van de weldoeners. In de mate van het mogelijke geven we van ieder onderverdeling één of meer voorbeelden.

sociaal	*adel*	*burgerij*	*clerus*	*onbekend*
geografisch				
Gent	6	13	4	—
dichte omgeving	—	2	1	—
verdere omgeving	2	3	7	5
buitenland	—	4	—	—
onbekend	—	2	1	11

(1) In appendix geven we de tekst van dat stuk. We hebben gemakshalve de verschillende *benefactores* een volgnummer gegeven voor de verwijzingen.

(2) Zie appendix 3.

(3) Over hem cfr. Biografisch Woordenboek, IX, p. 35 ; Petrus de Wal, Fundatio domus Gandensis, KKB nr. 4051-68, f° 129, 132 en 133 ^{v}; A. Raissius, Origines Cartusiarum Belgii, Douai, 1632, p. 47 ; H.J.J. Scholtens, De literaire nalatenschap van de kartuizers in de Nederlanden, in, Ons Geestelijk Erf, 25, 1951, p. 38.

a. *Gentse adel*

Als eerste van deze reeks worden Thomas van Vaernewijck en zijn echtgenote [4] vernoemd. Deze schenken eigendommen ter waarde van 10 pond parisis jaarlijks, naast vele andere goederen die de kartuizers niet mochten vervreemden. Dit gebeurde in 1358 [5]. Thomas deed ook 3 cellen bouwen [6], samen met de Gentse stadsmagistraat, waaronder Salomon Borluut.

Vervolgens wordt Simon de Mirabello, heer van Halen, geciteerd [7]. Deze was een Italiaanse bankier, ruwaard van het graafschap, instrument in handen van Jacob van Artevelde die wegens Engeland in conflict lag met Lodewijk van Nevers. Hij was een zeer rijk man die zowat overal eigendommen bezat. Zo kocht hij o.m. Ser Sanderswal, het latere Prinsenhof. Zijn vrijgevigheid tegenover de kloosters was zeer bekend: hij stichtte bvb. de Boninfanten. Hij woonde op de Sint-Michielsparochie. Meerdere van zijn familieleden waren verbonden met machtige Gentse huizen; als voorbeeld kan hier gelden het feit dat hij zijn dochter Christine had uitgehuwd aan Hugo van der Most, warover later meer.

Uit een charter van 1-5-1336 in het Fonds Kartuizers van het Gentse Rijksarchief blijkt dat hij een rente van 10 pond parisis op goederen in Axel schonk aan de kloostercommuniteit „in aelmossine". Volgens onze tekst liet hij een mooie cel bouwen, in de hoek bij de kerk, waarin een afbeelding van O.L.V. geschilderd was. Hij gaf 20 pond parisis jaarlijks in eeuwige rente en veel andere goederen. De schrijver noteert dan: „Zoals vollediger vermeld in het missaal", want het was de gewoonte in een missaal de schenkingen volledig te beschrijven.

„Margareta Tollins quondam Wilhelmi de Vaernewike" [8] is de volgende. In de charter uit het Gentse Rijksarchief dd 22-4-1339 van het Fonds Kartuizers, komt het testament van Margriete, Jan Tollins' dochter, voor. De bepalingen hierin komen overeen met wat in ons stuk te lezen staat, behalve het bedrag, dat in het testament 18 pond parisis bedraagt en in ons stuk 15 pond. Dit bedrag moest dienen om een eeuwige kapelanie te stichten.

Graaf Jan van Namen [9] gaf 40 pond parisis voor de bouw van de eerste kapel. Hij was de zoon van Gwijde van Dampierre en grootoom van de graaf van Vlaanderen. In 1297 volgde hij zijn vader op als graaf van Namen. In 1325 werd hij ruwaard van de stad Gent.

Simon Vaernewijck [10] gaf voor jaarlijkse renten 100 schellingen parisis, naast andere goederen.

(4) zie supra p. 5 ; en ook appendix 4 en 19.
(5) Het charter ervan werd uitgegeven door Serrure in Vaderlandsch Museum, IV, 1861, p. 253.
(6) Zie appendix 19, die de ligging ervan nader bepaalt.
(7) Zie appendix 7
(8) Zie appendix 11
(9) Zie appendix 31 ; over hem, zie H. Pirenne, Le Soulèvement de la Flandre Maritime, 1323-1328, p. XXII.
(10) Zie appendix 41.

En over Willem Vaernewijck [11] wordt nu uitvoeriger gehandeld. Doorgaans is onze auteur zeer sober en deelt een minimum aan feiten mee, maar op een drietal plaatsen is hij wat meer praatzuchtig. Zo ook hier : daar ridder Willem geen kinderen had, werden de Gentse kartuizers de erfgenamen van het grootste deel van zijn goederen. Als dotatie van het huis gaf hij 45 bunders grond en de eigendommen die hij had in de Asselts, tegenover het klooster, aan de andere zijde van de Leie. Zo vertelt de schrijver. En de documenten uit het Rijksarchief van Gent bevestigen deze woorden, want op 11-4-1347 vermaakt hij vele goederen die hij had in de Asselts aan Koningsdal (charter van die datum in het Fonds Kartuizers). Bepaalde eigendommen zijn afkomstig van zijn tante Alyse, die ze hem gaf in 1313. Op 8-3-1350 wordt *Vallis Regalis* de toelating verleend door de visitatoren van de Orde om de 46 bunders in de Asselts, afkomstig van Lysane, weduwe van Willem van Vaernewijck, te behouden (charter van die datum uit hetzelfde Fonds). En tenslotte is er nog een charter van 4-6-1353 waarin bevestigd wordt dat het goed dat Lysane bezat in de Asselts, ook voor de kartuizers bestemd is [12].

b. *Gentse burgerij*

Als eerste uit deze reeks ontmoeten we Alexis Zoetemont die als een bijzondere weldoener werd aangezien [13]. In 1339 trad hij op ten voordele van de kartuizers door met hun geld zeven en een halve bunder land aan te kopen in Kanegem [14]. In 1350 schonk hij aan de monniken een erf op de Hoogpoort. Zijn testament van 22-9-1353 voorzag ⅓ van zijn goederen voor de kartuizers [15]. Ook als bouwer was hij belangrijk: hij deed immers het gastenkwartier optrekken, een kapel en meer dan de helft van het grote claustrum. Bovendien begiftigde hij het klooster nog met een kelk, schilderijen en vele juwelen. Op het ogenblik dat deze lijst werd opgesteld, wordt ze gebruikt als kapittelzaal.

Tenslotte werkte Zoetemont mee voor het bekostigen van de 10e cel, samen met Boudewijn Rugghestul en een kanunnik uit Kortrijk, magister Oliverus [16]. Een Willem Zoetemont wordt elders vermeld als degene die ten behoeve van de kartuizers in 1352 een rente van 39 schellingen parisis koopt op grond in Axel en in 1354 een rente van 12 schellingen eveneens op grond in Axel [17]. Er is ook nog een Hendrik Zoetemont die vermeld wordt in 1365 als huurder van een huis in de „waystrate" te Gent [18].

De Zoetemonts zullen wel handelaars geweest zijn, want verder in ons

(11) Zie appendix 44 en ook supra p. 5
(12) Zie ook supra p. 5
(13) Zie appendix 6
(14) R.A.G. Fonds Kartuizers charter dd. 18-4-1339
(15) R.A.G. B 1288 f° 173V.
(16) Zie appendix 28
(17) R.A.G. Fonds Kartuizers, charter dd. 22-1-1352 en dd. 28-5-1354.
(18) R.A.G. Fonds Kartuizers charter dd. 2-6-1365 ; de huidige Waaistraat bij de Vrijdagmarkt.

stuk wordt één van hun kennissen vernoemd nl. Liffardus Clippinc, een „teutonicus" en handelaar [19].

Domicella Trune de Falce [20] schonk jaarlijks goederen ter waarde van 13 pond parisis voor een eeuwige kapelanie. Zij behoorde tot de belangrijke familie vander Sikkele die de huidige Achtersikkel bewoonde. In een charter van 10 juli 1346 (R.A.G. Fonds Kartuizers) lezen we dat de Gentse kartuis uit een legaat van „Trune dicte de Falce" 12,5 gemeten grond in de parochie van Houtenisse (nu in Zeeuws-Vlaanderen) verhuurt aan een Pieter Wallinc. Ze deed dus die schenking voor die datum.

Een andere gekende Gentse familie is die der Rugghestuls [21]. Blockmans, in zijn *Gents Stadspatriciaat voor 1302,* kent Jacob en Jan als aanbrengers voor Gentenaren-geldschieters, bezitters van erfrenten uitgegeven door de stad en als financiers. Elizabeth Rugghestuls zorgt, naast andere weldaden, voor de bouw van de derde cel, nl. de hoekcel gekeerd naar de stad en het veld. Boudewijn Rugghestul [22] hielp Alexis Zoetemont om de 10e cel te bouwen.

En zo komen we aan Willem Bette [23], die, met zijn vrouw Margareta Schotte, 6 pond parisis gaf om voor de zielerust van Jan Schotte te bidden en 20 schellingen groot in 't vooruitzicht van een jaargetijde voor Willem zelf. Volgens de verschillende rentenregisters gebeurde dat in 1352 toen hij een rente schonk op een huis in de Kwaadham. Hij voegde er bij dat dit geld o.m. dienen moest om op de feestdagen een „pitancie" wijn te kopen voor de kloosterlingen. Bij Hellin [24] wordt een grafschrift uit de kartuis geciteerd met als opschrift: „Hier licht begraven Willem Bette ser Willems zone die sterf XIII^{c} LXIII in onse Vrauwe Aoust". Het zal zeer waarschijnlijk dezelfde Willem zijn.

Everdeyus dictus Grutere [25] schonk de monniken 20 pond groot na zijn dood. Bij Blockmans, *op. cit.,* p. 644 wordt een Everdeus Grutere opgegeven die een Gents patriciër was. In het zelfde werk, op p. 458, staat te lezen dat hij Gents stadsschepen was voor 12-7-1302. De kans is zeer groot dat het één en dezelfde persoon is.

Negen pond groot werd aan de kartuizers van Koningsdal geschonken door Jacob Riinvisch. Deze was een Gents patriciër en een opportunist: één der nieuwe XXXIX van Gwijde van Dampierre, maar vanaf 1 januari 1302 voorschepen van het college der koninklijke 26 [26]. Hij wordt ook vermeld als bezitter van een erfrente uitgegeven door de stad [27].

Een andere bekende familie, Artevelde, had ook *benefactores* in haar

(19) Zie appendix 26
(20) Zie appendix 15
(21) Zie appendix 17
(22) Zie appendix 28
(23) Zie appendix 20
(24) Hellin, Histoire et chronique des évêques et des chapitres exempts de l'église cathédrale, Gand, 1772, t. I, p. 574.
(25) Zie appendix 25
(26) Blockmans, Peiligen, in : BTFG, t. 15 en 16, 1936 en 37, p. 655 ; zie appendix 32
(27) Blockmans, Gents stadspatriciaat voor 1302, p. 311, 373, 430.

schoot en wel Jan [28], die pastoor was in Eksaarde en overleed in 1352, en zijn zusters. Volgens ons stuk gaven ze 6 pond parisis. Het Rijksarchief van Gent bezit nochtans bewijzen dat er meer gegeven werd. In het Fonds Kartuizers (charters van 21-12-1349 en 6-3-1350) staat te lezen dat Jan goederen kocht in Lovendegem en een ander charter (dd. 2-11-1359) deelt mede dat hij deze goederen ter waarde van 14 pond parisis 's jaars aan Koningsdal schenkt in pure aalmoes. Deze gegevens vindt men terug in het rentenregister van 1432 (R.A.G. B 1288). Op 4-6-1353 schonk zijn zuster Lysbette, begijn, ook een gift aan de monniken van Rooigem.

Een probleem is hier natuurlijk de overlijdensdatum: Napoleon de Pauw geeft 1352 op en nochtans deed Jan nog een gift in 1359 [29].

Jan Kriekersteen of Crieckelsteen [30] is de fundateur en bouwer van een cel naast de ingang van de grote kloosterpoort, links. Hij schonk ze volledig en mooi afgebouwd. Ze werd later de priorcel. Bovendien begiftigde hij het convent met meerdere edelstenen die voor de kerk en refter dienden. Op verschillende eigendommen in Gent gaf hij renten en de schrijver vermeldt o.m. op Sint-Pieters, ten Sprete (nu Verloren Kost); op de Nederkouter; in de Kwaadham en in de Erpelsteeg. Tenslotte schonk hij aan de prior 3 schellingen 5 denariën 1 obool en 4 kapoenen onder voorwaarde dat de prior van het huis jaarlijks rond het feest van Sint-Bavo goede gember zou uitdelen aan allen die tot het convent behoorden zonder onderscheid des persoons. In de archiefstukken van het R.A.G. vinden we verschillende aanduidingen van een aankoop in 1368 door deze Jan. Het aangekochte huis lag in Sint-Pietersdorp in de „Cautere" in de O.L.V.-parochie of „sinte marienprochie" [31]. Daarop gaf hij een rente van 40 schellingen aan de kartuizers op 12 november 1368.

c. *Gentse clerus*

Twee voorbeelden uit deze reeks worden nu geciteerd.

De eerste is Jan van Zwijnaarde [32]. Deze was kapelaan in de Sint-Jansparochie. Hij was de zoon van Jan die bij Blockmans, *Het Gentse Stadspatriciaat voor 1302,* vermeld is als een Gentenaar die in april 1299 buitenlands grondbezitter was. Tussen de menigvuldige archivalia vinden we verschillende eigendomsbewijzen van aankopen van de priester Jan van Zwijnaarde. Op 28-5-1341 verlijdt een notaris zijn testament waarin Jan talrijke giften aan de Kartuizers overmaakt o.m. de eigendommen waarvan de bewijzen in het Gentse Rijksarchief aanwezig zijn. Deze vinden we ook terug in de renteboeken van 1432 en 1565. Ze zijn gelegen o.a. in de „Cruysstrate ten Calandenberghe" [33], op de Vrijdagmarkt, bij de „Watermeulen" op Ek-

(28) Zie appendix 46
(29) N. De Pauw, Cartulaire historique et généalogique des Artevelde, Brussel, 1920, van p. 490 tot 515.
(30) Zie appendix 57
(31) Dit is de huidige Nederkouter.
(32) Zie appendix 14
(33) Nu de Lange Kruisstraat die aan de Kalandenberg paalt.

kergem [34], op de „Gaerenplaets" [35] enz. Ons stuk zegt dat hij deze giften deed „pro remedio anime sue, parentum ac benefactorum suorum... pro perpetua capellania cui semper unus de nostris sacerdos debet specialiter deputari". Het is de eerste en enige maal dat we zulke voorwaarden ontmoeten: een kartuizer-priester wordt uitdrukkelijk aangewezen om de missen te lezen voor de door Jan gestichte kapelanie.

De tweede is Magister Jan Hoonin (of Oenin) [36] die monnik was van de Sint-Baafsabdij te Gent. Voor zijn intrede aldaar schonk hij 3 pond parisis erfrente aan de kartuizers. Zo zegt onze auteur. En een charter dd. 26-3-1356 uit het Fonds Kartuizers staaft dit: in pure aalmoes gaf Jan Hoenin 3 pond parisis erfelijke rente op een huis in de Sint-Michielsstraat [37].

d. *Burgerij uit de dichte omgeving*

Van de twee die voorkomen in het archiefstuk vermelden we de belangrijkste nl. *Zigerus de Curtraco.*

Van deze Zeger van Kortrijk en zijn eerste vrouw [38] krijgt het convent 26 bunders grond. Zeger is de schoonvader van Jacob van Artevelde. Hij behield Gent in vrede tussen 1324 en 1328 en werd de vijand van de Franse koning. Na een tijdje in gevangenschap te hebben geleefd, woonde hij op zijn landgoed te Drongen. In 1338 werd hij te Rupelmonde onthoofd. De geschonken grond lag in Lovendegem. Deze was eeuwig verpacht aan de weduwe van Willem Bloeme en haar zonen. In de Latijnse tekst lezen we: „modo anno XXIIII". Wat wil dat zeggen? Zeer waarschijnlijk bedoelt de schrijver: sedert het 24ste jaar na het opstellen van de pacht. Dus geeft die datum niets dat een licht kan werpen op de datum van de stichting van Koningsdal, noch op het opstellen van het stuk.

e. *Adel uit de verdere omgeving*

Eén naam wordt hier opgegeven en wel deze van de graaf Lodewijk van Male. Hij wordt als eerste weldoener vermeld wegens de amortisatie van vier bunders grond. Deze figuur is natuurlijk belangrijk geweest (zie supra, Stichting), want op deze grond kunnen de monniken beginnen te bouwen. Ieder bunder bracht hem 16 halster haver op die hij nu aan de kartuizers schenkt als aalmoes [39].

(34) Er bestaat, daar ongeveer, nog een watermolen, nu in afbraak.
(35) Nu Edward Anseeleplein.
(36) Zie appendix 48
(37) Dit wordt bevestigd door de andere archivalia (o.m. rentenregister), behalve wat de datum betreft: nu eens staat er 26-3-1354, dan weer 26-3-1355 (voor Pasen). Ook is eenmaal het bedrag anders nl. 5 pond i.p.v. 3 pond. Lapsus calami?
(38) Zie appendix 3
(39) Zie appendix 1

f. *Burgerij uit de verdere omgeving*

Tien gemeten goed akkerland, gelegen in Axel op de Nieuwe Polder, werden geschonken door Paulus Wissel [40]. Hij gaf bovendien een kelk die de monniken nooit mochten weggeven. Ze hadden dit plechtig beloofd aan de executeurs van zijn testament. In geen enkel ander archiefstuk wordt zijn naam teruggevonden. Wel zijn er heel wat charters die betrekking hebben op schenkingen in Axel en dit vanaf 1336.

Een andere weldoenster is Maria de Bursere [41] uit Brugge. Ze gaf 4 pond groot om een „wagha" boter te kopen om deze aan het convent jaarlijks uit te delen. Ze stamde uit een aanzienlijke Brugse familie, waarvan nog andere leden later schenkingen deden. Eén werd zelfs monnik in Gent, nl. Filip, begin van de XVe eeuw.

g. *Clerus uit de verdere omgeving*

De tweede vermelde weldoener is meester Simon Willebaerd [42]. Deze gaf de vier bunders land die geamortizeerd werden door de graaf, een kalkoven met omliggende goederen op het „Wallekin" te Ekkergem, ongeveer 100 roeden land aan de overzijde van de Leie, tegenover die kalkoven, nog een stuk weide en „plura alia" [43]. Een gedeelte van die schenkingen moest dienen voor een eeuwige kapelanie en dat betekende voor de kartuizers een eerste bron van inkomsten.

Een andere naam die we ontmoeten is die van Michiel Celiau [44]. Deze was de initiator en eerste prior van Koningsdal. In ons archiefstuk lezen we : „Domnus Michael dictus Caeliau monachus. Iste fuit primus prior huius domus et multum laboravit pro eius promotione et procuravit nobis conferri de bonis suis patrimonialibus a quodam suo cognato possessiones et redditus usque ad valorem XVI lb. par. annuorum reddituum quos quidem redditus qui minus remote a nobis iacebant prior et conventus post modum vendiderunt pro XVIII lb. gr. et emerunt redditus quos habemus super domos et fundum ante Fratres Minores in Gandavo qui vulgo dicitur Cardeloot."

Zoals we hoger over hem schreven, werd hij waarschijnlijk voor het begin van 1328 als initiator naar Rooigem gestuurd. Aan deze nieuwe kartuis schenkt hij goederen in Brugge. Eigenaardig is nochtans dat hij, die na

(40) Zie appendix 27
(41) Zie appendix 40
(42) Zie appendix 2
(43) Dit is belangrijk want Jacob Ruebs, prior van 1420 tot 1460, zal deze kalkoven met omliggende grond in erfcijns uitgeven. Maar indien Simon Willebaerd enkel de vier bunders grond gaf met de kalkoven, dan zou Jacob Ruebs de grond waarop de kartuis gebouwd was in cijns geven, wat toch onmogelijk is. Bovendien werd in 1483 dat goed met kalkoven en gebouwen verkocht. Dit bewijst dus dat de compilatoren van de XVIIe eeuw het mis voorhadden, toen ze beweerden dat Willebaerd slechts 4 bunders grond schonk.
(44) Zie appendix 9 ; over hem, zie supra, Stichting, p. 6

zijn professie geen eigendommen meer mocht hebben, toch nog goederen kan schenken. Zou hij dan bij zijn intrede in het Brugse convent, einde 1319 of begin 1320, een schenking gedaan hebben aan Gent? Maar dan is de stichtingsdatum die we vooropstelden foutief, want in 1320 was er dan reeds sprake van een stichting in Gent of was deze zelfs al begonnen. Ofwel heeft hij mogen beschikken over zijn bezittingen in Brugge om Gent in 1328, wanneer hij er aankwam, vooruit te helpen. Deze laatste hypothese nu wordt bevestigd door ons stuk met dien verstande dat hij niet zelf over zijn goederen beschikte maar dat het een verwant was die uit de patrimoniale goederen giften deed. Op 2 februari 1336 [45] wordt de grond in Brugge, die Michiel Celiau schonk aan de Gentse monniken, verkocht. En onze tekst spreekt van „post modum", wat met de waarheid overeenkomt nl. 1328-1336.

Deze eerste prior bleef tot in 1332 in Gent. Ontheven van dit prioraat door het Generaal-Kapittel, vertrekt hij weer naar zijn huis van professie om daar prior te worden. In Gent wordt hij opgevolgd door Jan Willebaerd [46], zeer waarschijnlijk de broer van de weldoener Simon Willebaerd.

De twee namen die volgen, Zeger van Kassel [47] en Diederik van Velzeke [48], waren priester en *receptores* van magister Simon Willebaerd. De eerste schonk uit zijn bezittingen in de parochie van Holsmontskerke een deel, 4 pond parisis waard. Na zijn dood kregen de kartuizers 180 florentijnse guldens van hem. Diederik gaf 20 schellingen parisis jaarlijkse rente. Na zijn dood werd 4 pond groot aan de monniken toegewezen.

h. *Van onbekende afkomst uit de verdere omgeving.*

We geven de vier weldoeners op die we in deze reeks ontmoet hebben daar hun schenkingen belangrijk waren en deze mensen dus kapitaalkrachtig waren.

Katelijne van Roeselare [49] is de eerste weldoenster uit deze serie. Voor een eeuwige kapelanie schonk ze 15 pond parisis gedeeltelijk uit haar bezittingen, gedeeltelijk uit renten. Voor een mis op haar verjaardag begiftigde ze het klooster met 20 schellingen parisis. In de renteboeken van 1432 en 1565 en in de „slapere" [50] van 1550 staat opgegeven hoe zij in 1341 op een huis in de Korte Munte, in de Sint-Niklaasparochie, een erfelijke rente gaf van 6 pond parisis ; eveneens in deze boeken vinden we een schenking van 30 schellingen erfrente op de H. Geest van Sint-Jan en dit in januari 1367.

Een volgende *benefactor* heet Magister Jan van Hulst [51]. Niet alleen deed hij samen met Pieter van Waas de vierde cel bouwen, maar voor een eeuwig

(45) R.A.G. Fonds Kartuizers, charter van die datum.
(46) Petrus de Wal, Fundatio domus Gandensis, K.B.B. 4051-68 f° 124.
(47) Zie appendix 38
(48) Zie appendix 39
(49) Zie appendix 13
(50) „slapere" is een rentenboek.
(51) Zie appendix 18

jaargetijde schonk hij 20 pond parisis jaarlijkse en eeuwige rente; 10 pond groot gaf hij uit zijn bezittingen om renten te kopen voor een jaargetijde. Volgens de „slapere" van 1550, f° 182^{v}, deed hij een schenking van 20 schellingen in 1331 voor zijn jaargetijde; hiervan vinden we een bevestiging in het rentenregister van 1432, f° 36.

De weduwe van Petrus Coelewey van Damme, Bertelina [52] schonk 4 pond jaarlijkse rente. De kroniek zegt dat ze de moeder was van een monnik van Gent, maar vermeldt diens naam niet. Waarschijnlijk is het Petrus Coelwey, die uit Brugge met Michiel Celiau meekwam voor de stichting.

En tenslotte vermelden we Jan Callebout van Aalter [53]. Deze was, evenals de voorgaanden zeer welstellend, want hij was de eerste fundator van „onze grote en nieuwe kerk". Hij gaf ook 10 pond voor fundatiemissen. Vervolgens schonk hij nog een zelfde bedrag voor zijn zoon Willem, monnik van Koningsdal. Wanneer deze intrad weten we niet, want de „series monachorum" die voorkomt bij Pieter de Wal (K.B.B. 4051-68 f° 131) is chronologisch zeker onjuist. Willem wordt daar immers als nr. 18 opgegeven, juist voor Henricus Lupi, maar 12 plaatsen na Winandus de Tremonia.

i. *Buitenlandse burgerij*

Het zijn niet alleen Gentenaren die weldoeners zijn, want ook wordt een Liffardus Clippinc [54] vermeld, een *Teutunicus* en een kennis van Alexis Zoetemond, wat er wel op wijst dat deze laatste een handelaar was. Hij schonk het nodige kapitaal voor de bouw van de achtste cel.

Een andere vreemdeling is Albertus van Holtekoten [55], een Duits handelaar afkomstig uit Dortmund, belangrijke hanzestad. Hij was te gast bij Hugo Melaus (familielid van onze Antonius Melaus?) en schonk 112 gouden koninklijke guldens.

De volgende weldoenster is een Duitse uit Dortmund, zoals Albertus van Holtekoten. Haar naam is Elisabeth 's Keysers [56]. Ze was de moeder van een monnik (zie infra). Hier is de tekst eveneens explicieter. In de commentaar wordt gezegd dat ze, hoewel fysisch ver verwijderd, toch geestelijk dicht bij de kartuizers stond en daarom zoveel schonk. Dan volgt de uitgebreide lijst van giften: grote mooie kelk, prachtig vaasje als ciborie te gebruiken, zilveren ampullen, corporalen, priestergewaden enz.

Haar broer Hildebrand [57] gaf 4 pond groot.

De banden tussen de hanzestad Dortmund en Gent moeten vrij groot geweest zijn daar we nu reeds drie weldoeners hebben uit deze eerstgenoemde stad en zelfs een monnik van daar afkomstig, nl. haar zoon, Wi-

(52) Zie appendix 36
(53) Zie appendix 58
(54) Zie appendix 26
(55) Zie appendix 30
(56) Zie appendix 54
(57) Zie appendix 56

nand, kartuizer in Gent, die de volgende weldoener is [58]. Volgens ons stuk gaf hij 10 pond groot bij zijn intrede en 6 pond groot voor de bouw van zijn cel die gelegen was naast die welke Simon de Mirabello deed bouwen. Hij was ook de schenker van een antifonarium.

Winand Steinbeck stamde uit een rijke en voorname familie. Hij was 17 jaar oud toen hij in 1362 monnik werd in de kartuis van Gent. Later ging hij over naar het Sinte-Barbaraconvent in Keulen en werd er vicaris; zijn verdere geschiedenis is van dan af verbonden met de Duitse provincie. Hij stierf in Bazel op 6 juni 1409.

j. *Burgers van onbekende geografische afkomst*

Zeer waarschijnlijk zijn de hieronder vermelde *benefactores* uit Gent of onmiddellijke omgeving, maar daaar we geen zekerheid hadden, worden ze hier afzonderlijk opgegeven.

Antonius Melaus [59] schonk o.m. 1 bunder moer waaruit turf gestoken werd. Samen met Jan van Vliederzele [60], kapelaan van Sint-Jan in Gent, gaf hij ook 8 ponden groot voor de bouw van de tweede cel.

Melaus werd begraven in de kartuis. De datum waarop dit geschiedde komt echter niet voor op de grafsteen [61]. In het renteboek van 1545 [62] wordt hij ook vermeld maar daar wordt bijgevoegd dat het oorspronkelijk charter zoek is geraakt. In het register van renten van 1432 wordt evenwel gezegd, en dit tot tweemaal toe, dat zijn moeder de schenking deed [63]. Er wordt eens te meer geen datum opgegeven. Als bouwer van de tweede cel zal hij waarschijnlijk in 1328 of zeer kort daarna opgetreden zijn. Deze Melaus is zeker een belangrijk personage geweest, want verder in onze lijst wordt Jan van Leenote [64] vermeld als kapelaan van Antonius Melaus.

Hugo vander Most en zijn echtgenote Christina [65], dochter van Simon de Mirabello, hadden een zoon Hugo die later kanunnik werd van Sinte-Veerle. Alle drie waren ze weldoeners, maar in ons stuk worden alleen de ouders vermeld. „Preter plura alia bona" gaven ze een weide ter waarde van 4 pond parisis en voor een *anniversarium* 20 schellingen. De „slapere" van 1550 vermeldt deze giften uit 1331. Een grafschrift uit de kartuis deelt het volgende mee : „anno domini 1331 in octava sanctorum Innocentium obiit Hugo de Most" [66].

(58) Zie appendix 55 ; over hem H. Rüthing, Der Kartäuser Heinrich Egher van Kalkar 1328-1408, Göttingen 1967 p. 34 en 35.
(59) Zie appendix 5
(60) Zie appendix 43 ; Vliederzele is het huidige Vlierzele bij Aalst.
(61) Een grafschriftenboek in handschrift in de Bibliotheek van RUG nr. G 11767.
(62) R.A.G. B 1439 f° 6
(63) R.A.G. K 9531 f° 7 en f° 38
(64) Zie appendix 35
(65) Zie appendix 16
(66) R.U.G. Bibliotheek G 11767.

k. *Clerus van onbekende geografische afkomst*

Voor hun intrede deden monniken bepaalde schenkingen. Zo hebben we Hendrik de Wolf [67]. Deze gaf 1 pond groot, maar bovendien schonk hij veel goede boeken, „de beste die we hebben" zegt onze tekst. Dat laatste is natuurlijk belangrijk want in de Statuten van Guigo staat te lezen dat de monnik in zijn eenzaamheid, als apostolaat, boeken moet overschrijven en zich eveneens aan studie en meditatie moet overgeven. Volgens een handschrift uit de XVIIe eeuw, bewaard in de Koninklijke Bibliotheek van België (nr 8579, f° 294) was deze monnik reeds priester voor zijn intrede. Dit feit verklaart het bezit van die vele boeken. Hij werd volgens ditzelfde ms. vicaris, dit is de tweede in gezag, van het kloosster.

Tot besluit kunnen we zeggen dat reeds van helemaal bij de aanvang, de Gentse kartuizers hebben mogen rekenen op de steun van vele weldoeners. Daartussen zaten niet alleen Gentenaren, maar ook vreemdelingen. Het milieu waaruit ze kwamen was nu eens de adel, dan weer de hogere burgerij of de clerus; ook ouders van monniken en toekomstige religieuzen zelf laten zich niet onbetuigd en deze behoren niet noodzakelijk tot de sociaal-meer-begoeden. Soms zijn de *benefactores* leden van éénzelfde familie of zijn door huwelijk met elkaar verwant. Beinvloeding van vrienden komt ook voor: het volstaat soms dat een weldoener een goed woordje doet bij rijke vrienden opdat deze eveneens een schenking doen. De niet-Gentenaren zijn afkomstig uit de streek rond Gent: Zwijnaarde, Aalter..., uit een wat verder gelegen streek: Aalst, Harelbeke..., of zelfs van ver over de grenzen: Dortmund.

Als we ons de vraag stellen wie de grond gaf en wie geld, dan kunnen we alleen antwoorden dat zowel de burgerij als de adel geld en grond gaf. Op dat ogenblik nl. tussen 1328 en 1368, is er bijna geen verschil meer, op financieel gebied, tussen de adel en de hogere burgerij. De boeken worden geschonken door priesters of clerici, wat normaal is. De andere giften, kazuifels, kelken enz. komen eveneens zowel van de burgerij als van de adel.

De giften in geld zijn dikwijls zeer belangrijk, als we ze onder elkaar vergelijken. Zo schenkt graaf Jan van Namen de belangrijkste geldsom, 40 pond par. en Simon de Mirabello de tweede belangrijkste, 20 pond par. maar deze bouwt bovendien nog een cel. Margriet Tollins, weduwe van Willem Vaernewijck, Katherina van Roeselare en priester Jan van Zwijnaarde geven elk ten minste 15 pond par. Uit andere stukken blijkt dat deze drie door de kartuizers steeds als belangrijke weldoeners werden beschouwd.

Vergelijkend met de andere Vlaamse kartuizen gesticht in de loop van de XIVe eeuw, stellen we vast dat ook daar schenkers uit dezelfde sociale milieus komen en grond of geld geven: in Sint-Martens-Bos te Sint-Martens-Lierde is de belangrijkste weldoener Jan Gheylinc, die uit een zeer rijke poortersfamilie afkomstig is en raadsman was van Lodewijk van Nevers.

(67) Zie appendix 53

In Brugge is het de aristokraat Jan van Koekelare die de eerste grond schenkt. Een ander groot weldoener van Brugge was Michiel Celiau, de eerste prior van Koningsdal.

Dat de kartuizers, in tegenstelling met de Benedictijnen en Cisterciënсers, onafhankelijk schenen te zijn van de graven van Vlaanderen in hun strijd tegen de steden, blijkt wel uit de weldoeners die behoren tot de families Artevelde, de Mirabello en Jan van Namen.

We moeten evenwel nog noteren dat het stuk uit het Gentse Rijksarchief niet alle weldoeners vermeldt. Zo ontbreekt bv. Geraard de Splitere die in 1337 een erfrente schonk op een huis in Aalst.

Het kwam ons voor dat het nuttig was, in bijlage, de volledige tekst van het stuk te publiceren daar zeker anderen geïnteresseerd kunnen zijn die bepaalde aspecten grondiger willen bestuderen.

APPENDIX *

Lijst van schenkingen ten voordele van Koningsdal (1368)
R.A.G., Archief Bisdom, doos C lx 3 c 6 I, stuk 2
Cahier met 28 blz., niet genummerd, 18 x 14 cm.; blz. 1 beschreven, blz. 2 blanco, blz. 3 tot 16 beschreven, blz. 17 tot 28 blanco.

blz. 1 (tevens buitenste blz.): nummer van het bisshoppelijk Archief
benefactores domus nostre ab antiquo tempore *(geschrift van einde XVe eeuw)*
annus non habetur sed indiget *(geschrift van de XVIIe eeuw)*
Memorie van de eerste fundateurs van ons aut clooster gestaen hebbend tot Royghem *(geschrift van de XVIIIe eeuw)*

blz. 3
Isti sequentes sunt speciales benefactores nostri notabiliora beneficia nobis fecerunt in redditibus perpetuis et in aliis domus nostre principalibus.

1 Primo domnus Ludovicus comes Flandrie et domna comitissa eius uxor et Ludovicus eorum filius. Iste primo amortizavit nobis locum nostrum et terras adiacentes usque ad quattuor bonaria quas liberas fecit [1] ab omni debito et servicio. Solvebantur enim sibi annuatim de quolibet bonnario XVI halstaria avene que nobis pure propter Deum indulsit et quitavit conferens litteras suas de dicta amortizatione nobis gratis et absque ulla pecunia.

2 Magister Symon Willebaerd canonicus Sancti Donatiani Brugis. Iste emit de suo proprio et contulit nobis terram ubi monasterium nostrum constructum est et terram adiacentem [2] quam domnus comes amortizavit.
Fecit fieri primam cellam. Et contulit nobis [3] calcifurnum iuxta ecclesiam de Eckerghem cum [4] loco et possessionibus adiunctis pro perpetua capellania [5]. Item dedit parvam petiam prati scilicet C virgas ultra Lisam contra calcifurnum. Et aliam petiam prati citra fossatum ville Gandensis contiguam prato Thome de Vaernewijc. Et plura alia dedit sicut patet in missali.

(*) Voor de lezing van dit stuk mocht ik een beroep doen op de zeer gewaardeerde hulp van Dr. L. Milis van de Rijksuniversiteit van Gent, waarvoor ik hem hier zeer oprecht dank zeg.

(1) Meestal worden de giften in de marge vermeld. In 't begin echter heeft de schrijver vaak de gift herhaald in de marge. Waar dit het geval is, wordt dit in voetnoot vermeld. Hier staat in de marge : IIII. bonaria amortizavit.
(2) in margine : IIII bonaria terre
(3) in margine : primam cellam
(4) in margine : 't Wallekin te Eckerghem
(5) in margine : et prata

blz. 4

3 Domnus Zigerus de Curtraco cum uxore sua prima. Iste dedit nobis possessiones quas habemus (a) in Lovendeghem quas modo scilicet anno XXIIII° relicta Wilhelmi Bloeme cum filiis tenet in perpetua pactione XXVI bonaria terre.

4 Thomas de Vaernewijc et domicella Jota eius uxor. Iste preter multa bona alia que fecit nobis que misericordiari non (b) possunt de suo proprio contulit nobis possessiones ad valorem X lb. par. annuatim [6].

5 Anthonius dictus Melaus. Iste preter multa bona que fecit nobis dedit unum bonarium mori de quo fodiuntur turbones [7] et ad secundam cellam VIII lb. gr.

6 Alexius Zoetemont. Iste super omnes fundatores nostros specialem curam nostri habuit. Et de facultatibus suis devotissime et liberalissime nobis providit. Fecit enim primo fieri magnam domum cum officinis que hospitibus deputatur. Fecit etiam fieri capellam quam nunc pro capitulo reputamus. Fecit etiam

blz. 5

fieri pro maiore parte magnam galileam claustri. Dedit etiam calicem, ymagines, jocalia multa et alia multa valde sicut in missali plenius continetur.

7 Domnus Symon de Mirabele (c) dictus de Hale. Iste fecit fieri cellam in angulo iuxta ecclesiam [8] ubi ymago beate Virginis depicta est valde sumptuosam. Item dedit nobis XX lb. par. annos [9] et perpetuos redditus. Et plura alia bona fecit sicut in missali plenius continetur.

8 Domicella Katherina de Speculo, beguina apud sanctam Elizabeth in Gandavo dedit post mortem suam quinquaginta lb. gr. tur. et unum calicem. Et multa alia bona fecit [10].

9 Domnus Micheel dictus Caeliau monachus. Iste fuit primus prior huius domus et multum laboravit pro eius promocione et procuravit nobis conferri de bonis suis patrimonialibus a quodam suo cognato possessiones et redditus usque ad valorem XVI lb. par. annuorum reddituum, quos quidem redditus qui minus remote a nobis iacebant prior et con-

(6) in margine : X lb. par.
(7) in margine : I bonarium mori
(8) in margine : Unam cellam angularem iuxta ecclesiam
(9) in margine : XX lb. par. annue
(10) in margine : L lb. gr. et unum calicem

(a) in hs. *hebemus*
(b) in hs. *non non*
(c) in hs. *mirabeele*

ventus post modum vendiderunt pro XVIII lb. gr. et emerunt redditus quos habemus super domos et fundum ante Fratres Minores in Gandavo qui vulgo dicitur Cardeloet [11].

blz. 6

10 Philippus dictus de Domo. Iste dedit XVI lb. gr. pro redditus emendis.

11 Domicella Margareta Tolliins quondam Wilhelmi de Vaernewike. Ista contulit nobis et assignavit annuos et perpetuos redditus pro perpetua capellania XV lb. par.

12 Johannes dictus Inghel. Iste preter alia bona que fecit dedit XVII lb. gr. tur. ad emendos redditus.

13 Domicella Katherina de Roeselare. Ista contulit nobis et assignavit tam in redditibus quam in possessionibus pro perpetua capellania annue XV lb. par. Item dedit pro anniversario suo annue perpetue XX sol. par. et alia multa bona fecit.

14 Domnus Johannes de Swinarde. Iste fuit capellanus in ecclesia Sancti Johannis Gandavi et contulit nobis pro remedio anime sue, parentum ac benefactorum suorum annuos ac perpetuos redditus assignatos in villa Gandensi pro perpetua capellania XV lb. II sol. II den. par., cui semper unus ex nostris sacerdos debet specialiter deputari.

blz. 7

15 Domicella Truna de Falce. Ista contulit nobis possessiones valentes annue XIII lb. par. pro capellania perpetua.

16 Hugo dictus de Most et domna Christina eius uxor. Iste preter (d) plura alia bona que fecit nobis, contulit nobis pratum quoddam, valens annue circa IIII lb. par. Item pro anniversario suo redditus perpetuos XX sol. par.

17 Domna Elizabeth Rugghestuls. Ista preter alia bona que fecit, fecit fieri tertiam cellam angularem [12] scilicet versus civitatem et campum.

18 Magister Johannes de Hulst et Petrus de Waes. Isti duo fecerunt fieri quartam cellam [13]. Et magister Johannes dedit pro anniversario suo annuos ac perpetuos redditus XX sol. par. Item habuimus de bonis ipsius pro emendis redditibus perpetuis ad unam perpetuam capellaniam X lb. gr.

(11) in margine : X sol. VI d. gr.
(12) in margine herhaald : tertiam cellam
(13) in margine herhaal : quartam cellam

(d) *preter* is in de marge bijgevoegd

19 Villa Gandensis. Thomas de Vaernewiic, Salomon Borluut et ceteri gubernatores ville Gandennsis

blz. 8

fecerunt fieri de bonis communibus dicte ville tres cellas: quintam, sextam et septimam. Dedit predicta villa lateres ad conficiendum murum a parte septemtrionali claustri. Iste sunt (e) celle tres scilicet angularis versus turrim qui dicitur Finis Mundi [14] et pratum et alie due versus Walpoertem adiuxtas istius angularis.

20 Wilhelmus dictus Bette ac domna Margareta eius uxor. Iste contulerunt nobis annuos et perpetuos redditus pro animabus suis ac anima dicti Johannis Schotte et benefactorum suorum VI lb. par. Item pro assignatione anniversarii dicti Wilhelmi Betten XX sol. gr.

21 Egidius dictus Daens et domna Ghertrudis eius uxor. De bonis istorum habuimus pro emendis redditibus pro una perpetua capellania XXIIII lb. gr. et alia multa bona fecerunt nobis viventes.

22 Domnus Symon dictus Halin ac domicella Katherina eius uxor. Isti contulerunt nobis annuos et perpetuos redditus XL sol. par.

23 Nicholaus dictus Daens et eius uxor. Isti contulerunt nobis annuos et perpetuos redditus pro facienda bis in anno pitancia XL sol. par.

blz. 9

24 Matheus dictus Pure. Iste contulit nobis pro assignatione anniversarii sui XXX sol. par. redditus perpetuos.

25 Everdeyus dictus Grutere. Iste assignavit nobis post decessum suum recipiendas XX lb.gr.

26 Liffardus dictus Clippinc. Iste teutunicus quidam fuit de noticia Alexii Zoetemonds. De cuius bonis per dictum Alexium facta est octava cella.

27 Paulus Wissel. Iste contulit nobis pro assignatione cuiusdam capellanie pro se et suis, iacentes in territorio Axelennensi in loco qui Niwe Polre dicitur, X ghemeten terre bone arabilis. Item dedit nobis calicem unum quem non licet nobis neque licebit posteris nostris alienare sicut promisimus singillatim viva voce executoribus dicti Pauli [15].

(14) Finis Mundi ofte Einde Were, dicht bij het huidige Einde Were.
(15) in margine herhaald : calicem unum

(e) *sunt* is bovengeschreven

28 Balduinus Rugghestul et magister Oliverus canonicus (f) quidam in Curtraco. Isti duo per Alexium Zoetemond fecerunt fieri decimam cellam preter alia bona [16].

blz. 10

29 Domicelle Aelidis et Margareta dicte de Coeleghem. Iste due fuerunt sorores carnales et ob specialem devocionem contulerunt nobis annuos et redditus perpetuos IX lb. IIII sol. par. Item contulerunt nobis calicem unum.

30 Albertus de Holtekoten. Iste fuit quidam alemannus oriundus de Tremonia, mercator et hospes Hughonis dicti Melaeus de cuius bonis habuimus et recepimus C et XII florenos regales aureos.

31 Domnus Johannes comes Namurcensis. Iste contulit nobis ad edificacionem prime capelle XL lb. par.

32 Jacobus dictus Riinvisch. Iste contulit nobis tam in vita quam post mortem IX lb. gr.

33 Baldewinus dictus de Coutre. Iste contulit nobis pro emendis redditibus ad subsidium unius capellanie IIII lb. gr.

34 Domnus Johannes dictus Schedekiin. Iste decanus fuit Sancti Salvatoris in Haerlebeke et contulit nobis ad valorem LX florenorum de Florencia.

blz. 11

35 Domnus Johannes dictus de (g) Leenote. Iste capellanus fuit domni Anthonii Melaeus et contulit nobis III lb. gr. et pro assignatione anniversarii sui I lb. gr.

36 Domna Bertelina relicta Petri Coeleweys de Dam. Ista fuit mater cuiusdam monachi domus istius et contulit nobis pro anima sua et mariti sui et omnium pro quibus tam maritus suus quam ipsa tenebantur obnoxii ad valorem annuorum et perpetuorum redditum IIII lb.

37 Domnus Wilhelmus de Curia. Iste fuit curatus ecclesie de Swinarde et contulit nobis super domum et fundum habitacionis sue sitam iuxta dictam ecclesiam de Swinarde LX magnos florenos cum marca. Item contulit nobis in extremis IIII lb. gr.

(16) in margine herhaald : decimam cellam

(f) in hs. *cononicus*
(g) *de* bovengeschreven

38 Zigerus de Casleto. Iste fuit clericus et receptor supramemorati magistri Symonis Willebaerds et contulit nobis possessiones in parochia de Hoesmontskerke [17] ad valorem annuatim IIII lb. par. Item recepimus post obitum eius ex parte eius C et LXXX florenos de Florencia.

39 Domnus Theodoricus de Velzeke sacerdos. Iste fuerat capellanus et receptor supramemorati magistri Symonis Willebaerds et contulit nobis annuos et perpetuos redditus XX sol. par. Item post mortem eius ex parte ipsius recepimus IIII lb. gr.

blz. 12

40 Domna Maria de Bursa. Ista fuit opidana Brugensis et contulit nobis IIII lb. gr. ad emendum redditus pro una wagha butiri annuatim conventui distribuenda.

41 Symon de Waernewiic. Iste contulit nobis annuos et perpetuos redditus centum sol. par. exceptis bonis aliis que fecit nobis.

42 Domnus Johannes Graman. Iste licet hereditates non dederit multa tamen bona fecit nobis.

43 Domnus Johannes de Vliederzele. Iste capellanus fuit Sancti Johannis Gandensis et fecit fieri secundam cellam una cum domno Anthonio Melaus supra memorato [18].

44 Domnus Guilhelmus de Vaernewiic miles. Iste domnus cum nullum de corpore proprio haberet heredem immobilium bonorum suorum pro maiore parte nos heredes instituit conferendo videlicet nobis pro dotatione domus ad quantitatem XLV bonariorum terre [19] ac domicilia sua cum omnibus appendiciis que habebat in loco qui dicitur Hasselt ab opposito monasterii nostri ultra Lisam.

blz. 13

45 Wilhelmus de Laka

46 Domnus Johannes de Artevelde ac domicelle sorores eius. Isti contulerunt nobis annuos ac perpetuos redditus ad valorem VI lb. par [20].

47 Laurentius dictus Piinre. Iste contulit nobis annuos et perpetuos redditus XL sol. par.

(17) Oosemondskerke is een voormalige parochie bij Oostburg.
(18) in margine herhaald : secundam cellam
(19) in margine herhaald : XLV bonaria terre
(20) in margine herhaald : VI lb. par.

48 Magister Johannes dictus Hoonin. Iste monachus fuit Sancti Bavonis Gandensis qui antequam religionem profiteretur contulit nobis de bonis suis patrimonialibus annuos redditus perpetuos III lb. par.

49 Domicella Katherina dicta de Steenland. Ista contulit nobis annuos et perpetuos redditus XL sol. par. ac II lb. gr.

50 Domna Maria relicta domni Johannis de Uutkerke, militis. Ista filia fuit quondam domni Johannis dicti Busere, militis. Et contulit nobis annuos ac perpetuos redditus XXXII sol. VI den. par.

51 Johannes de Houtkine. De isto habuimus in promptos XII lb. gr.

blz. 14

52 Domnus Henricus Spikeboer, curatus de Morbeke et de Alosto oriundus. Iste contulit domui annuos ac perpetuos redditus in villa Alostensi et Tenermonde XII lb. par.

53 Domnus Henricus Lupi, monachus istius domus. Iste ante professionem suam contulit conventui ad investituram conventus de biennio in biennium et ad hoc fuit etiam recepta I lb. gr. annui redditus et perpetui. Preterea iste idem domnus Henricus dedit conventui multos bonos libros et meliores quos habemus.

54 Elizabeth dicta Skeysers de Tremonia, mater domni Wynandi monachi huius domus. Ista quamvis corporaliter per locorum distanciam longe fuit a nobis ingens tamen devocio eius mentali affectione et elemosinarum largitione nobis non defuit ut in sequentibus patebit. Primo enim nobis contulit bonum calicem magnum et ponderosum sub cuius pede nomen eius intitulatum habetur. Item quoddam vasculum argenteum deauratum perpulchrum et valde arteficiose compositum in quo reservatur corpus Christi. Item duas ampullas (h) argenteas. Item quattuor.

blz. 15

bursas perornatas cum totidem corporalibus. Item sex ornamenta sacerdotalia: unum precipuum de rubeo fluelo. Item alterum honestum et bonum de textura aurea. Tertium laneum et de optimo rubeo scarleto. Quartum eiusdem coloris de optimo sargio Anglico. Quintum de viridi serico honestum et bonum. Sextum unum album. Item quattuor cortinas virides quibus utimur circa altare. Item tres albas cum totidem amictis.

55 Frater Winandus monachus huius domus. Iste fuit filius Elizabeth dicte Skeysers suprascripte. Et dedit nobis quando nostre religioni se tradidit in promptos X lb. gr. Item idem frater Winandus et frater eius pro perfectione celle iuxta cellam angularem prope ecclesiam novam quam

(h) in hs. *apullas*

domnus Symon de Hale fieri fecit, dederunt in promptos VI lb. gr. Item bonum antiphonarium.

56 Domnus Hildebrandus Keyser frater Elizabeth predicte. De nobis dyalogum [21] bonum et in promptis IIII lb. gr.

57 Johannes dictus Kriekersteen. Iste fundator et edificator celle iuxta introitum porte magne claustri a sinistris fuit quam large perfectam nobis devote obtulit [22]. Insuper plura jocalia dedit ad usum ecclesie et refectorii applicanda.

blz. 16

Item idem Johannes Kriekersteen dedit nobis annuos et perpetuos redditus in diversis locis in villa Gandensi. Primo ad Sanctum Petrum ten Sprete XXX sol. par. Item ibidem in de Nedercouter X sol. par. Item contulit nobis super domum et fundum in de Broucstrate in den Quaetham XXXII sol. V den. ½ (i) par. Item super domum et fundum in de Erpelsteghe retro predictam domum XX sol. par. IIII capones et ad quamlibet mutationem lb. piperi. Istos LII sol. V den. et ob. cum IIII caponibus dedit condicione tali ut prior huius domus quicumque fuerit omni anno circa festum Bavonis quando terminus reddituum predictorum ex integro emat cum LII sol. V den. ob. par. istis bonum zinziber distribuatque omnibus personis conventualibus equaliter sine personarum acceptatione.

58 Johannes Callebout de Haltera. Iste quodammodo fuit primus fundator ecclesie nostre magne et nove et dedit primitus ad fundamentum pro anima sua et uxoris sue et omnibus amicis suis et pro omnibus pro quibus tenebatur X lb. gr. Postea dedit nobis pro parte filii sui domni Wilhelmi Callebout monachi domus huius X lb. gr.

59 Domnus Jacobus de Haelst, domnus Johannes Juerdaens, domnus Wilhelmus de Velde, domnus Johannes Wielmaker ac Elizabeth van Hiiften. Isti omnes dederunt unum calicem.

(21) Zeer waarschijnlijk de dialogen van Gregorius de Grote.
(22) In de marge : cellam iuxta portam nole que cella prioris est.

(i) in hs. ofwel ½, ofwel Ø

HET SOCIAAL-POLITIEK WISSELINGSPROCES OP HET EINDE VAN DE 18e EEUW

CASUS : DE GENTSE COLLATIE, INSTRUMENT VAN POLITIEKE DOORBRAAK

door

dr. Herman BALTHAZAR

Onze eigen tijd geeft met velerlei kenmerken het bewustzijn opnieuw te leven in een maatschappelijke stroomversnelling. De mogelijke mechanismen van het sociaal-politieke wisselingsproces krijgen hierdoor meer bewuste aandacht. De gewoonte om het „hedendaagse" tijdvak als een vast monument ééndimensionaal te beschrijven in zijn grote evolutiekurve wordt doorbroken met de behoefte om de wordingssymptomen van een nieuwe tijd van dichterbij te bekijken. Dit betekent o.m. een verhoogde interesse voor de studie van de Brabantse Omwenteling, 1789-1790. Opvallend lange tijd hebben generaties historici zich tevreden gesteld met een gefixeerd beeld van deze omwenteling. Ze werd meestal niet veel meer waard geacht dan en introductie voor dat grote moment in 1794 waarin effectief, radicaal en duurzaam de oude institutionele maatschappijstructuur vervangen werd. Ook in omgekeerde zin is dit waar. De specialisten van de „moderne" tijden lieten in hun onderzoekswerk een opvallend vacuum over. Wie inderdaad iets meer wil weten over de preciese inhoud en functievaardigheid van de instellingenmozaïek op het einde van het Ancien Régime moet lang en vaak vruchteloos zoeken.

Dit artikel wil een fragmentarische bijdrage zijn tot deze tendens, die zich aftekent in het micro-onderzoek van het sociaal wisselingsproces. Het handelt in de eerste plaats over mutaties in het politiek beheer [1]. Het mogelijk verband kunnen vastleggen tussen wijzigingen in de ganse sociaal-economische structuur en in de bezetting van het politiek beheer lijkt mij immers zeer belangrijk te zijn. De bewegingen en motiveringen van mensen in de verschillende promotiekanalen, die leiden naar macht en zeggingskracht illustreren op een corrigerende wijze wat de reële inhoud is van één of opeenvolgende omwentelingsmomenten.

Ik wil dit hier illustreren met een kort moment uit de Gentse geschiedenis. Gent kan in het algemeen groeiplan van de hedendaagse tijd als een type-voorbeeld gelden: een grote stad — van ongeveer 50.000 inwoners in 1780 tot iets meer dan 100.000 in 1850 —, die vanaf de theresiaanse tijd in de tweede helft van de 18e eeuw een expansie beleefde van handel en nieuwe industrietakken en die het vroegst op het kontinent de massale en

(1) Deze studie is een bewerking van een deel uit mijn tot op heden onuitgegeven werk : *Structuren en mutaties bij het politiek personeel. Een studie over het sociaal wisselingsproces te Gent in de vormingsjaren van de hedendaagse tijd (1780-1850)*, Rijksuniversiteit Gent, 1970, 3 dln.

gemechaniseerde (textiel)industrie in werking kracht. Dat deze demografische en economische expansie begeleid werd met doorbraakmomenten op politiek beheersniveau lijkt voor de hand te liggen. Zij hebben nochtans gans eigen kenmerken en een eigen dynamiek. Graag zag ik dit Gentse voorbeeld in vergelijking gebracht met het vruchtbare pionierswerk dat dr. Yvan Vandenberghe volbracht voor de microgeschiedenis van Brugge in diezelfde periode [2].

Een uitgangspunt voor ons probleem kan een vluchtig en algemeen inzicht zijn in de turn-over van het politiek personeel in de bestudeerde periode. Het bepalen van een vergelijkingscoëfficiënt tussen de beschikbare mandaten in een politieke instelling en het aantal personen, die er gedurende een gegeven periode in zetelden, laat wellicht toe het bestaan van een krisismoment vast te stellen. Gent kende voor 1794 nog een vrij grote reeks van politieke beheersorganen. Meest invloedrijk waren de schepenbanken: in eerste orde de schepenen van de Keure, in tweede orde de schepenen van Gedele. Belangrijk daarnaast waren de leenmannen, die het beheer voerden over de kasselrij van de Audenburg. Moeilijker te omschrijven was het belang van de schepenen van de heerlijkheden, die binnen en buiten de omschrijving van Gent nog functioneerden. Vooraan kwamen de heerlijkheden Sint-Baafs en Sint-Pieters en de Burggravije van Gent. Onderaan dan kwamen de heerlijkheden Nieuwland en Blaisant. Tenslotte was er nog de Collatie, een specifiek lichaam dat in dit artikel breedvoerig ter sprake komt.

In feite is het zo dat het grondgebied van Gent sinds de middeleeuwen was samengegroeid uit een aantal jurisdicties en andere instellingsvormen, die tot op het einde van de 18e eeuw een aantal autonome bevoegdheden hadden behouden. Het juist afwegen van al deze bevoegdheden is onbegonnen werk bij gebrek aan studies ter zake. Belangrijk voor ons is de vaststelling dat in deze instellingen Gentenaars zetelden en dat er een duidelijk verschil in belang was van de ene instelling naar de andere. We kunnen nu even nagaan hoe het verloop van mandatarissen was tussen 1780 en 1794. Min of meer dalend van de belangrijkste naar minder belangrijke beheersorganen berekende ik volgende verhoudingen:

1. *schepenbank van de Keure:* 13 schepenzetels (met hiërarchische rangorde van 1 tot 13); 51 mantatarissen; coëfficiënt: 3,92.

2. *schepenbank van Gedele:* 13 schepenzetels; 58 mandatarissen; coëfficiënt: 4,46.

3. *Audenburg:* traditioneel waren er twaalf „leenmannen" in functie, maar het centraal bestuur streefde er naar om dit aantal te verminderen tot op 8 hetgeen pas na 1785 min of meer werd bereikt. Met de restauratie na de Brabantse Omwenteling greep men terug naar de traditionele twaalf beheerders. Gemiddeld over de ganse periode 1780- 1794 waren er negen leenmannen in functie; 41 mandatarissen; coëfficiënt: 4,55.

(2) Vandenberghe (Y.), *Jacobijnen en traditionalisten. De reacties van de Bruggelingen tijdens de revolutieperiode (1780-1794),* Brussel, Pro Civitate (in voorbereiding). Verderop wordt geciteerd uit de nog onuitgegeven verhandeling, die oorspronkelijk als titel droeg: *Een analytische studie over het ontstaan en de reacties van de eerste moderne politieke groepen te Brugge.*

4. *Collatie:* normaal waren er zes collatieheren per parochie en er waren zeven parochies te Gent. Enkel tijdens de Omwenteling, na de verkiezingen van 2 mei 1790, werd dit getal verhoogd tot zeven. Die toestand heeft echter geen vol jaar geduurd ; 223 mandatarissen ; coëfficient : 5,3.

5. *Heerlijkheid Sint-Baafs :* zeven schepenen : 18 mandatarissen ; coëfficiënt: 2,57.

6. *Heerlijkheid Sint-Pieters:* dertien schepenen; 31 mandatarissen; coëfficiënt: 2,38.

7. *Burggravije:* zeven schepenen; 15 mandatarissen; coëfficiënt: 2,14.

8. *Heerlijkheden Nieuwland en Blaisant:* normaal zetelden er zes schepenen. Voor gans de periode 1780-1794 was er nauwelijks een turn-over vast te stellen. Het waren steeds dezelfde personen en verschillende plaatsen bleven jarenlang vacant. Geen enkele mandataris schoof door naar een ander politiek beheersorgaan met meer macht en status.

Deze bovenstaande cijfers en coëfficiënten krijgen meer betekenis wanneer men in de periode zelf kijkt naar de spitspunten van de turn-over. In Sint-Baafs, Sint-Pieters, Burggravije, Nieuwland en Blaisant merken we nergens in de loop van deze vijftien jaar een plotse discontinuïteit. Helemaal anders staat het met de schepenbanken, de Audenburg en de Collatie. Voor de Collatie, waar de turn-overcoëfficiënt het hoogst was, kan een tabel per parochie deze discontinuïteit duidelijk tot uitdrukking brengen. In de eerste kolom werd het aantal veranderingen van politiek personeel genoteerd, voor zo ver dit uit de bronnen kon afgeleid worden. Daarna komt het totaal aantal mandatarissen, die in elke parochie Collatieheer waren tussen 1780 en 1794. Tenslotte wordt het aantal vermeld dat zetelde tot vlak voor de grondige vernieuwing van 2 mei 1790.

Collatie	Personeels-veranderingen	Totaal mandatarissen 1780-1794	Mandatarissen tot 2 mei 1790
Sint-Nicolaas	20	35	18
Sint-Martens	18	33	16
Sint-Michiels	17	35	17
Onze Lieve Vrouw	17	35	17
Sint-Jan	15	33	12
Sint-Jacobs	14	27	17
Sint-Salvator	24	25	15

Het is in elk geval zeer goed merkbaar dat men in 1790 aan een grondige wijziging begint. Voor een betere verklaring van deze cijfers en enigszins vooruitlopend op de volgende bladzijden, moet ook het verband met de socio-professionele samenstelling per parochie aangestipt worden. De laagste turn-over kwam voor in de Sint-Salvatorsparochie. Precies daar zetelden reeds voor 1790 het hoogst aantal vertegenwoordigers uit de zuiver ambachtelijke en industriële sector: garentwijnders, huidevetters en suikerraffinadeurs. Overal echter is 1790 een scherp discontinuïteitsmoment.

Vanaf dat ogenblik wordt het krisiskarakter weerspiegeld in een ver-

snelde turn-over, die niet meer afneemt. In vergelijking met de tien jaar, die aan de wijzigingen van 1790 voorafgingen, gebeurde de helft van de turn-over in de vier jaren, die aan de grote breuklijn van 1794 voorafgingen. Voor de Keure was dit 49 %, Gedele 51,7 %, Audenburg 53,6 % en Collatie 50,6 %. De echte politieke doorbraak van de overgrote meerderheid mandatarissen, die na 1794 onder Frans bewind het politieke personeel vormden, greep inderdaad plaats vanaf de Brabantse Omwenteling. Er stapelen zich daarbij veel vragen op: wie waren de mensen, die een politieke doorbraak wilden, welke middelen en argumenten waren er beschikbaar? Onder de antwoorden, die men kan vinden, springt er één in het oog. Het is de opmerkelijke rol van de Collatie.

Het ontwaken in de crisis van 1787

De Gentse Collatie is ongeveer te vergelijken met de Generaliteit, Brede Raad of Grote Gemeente, die men in de andere steden van de Zuidelijke Nederlanden aantrof als een soort controlerend lichaam naast het stadsbestuur [3]. Lange tijd stond de Collatie in de garage van oude en traditionele instellingen, die men niet wou opruimen, maar wiens rol nog amper functioneel kon verrechtvaardigd worden. In tegenstelling echter tot de meeste instellingen van deze aard, die stilletjes en zonder veel ophef verdwenen op het einde van de 18e eeuw, nam deze Gentse Collatie een hoogst merkwaardige plaats in als kernuitvalsbasis voor sociale en politieke wisseling.

Sinds de Concessio Carolina (1540) was de werking van de Collatie aan sterke banden gelegd. Er werd toen bepaald dat de Collatie zou samengesteld worden uit 42 edele en notabele burgers uit de zeven Gentse parochies, aangevuld met de schepenen, die de twee jaren voor elke Wetshernieuwing in functie waren. De grootbaljuw en de schepenen van het lopende jaar moesten de 42 aanduiden. De eigenlijke taak werd beperkt tot één zittingstermijn per jaar waarop vooral de te heffen belastingen moesten bekrachtigd worden.

De sterk centralizerende politiek van Oostenrijk bracht een eerste wijziging aan dit reglement. De opgedrongen gewoonte om niet langer jaarlijks de beide schepenbanken te hernieuwen maakte het onmogelijk om de rotatie van oud-schepenen te handhaven. Tenslotte werden op 11 januari en 26 februari 1759 twee edicten uitgevaardigd waardoor alleen nog de 42 notabelen overbleven om in de Collatie te zetelen. De binding met de stadsmagistraat door toevoeging van oud-schepenen werd dus opgeheven. Ver-

(3) Boumans (R.), *De ambtenaren, wethouders en stedelijke functionarissen in de 16e, 17e en 18e eeuw,* Flandria Nostra, dl. V, pp. 395-424.

Over de Gentse Collatie zelf bestaat weinig literatuur buiten wat oppervlakkige fait-divers : zie o.m.

Claeys (P.), *Démêles entre le gouvernement et la Collace de Gand,* Messager des sciences hist. de Belgique, t. LXXX, 1896, pp. 1-4 ;

De Smedt (J.J.), *Révolution brabançonne - Collace de Gand,* Bulletin de l'Académie royale des sciences et des belles lettres, 1844, t. XI, 2e partie, pp. 341-358.

De Potter (F.), *Gent van den oudsten tijd tot heden,* Gent, 1894, dl. I, pp. 410-439.

schillende getuigenissen beklemtonen hoe vanaf dat ogenblik de Collatie nog meer van haar aanzien verloor.

In het anonieme, maar zeer belangrijke tractaat over de politieke structuren in Vlaanderen (1774 tot 1775), leest men :

„Autrefois on nommait les notables parmi les bourgeois les plus riches et les plus puissans de la ville, insensiblement on est venu à les choisir le plus souvent parmi les artisans d'un état très borné" [4].

Een bijna identische appreciatie staat vermeld in de polemische „Livre blanc ou révolution gordune" :

„Elle était autrefois assez bien composée, mais lorsque les édits du 11 Janvier et 26 Février 1759 en avaient exclu les Echevins dernièrement sortis de la Loi, ce corps perda beaucoup de sa considération et cela augmenta encore par la faute du Magistrat, qui nomma pour y siéger des sujets, la plûpart mercenaires, sans aucune connaissance des affaires publiques et à peine en état de coucher une quittance" [5].

Beide getuigenissen zijn gelicht uit duidelijk Oostenrijksgezinde bronnen en we zullen verderop pogen om sociografisch vast te stellen of die Collatieheren effectief tot een minder belangrijke groep behoorden. Er kan echter reeds bevestigd worden uit de lectuur van de Minuten dat de Collatie in het begin van de tachtiger jaren inderdaad een vrij dommelig bestaan leidde [6]. De relaties met de schepenbanken waren hoofs, maar zonder groot politiek belang.

Toch waren er wel enkele tekenen dat men vanuit de Collatie naar een nauwere controle zocht op het stadsbeleid. Zo werd er in de loop van 1783 een drukke correspondentie gevoerd tussen de stadsmagistraat en de centrale overheid om te beslissen over een voorstel van de Collatie. Het ging om de wens van de Collatie voor de boekhouding van de twintigste penning te mogen controleren op dezelfde voet als dit gebeurde door de gedeputeerden van de clerus en van de suppoosten van de Raad van Vlaanderen [7]. Er werd hier echter geen gevolg aan gegeven.

Die toestand wijzigde zich in 1787. Wat toen gebeurde is voldoende bekend. Reeds vanaf januari begon keizer Jozef II aan zijn grote hervormingsslag. De provincies van ons land werden bestuurlijk gelijkgeschakeld, de soevereine macht van de Staten werd gebroken, het ganse juridische apparaat met zijn doolhof aan partikularismen werd vernietigd en zo zijn ongeveer de belangrijkste vernieuwingen opgesomd. De reacties op deze revolutie van boven af waren ongemeen hevig. Door bijkomende en even ernstige problemen van economische aard (duurtecrisis) groeide het klimaat van onrust dermate aan dat de locale besturen een breder front moesten opzoeken. Enerzijds was het nuttig om de vertoogschriften tegen de hervormingen

(4) Dhondt (J.), *Locale Standenvertegenwoordiging in het Graafschap Vlaanderen.Een tractaat uit de XVIIIe eeuw.* Verhandeling VI van de Maatsch. voor Gesch. en Oudheidk. Gent, 1950, p. 11, voetnoot 9.

(5) *Livre blanc ou révolution gordune,* Gent, Lemaire, 1790, p. 202.

(6) Stadsarchief Gent (S.A.G.), Reeks 121, registers Collatie, nrs. 31-33 ; reeks 120, Minuten Collatie, bundels 56-80. Deze minuten vormen de hoofdbron voor de verwerkte gegevens in dit hoofdstuk.

(7) Algemeen Rijksarchief Brussel (A.R.A.), Geheime Raad, 276 A.

te doen uitgaan van een zo groot mogelijk aantal representatieve lichamen. Het zou de evidentie van een eensgezinde en verontwaardigde publieke opinie vergroten. Anderzijds werd het nodig om zich intern te beveiligen tegen dreigende relletjes en plunderingen. Dit was ongetwijfeld geen denkbeeldig gevaar. De prijsstijgingen hielden reeds enkele jaren aan en vanaf de harde winter van 1784 werden regelmatig oproerige samenscholingen genoteerd. Rapporten van de Voorzitter van de Raad van Vlaanderen aan de Geheime Raad lieten uitschijnen dat de Stadsmagistraat hierop vrij hulpeloos reageerde [8]. De ellende was trouwens niet beperkt gebleven bij het reeds ontzaglijk groot aantal armen, die gewoon waren aan één of andere vorm van hulpverlening [9]. Ook het grootste deel van de ambachtsgezellen en gewone dagloners waren werkloos en verkeerden in de grootste nood.

In de organisatie van dit dubbel verzet kreeg de Collatie terug een belang toebedeeld, die haar sinds jaren niet meer te beurt was gevallen. Het werd nu zo dat de Collatie regelmatiger zing zetelen en weldra zelfs voldoende motivering vond om als permanent lichaam de loop van de zaken van dichtbij te volgen.

Het is van belang hier ook de oprichting te vermelden van een vrijwilligerskorps dat moest instaan voor de openbare rust in de stad [10]. De kern er van werd gevormd door manschappen van de vier Gentse hoofdgilden Sint-Joris, Sint-Michiel, Sint-Sebastiaan en Sint-Antoon. In het verenigingsleven namen deze gilden een opmerkelijke plaats in. In een mengeling van behoefte aan traditionalistische luister, ontspanning en functionele bijdrage aan de stadsveiligheid waren deze hoofdgilden de bekende en levendige ontmoetingsplaatsen van het grote en kleine establishment uit de 18e eeuw. De rol en de luister van deze organisaties is sterk wisselend geweest, maar het valt wel op hoe zij in de tweede helft van de 18e eeuw terug een grote activiteit ontplooiden. In feite moesten ze nog zelden hun oude militaire rol van stadswakers opnemen, maar zij vormden een uiterst levendig ontmoetingsterrein. De grote personaliteiten lieten er zich met praal als erelid inschrijven tussen de rest van de kleinburgers en ambachtslui met zekere standing. Gans dit sociaal milieu, dat treffend gereflecteerd werd in de samenstelling van het vrijwilligerskorps, vormde een typisch staal van deze kategorie Gentenaars, die in de krisisjaren naar het politiek beheer zouden overstappen [11].

(8) A.R.A., Geheime Raad 278 A : een gans bundel over relletjes met spitspunt tussen 28 januari en 5 februari 1784 ... „La misère était notoire, non seulement les pauvres, qui régulièrement dans cette saison étaient accoutumés d'obtenir des secours extraordinaires, souffraient extrêmement, mais le plus grand nombre des artisans et journaliers à défaut d'ouvrage étaient dans des besoins urgens."

(9) Fris (V.), *Histoire de Gand,* Brussel 1913, p. 279. In 1784 waren er te Gent ruim 50.000 inwoners, waaronder meer dan 12.000 behoeftigen.

(10) Liste des Messieurs les Volontaires des quatre Confréries octroyés par Sa Majesté dans la ville de Gand, qui ont servi pour le Maintien du Repos Publicq, en MDCCLXXXVII (universiteitsbibl. Gent, nr. G 15793).

(11) Vanderhaeghen (F.), *Histoire de la Gilde souveraine des Couleuvrineurs, arquebusiers et canoniers, dite Chef-Confrérie de Saint-Antoine à Gand,* Gent, 1868. idem, *Jaerboeken van het soevereine Gilde..., gezegd Hoofdgilde van Sint-Antoine te Gent,* Gent, 1866, 3 delen (aanwervingsregisters).

Het was op 3 mei 1787 dat de stadsmagistraat aan de Staten van Vlaanderen vroeg om te protesteren tegen de keizerlijke hervormingen [12]. De Collatie sloot zich daarbij aan. Op 7 mei werd in de Collatie een eigen ontwerp van vertoog aan de Keizer goedgekeurd [13]. Het was een boeiende en zeer gepassioneerde tekst tegen alle hervormingen, die de oorzaak zouden zijn van migratie, kapitaalsvlucht en andere te voorziene rampen. De tekst werd bekrachtigd door zeven handtekeningen, één per parochie. Het is toch wel interessant de ondertekenaars even te situeren.

Voor de Sint-Jansparochie tekende *Jean-Baptiste Soenens.* Hij behoorde tot de top van de groep groothandelaarsfamilies, die onder Maria-Theresia reeds een zo grote mate aan invloed en rijkdom hadden verworven dat zij door huwelijken of titelverwerving in de adel werden opgenomen [14].

Graaf Joseph Della Faille d'Assenede tekende voor de Sint-Michielsparochie. Zijn naam en deze van zijn echtgenote, Marie-Colette d'Hane de Leeuwerghem, behoorden tot het meest respectabele in adellijke kringen.

In de Onze Lieve Vrouwparochie (Sint-Pieters) tekende de adellijke rentenier *Jean-Baptiste Vanderlaen,* echtgenoot van Marie-Caroline d'Hane.

Joannes Vander Triest, een blauwverver uit de Sleepstraat, stond borg voor Sint-Salvator (Heilig Kerst).

Jacques Papejans d'Eertbrugghe vertegenwoordigde de Sint-Nicolaasparochie. Hij was de zoon van een Raadsheer in de Raad van Vlaanderen, tevoren hoogschepen van het Land van Waas. Ook zijn echtgenote, Thérèse Piers de Walle, behoorde tot de adel.

Acvocaat *Charles Ignace Van de Vivere* tekende voor Sint-Martens (Akkergem). In 1787 zou hij griffier van de Raad van Vlaanderen worden. Zijn schoonvader, Gillis Borluut, was één der aanzienlijksten in deze Raad.

Tenslotte was er burggraaf *Théodore Jean de Jonghe* voor Sint-Jacobs. Hij was de schoonzoon van de Gentse grootbaljuw, Philippe M. Vilain XIIII, en een neef van Egide Corneille de Jonghe, die als machtig pensionaris bij de Staten van Brabant een grote rol zou spelen in de Brabantse Omwenteling.

Deze voorlopige en sumiere sociale situering wijst er al vast op dat deze Collatieheren althans niet tot de lagere groepen behoorden op uitzondering misschien van Joannes Vander Triest. Men hechtte er blijkbaar belang aan klinkende namen op de vertoogschriften te plaatsen. Het is wel tekenend

De Burggraeve (P.), *Notice historique sur les Chefs-Confréries gantoises de Saint-Sébastien et de Saint-Antoine,* Gent, 1913.

Claeys (P.), *Histoire de la Gilde souveraine et chevalière des Escrimeurs dite Chef-Confrérie de Saint-Michel à Gand,* Messager des sciences hist., 1886, pp. 377-410.

Voituron (P.), *Notice sur le local de la Confrérie de Saint-Georges à Gand de 1381 à 1796,* Messager des sciences hist., 1890, pp.1-24 en pp. 124-146.

(12) Fris (V.), *Histoire de Gand,* p. 294.

(13) S.A.G., Minuten Collatie, reeks 120, p. 59.

(14) Coppejans-Desmedt (H.), *Bijdrage tot de studie van de gegoede burgerij te Gent in de 18e eeuw. De vorming van een nieuwe sociaal-economische stand ten tijde van Maria-Theresia,* Verhandelingen Kon. Vlaamse Academie, Klasse der Letteren, jrg. XIV, nr. 17, 1952, pp. 157-159 en 188-191.

dat minstens drie van de zeven bovengenoemden pas in maart Collatieheer waren geworden [15].

Op het vlak van de anti-hervormingscampagne werd tamelijk vlug voldoening verkregen. Op 4 juni reeds kwam een decreet van gouvernante Maria-Christina en haar gemaal, hertog Albert Casimir, die alle tegenstrijdige disposities aan de traditionalistische constituties van Vlaanderen opschortte. Voorlopig althans had de Collatie niet veel andere argumenten meer om te zetelen dan de medewaakzaamheid op de openbare rust. Gent beleefde inderdaad nog een en ander.

Overbekend en in alle bronnen opgetekend is het verhaal van de volkse slemppartij op 12 juni aan de Vrijdagmarkt. Een twintigtal edellieden gaven een royale, maar niet helemaal onbaatzuchtige tractatie met honderd tonnen bier, vier kisten wijn, twee kalveren, twee ossen, twee schapen en 6.000 broden hetgeen aanleiding bleek te geven tot nogal woelige incidenten [16].

In feite nochtans zien we hoe de Collatie naar andere argumenten ging zoeken om haar rol te verrechtvaardigen en dat is dan het merkwaardige in die ontwikkelingslijn naar de Omwenteling van 1789.

Op 7 juli 1787 werd een schrijven gericht aan de schepenen, waar gewezen werd op het feit dat de Wet dringend moest hernieuwd worden. Het protest ging nog verder. Het ging ook tegen de persoon van François Dominique d'Hoop, die als pensionaris van de stad en het Land van Aalst en als raadsheer-pensionaris en actuarius van de Staten van Vlaanderen al te veel macht in handen zou hebben [17].

Dat was inderdaad een nieuw geluid. De Collatie begon zich terug te bezinnen op haar aloude representatieve macht. Er waren buiten de wil om van de stadsmagistraat in functie, ongetwijfeld invloeden aan het werk om zich van de Collatie te bedienen als politieke drukkingsgroep.

Dezelfde dag, die 7e juli, werd een gedrukt pamflet gericht aan de vergadering. „Een waeren Mede-Borger en Vaderlander" liet er in opmerken dat de Concessio Carolina werd overtreden [18]. De Wet moest al lang hernieuwd zijn, temeer omdat er daar heren zouden zetelen, die het volk bijzonder onaangenaam zijn. De opsteller verwittigde dat de Neringen reeds op eigen houtje en memorie aan het voorbereiden waren. Het gaat er ons voorlopig niet om deze invloeden te identifiëren. Belangrijk op zich zelf is het feit dat de Collatie als politiek lichaam wakker werd. Regelmatig nu werden schrijvens met allerlei adviezen aan de Wet gericht. Belangrijk en als voorbeeld kunnen we twee brieven aanhalen van 30 ougustus 1787.

(15) Het was niet altijd mogelijk uit de registers van de Collatie de preciese aanstellingsdatum van nieuwe Collatieheren te bepalen. In dit geval hadden we maar van drie personen zekerheid.

(16) Fris (V.), *Histoire de Gand,* p. 295 en vooral deze zeer merkwaardige basisbron : Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken der Oostenrijksche Nederlanden van 1780 tot 1814, bevattende sedert de dood van de Keyzerinne Maria-Theresia in 1780, bezonderlijk den opstand tegen de keyzers Josephus II en Leopold II, den inval en verblijf der Fransche, hun langdurig bestuer en ontruyming in february 1814,* Gent, 1820, pp. 43-44.

(17) S.A.G., Collatie, Minuten, nr. 59. *Over d'Hoop :* Biographie Nationale, VI, c. 35-36.

(18) Pamflet aanwezig in archiefdossier Minuten Collatie (nr. 59).

In de eerste werd gewezen op de algemene onrust en onzekerheid omtrent de toekomst van het land. Vele dagloners waren werkloos en de prijs van de levensmiddelen lag zeer hoog. De reden hiervan zou liggen in de grote winstmarges, die de export opleverde. Derhalve werd gevraagd exportbeperkende maatregelen te treffen tot „de gegoede lieden, versekert van hunnen staet, wederom d'occasie souden durven verleenen aan de daghuerlieden van hunnen cost te winnen, ende de behoeftigen door milde aelmoezen te alimenteren".

Het tweede schrijven aan de Wet was een scherp protest tegen het edict van 17 maart 1787 en zijn bevestiging van 16 augustus over het opschorten van de vrijheden der neringen. Zo iets werd hoogst onverstandig genoemd „... in den moment (dat) de gistinghe der gemoederen alreeds genoegsaeme achterduncken voor onheylen tot den dagh van hedent heeft gebaert".

Deze bemoeiingen kwamen niet iedereen even gelegen en het verwachte bleef niet uit. Op 24 november 17887 liet graaf Ferdinand Trautmanndorff een decreet uitvaardigen waarin de vergaderingen van de Collatie illegaal werden geacht. De 28e november reageerde een zeer boze Collatie. Men beschouwde zich nog steeds als wettelijk bijeengeroepen door de Wet. Overigens achtte men zich de enige garantie ter vrijwaring van de stedelijke vrijheden. Het decreet kon alleen het gevolg zijn van valse informatie door mensen, die het beheer van de stad onder onbeperkte controle wilden zien.

Laat ons de feiten nu eens samenvatten. De Collatie, die sinds de Concessio Carolina en vooral sinds de ordonnanties van 1759 een lijdzaam en bijna zuiver decoratief bestaan leidde, kreeg plots weer een belang toebedeeld ingevolge de beroeringen van 1787. In de protestactie tegen de maatregelen van Jozef II moest zij een steun aanbrengen. Bij de ondertekening van vertoogschriften werden blijkbaar opzettelijk enkele klinkende namen gevoegd, die normaliter niet in de Collatie zetelden. De aanstelling van Collatieheren viel immers in de bevoegdheid van de grootbaljuw en de schepenen. Gezien de publieke onrust en de vrees voor sociale oproer kon de Collatie terzelfdertijd een ordebrengende factor zijn. Wat men echter niet verwachtte was het feit dat de Collatie deze omstandigheden aangreep om een eigen en oppositionele rol te gaan spelen. De aard van deze oppositie wijst er op dat deze wellicht uit de hoek kwam van de traditionele Neringen. Het was ook duidelijk dat deze oppositie vanuit de Collatie slechts mogelijk was in uitzonderlijke tijdsomstandigheden. Het belangrijke van dit alles is de poging om een oppositie of een bepaalde politiek door te zetten in een bestaande institutionele structuur. Een beroering die veel verder ging dan in 1787, kwam terug met de Brabantse Omwenteling en ook deze keer was het vanuit de Collatie dat de oppositie zich organiseerde. Als merkpunt van het sociaal wisselingsproces mag dit een fase van uniek belang genoemd worden.

De Brabantse Omwenteling.

Na de terugtrekking van de Oostenrijkse troepen en ambtenaars was er een feitelijke toestand van autonomie in Vlaanderen. Het probleem dat

toen onmiddellijk aan de orde van de dag kwam lag in de vraag wie nu eigenlijk het imperatieve gezag kon waarnemen.

Iedereen kent de vraagstelling in zijn twee fundamentele en ideologische opties. Men duidt ze gemakkelijkheidshalve aan met de naam van de twee meest in het oog springende protagonisten, Vonck en Vandernoot. Daarnaast waren er echter nog heel wat andere elementen van tel en het is ver van gemakkelijk om precies deze te weerhouden, die van een werkelijk gewicht waren. Dit is reeds te wijten aan de bronnen zelf. Een goed deel van de argumentatie over het politieke gezag berustte er niet op een bestaande of verworven realiteit, maar op traditionalistische motieven en wetshaarklieverijen. Het gezag zelf, het bezetten van de gezagsapparaten of de invloedskanalen van de machtsuitoefening in het maatschappelijke kader waren fenomenen waarvoor de verklaring gezocht werd op de rooilijn van een institutionele hiërarchische mozaïek met voor alles en iedereen een afgebakende plaats en bevoegdheid enerzijds en een feitelijk dooreenvloeien van sociale krachtlijnen anderzijds. Men vindt trouwens dezelfde verwarring weerspiegeld in de historiografie waar men het niet unaniem eens was of dit gezag een kwestie van „standen" dan wel van „machten" was [19]. Met de dubbele analyse van de Collatie in haar politieke rol en in haar personeelssamenstelling benaderen we een bijzonder interessant aspect van dit probleem.

In het chaotisch van de eerste Omwentelingsdagen te Gent trof men verschillende gezagslichamen aan.

Eerst was er *Het Verenigd Comité der Nederlandse Provinciën,* accidenteel meest gebonden aan het karakter van de Omwenteling [20]. Het is wellicht daarom dat men over de samenstelling en de rol er van niet zo over heel veel preciese gegevens beschikt. Wel weten we dat in de voorgaande maanden verschillende comité's werden opgericht in Vlaanderen en in Henegouwen en dat hun samenstelling niet overeenkwam met deze van het traditioneel kader der Staten [21]. Tassier vond er het bewijs in dat de ideeën van Vonck niet alleen de wensen waren van een kleine groep, maar de tot hier toe onuitgesproken aspiraties vertolkten van een grote groep mensen — negocianten, kleine eigenaars, advocaten —, die wensten deel te nemen aan het politieke leven. Dit is maar ten dele juist. Men kan inderdaad het streven van voornoemde groepen om deel te nemen aan het politiek beheer goed onderscheiden, maar dit „Verenigd" of Algemeen", of „Groot" Comité vertolkte in zijn heterogene samenstelling meer de scherpst geënga-

(19) Men kan als voorbeeld het debat citeren tussen Prof. Lousse en Prof. Dhondt. Cf.: Dhondt (J.), *La société d'Ancien regime.* Belg. Tijdschr. Fil. Gesch., XXVI, 1948, pp. 284-292. Ook: Dhondt (J.), *„Ordres" ou „Puissances", l'exemple des Etats de Flandre.* Annales E.S.C., 1950, 4, pp. 289-305. Het tractaat van 1774, waarover sprake in voetnoot 4, behandelt ten dele datzelfde probleem.

(20) De naam van dit Comité luidde in de verschillende bronnen nogal eens verschillend. In het door het comité gepubliceerde Bulletijn werd het meestal: „Comiteit generael der Vereenigde Nederlanden".

(21) Tassier (S.), *Les démocrates belges de 1789,* Brussel, 1930, pp. 197-201. Ook bij Rogghé is er sprake van een soort illegale cel te Gent, die het gewapende verzet voorbereidde: Rogghé (P.), *De Omwenteling van 1789, inzonderheid van de Staten van Vlaanderen.* In Bijdragen tot de Geschiedenis en de Oudheidkunde, 1943, p. 151.

geerde tendenzen van het ogenblik en veel leden van dit revolutionnaire troepencomité waren hoegenaamd geen newcomers in de politiek. Voor zover wij over de samenstelling van dit Comité zijn ingelicht en in de mate dat wij slaagden in de zeer moeilijke identificatie, geeft een nadere analyse hierin dadelijk meer inzicht [22]. We kwamen aan een 25 personen. Onder hen zaten mensen van beide strekkingen — democraten en behoudsgezinden —, die in het ganse verloop van de patriottentijd een leidende plaats innamen. Wij kunnen ze met enkele in het oog springende kenmerken van hun loopbaan en sociale status situeren [23].

1. *Jean Ferdinand Rohaert,* advocaat, was raadspensionaris van de Keure en zat dus aan de top. Met de Omwenteling werd hij daarenboven pensionaris van de Staten en had aldus volle leiding en verantwoordelijkheid voor de behoudsgezinde statistentendens.
2. *Philippe Gobert,* was eerste secretaris van de Keure. Precies zoals Rohaert was hij dus voor 1789 een topambtenaar. De Omwenteling schonk hem de ere-functie van Leenman in de Audenburg.
3. (?) *Rodriguez d'Evora y Vega, Gérard François* behoorde tot de hoge adel. Hij was ook licentiaat in de Rechten. Hij werd 2de Schepen Gedele op 24-VII-1790.
4. (?) *Borluut, Gaspard Joseph,* van oude adel. Hij was de zoon van een Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen. Bij de eerste revolutionnaire Wetshernieuwing van 30-XI-1789 werd hij 6e schepen Gedele (tot 24-VII-1790).
5. *De Draeck:* baron Gaspard Guislain of — minder waarschijnlijk — zijn jongere broer Louis Frédéric. Zij waren zeer rijke edellieden. Op de rollen van de Militaire Contributie (1794) moest de familie 80.000 F betalen. Beide broers stonden op de lijst van de 100 meest belasten (1807). Beiden ook werden onder de Notabelen van 1815 vermeld met een inkomen van 50.000 F. Ook de voorgaanden trouwens waren zeer gefortuneerd. Baron De Draeck kreeg in de Statenvergadering hoogst belangrijke opdrachten. Samen met Raadsheer-pensionaris De Deurwaerder leidde hij in december 1790 de delegatie te 's Gravenhage om te onderhandelen met graaf Mercy d'Argenteau over de restauratie. Begin januari 1791 legde hij de eerste kontakten met de Oostenrijkse veldmaarschalk De Bender [24].
6. *Ghijselinck, Jean-Baptiste,* advocaat. Hij werd op 2-VI-1790 toegevoegd als Substituut-Fiscaal bij de Raad van Vlaanderen in het kader van de speciale maatregelen, die de Staten uitvaardigden tegen de democratische richting. Hij was ook, samen met J.B. d'Hane Steenhuyse, gevol-

(22) De lijst van de comitéleden staat in : *Livre blanc ou révolution gordune...,* p. 19, de gegevens werden aangevuld en gecontroleerd met de *„Jaerboeken"* van Verhaeghe (p. 63 e.v.), Fris (V.), *Histoire de Gand,* (p. 283 e.v.) en diverse inlichtingen per persoon uit het eigen sociografisch onderzoek.

(23) Waar er enige twijfel omtrent de preciese identificatie bestond werd een vraagteken voor de naam geplaatst.

(24) A.R.A., Geheime Raad, 214 A, rapport 16-II-1791.

machtigd onderhandelaar van de Staten van Vlaanderen bij het Comité van de Brabantse Staten te Breda.

7. *De Graeve, Charles Joseph* was sinds 1775 Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen. Hij was de auteur van het democratisch gerichte „Manifeste de la Province de Flandre". Met de Omwenteling werd hij pensionaris van de Staten en hij bleef een topfiguur tot bij zijn ontslag in januari 1791. Later, vanaf de eerste Franse Tijd reeds, bleef zijn rol aanzienlijk. In 1797 was hij lid van de „Conseil des Anciens". Na de 18. Brumaire van Louis Bonaparte verdween hij van de top. Hij was sinds 1787 lid van de „Société de Gand".
8. *Massez, Louis* was, zoals bovenstaande en isnds 1772, Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen. Indicatief is dat hij in 1787 het voorzitterschap aanvaard had over één van de nieuwe rechtbanken (te Oudenaarde), die Jozef II had opgericht. Hij werd in december 1792 één van de 60 Provisionele Representanten, die het nieuwe republikeinse gezag vertegenwoordigden. Vooral zijn zoon Charles nam reeds op dit ogenblik de politieke rol over. In 1791 was deze laatste lid van de „Société de Gand" geworden.
9. *Meyer:* hier gaat het zonder twijfel over Jacques Guillaume Meyer, die volgens het relaas van de monnik Malingié zelfs zijn naam gaf aan de democratisch gezinden (Meyeristen). Meyer was advocaat. Dat hij sinds 1783 13e schepen Gedele was geweest en in 1785 ernstig kandidaat voor de functie van Substituut-Procureur-Generaal bij de Raad van Vlaanderen duidt ook voor hem de belangrijke plaats aan die hij reeds vóór 1789 innam [25]. Hij was in 1783 toegetreden tot de „Société de Gand". Meyer was ongetwijfeld een vooraanstaande radicaal, maar zijn rol en deze van de Meyeristen in de Brabantse Omwenteling is misschien overschat door de meeste auteurs, die zich allen inspireerden op de Verba Dierum van Malingié. Meyer werd 10e schepen van de Keure op 30-XI-1789: dit was de Wetshernieuwing, die door het Verenigd Comité werd geïnspireerd. Tekenend echter voor de ontwikkeling van de politieke tegenstellingen te Gent in deze dagen is het feit dat Meyer niet meer werd opgenomen in de Wetshernieuwing van 24 juli 1790, die door de Collatie werd afgedwongen. We lopen hier enigszins vooruit op het relaas om te beklemtonen dat zijn fractie te Gent overvleugeld werd door een andere democratische tendens met uitvalsbasis in de Collatie. Meyer zou er pas eind 1792, dank zij een putsch en de zeer speciale omstandigheden van de eerste Franse bezetting, in slagen om terug een belangrijke politieke rol op te nemen als secretaris van de „60 Provisionele Representanten".
10. *De Naeyer, François Guillaume,* advocaat en stichtend lid van de „Société de Gand". Hij was de schoonzoon van Ambroise Rooman, secretaris in de Keure en uitgesproken statist. In 1787 was hij schepen van

(25) Fris (V.), *Histoire de Gand,* p. 269.
Varenberg (E.), *Les commencements de la Révolution brabançonne par une moine de l'abbaye de Saint-Pierre,* Messager des Sciences hist. de Belgique, 1876, pp. 327-356.

Gedele geworden en precies zoals Meyer bleef hij in de Omwenteling slechts een politieke functie behouden tussen november 1789 en juli 1790. Zijn rol in de Omwenteling bracht hem echter genoeg politiek odium op de hals om zich in de Oostenrijkse Restauratie onmogelijk te maken [26]. Dit engagement en het grote fortuin van hemzelf en zijn familie (meestal negocianten) hielp hem in 1801 aan het burgemeestersambt (tot 1804) en aan het raadsheerschap in de prefectuur van het Scheldedepartement (1804-1814).

11. *De Moerloose Guillaume François,* advocaat, kreeg in het Verenigde Comité zijn eerste politieke functie. Zoals de hogervermelde Ghyselinck werd hij in 1790 toegevoegde Substituut-fiscaal. Pas in de Hollandse Tijd kreeg hij terug een belangrijke positie als gedeputeerde in de provinciale Staten. Hij was matig gefortuneerd (Emprunt Forcé 1796: 60 l.; 3.000 F inkomen in 1813 volgens lijsten van de Gardes d'honneur; erfenis van 77.395 F in 1841). Zijn vrouw, Jeanne Grenier kwam uit een opkomende negociantenfamilie (op het niveau van de familie De Naeyer).
12. *De Bast, Joseph François* was een negociant uit een opkomende familie waarvan verschillende leden een politieke rol gingen spelen en waaronder vooral zijn broer, kanunnik Martin de Bast opviel als zeer invloedrijk figuur [27]. Op 30-XI-1789 werd hij 13e schepen van de Keure, maar het was vooral in zijn functie van griffier van de Staten dat hij naam maakte als vooraanstaand statist. Tijdens de restauratie werd hij in mei 1793 opnieuw schepen van de Keure.. In 1789 werd hij de eerste voorzitter van de nieuw opgerichte Koophandelsrechtbank. Zijn zoon richtte een katoenbedrijf op en maakte in 1811 bankroet.
13. *Varenbergh, François,* advocaat, was de schoonbroer van Joseph F. de Bast. Sinds 1781 was hij actuarius van de Kamer van Koophandel. In 1787 was hij eventjes raadsheer geweest in de nieuwe rechtbank van eerste aanleg. Met de Omwenteling werd hij pensionaris van de Staten. In 1795 werd hij adjunct-burgemeester en in 1797 begon hij een toploopbaan in de magistratuur, die onafgebroken bleef door de verschillende politieke regime's heen tot aan een eervol ontslag in november 1830.
14. (?)*Botte, Pierre François,* pleitbezorger. Hij was onderprefect van 1800 tot 1807 en gemeenteraadslid van 1812 tot 1817. Omtrent zijn fortuin, status en sociaal milieu vonden wij geen of zeer karige informatie.
15. (?) *Dhaenens, Charles Norbert,* advocaat. In mei 1793 werd hij 8e schepen van de Keure. Tijdens het Empire was hij gemeenteraadslid. Zoals voor de voorgaande vonden we overigens over hem en zijn familie geen verdere gegevens.

(26) In 1792 stond hij weer kandidaat voor een schepenambt, maar men merkte op dat „la conduite qu'il a tenue pendant les troubles ne lui laissait pas cet espoir". (A.R.A., Geheime Raad, 359 A, Wetshernieuwing, juli 1792). Alleen uitgesproken „Meyeristen" kregen toen nog zulke slechte quote. Andere mandatarissen van de Omwentelingsdagen kregen meestal terug een functie.

(27) Over M. De Bast, *Biogr. Nat.,* IV, p. 758.

16. *Antheunis Jacques Jean* is de eerste in de rij die we niet zagen opklimmen tot hogere politieke ambten en die blijkbaar behoorde tot de intellectuele kring, die vooral uit scherp ideologisch engagement deelnam aan de gebeurtenissen [28]. In 1785 had hij een vertaling van een treurspel van Voltaire in het licht gegeven. Hij publiceerde een „Verklaring van de Rechten des Mensch en des Burgers". Van 1798 tot 1800 gaf hij periodiek het satirische en republikeinse blad „Protocole Jacobs" uit.
17. (?) *Rens, François Jean* was een commissionaris in de koophandel. In 1787 was hij kapitein geweest in een infanteriecompagnie van het vrijwilligerskorps. Met F. De Naeyer was hij in 1789 opdrachtgever voor het drukken en het verspreiden te Gent van het manifest van Vandernoot. Men vermoedde dat zijn huis in het begin van 1794 de verzamelplaats was van een jacobijnse club [29]. Met Meyer was hij in 1792-1793 lid van de „60 Provisionele Representanten".
18. *Jacobs, Frans,* apotheker, stichtend lid van de „Société de Gand". Hij zetelde van 1780 tot april 1790 in de Collatie van Sint-Martens.
19. (?)*Vanden Bogaerde, A.,* advocaat, was tussen 1780 en 1789 reeds enkele keren kandidaat geweest voor een schepenambt. Vanaf 1783 was hij lid van de „Société de Gand".
20. (?) *Van Damme, Louis,* procureur-notaris, was één van de griffiers van het Verenigde Comité. Hij werd in 1796 gemeenteraadslid. Wellicht was ook hij lid van de „Société de Gand" (1790) en van het Vrijwilligerskorps (1787).

Andere namen van comitéleden konden we niet nader identifiëren: Schellekens (griffier), Caluwé, Neirinckx, Ricanis, d'Avoine, 't Kint. We hebben echter met bovenstaande indicaties reeds ruim de gelegenheid om het belang af te meten van dit eerste revolutionnaire corps in de Omweneling van 1789. De twee tendenzen van „Vonckisten" en „Statisten" waren er duidelijk in vertegenwoordigd. In beide strekkingen zaten figuren, die reeds een belangrijke politieke plaats bezetten voor 1789. Zowel naar beroep als naar status en milieu kon geen scherpe scheidingslijn tussen beide groepen getrokken worden. Wel hebben we speciaal het lidmaatschap in de „Société de Gand" aangestipt omdat het wel opvalt dat minstens zeven leden van het revolutionnaire comité bij deze klub waren aangesloten en allen behoorden tot de „Vonckistische" strekking.

Onder het Gentse verenigingsleven nam deze „Société de Gand" een werkelijk bijzondere plaats in [30]. Zij werd gesticht op 12 november 1782 als

(28) Vanderhaeghen (F.), *Bibliographie gantoise,* Gent, 1858-1869, 7 dln., nrs. 7907, 13795.
De Vigne (J.O.), *De Zuidnederlandsche schrijvers van het tijdstip der Fransche Overheersching,* Antwerpen, 1873, pp. 37-39.
Voordeckers (E.), *Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers. Repertorium (1667-1914).* Bijdrage 35 van het Interuniv. Centrum voor hedend. Gesch., Leuven-Parijs, Nauwelaerts, 1964, pp. 406-407.

(29) A.R.A., *Geheime Raad,* 1331 B, protocol 27 maart 1794.

(30) „Loix de la Société de Gand", Universiteitsbibl. Gent, nr. G 12402 ; zie ook : Vanderhaeghen, *Bibliographie gantoise,* II, p. 348.

een ontspannings- en lektuurvereniging. Men diende als lid vier keizerlijke kronen te betalen en men kon slechts aavaard worden mits een meerderheid van twee derden van de stemmen op de algemene vergadering. Het is uitsluitend door een grondige studie van de bewaarde ledenlijsten dat het merkwaardig belang van deze vereniging in het oog springt. Van 1782 tot en met 1791 telde de vereniging 198 leden. Van minstens 120 onder hen kan met zekerheid vastgesteld worden dat zij een politieke rol speelden op één of ander moment tussen 1780 en 1794. Dit is zonder twijfel verbazingwekkend. Er is hier een reële grond om aan te nemen dat de „Société de Gand" een trefplaats was van intense politieke interesse en actie. Wanneer we de beroepen nagaan, dan merken we dat edellieden, negocianten en advocaten nagenoeg even talrijke groepen in de vereniging vormden. Voor 1789 lag de gemiddelde ledentoename tussen de tien en de twintig. Opmerkelijk was de stijging vanaf 1790: 61 nieuwe leden in 1790, 48 in 1791. Algemeen kwamen alle leden uit gegoede families, zeker de leden van de eerste jaren. Blijkbaar was de meerderheid ook, in de geest van de tijd, modernist en voorstander van politieke en institutionele vernieuwing. Nochtans was het geen uitvalsbasis van één bepaalde en welomlijnde politieke fractie. Dit is trouwens een algemene indruk, die sterk naar voor komt uit een microonderzoek van deze periode: de politiek-ideologische vernieuwing op het einde van de 18e eeuw en haar weerslag op de politieke personeelsbeweging is niet zuiver rechtlijnig onder te brengen in bepaalde sociaal-economische groepen, noch in afgebakende historische schokgebeurtenissen. Dit kwam ook zeer goed tot uiting in de ledensamenstelling van de „Société de Gand". Ondanks een gemeenschappelijke intellectuele interesse stonden op gegeven ogenblikken leden van de vereniging tegen elkaar als lijnrechte opposanten in de praktijk van het beheer. Hoofdzakelijk aldus trof men in de vereniging een vrij notabele, intellektueel geïnspireerde groep aan, die niet behoorde tot het politieke establishment van voor 1789, maar vanaf de krisisjaren duidelijk klaar stond om een politieke beheersrol op te nemen. Daarom is een indicatie van het lidmaatschap in onze analyse belangrijk. Dit is ook zo voor hun aanwezigheid in dat „Verenigd Comité".

Dit korps dus had de eerste pretenties op een soeverein gezag. Verhaeghe vertelt ons in zijn „Jaerboeken..." hoe die comité's onderling corresponderen als „Provisionele Representanten van het volk" [31]. Onmiddellijk nadat op 13 november 1789 de patriotten Gent waren binnengevallen vergaderde het comité openlijk op de Koornmarkt bij Closse, een Collatieheer van de Sint-Nicolaasparochie. Op 29 november schreef Trautmanndorff aan Jozef II: „Le Comité établi dans la première de ces villes se qualifie de Comité des Etats-Unis...; il a pris tous les corps et nommément le Conseil de Flandre au serment..., et ne fait que des démarches de souveraineté" [32].

Advocaat Van Hulthem, nog een lid van de „Société de Gand" achtte het noodzakelijk een speciale tekst te publiceren ter verdediging van het

(31) Verhaeghe (P.), *Jaerboeken,,,* p. 63.
(32) Geciteerd bij : Tassier (S.), *Les démocrates belges de 1789,* p. 199.

Comité [33]. Schellekens, één van de griffiers van het Comité, gat een officieel Bulletijn uit waarin de voornaamste militaire en politieke initateven vermeld werden [34].

De eigenlijke vijandigheden te Gent duurden vier dagen [35]. Midden de schietpartijen was er voldoende paniek bij de schepenen en bij de inderhaast samengeroepen Collatie opdat het algemeen Comité zonder veel tegenstand een revolutionnair gezag kon laten gelden. Het was een bijna klassieke gang van zaken, een soort omwentelingswetmatigheid waar ook de Collatie zou kunnen van profiteren. De Staten en de Stadsmagistraat waren wettelijk en feitelijk het meest gebonden aan het verdreven Oostenrijks gezag. De Collatie had reeds in 1787 eigen en afwijkende eisen geformuleerd. Dus kon het Comité best deze Collatie onder de arm nemen als ondersteuning voor de nieuwe gang van zaken.

De stadsmagistraat riep de Collatie bijeen op 14 december, daags na de inval van de patriotten te Gent. Op dat ogenblik waren gevechten aan de gang met de Oostenrijkse versterkingen, die inderhaast het garnizoen kwamen ondersteunen. Vooral echter de plunderingen boezemden de stadsoverheid grote schrik in en het gezag van de schepenen bij de Neringen en de Hoofdgilden was te klein om een goede organisatie van burgerwachten te verzekeren. Herinnerend aan de gebeurtenissen van 1787, is het zeer begrijpelijk dat de Collaite hiervoor nuttige hulp kon brengen. Over deze plunderingen vindt men bij alle auteurs steeds dezelfde namen vermeld : voorschepen Le Bailly de Marloop, schepen De Loose, actuarius van de Staten d'Hoop, procureur-generaal Maroux, substituut-fiscaal Pulinx en enkele anderen, die tot de meest prominente „Jozefisten" of aanhangers van het Oostenrijks gezag gerekend werden [36]. Het was daarom niet dat men de steun van de Collatie nodig had. Het plunderen breidde zich immers over de ganse stad uit en het politieke motief geraakte daar blijkbaar op de achtergrond bij. De commissies, die na de Restauratie werden ingesteld ter schadeloosstelling van de slachtoffers, werden bedolven onder de te behandelen dossiers en men moest er de moeilijkheid vaststellen om de aard van plunderaars en geplunderden enigszins te ordenen volgens politieke preferenties [37]. Het bijeenroepen van de Collatie door de schepenen gebeurde

(33) Vanhulthem, (Ch.), *Légalité, but, utilité du Comité général de la Flandre, établi dans la ville de Gand* (mede ondertekend door L. Van Damme, griffier van het Comité), (Kon. Biblioth., nr. 27618).

(34) *Bulletin officiel du Comité Général établi dans la ville de Gand,* uitgegeven bij P.F. De Goesin. Wij vonden 7 afleveringen terug over de maanden november 1789 tot januari 1790. Zie ook : Voordekkers (E.), *Een bijdrage tot de Geschiedenis van de Gentse Pers...,* pp. 110-112.

(35) De Smedt (J.J.), *Les quatre journées de Gand.* In : Œuvres complètes, dl. II, pp. 454.474.

Claeys (P.), *Une épisode de la prise de Gand par les patriotes le 13 novembre 1789,* Messager des Sciences historiques, 1892, pp. 101-105.

(36) Destanberg (D.), *Gent onder Jozef II,* Gent, 1910, p. 185. Dezelfde namen worden vermeld in de reeds geciteerde werken van Fris, Claeys, Varenbergh, De Smet en Rogghé.

(37) A.R.A., Geheime Raad, 214 A en 214 B. Men vindt er o.m. enkele registers met namen, adres en geschatte beloop van geplunderde of vernielde goederen. Zij

waarschijnlijk veel meer omwille van de sociale orde dan omwille van een politieke steun.

De vernieuwing van de Wet op 30 november 1789.

Het was echter vanuit het revolutionnaire Comité dat men aan de Collatie dacht om een politiek alibi te scheppen voor de uit te voeren omschakeling in het politiek personeel. De stadsmagistraat moest dringend gezuiverd worden van jozefitische aanhangers. Een vernieuwing van de Wet behoorde tot de prerogatieven van het verjaagde gezag en de overname van deze prerogatieven was een gewichtige zaak, die het Comité voor de formele uitvoering aan de Collatie toevertrouwde.

In het register van de deliberaties voor 30 november werd opgetekend: „Ten voornoemden Daege begaven hun in de / Collegiale vergaederinge van beyde de bancken / Edele ende notable van de Collatie, degonne / gisteren voornoen waeren ontboden geweest / in het vereenigt commité der Nederlandsche / provintiën, te kennen gevende dat sy ingevolge / de propositiën hun voorgehouden door het / gesyde committé, met autorisatie van de / Staeten van Vlaenderen, hadden geprocedeert / tot de vernieuwinge van de weth."

Dit is een belangrijke verklaring. De collatie liet ten volle uitschijnen dat zji een procedure had uitgevoerd zonder enige verantwoordelijkheid te nemen. Zij waren daartoe aangezocht door het verenigde comité en de Staten hadden er de toelating voor gegeven. Het vervolg van het verslag bevatte een nauwkeurig relaas van de formele verrichtingen: voorlezen van de namen der nieuw aangestelden, schriftelijke verklaring van de bisschop ter goedkeuring, onderzoek naar bloedverwantschappen enz...

Heel kort zullen wij de eerste personeelswisseling van de Omwenteling nagaan. Verschillende aspecten ervan komen nog ter sprake bij de heel belangrijke Wetshernieuwing van 24 juli 1790.

Voor de Keure zag de nieuwe ploeg er als volgt uit:

1. Della Faille d'Assenede, E., adel (voorschepen)
2. Le Jeune, F.B., advocaat
3. Rodriguez d'Evora y Vega, Ch. F., adel
4. Piers de Walle, Ch. Fr., adel
5. De Potter, J.F., adel (ex-negociantenfamilie)
6. de Neve, Ph., adel (kwam over uit Gedele)
7. Papejans, J.J., adel
8. Clemmen, J., negociant-fabrikant (tevoren reeds schepen Keure)
9. Van de Poele, H., advocaat (bleef aan)
10. Meyer, J.G., advocaat
11. Reyniers, J.J., advocaat
12. Goethals, A.J., negociant (bleef aan)
13. De Bast, J.F., negociant.

geven reeds een goede indruk over de toestand waartegen de stadsoverheid moest reageren onafgezien van haar politieke stellingname.

Men merkt bij de nieuw aangestelden de gemengde politieke samenstelling van het revolutionnair comité dat deze wetshernieuwing inspireerde : Meyer vertegenwoordigde de radicaal-democratische tendens, Rodriguez d'Evora y Vega was een belangrijk woordvoerder van dat deel van de adel dat er op stond als afzonderlijk korps in de Staten te worden opgenomen.

Verschillende namen kregen reeds een bespreking in de uiteenzetting over het Algemeen Comité der Verenigde Provinciën.

In de Gedele was dit de nieuwe ploeg:

Bleven aan:

1. de Rochelfing de Nazareth, L., adel
2. Schoorman, J.F., adellijk advocaat
3. Van den Cruyce, J.B., advocaat
4. Borluut d'Hoogstraete, G., adel
5. Vanderbeken, Ch., advocaat
6. De Naeyer, F.G., advocaat.

Kwam over van Keure naar Gedele:

7. Pycke de ten Driessche, G., adel

Nieuwe aanstellingen :

8. de Lichtervelde, E., adel
9. Helias d'Huddeghem, E., advocaat
10. Serlippens, J.L., advocaat
11. Vandervennet, B., rentenier
12. Kerremans, Ch., negociant
13. Speelman, J.Ch., fabrikant.

Schoorman, Vanden Cruyce, Pycke, Vandervennet, Speelman en De Naeyer waren leden van de „Société de Gand". De laatste hebben we ook al opgemerkt voor zijn rol in het revolutionnair comité. In de volgende vernieuwing van 24 juli 1790 werden van dat groepje alllen Van den Cruyce en Speelman behouden.

Enkel afgaande op deze vernieuwing van 30 november 1789 is het moeilijk om een bepaalde politieke lijn te onderscheiden. We moeten eerst het algemeen verloop van de Omwenteling kennen vooraleer toe te komen aan een besluitvorming waar de plaats wordt afgemeten van deze bestuursploeg. Het waren hoofdzakelijk zeer belangrijke figuren, die er in zetelden, maar in hun ambtstermijn van amper een half jaar waren andere politieke lichamen meer toonaangevend.

Dit voert ons trouwens dadelijk terug naar de rol van de Collatie. Er zou geen maand verlopen vooraleer de Collatie zich verstoutte om een eigen, autonome rol te gaan spelen. Ongemeen treffend voor deze houding was een exposé dat op 19 december werd besproken en waarvan de integrale tekst in de minuten is terug te vinden [38].

Dit exposé zat zeer stevig ineen en het getuigde van een meer dan ge-

(38) S.A.G., Collatie, Minuten-reeks 120, nr. 59.

wone kennis van zaken. Regelmatig werd de bewijsvoering kracht bijgezet met aanhalingen van Rousseau, Montesquieu of Hume. De grondtoon was deze van twijfel aan de representatieve rechten van de Wet, van de Staten en vooral van het Comité dat de generaliteit van het volk der Nederlandse provincies zei te vertegenwoordigen.

De vergelijking met de bewijstrant van 1787 geeft duidelijk te kennen dat er nu totaal andere invloeden aan het woord kwamen.

De onmiddellijke aanleiding voor het memoire was de kritiek op een bepaalde uitnodiging van het Comité, dat uit naam van het volk de Staten ter zitting had opgeroepen. Men vroeg zich af op welke basis dit Comité het volk dacht te vertegenwoordigen. In de beste particularistische traditie zag men moeilijk in hoe dit verenigde Comité voor alle provincies een soevereine rol kon spelen. En indien dit zo zou zijn, dan was het volmaakt zinloos clerus en andere leden van de Staten op te roepen, tenzij men veronderstelde dat de soevereiniteit zich over twee vergaderingen verdeelde.

Met de meeste klem verzette zich de Collatie tegen de gang van zaken sinds half november. De zogenaamde afgevaardigden van de Saten in bedoeld Comité waren daar niet wettig gedeputeerd. Het was alleen via nieuwsbladen en geruchten dat kenbaar was gemaakt hoe de Staten verheven waren tot soeverein tribunaal; hoe de aanvaarding van bepaalde leden was geannuleerd geworden; hoe Rohaert zich benoemd had tot Statenpensionaris met de Graeve als adjunct en pastoor De Bast als aalmoezenier-generaal; hoe men was overgegaan tot de hernieuwing van de Wet zonder daartoe door iemand gelast te zijn [39].

Een belangrijke passus uit dit memorie ook gold de adel en daarmee belanden we bij nog een belangrijke drukkingsgroep, die in de Omwentelingsdagen de gelegenheid zocht om haar programma te verwezenlijken. Een voorname eis uit dit programma was het bekomen van een stem in de Statenvergadering. In tegenstelling tot Brabant had de adel als afzonderlijk corps geen zittingsrecht in de Staten van Vlaanderen. Een invloedrijk deel van de adel had sinds lang voor de gebeurtenissen van 1789 gepoogd om die toestand te veranderen. Voor de periode, die wij onderzoeken konden we vele malen memories in die zin aantreffen [40]. In 1787 was er gedurende korte tijd aan deze eis toegegeven, maar met de grote hervormingsgolf werd

(39) Men verwees naar 30 november 1789, wanneer de Collatie op bevel nieuwe schepenen had geïnstalleerd.

(40) Zie o.m.:

— A.R.A., Geheime Raad, 214 A ; Verzoekschrift van 17 leden uit de hoge adel om zich te verzetten tegen ingebrachte wijzigingen op de traditionele gebruiken i.z. de inauguratie van de Keizer en om tegelijk de oude eis voor een stem in de Staten te herhalen (1781).

— *Mémoire pour la Noblesse de Flandre aux fins d'être rétablie dans ses Droits d'avoir ses Députés permanens dans l'Etat, de même que les Clergé, Villes et Châtellenies.* Gent, 1787 (ondertekend door de machtigste woordvoerders : C.J. de Lichtervelde, E. d'Hane de Leeuwerghem, J. d'Hane de Steenhuyse, C. de Rodes et P. Vilain XIIII).

— bij De Graeve (Ch.-J.), *Pièces et documents,* ff. 138-141 (manuscript B.U.G.) vindt men voor 1782 en 1790 : „Réclamations au sujet des privilèges de la Noblesse".

op dit punt de oude toestand weer ingevoerd [41].

Na de machtsovername te Gent had het Verenigde Comité de leden van de Staten op het stadhuis uitgenodigd samen met een gedeputeerde van de grote adel om beraad te plegen over de te nemen maatregelen [42]. Terzelfdertijd werd de adel effectief als lid aanvaard en dat zette heel wat kwaad bloed bij de nieuwe beïnvloeders van de Collatie. De advocaat Petrus Alexander Verhaeghe, die in deze dagen behoorde tot de doorbraakfiguren en wiens „Jaerboeken der Oostenrijksche Nederlanden" een prachtige kroniek geven van het gebeuren, liet er zich heel boos over uit: „... want het Comité, de Staeten en den ingedrongen edeldom ondermengelden ende maekten allengskens het souvereyn Volk souverainement dupe, gelyk in de revolutien gemeenelyk gebeurd". „De gedeputeerde van by nae alle de stemhebbende corpora syn nobele ende dese nobele souden daerenboven nog in De Staeten moeten kommen als uytmaekende een corps, goeden Godt, wat specie van Republicque wilt men dan institueren!" [43].

De verkiezing van 2 mei 1790

Van zodra de Collatie zich bewust opwierp als draagster van een vertegenwoordigende macht, moest er bijna vanzelfsprekend een feitelijke basis voor deze macht gecreëerd worden. Hoe graag men in de 18e eeuw ook argumenteerde met verwijzingen naar een soms zeer ver afgelegen historische traditie, het feit bleef er dat in de heersende gebruiksregels van de Oostenrijkse Nederlanden de Collatieheren via de schepenen een investituur kregen van het verjaagde gezag. Die investituur moest dus in de nieuwe omstandigheden elders gezocht worden. Ergens moest een redelijk beginpunt gevonden worden van waaruit machtsuitoefening kan gedelegeerd worden.

De Collatie vond dat zulks haar taak was, want: „... daerenboven, hoe gevaerelyck en soude het niet zijn dat den Staet zittinge nemen moeten, soodaenig dat deze concentreringe van magten..." [44].

Op 26 april 1790 werd dan een „Reglement provisioneel voor den Keus der Litten van de Collatie der Stadt Gend" gepubliceerd [45]. Dit werd meteen het eerste publieke kiesreglement in democratische riching en het verdient daarom al onze aandacht omwille van de sociologische weerslag op het politieke personeel.

Art. 1 bepaalde dat de dekens van de verschillende gebuurten als voorzitters van kiesbureau's moesten optreden.

„... Alle de personen, quotisabel in de gebuerelycke regten ofte huyshoudende, de supposten van den souvereynen Raed van Vlaenderen ende andere

(41) d'Hane de Leeuwerghem (E.), *Remercîment du corps noble de Gand aux Etats de Flandre.* Gent, 1787 (Universiteitsbibl. Gent, G 2990, 3829 (16), 17755, 17833).

(42) Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken...*, p. 68.

(43) Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken...*, p. 69.

(44) Uit een lang memorandum van 27 juni 1790 met argumenten uit de geschiedenis omtrent de bevoegdheid van de Collatie, vooral gericht tegen het gevaar dat de Staten de Wet zouden benoemen. (S.A.G., Collatie, reg. 31).

(45) S.A.G., Collatie. Minuten, reeks 120, nr. 60.

geprivilegieerde daer onder begrepen..." mochten de kiezers aanduiden (art. 2). Art. 12 somde de uitzonderingen op: „om kiezer te syn van eene gebuerte, soo wel als om te kunnen gekozen worden voor lid van de Collatie, zal men moeten syn weireldlycken persoon, niet wesende lid van een corps, stemhebbende in de vergaederinge van den staet, nochte sittinge hebbende in het magistraet der stad of aen het een of andere buffet der twee bancken." Art. 14 gaf de ideale vorm van de verkozen groepen aan: „De lidten der Collatie zullen boven het gonne hiervooren versocht, moeten syn alle poorters deser stadt, notable ende gegoede Persoonen, ende onder de seven lidten op elcke prochie zal men trachten te kiesen eenen edelen, is het wel doendelyck zonder meer, waarby men zal moeten nemen dry, zonder min of meer, supposten ofte lidten van de eenentwintigh neeringen deser stadt, voorders ende andersints sal men nemen treffelycke Borgers".

Vonck zelf scheen zo zeer opgetogen te zijn over dit kiesreglement dat hij het liet afdrukken in zijn „Vervolg van staetkundige onderrichtingen voor het Volk van Braband" [46].

Het opstellen van dit kiesreglement was gebeurd in correlatie met een op 19 februari 1790 rondgestuurd verslag van de Staten van Vlaanderen [47]. Dit verslag bevatte een organisatieplan voor een republikeinse bestuursinrichting van de provincie, opgesteld door raadsheer van state Cornet de Grez [48]. De Collatie had niet gemeend te moeten wachten op een initiatief van de Staten voor een practische toepassing ervan en was derhalve zelf overgegaan tot de actie. Het was de publieke inzet van een zeer belangrijke fase van de omwenteling. Onmiddellijk na de publicatie van het reglement, kreeg de Wet de opdracht om op zondag, 2 mei, de kiesverrichtingen te organiseren.

Het is interessant dat alle stukken betreffende deze verkiezing met inbegrip van de ingevulde stembriefjes, bewaard zijn gebleven in de reeks Minuten van de Collatie op het Gentse stadsarchief. Men had werkelijk gepoogd deze zaak zo ernstig mogelijk op te nemen en dit is wel begrijpelijk want de Collatie van 2 mei 1790 was niet alleen samengesteld volgens revolutionnair nieuwe normen, ook zou de nieuw verkozen vergadering nu pas aan de grote doorbraakpoging beginnen.

Voor ons, die deze fase zoeken in te kaderen in de sociografische analyse van het politiek personeel binnen het globale sociale wisselingsproces, rijzen hier uitermate boeiende vragen. Wij zijn het gewoon om het geheel aan ideologische waarden die een tijd kenmerken, sterk te binden aan tamelijke precies omschreven sociale groepen en politieke lichamen.

(46) Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken...*, p. 107.

(47) Uitvoerig gekommentarieerd bij Verhaeghe (P.A.), in zijn *„Jaerboeken"* (p. 891), die beweerde dat het hier enkel om oogverblinding ging, ook in *„Livre blanc ou révolution gordune"* (p. 207), waar deze publicatie geridiculizeerd wordt, maar waar niettemin beklemtoond wordt dat „le parti aristocruche" van de Statenvergadering er met schrik en onbehagen op reageerde.

(48) Over Cornet de Grez :

— Verhaegen (P.), *Le Conseiller d'Etat Comte Cornet de Grez (1735-1811)*, Brussel, 1934.

— Notitie van Lefevre (J.), in *Biogr. Nat.*, suppl. t. I, fasc. 2, 1957, c. 488-491.

De concepten van „republiek, democratie, volkssoevereiniteit, gelijkberechtiging" en dergelijke, die we vrij welig zien opbloeien ook in de Vlaamse gewesten vanaf het laatste kwart van de 18e eeuw, weten we nogal goed in te passen in concrete politieke sromingen, uigaande van homogene sociale omschrijvingen. In dit geval hier is het a posteriori duidelijk genoeg aan te tonen dat precies binnen de Collatie een vrij getrouw staal van de „tiers état" weer te vinden is en dat deze „tiers état" zich op haar weg naar politieke emancipatie bovengenoemde concepten eigen maakte.

In de realiteit evenwel liggen de verhoudingen niet zo zwart-wit. Men voelt — indien dat woord voelen door een historicus mag gebruikt worden — een breder wordende „burgerij" politiek tot leven komen, maar men aarzelt om als observator preciese etiketten te plakken op de verschillende verschijningsvormen van deze politieke levenskracht.

De nieuwe opvattingen over maatschappelijke ordening hadden te Gent in soms op het eerste gezicht heterogene middens interesse gewekt. Dit hebben we reeds onrechtstreeks kunnen vastselllen bij de ledensamenselling van de „Société de Gand". Dit was ook goed waarneembaar in de gebeurtenissen van 1789-1790. Een voorbeeld dat mij daartoe zowel typisch als merkwaardig voorkwam, was de uitgave in 1790 te Gent van een werk van Demeunier over de Amerikaanse Revolutie [49]. Waarom dit werk te Gent moest uitgegeven worden is mij niet duidelijk, maar het werd in elk geval beschouwd als een zeer belangrijk essay. In zijn eerste deel begon Demeunier met een bijzondere lofzang van Thomas Payne's „Common Sense", een rechtstreekse en fel geëngageerde bijdrage tot de burgerlijke revolutie. Gans het betoog van Demeunier was dan ook een ophemeling van het effectieve functioneren van deze revolutie in de jonge V.S.A. Om die uitgave mogelijk te maken moest een lijst van intekenaars gevonden worden, Deze lijst werd gepubliceerd samen met het boek en het loont de moeite om ze van dichterbij te bekijken. 73 personen stonden er op als beschermheer van dit progressief boek en merkwaardig genoeg waren er daaronder heel wat, die moesten gerekend worden onder de uitgesproken behoudsgezinde fracties van de Omwenteling. Er waren twintig leden van de Staten van Vlaanderen: allen ongeveer zouden in datzelfde jaar te Gent een lijnrechte represaillepolitiek voeren tegen de volgelingen van Vonck en tegen de democratische politiek van de nieuwe Collatie. Er waren de grote woordvoerders van de hoge adel als afzonderlijke corps : graaf J.B. d'Hane Steenhuyse, markies Ch.J. Rodriguez d'Evora y Vega, graaf Ch.J. de Lichtervelde, baron Della Faille d'Huyse. Er waren de hoogste politieke gezagsdragers : graaf Emm. Della Faille d'Assenede, die in juli 1790 voorschepen van de Keure werd;

(49) Demeunier (J.N.), *L'Amérique indépendante, ou les différentes Constitutions des treize provinces qui se sont érigées en républiques, sous le nom d'Etats-Unis de l'Amérique,* Gent, P.F. De Goesin, 1790-1791, 4 delen.

Over de auteur zie de notitie van Guyot de Fere in : *Nouvelle Biographie générale,* XIII, pp. 556-558.

Jean Nicolas Démeunier, advocaat, was afgevaardigde van de tiers état in de Assemblée van 1789. Tijdens de Terreur verbleef hij in Amerika. Terug in Frankrijk bouwde hij tijdens het Directoire, Consulaat en Empire terug een belangrijke loopbaan op.

L. de Rochelfing de Nazareth, die tot 1790 voorschepen van Gedele was en J.B. van Saceghem, die de vorige in zijn functie opvolgde met de wetshernieuwing van 24 juli 1790.

In de lijn van het verwachte stonden er ook een hele reeks vooraanstaande leden van de „Société de Gand" op de lijst. Samengenomen is er in het geheel geen ideologische of toch minstens geen practisch-politieke lijn te trekken door deze 73 prominente politici en intellectuelen. Men zou veronderstellen dat het lenen van hun naam aan een dergelijk werk een mate van sympathie impliceert voor de daarin geponeerde stellingen, maar op het pragmatische vlak stonden zij in heel tegenstrijdige kampen.

Gent in elk geval was in dit eerste halfjaar van 1790 toch een buitenbeentje in vergelijking met het algemeen verloop van de Brabantse Omwenteling.

De democratische richting liep op haar laatste benen. Vonck en Vandermeersch werden gelikwideerd. Middelerwijl was Gent aan het uitgroeien tot één der laatste bastions waar deze democratische gedachte nog een ernstige politieke ruggesteun had. Alleszins scheen de verkiezing van nieuwe Collatieheren op 2 mei 1790 een teken in die richting te zijn. Het resultaat van deze verkiezing was dat er in elke parochie een groot aantal nieuwe figuren in functie kwamen. Het beeld zag er zo uit:

	Herverkozen	*Nieuwgekozen*
Sint-Salvator	5	2
Sint-Nicolaas	3	4
Sint-Jan	1	6
Sint-Michiels	2	5
Sint-Martens	3	4
Onze Lieve Vrouw	3	4
Sint-Jacobs	2	5
	19	30

Het was vooral dank zij dit nieuw verkozen korps dat Gent zo'n aparte plaats ging innemen in het verdere verloop van de Omwenteling. Nu is het helemaal niet zeker dat ideologische tegenstellingen hier primeerden. We mogen aannemen dat de linkse fractie — de groep Meyer — zijn slag gemist heeft. Om de heel scherpe conflicten tussen Collatie en Staten van Vlaanderen te begrijpen moeten we zeker ook naar andere motieven zoeken dan ideologische. We kunnen daarvoor heel wat aannemelijke verklaring vinden in de samenstelling van de nieuwe Collatie. Bij de 19 herverkozen leden valt reeds op dat de sociologische samenstelling afwijkend was aan het normale politieke tijdsbeeld. Acht personen kwamen uit de ambachtelijke of klein-industriële sector. Er waren daarentegen negen koopmannen en daaronder kwamen wel een paar zeer grote namen voor (Schamp, Soenens, Huyttens, De Potter). Tenslotte was er één procureur en één edel-

man, maar deze laatste, Philibert Vanderhaeghen de Mussain, viel wel op door zijn progressief engagement.

Voor de 30 nieuw verkozen Collatieheren moet eerst en vooral reeds opgemerkt worden dat zij op één na hun eerste politiek mandaat vervulden. Daaronder waren er een hele reeks mensen, wiens beroepsstatus normaliter niet in aanmerking was gekomen tot dan toe om in het openbaar beheer een eervolle functie op te nemen. We merken op de lijst brouwers, een timmerman, loodgieter, metsersbaas, schipper, beenhouwer en zo meer. Dit is ongewoon en het is deze groep mensen, die overwegend werd uitverkoren door het kiezerskorps. We zien trouwens dat in een parochie zoals Sint-Salvator waar uitzonderlijk reeds voor 1790 het ambachtelijke element goed vertegenwoordigd was, de omwisseling van mandatarissen het kleinst was. In haar geheel dus was de Collatie van 2 mei 1790 een groep met overheersend ambachtslui en handelaars, die in meerderheid voor het eerst een politieke rol speelden en ook niet behoorden tot de grote, bekende families in het Gentse. Zelfs de advocaten — ten getale van 7 in deze nieuwe Collatie — waren een minderheidsgroep. Afgaande op de schaarse gegevens van belastingslijsten en erfenissen kan beweerd dat veruit iedereen toch matig gefortuneerd was. Zonder dat zulks exact kan bepaald worden komt een algemeen beeld naar voor van een kleinburgerij, de enkele uitzonderingen niet te na gesproken.

Tenslotte moet gewezen worden op het feit dat van gans deze nieuwe Collatie alleen advocaat Karel Van Hulthem een heel belangrijke politieke loopbaan begon op deze 2e mei 1790. Er was ook nog wel de edelman Philibert Vanderhaeghen de Mussain, die tijdens het Consulaat een korte tijd burgemeester werd, maar overigens liep die prille politieke loopbaan van de meesten vlug dood.

Enkelen werden als Collatieheer bevestigd tijdens de Oostenrijkse Restauratie en verschillende ook kwamen naar voor tijdens de eerste Franse Tijd, omdat toen volgens ongeveer dezelfde normen de „49 Burgers" werden aangeduid voor het waarnemen van het stadsgezag. Dit was echter in algemene lijn alles wat betreffende hun politieke loopbaan opviel.

Naar de putsch van 24 juli 1970.

Deze groep met zo'n gans nieuwe sociale fysionomie was het, die tot oktober 1790 ongeveer met tamelijk veel gezag stand hield als soeverein lichaam te Gent.

Onmiddellijk moet daarbij nog eens beklemtoond worden dat het gematigd element overheersend was in de nieuwe Collatie. Bijna geen enkel belangrijk vertegenwoordiger van de felst geëngageerde democraten zoals J.G. Meyer was Collatieheer geworden. Men vindt die gematigde toon zeer goed weer in de lektuur van de Minuten en hij wordt even duidelijk waargenomen bij P.A. Verhaeghe, die precies één van de belangrijkste persoonlijkheden werd na 2 mei 1790 en die ons een minutieus relaas geeft van de politieke gebeurtenissen. We staan hier voor dat merkwaardig verschijnsel van een gematigd democratisch en politiek zeer middelmatige groep, die niettemin in de geschiedenis van de Brabantse Omwentelng een heel

bijzondere, maar kortstondige rol kon spelen [50]. Ook in deze zeer intelligent geschreven „Livre blanc..." staat dit pertinent opgetekend: „La Collace ne pouvait continuer d'exister, qu'en détruisant l'aristocratie des Etats; elle pouvait y parvenir en favorisant l'invasion des Vonckistes ou en faisant lanterner une douzaine de Roitelets, mais elle ne fit ni l'un ni l'autre" [51].

Kort na 2 mei 1790 werd de Collatie als machtsgroep nog belangrijker omdat het algemeen revolutionnair comité, dat als eerste in de Omwenteling te Gent een soevereine taak had opgenomen, werd ontbonden. Het is niet helemaal duidelijk wat zich toen precies achter de schermen had afgespeeld. Op 6 mei was griffier Van Damme de ontbinding komen melden van het Comité [52]. Uit de motivering bleek dat het Comité zijn dubbele taak als beëindigd beschouwde, te weten het verdrijven van de vijand en het herstellen van de vrijheid: vermits de vijand in binnen- en buitenland was bedwongen en vermits de vertegenwoordigers van de hoofdstad door het volk waren verkozen, kon het Comité zijn zending opgeven. Opmerkelijk is het hoofse antwoord dat Joseph De Bast voor de Staten opstelde. Daar werd in gezegd dat de mensen van het Comité met vertrouwen konden terugkeren naar hun huiselijke taken omdat de Staten nooit aristocratisch zouden gericht zijn. Men kan de grond van deze zaak niet veel anders zien als een verdere poging om de uiterst linkerzijde alle organisatorische gezagsinstrumenten uit de handen te nemen. Van de oude leden uit het Comité zaten verschillende statisten nu met belangrijke functies vast in het zadel van de Staten. Tegen hun politieke ervaring en sociale invloed kon de nieuwe Collatie moeilijk de vergelijking doorstaan. Daar was weliswaar de progressieve tendens overwegend, maar in globo scheen deze Collatie een meer gematigd en niet zo intellectueel gericht engagement voor te staan. Ook in de twee schepenbanken, die op 30 november 1789 waren gevormd geworden, was de progressieve tendens in de minderheid.

Dat in mei 1970 de binnen- en buitenlandse rust volledig was verzekerd, was natuurlijk niet waar. De likwidatie van Vandermeersch had een weerslag op de troepen, die hij gecommandeerd had. Op 29 mei was Statenpensionaris Varenbergh de Collatie komen verzoeken om een deputatie af te vaardigen en mee zitting te nemen naast de afgevaardigden van de stadsmagistraat, gezien de gespannen tijdsomstandigheden. Het waren — qua sociale status en intellectuele invloed — de belangrijkste Collatieheren, die daartoe werden aangeduid : Ph. Vanderhaeghen de Mussain, J. Van Saceghem, P. Verhaeghe, C. De Smet, Th. Van Damme en Ch. Van Hulthem.

Gedurende een korte tijd zetelden deze Collatieheren aldaar, maar vlug nu kreeg ook te Gent de twist tussen „vonckisten" en „statisten" een scherper karakter. Begin juni werden door de Staten nog vier Substitutenfiscaal aangesteld om op te treden tegen keizersgezinden en democraten (het

(50) Dit falen van de „Meyeristen" moet o.i. ook gezocht worden in hun antiklerikaal optreden dat toen toch alleen kon gesmaakt worden in eng intellectuele middens (zie Tassier (S.), *Les démocrates belges de 1769,* p. 323). Men weet hoe belangrijk de rol van de kansel was tijdens de Omwenteling en men staat niet verbaasd dat een intellectueel non-conformisme op veel weerstand botste.

(51) *Livre blanc ou révolution gordune...,* p. 268.

(52) Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken...,* pp. 111-115.

waren J.B. Ghyselinck, G.F. De Moerloose, E.V. De Keyser en Van den Hende).

In de dossiers van de Collatie stak ook nog een ontwerp over de organisatie van het stadsbestuur [53].

Het was democratisch geïnspireerd en discussie omtrent de uitvoering van dit plan werd een hoogtepunt in gans het conflict. Kern ervan was het recht dat de Collatie opeiste om autonoom de wet te mogen hernieuwen. De Staten stonden op het standpunt dat zulks niet kon en mocht gebeuren zonder voorafgaande machtiging. Bij de in functie zijnde schepenen was er blijkbaar verwarring en onenigheid over de zijde, die in het debat moest gekozen worden. Vanaf eind juni lezen we in de resolutieboeken dat dagelijks dit geschilpunt op de agenda kwam. Ook lieten zowel de Collatie als de Staten pamfletten drukken om hun standpunt kracht bij te zetten.

Eind juli kreeg deze twist een beslechting. Het werd een zeer belangrijk moment, één van die zeer zeldzame keren dat de druk van de straat rechtstreeks tussenkwam in een politieke personeelswisseling. Het is erg moeilijk om precies na te gaan welke de stimulerende factoren waren van dit incident. Op een aantal punten is het niet helemaal duidelijk wie op straat reageerde. We kennen slechts vrij duidelijk het uitwendig verloop. Op 22 juli 1790 was de Collatie 's morgens in vergadering bijeen. Daarop waren ook twee topfiguren van de Omwenteling aanwezig: F. Varenbergh, pensionaris van de Staten en schoonbroer van J.F. De Bast en J.F. Rohaert, Staten- en stadspensionaris. Op dat ogenblik werd de vergadering gestoord door het rumoer van een menigte op de straat. Aanvoerder van deze menigte was een zekere Van de Velde, bakker [54]. Naast hem traden twee kooplui als voorsprekers op [55].

Zij vroegen de spoedige afkondiging van het organisatieplan. Vermits op dat ogenblik nog de onderhandelingen met de Staten niet op gang kwamen besloot de Collatie onder de druk van de gebeurtenissen om bilateraal met de Stadsmagistraat in conferentie te treden. Dit werd gepland voor de namiddag van deze zelfde 22e juli. Nauwelijks was rond 15 u. de Collatie weer vergaderd of het volk stroomde terug samen voor het stadhuis. Volgens Verhaeghe zou rond 17 u. de menigte zo talrijk geworden zijn dat ook de aanpalende straten en markten vol waren.

In de pamflettenliteratuur, die in deze dagen zeer overvloedig was,

(53) *„Organisatie ofte Bestueringswijze der stad Gent"*. In een schrijven aan de stadsmagistraat werd gezegd dat het de bedoeling was „... te verzaemelen alle de goede grondregels van staetkunde, getrokken uyt onze oude constitutiën, het plan van organisatie door UE, hoogmogende zelve uytgezonden uyt de beste politique werken ende uyt de Constitutien van Engeland ende America, die door een ieder gerekent worden te syn vrije ende manhaftige Staeten" (S.A.G., Collatie, reg. 32, 2 juli 1790.

(54) Wij hebben tot hier toe vruchteloos gepoogd om deze figuur nader te identifiëren. De parochieregisters geven te vage inlichtingen en in practisch alle bronnen geeft men geen enkele precisering over deze volksmenner „bakker Vande Velde". Opvallend daarbij is dat wij zijn naam niet aantroffen bij de nering van de bakkers, noch bij de aangesloten corpora van lekkerkoekbakkers, taertebakkers, suykerbakkers en koks.

(55) Volgens Verhaeghe (P.A.), *Jaerboeken...*, p. 135.

vindt men vaak insinuaties en expliciete verwijzingen aan het adres van J.G. Meyer als zou hij samen met zijn volgelingen de voornaamste hand hebben gehad in het organiseren van deze julirelletjes [56]. Dit is natuurlijk zeer goed aanneembaar, maar concrete bewijzen hebben wij vooralsnog niet. Zo dit inderdaad waar was, dan is het alleszins merkwaardig dat noch Meyer, noch een andere bekende radicale voorman persoonlijk is naar voor getreden.

Terwijl de Collatie poogde de gemoederen kalm te houden, zocht een delegatie, bestaande uit Ph. Vanderhaeghen de Mussain, J. Van Overwaele, Th. Bayley, Ch. Van Hulthem, J. Verhaeghe, Th. Van Damme en P. Le Reverand, naar een snelle oplossing. De agitatie op de straat kon niet luwen bij een voorstel om veertien dagen tijd te geven voor een grondige beraadslaging. Tenslotte dan gaven de Staten toe : de Wet mocht onmiddellijk door de Collatie hernieuwd worden. De tekst van het akkoord, getekend door Staten- en stadspensionaris Rohaert, werd aan bakker Vande Velde overhandiggd , die er voorlezing van gaf op een podium voor de pui van het stadhuis.

Het hoogste krisismoment was voorbij. Op 24 juli 1790 werden inderdaad de beide schepenbanken hernieuwd.

Bij die nieuwe bewindsploeg moeten we weer even stilstaan om de sociale fysionomie ervan naderbij te onderzoeken.

Men ontsnapt daarbij niet aan de indruk dat de Collatie in haar keuze een compromis heeft gezocht met de Staten. Het is immers zo dat deze nieuwe ploeg schepenen geen weerspiegeling gaf van het sociale milieu dat overheerste in de Collatie van 2 mei 1790. Noch waren het in meerderheid persoonlijkheden, die reeds waren opgevallen door hun sociaal of politiek progressief engagement [57]. Anderzijds waren het ook geen bekende Statisten. Men zou het ongeveer kunnen bestempelen als een zeer notabele, links gematigde ploeg met vrij weinig politieke beheerservaring.

In de Keure kwamen 8 personen voor de eerste maal in deze functie terecht: *Buysse, Gaspard* was een rijk advocaat, met aanzien; in 1782 was hij bijna Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen geworden [58]. Even belangrijk advocaat was *J.C. Lammens,* die toen een toploopbaan begon, eindigend bij zijn overlijden in 1825 als staatsraad en oud-minister van Willem I. In dezelfde lijn moet de adellijke advocaat *Emmanuel Helias d'Huddeghem* geciteerd worden, die zijn carrière in 1836 beëindigde als lid van de Bestendige Deputatie. Volledigheidshalve moet hierbij gevoegd worden dat Helias d'Huddeghem reeds vanaf 30-XI-1789 een mandaat had

(56) Twee duidelijke voorbeelden hiervan zijn de toen te Gent verschenen pamfletten :

— *„Droom van eenen Advocaat, die hij communiqueert aen zijne vrouwe"* (B.U.G., G 17.800),

— *„De Lanterne Magique"* (B.U.G., G 17.810). Terzelfdertijd is dit laatste stuk stilistisch absoluut merkwaardig.

(57) Er waren toch weer 9 leden van de „Société de Gand" bij : J.B. Goethals en J.C. Lammens (leden sinds 1782), J.J. Papejans (1783); J.B. van de Cruyce (1785), J.B. de Bremmaecker (1786), J. Boulanger, J. Poelman en J. Speelman (1790), J.B. De Guchteneere (1791).

(58) A.R.A., Geheime Raad, 456 A, brief van 30-XI-1782 : Raad van Vl. aan Goev.-Generaal.

in de schepenbank van Gedele.

Dit was ook het geval met *B. Vandervennet.* Deze laatste kwam uit een rijke, rentenierende familie. Dan waren er een paar belangrijke negocianten : *J.B. Goethals* (overleed in 1798 als voorzitter van de „Municipalité"), *A. Huyttens, J.B. Hensbroeck* (zetelde tot 1785 in het bestuur van de Kamer van Koophandel) en *J.F. De Coster* (scheepsconstructeur). Uit de ploeg, die gans in het begin van de Omwenteling was aangesteld, bleven de drie edellieden *E. Della Faille d'Assenede, J.J. Papejans* en *Ph. de Neve* behouden. Dit was ook het geval voor de advocaten *H. Van de Poele* en *F.B. Le Jeune,* die zowel voor als na de Omwenteling ongestoord en ononderbroken doorzetelden.

In de Gedele waren het er eveneens acht, die op 24 juli 1790 hun eerste mandaat kregen. Voorschepen werd *Jos. Van Saceghem,* die ook op 2 mei was verkozen geworden in de Collatie. Hij was een adellijk advocaat en zeer rijk (in de militaire contributie moest hij 50.000 L bijdragen). Uit een familie van hoge adel kwam de 2e schepen, *G. Rodriguez d'Evora y* Vega. Verder was er nog advocaat *J.B. De Bremmaecker,* schoonbroer van Ch. Van Hulthem, die op datzelfde ogenblik in de Collatie een grote rol speelde. Een ander advocaat, *J.B. De Guchteneere* behoorde ook niet tot de minsten van zijn soort; in 1787 was hij raadsheer geweest bij één der nieuwe rechtbanken van Jozef II en nadien werkte hij zich verder op in de magistratuur (hij overleed in 1831 als voorzitter van het hoog gerechtshof te Brussel). Er waren ook 4 rechtstreekse vertegenwoordigers van handel en nijverheid: *J.B. Boulanger, B.A. Roosen* en de belangrijke suikerraffinadeurs *J. Poelman* en *J. Vandermeersch* [59].

Uit de groep van 30 november 1789 bleven aan: graaf *E. de Lichtervelde, J.L. Serlippens* (rijk, ongehuwd advocaat), *Ch. Kerremans* (oudbestuurslid van de Kamer van Koophandel; was reeds in 1783 kandidaat geweest voor een schepenambt) en *J. Speelman* (één van de belangrijkste industriëlen). Enkel de adellijke advocaat *J.B. Van den Cruyce* bleef over van de schepenen, die voor 1789 in functie waren.

Er is in vergelijking met de schepenen van voor de Omwenteling bij deze ploeg van de revolutie bijna geen verschil in sociale status op te merken. Dit geldt ook voor de schepenen, die op 30-XI-1789 door het Algemeen Comité van de Verenigde Provinciën werden benoemd. We kunnen hier een klein beroepstabelletje maken:

	Keure		*Gedele*	
	30-XI-1789	*24-VII-1790*	*30-XI-1789*	*24-VII-1790*
Adel	6	3	4	2
Adell. advocaten	—	2	4	2
Advocaten	4	4	3	3
Neg.-fabrik.	3	4	2	6

(59) Over Poelman en Vandermeersch, zie : Coppejans-De Smedt (H.), *Bijdrage tot de studie van de gegoede Burgerij te Gent...,* p. 55, 59, 52 en 197.

Op de groep van negocianten-fabrikanten na liggen de verhoudingen voor de Omwentelingsschepenen niet veel anders dan het algemeen beeld van de beroepsactiviteiten der schepenen in gans de periode 1780-1794. Numeriek waren het advocaten en negocianten, die nu sterker aan bod kwamen. Voor 1789 was de vertegenwoordiging van handelaars en industriëlen trouwens abnormaal laag. De wisselingsmomenten van 30 november 1789 en 24 juli 1790 verhielpen ten dele de monopoliepositie van adel en grote eigenaars te doorbreken. Nochtans was het zo dat deze nieuwe groep hoofdzakelijk bestond uit mensen met een zo stevige eersterangspositie dat ze qua sociale status ook konden passen voor een schepenzetel in de jaren voor de Omwenteling. Men heeft er blijkbaar aan gehouden om de gewoonte van schepenzetels voor te behouden aan de toplagen van de sociale hiërarchie niet aan te tasten. Wel verschijnen voor de eerste keer industriëlen, wiens beroepsactiviteit niet gegroeid was uit een reeds gereputeerde negociantenloopbaan. Dit is het geval met figuren zoals Poelman en Vandermeersch, beiden suikerraffinadeurs. Zij of hun vader waren ten tijde van Maria-Theresia met vrij bescheiden middelen naar deze productiesector overgestapt.

De reactie aan het werk.

Om nu terug te keren tot de Collatie: de slag, die werd thuisgehaald tijdens de woelige dagen van 22 tot 24 juli, werd een soort Pyrrhus-overwinning. Na deze gebeurtenissen ging de invloed van de Collatie snel in dalende lijn [60]. Slechts in geringe mate vulde de nieuw aangestelde wet het kamp aan tegen de statisten, die nu ook te Gent hun greep op het gezag poogden te versterken.

Buiten de Sint-Antoniusgilde kwamen alle ordebewakende formaties streng onder kontrole van de Staten [61]. Er werden talrijke aanhoudingen verricht, waaronder vooral deze van de advocaat J.G. Meyer en van de hertog d'Ursel veel stof deden opwaaien [62]. Veel werd ook geklaagd over allerlei onprettige intimidatiepogingen van de Staten om hun gezag te verstevigen. Voor de goedkeuring van het Statenedict betreffende een gedwongen lening van 10 miljoen fl. werden Collatie en Wet onder verhoogde druk gezet, niet in het minst door verwoede aanvallen van sommige priesters-predikers tegen de democratische tendens. Begin september was ook de fameuze bakker Van de Velde aangehouden [63]. Dit alles verklaart waarom

(60) Fris (V.), *Histoire de Gand,* p. 302.

(61) Tegen het bevel van de Collatie in (26 augustus 1790), hadden de hoofdgilden op 8 september de eed van trouw aan de Staten afgelegd.

(62) Destanberg (N.), *Gent onder Jozef II,* p. 227, ook :De Smedt (J.J.), *Révolution brabançonne. Les Etats de Flandre et le duc d'Ursel* (1790). Bulletin de l'Acad. royale de sciences et des belles lettres, 1843, 1e série, t. X, 2e partie, pp. 217-229.

(63) Volgens *„Livre blanc ou révolution gordune"*, p. 285 : „lâchement abandonné par la Collace". Hij werd te Brugge aangehouden en Van den Berghe suggereert dat hij aldaar vertoefde om te pogen een gemeenschappelijk democratisch front op te bouwen. (cf.: *„Een Analytische Studie van het ontstaan en de reacties van de eerste moderne politieke groepen te Brugge"*, p. 265).

de Collatie zich het vroegst bekeerde tot vredespartij. „Zeer dankelijk" werden op 14 oktober 1790 de voorstellen van keizer Leopold II tot wapenstilstand aanvaard. Voor de vele nieuwe elementen — zo sociologisch als doctrinair — die kenmerkend waren voor het Gentse politieke leven tijdens de Omwenteling, richtte de hoop zich nu naar een terugkeer van het Oostenrijkse Gezag.

Op 7 december 1790 waren de keizerlijke troepen terug te Gent [64]. In de volgende dagen stuurde de Collatie delegatie op delegatie en memorandum op memorandum naar graaf Florimond Mercy d'Argenteau. Steeds werden dezelfde eisen met nieuwe argumenten bekleed. De bepalingen van de Concessio Carolina moesten wettelijk een einde nemen. Het impliceerde de afschaffing van de oude jaarlijkse stadsboete van 6.000 fl. en de erkenning van de Collatie als eertaanwezend representatief orgaan. Daartoe moesten demokratische verkiezingen toegelaten worden en zou de Collatie het recht moeten krijgen om de Wet aan te stellen. De Collatie zou daarenboven een deliberatief adviesrecht krijgen in de stadszaken, een auditierecht van de stadsrekeningen, een deputatie in de statenvergaderingen en de mogelijkheid om het poorterschap te verlenen.

Vol hoop werd in de verslagen genoteerd dat de delegaties overal minzaam werden ontvangen. Wat de bedoelingenn van het centrale gezag betreft, deze stonden prachtig geresumeerd in een protocol van de Geheime Raad, dd. 19 januari 1791 : „Il convient peut-être de ménager dans ce moment ceux qui favorisent ou recherchent les principes démocratiques mais tout serait perdu si ces principes prenaient l'effet comme en France et certainement il y a là dessus des vues de réunion que l'on ne peut point se dissimuler" [65].

Inderdaad werd een politiek van diplomatieke inertie gevolgd, een buiten adem doen hollen van de revolutionnair-linkse fractie zonder evenwel de nog bruikbare mensen te bruskeren. In de bewaarde dossiers van de Geheime Raad kan men bijzonder goed de bedoelingen en de ontwikkeling van deze politiek volgen. Terwijl men uitstelde om formele onderrichtingen aangaande de rol van de Collatie uit te vaardigen, werden in feite reeds de maatregelen genomen om dit gans vernieuwde politieke apparaat terug tot een eerbiedwaardige machteloosheid te brengen. Zuiver formeel kreeg de Collatie in januari 1791 nog het ontwerp van Blijde Intrede voor advies toegezonden, maar ook op de 26e van diezelfde maand werd de stadsmagistraat afgezet, die in de revolutionnaire hoogtij van juli 1790 door de Collatie was aangesteld geworden. Wetende welke bedoelingen de hogere politieke sferen koesteren, doet het wel een beetje pijnlijk te merken met welke grondige ijver de Collatie zich boog over het kommentaar op het project voor Blijde Intrede [66]. Het zou een vrij lang verhaal worden

(64) Fris (V.), *Histoire de Gand,* p. 303.

(65) A.R.A., Geheime Raad, 359 A, prot. 19-I-1791. In de volgende bladzijden werd meestal geput uit dezelfde omvangrijke bundel 359 A van de Geheime Raad.

(66) S.A.G., Collatie, Minuten, 120/60, 10.1.1701. De opmerkingen van de collatie blijven niettemin een prachtige bron om de verantwoordingen van de democratische tendens beter te leren kennen. Waar het te pas kwam werd de exclusieve invloedssfeer van de Kerk geamendeerd door bijna zuiver Lammennistische principes

om in detail de machtsonttakeling van de Collatie te volgen. Wij kunnen ons beperken tot een paar essentiële punten. Pas op 23 maart werd opdracht gegeven aan de Geheime Raad en aan de Raad van financiën om in overleg en volgens een aantal directieven de tekst van een ordonnantie klaar te maken. Deze tekst werd op 28 maart gepubliceerd. Het compromis hield in dat de fameuze verkozenen van 2 mei 1790 voorlopig mochten aanblijven tot juni 1791 mits zij de eed van trouw aan de Keizer aflegden. Verder zouden zij een deputatie mogen vormen voor het verloop en de verificatie van de stadsrekeningen. Men zou ook bereid zijn de aloude stadsboete om te vormen tot een gewone taks op gewone rentevoet. Tenslotte zou de Collatie mogen tussenkomen bij het hernieuwen van de Wet door het indienen van een driedubbele kandidatenlijst.

De interpretatie van dit compromis hield de meningen verdeeld. De archieven van de Collatie zelf laten helaas niet toe om na te gaan in hoeverre de Collatieheren inwendig van opvattingen verschilden. De schepenen van de Keure, die meest rechtstreeks last hadden met de agerende Collatie, beweerden in hun adviezen aan de Geheime Raad dat zulks wel het geval was en dat reeds verschillende Collatieheren gewoon niet meer naar de zittingen kwamen uit protest tegen de harde lijn. De meesten legden de gevraagde eed aan de Keizer af, hetgeen dan weer de discussie bracht of zulks al dan niet impliceerde dat zij afstand deden van de voordien gezworen eed aan het volk.

Zwaartepunt van dit aanslepend conflict was het betwiste recht om permanent te zetelen als politiek lichaam.

Er was op 9 april een aanvullend decreet verschenen waar de overheid o.m. stelde „qu'elle n'entendait pas déroger à l'obligation de ceux de la Collace de veiller aux droits et intérêts de la commune de la ville de Gand". „Veiller" werd de struikelterm, die voor de Collatie voldoende inhield om te blijven zetelen [67]. De Collatie volhardde hierin omdat noch op haar rekwesten, noch rechtstreeks aan haar afgevaardigden, precies werd geantwoord dat de hogere overheid in genen dele bereid was haar als politiek lichaam te erkennen. Geheel de zaak gaf nogal een verwarrende indruk omdat de normale advieskanalen vrij tegenstrijdige opvattingen meedeelden. Op 28 juni 1791 was door Maria-Christina en Albert een dépêche uitgegaan waarin duidelijk gesteld werd dat de Collatie niet mocht vergaderen of delibereren zonder uitdrukkelijke oproep van de grootbaljuw of de magistraat van Gent. Het was de normale procedure dat de schepenbank van

(o.m. in art. 2 en art. 38). Men herhaalde de eis dat de Adel bij geen bijzondere concessie in de Staten zou opgenomen worden. (art. 9). De paragraaf over de aanstelling van de wet „d'après le plan arrêté par le Gouvernement de concert avec les Etats" wou de Collatie gewijzigd zien tot „par les membres des communes lesquels seront de même élus par le peuple immédiatement avant l'élection des magistrats" (art. 40). Opmerkelijk was het voorstel om te eisen dat alle aangestelden volmaakt de taal van de geadministreerden moesten spreken. (art. 6).

(67) De resolutie, die op 19 april in de Collatie werd gestemd, sloeg een triomfantelijke toon aan. Uit de rapporten van haar afgevaardigden (Ch. Van Hulthem en G. De Potter) bij de gevolmachtigde minister nam de Collatie in „wishfull thinking" aan dat nog enkel de onwilligheid van de stadsmagistraat haar erkenning als politieke wezenheid in de weg stond (S.A.G., Minuten Collatie, 120/6, 19-IV-1791).

de Keure dit officieel zou mededelen aan de Collatie. Brussel vroeg echter om zulks uit te stellen tot na de Inhuldiging van de Keizer. Het is wel opvallend voor de blijkbaar toch zeer verdeelde machtsverhoudingen te Gent dat de voorschepen Le Bailly de Marloop vroeg om dan maar liever de datum van het stuk te wijzigen opdat men hem niet zou kunnen beschuldigen het stuk te hebben achtergehouden. Nu bleek dat de Collatie toch dadelijk bekendheid kreeg van de overheidsinstanties. In een protocol van 27 augustus 1790 werd gesproken over de Gentse Prokureur-generaal, Louis Maroux d'Opbrackel, die ervan overtuigd was dat de meeste van de ambtshalve ingelichte leden van het buffet met de Collatie sympathizeerden en „que le baron de Marlop, premier échevin de Gand, qui a l'air de ménager extraordinairement tous ceux de la Collace, en aurait parlé ouvertement".

Op dat ogenblik reeds waren ook de nog tamelijk gunstige voorwaarden uit het compromis van 28 maart opgeheven en wou men de rol van de Collatie volledig terugbrengen naar de toestand van voor 1789. Op 22 juli werd aan Procureur-generaal opdracht gegeven om met de militaire overheid overleg te plegen opdat elke publieke onrust zou vermeden worden.

Het enige middel dat de Collatie overbleef om de uitvoeringsbesluiten tegen te houden was de weigering om de voorlezing ervan te aanhoren. Inmiddels werden P. Verhaeghe en J. Van Overwaele nog maar eens naar Brussel gestuurd in een ultieme poging om de politieke rol van de Collatie veilig te stellen. Het was tevergeefs. Uiteindelijk moest de Collatie ervaren dat men haar maandenlang met een kluitje in het riet had gestuurd. Nu was er zelfs geen kluitje meer. Ontgoocheld nam de meerderheid ontslag [68].

Wellicht door de verwarring van het ogenblik is het niet gemakkelijk om in de archieven deze fase van ontslag en eerste heraanstellingen precies te reconstrueren. Ons vooral baserend op de lijsten van Collatieheren in september 1791 kunnen we aannemen dat het onstlag volledig was in de parochies Sint-Nicolaas, Sint-Jan en Onze Lieve Vrouw (Sint-Pieters). In Sint-Jan bleef G. De Potter, negociant-eigenaar; in Sint-Michiels bleven J. Colin (aannemer-timmerman), T. Simoens (vrije schipper) en A. Pycke de ten Aerden (edelman), die in juli 1790 J. Van Saceghem had vervangen. In Sint-Salvator bleven J. Van Overwaele (huidevetter), J.B. Vandermeersch (suikerraffinadeur) en Ph. Mertens (negociant); in Sint-Martens tenslotte waren het Ph. Vanderhaeghen de Mussain (adel), J. Reynaert (negociant), J. De Waele (procureur) en F. Rosseel (negociant).

Er is bij het bekijken van deze namen absoluut geen politieke gevolgtrekking te maken. Zowel bij de ontslagnemers als bij de aanblijvers zaten figuren, die voor- en nadien van een progressief engagement getuigden. Dezelfde moeilijkheden bleven trouwens nog een hele tijd aanslepen. In de archieven van de Geheime Raad vonden we een laatste reminiscentie aan het conflict in het kommentaar op een keizerlijke verklaring van 5 oktober 1791. Daarin werd duidelijk het bevel gegeven aan de grootbaljuw en aan de Magistraat om de Collatie voortaan samen te roepen op dezelfde voet

(68) Zie het bittere verhaal daarover bij Verhaeghe (P.), *Jaerboeken...*, p. 209.

als vroeger, te weten volgens de bepalingen in de Concessio Carolina van 30-IV-1540, het edict van 10-XII-1672 en de ordonnantie van 26-II-1759. De enige toegevingen, die behouden bleven waren de mogelijkheid om per delegatie tussen te komen in de verificatie van de stadsrekeningen en het recht om een lijst met drie keer het aantal te begeven plaatsen voor een schepenambt in te zenden zoals dat bij elke hernieuwing van de Wet ook aan een hele reeks prominenten werd gevraagd.

BIJLAGE

TABELLEN VAN COLLATIEHEREN, 1780-1794

De eerste kolom duidt de Collatieheren aan in het begin van 1780; de laatste kolom geeft de lijsten uit juni 1794, vlak voor de tweede inval. De belangrijkste kolom staat omlijnd en geeft de verkozenen van 2 mei 1790. De volgende kolom duidt aan hoeveel van deze verkozenen op 14 april 1791 de eed van getrouwheid aan keizer Leopold II hebben afgelegd. Dezelfde tabellen zullen ook nog gebruikt worden bij de behandeling van de toestand gedurende de eerste Franse overheersing. Daarom komt in de laatste kolom de vermelding „49 burgers", het politiek lichaam dat in november-december 1792 een zekere rol speelde en merkbaar aansloot bij de oude Collatie [1].

(1) Deze lijsten werden opgemaakt volgens de gegevens uit de registers en minuten van de Collatie. Elke kolom geeft het jaar — en zo mogelijk de maand — aan waarin een wijziging optrad van het personeel.

Samenvattende tabel: Beroepsactiviteiten Collatieheren

	Tot. 1790	vanaf 2-V-1790	Totaal
1 Adel [1]	18	8	26
2. Eigenaars/renteniers [2]	8	7	15
3. Leidende figuren in neringen [3]	1	5	6
4. Negocianten	27	22	49
5. Handelaars [4]	8	7	15
6. Advocaten/Procureurs	3	17	20
7. Apothekers/Geneesheren	10	7	17
8. Ambtenaars	1	2	3
9. Brouwers/azijnleggers	4	6	10
10. Zout- en zeepzieders	4	1	5
11. Garentwijnders	2	2	4
12. Huidevetters	4	2	6
13. Suikerraffinadeurs	4	2	6
14. Katoendrukkers	1	2	3
15. Diverse ondernemers	3	15	18
16. Onbekend	14	6	20
	112 a)	111	223

a) w.o. 32, die nog zetelden vanaf 2-V-1790.

(1) Alleen de eigenlijke adel met oude titels en zonder rechtstreekse binding aan de economisch actieve sector.
(2) Hieronder ook verschillende met adellijke titels, verworven in de ambtenarij of dank zij negociantenfortuin.
(3) Voor de periode vanaf 2-V-1790 zijn hier vooral leidende personen uit de neringen van viskopers en beenhouwers opgenomen.
(4) Het onderscheid tussengroep 4 en 5 is zeer subjectief.

SINT-JAN

		jan. 1780	1781	nov. 1783	feb. 1787	nov. 1788	dec. 1789	mei 1790	april 1791	sept. 1791	juli 1793	1793	1793	1793	1794	juni 1794	49 Burgers
1. DONS, Louis-Ferd., heer van ten Broecke	adel	*															
2. DEFRY, Joannes	wijnhandelaar	*	*	*	*	*	*										
3. THIENPONT, Pieter	wijnhandelaar	*	*	*	*	*	*			*							
4. VERHEGGEN, François	koopman	*	*	*	*	*	*									*	
5. MUSSCHEBROEK, Joannes	drogist	*	*	*													
6. VAN DUYN, Maximilien	koopman	*	*														
7. HAMELINCK, François	bankier/eigenaar		*														
8. SOENENS, Jean-Baptiste	eigenaar/koopman			*	*			*	*		*						
9. DE NAEYER, Jacques	koopman			*	*	*	*										
10. CATERS, Guillaume	adel				*	*											
11. LE JEUNE, Pierre	advocaat					*	*										
12. DE WINTER, Pieter	koopman						*			*							
13. VERHAEGHE, Pieter	advocaat							*	*								*
14. POELMAN, Guillaume	koopman							*									
15. KESTELOOT, Jean-Baptiste	kruidenier-grossist							*	*								
16. NEETESONNE, Jean	loodgieter							*	*								
17. RONSE, François	metselaarsbaas							*	*								
18. LE REVERAND, Pierre	procureur van Gedele							*	*								
19. DU BOIS WEGEWAELE, Pierre	adel									*							
20. VAN DE WOESTYNE, François	geneesheer									*							
21. LAUREYNS, Joannes	(?)									*							
22. COLYN, Joannes	meester timmerman									*							
23. PAPELEU, Benoit Jean	eigenaar										*						
24. WAEDEMONT, Guillaume	biersteker										*	*	*				*
25. VAN DOORNE, Charles	(?)										*	*	*	*		*	
26. BRACQ, Franciscus	koopman										*	*	*	*	*	*	*
27. VAN POUCKE, Charles	beeldhouwer										*	*	*	*	*	*	
28. VLEMINCK, Pieter	zout- en zeepzieder										*	*	*	*	*		
29. DE NIEULANDT, Maurice	adel												*	*	*	*	
30. MECHELYNCK, Joannes	suikerraffinadeur													*	*		
31. DE RUDDER, Joannes	apotheker														*		
32. GOETHALS, Henri	(?)															*	
33. HOMBLE, Jean-Baptiste	koopman															*	
34. BEYDENS, Jacques	advocaat																*
35. HELIAS d'HUDDEGHEM, Emm.	magistraat																*
36. VAN BAVEGHEM, Petrus	apotheker																*
37. VAN TIEGHEM, Jean-Baptiste	advocaat																*

SINT-NIKLAAS

		jan. 1780	dec. 1870	1781	nov. 1784	feb. 1785	nov. 1786	feb. 1787	feb. 1788	nov. 1788	dec. 1789	mei 1790	april 1791	sept. 1791	maart 1792	april 1792	april 1793	juli 1793	1793	1793	juni 1793	49 burgers
1. SCHAMP, Guillaume	koopman/rentenier	*	*									*	*									
2. DE BEVER Joannes	apotheker	*	*	*	*																	
3. MOERAERT, Louis	rentenier	*	*	*																		
4. VAN LOCKEREN, Edouard	apotheker	*																				
5. DE WAELE, Joseph	(?)	*	*	*	*	*	*															
6. TACK, Jacob Cornelius	winkelier	*	*	*																		
7. BERREJANS, Joannes	(?)		*	*	*	*	*	*	*	*	*											
8. VANDE WOESTIJNE, Joannes	adel			*	*	*	*												*	*	*	
9. SPEELMAN, François	koopman			*	*	*	*	*	*	*	*	*										
10. BOSSAERT, Jacob	koopman				*	*															*	*
11. DE MOOR, Joannes	koopman					*	*	*	*	*	*	*										*
12. COPPENS, David	apotheker-drogist						*							*	*	*	*					
13. PAPEJANS d'EERBRUGGE, Jacob	adel							*	*													*
14. COPPENS, Bernard	geneesheer							*														
15. OUDAERT, Charles	rentenier							*	*	*	*											
16. VANDERMAEREN, Jacob	koopman								*	*	*							*	*	*	*	
17. de NORMAN d'AUDENHOVE, Joseph	adel									*				*	*							
18. CLEMMEN, Judocus	fabrikant										*											
19. DE BRABANDERE, Ferdinand	advocaat											*	*				*					*
20. DE SMET, Jacques	handelaar											*	*									
21. TOUSSYNS, Jean	koopman											*	*					*	*			
22. BAYLEY, Thomas	koopman											*	*									*
23. VAN LOO, Jacob	koopman													*	*	*	*					
24. HELLEBAUT, Karel	winkelier													*								*
25. BETHS, Cornelis	bankier													*								*
26. ROSSEEL, Pieter	visverkoper													*	*	*	*					
27. THIBERGIEN	juwelier														*							
28. DONS, Joseph	adel															*	*					
29. CLOSSE(N), Pieter	koopman															*						
30. VAN DEN HECKE, Bruno	adel																	*				
31. DE KEYSER, Jean-Baptiste	koopman																	*	*	*		*
32. MINNE, François	notaris-procureur																	*	*	*	*	
33. DE GOESIN, Pierre	drukker																	*	*	*		
34. PAPELEU,	...																				*	
35. BUYSSE, Jan	commissionaris																				*	
36. GOETHALS, Jean-Baptiste	negociant																					*

SINT-MICHIELS

		jan. 1780	1781	1782	juli 1783	nov. 1783	nov. 1784	juni 1785	feb. 1787	1788	mei 1790	april 1791	sept. 1791	maart 1792	april 1792	april 1793	juli 1793	juni 1794	49 Burgers
1. VAN POTTELSBERGHE de la Potterie, Jean-Baptiste	adel	*	*																
2. HUYTTENS, Léonard	koopman	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*				
3. DUJARDIN, Egidius	(?)	*	*																
4. MACQUE, François,	koopman	*	*	*															
5. HENRIBLOCK, Guillaume	handelaar	*	*																
6. DE VELAERE, Laurent	koopman	*	*						*	*	*	*				*	*		*
7. DEJANS, Charles	handelaar		*																
8. DE LOOSE, Jan-Baptist	koopman/rentenier			*															
9. DE VELAERE, François	koopman			*															
10. DE BAST, Pieter	(?) handelaar			*	*	*													
11. POELMAN, Joannes	suikerraffinadeur			*	*	*	*	*	*	*									*
12. DE GRAEVE, Jean	rentenier				*	*	*	*	*	*									
13. DELLA FAILLE, Joseph	adel				*	*	*	*	*										
14. VAN DE CASTEELE, Jean	koopman wijn					*	*												
15. GO(O)RMACHTIG, André	apotheker						*	*											
16. HENDRICKX, Francies	(?) handelaar garen							*	*	*									
17. VAN HECKE, Bruno *	(?)									*									
18. COLIN, Joachim	timmerman/aannemer										*	*	*	*	*	*			
19. SIMOENS, Laurent	vrije schipper										*	*	*	*	*				
20. VAN MELLE, Philippe	beenhouwer										*	*							
21. DE VOS, Charles	(?)										*	*							
22. VAN SACEGHEM, Joseph	eigenaar/advocaat										*								*
23. PYCKE de ten AERDEN, Fr.	adel											*	*	*					
24. HEYSE, Bernard	notaris												*						
25. BRASSEUR, Louis	koopman												*	*	*	*			
26. BUYCK, George	notaris												*	*	*	*			
27. VANDERHAEGHEN, Jean	eigenaar														*	*			
28. VAN WIJCK, Jan	(?) advocaat															*			
29. CLOSSE, Pieter	koopman															*			
30. CLEMMEN, Francies	fabrikant																*		
31. DE BRUYNE, Pieter	advocaat																*	*	
32. GRENIER, Francies	koopman																*	*	
33. DE VOS, Joannes	apotheker																*	*	
34. DUPREZ, Joannes	(?)																*	*	
35. SCHAMP, Jean-Baptiste	eigenaar																	*	
36. HEYNSBROECK, Jean-Baptiste	koopman																		*
37. KERREMANS, Charles	koopman																		*
38. VAN DE POELE, Hiëronymus	magistraat																		*
39. VARENBERGH, Francies	magistraat																		*

* zou Van den Hecke, Bruno kunnen zijn (cfr. Collatie St.-Niklaas)

SINT-JACOBS

		jan. 1780	dec. 1780	1781	1782	juli 1783	nov. 1784	feb. 1787	nov. 1788	dec. 1789	mei 1790	april 1791	sept. 1791	april 1792	juli 1793	juni 1794	49 Burgers
1. de JONGHE, Théodore	adel	*	*	*											*	*	
2. VAN OVERWAELE, Raphaël	koopman	*	*	*													
3. VAN BEERLERE, Ferdinand	koopman	*	*	*	*								*				*
4. VAN SICLERS, Engelbert	rentenier/vertegenw. viskopers	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					
5. BLANCKAERT, Joannes	zout- en zeepzieder	*						*									
6. BOSQUILLION, Antoine	koopman	*	*	*	*	*	*	*	*	*							
7. BLOMMAERT, Pieter	brouwer		*														
8. ONGENAE, Dominicus	koopman			*	*	*	*	*									
9. BERLAERE de TREVIERE, Pieter	adel				*	*											
10. PRAET, Pieter-Joannes	(?)				*	*	*										
11. VAN HOUT(T)E, Jan	(?)					*	*										
12. MOREL, Maximiliaan	adel						*										
13. BOSSCHAERTS, Cornelis	koopman							*	*	*							
14. DE POTTER, Guillaume	koopman								*	*	*	*	*	*			*
15. DHOOG(H)E, Francies	koopman								*				*	*			
16. BLANCQUAERT, Judocus	zoutzieder									*							
17. BERNAERTS, Francis	koopman									*					*	*	
18. VAN LAERE, Jean-Pierre	koopman										*	*					*
19. TACK, Joachim	brouwer										*						
20. LAMMENS, Corneille	koopman										*				*	*	
21. HEYSE, Jean	geneesheer										*			*			*
22. DE SMET, Christian	advocaat										*				*	*	
23. DE BAST, Lieven	(?) negociant												*	*			
24. VAN DOOREN, Jean-Baptiste	garentwijnder												*	*			
25. COPPENS, Judocus	handelaar												*	*			
26. VAN COPPENOLLE	apotheker														*	*	
27. VERGAUWEN, Jan-Baptist	koopman														*	*	
28. DE BUCK, Adriaan	makelaar																*
29. DEL(E)VIGNE, Jean-Baptiste	(?)																*
30. HEBBELINCK, Lieven	advokaat																*

O.L.V.

		jan. 1780	dec. 1780	1781	1781	1781	1782	juli 1783	feb. 1787	nov. 1788	dec. 1789	mei 1970	april 1791	sept. 1791	april 1792	april 1793	juli 1793	juni 1794	49 Burgers
1. d'HANE, François	adel	*	*									*							*
2. LAMS, Pieter	apotheker	*	*									*							
3. WILLEMS, Pieter	(?)	*		*	*	*	*												
4. DE BRUYNE, Thomas	(?)	*	*																
5. DE SME(D)T, Olivier	procureur	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					*			*
6. MAES, Lucas	schipper	*	*	*															
7. BEGIJN, Joannes	timmerman		*	*	*					*									
8. MOEYKENS, Frans	brouwer			*	*	*	*	*	*	*	*								
9. VANDER LAEN, Jean-Baptiste	adel			*	*	*	*	*	*	*									
10. GRENIER, Bernard	apotheker				*	*								*	*	*			
11. DE PAEPE, Charles	zeepzieder					*	*	*	*	*	*	*							
12. DE BAST, Joseph	(?) negociant						*	*	*	*									
13. d'HANE, Sebastien	adel							*											
14. BORLUUT d'HOOGSTRAETE, Gaspard	adel								*										
15. COPPENS, Louis	adel										*							*	*
16. STALINS, Charles	adel										*								
17. DE BAST, Pieter	koopman										*								*
18. KERVYN, Georges Antoine	adel											*	*						
19. MOLYN, François	brouwer											*	*				*		
20. MARTENS, Jacques	wijnsteker											*	*						
21. VAN DAMME, Theodore	advocaat											*	*						
22. MAELCAMP,	adel													*	*	*			
23. VAN TIEGHEM, Jan-Baptiste	advocaat													*					
24. MARTENS, Pieter	(?)													*	*	*			
25. VAN MELLE, Jan	beenhouwer													*	*	*			
26. LE DUCQ, Lieven	koopman-kruidenier													*					*
27. DE MYTTENAERE, Joannes	advocaat														*				
28. VILLEMEERE, Joannes	steenkapper														*	*			
29. ROOMAN, Louis	officier																*	*	*
30. DUPREZ, Joannes	geneesheer																*	*	
31. DOREZ, Pieter	wassenkaarsenmaker																*	*	
32. VAN HAMME, Joannes	„éplucheur"																*	*	
33. REYNIERS, Pieter	meestermetselaar																	*	
34. CLAEYS, Victor	katoendrukker																	*	
35. LEBEGUE, Frans	ambtenaar																	*	
36. DE GRAEVE, Charles	raadsheer																		*
37. DRIESSENS, Jean-Baptiste	procureur																		*
38. VANDE WOESTYNE, Joseph	adel																		*

SINT-MARTENS

		jan. 1780	1781	1781	1782	juli 1783	juni 1784	nov. 1784	juni 1785	feb. 1787	1787	mei 1790	april 1791	sept. 1791	april 1792	april 1793	juli 1793	1793	juni 1794	49 Burgers
1. DE VINCK, Nicolaas	procureur	*	*	*	*	*	*	*				*								
2. BENOIT, Antoine	koopman	*	*	*								*	*							
3. AERTS, Pierre	azijnlegger	*	*	*	*	*	*					*								
4. PERSYN, François	(?)	*																		
5. REYNAERT, Guillaume	(?)	*	*																	
6. JACOBS, Frans	apotheker	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*									
7. DE PAUW, Carolus	(?)		*	*	*	*	*	*												
8. VAN OVERWAELE, heer van Maldeghem	eigenaar			*	*															
9. DE BAST, Frans	(?)				*	*	*	*	*	*	*								*	
10. LE SECQ, Philippe	rentenier					*	*	*												
11. QUICKENBORNE, Frans	azijnlegger						*	*	*	*	*						*	*	*	
12. de KERCHOVE d'EXAERDE	adel							*	*											
13. VAN HOOREBEKE, Judocus	kruidenier								*	*	*						*	*	*	
14. BLOMMAERT, Pieter	zeepzieder								*	*	*				*	*				
15. VAN DE VIVERE, Charles-J.	griffier Raad Vl.									*										
16. VANDER HAEGHEN de MUSSAIN, Philibert	adel										*	*	*	*				*		
17. REYNAERT, Jean	koopman											*	*	*						*
18. DE WAELE, Jacques	procureur											*	*	*						
19. ROSSEEL, François	koopman											*	*	*	*	*				
20. ROOTHAESE, Corneille	schipper											*	*							*
21. VERVIER, Jan-Baptiste	geneesheer													*	*	*				
22. GENIETS, Jan	scheepsmakelaar													*		*				
23. AUBRY, André	rentenier														*					
24. VERSPORTEN, François	notaris														*	*				*
25. MOREL, Alfons	koopman															*				*
26. DE RYCKERE, Pieter	handelaar																*			
27. ACART, Jacques	rentenier																*	*	*	*
28. STICHELBAUT, Pieter	advocaat																*	*	*	*
29. AUDENAERT, Joannes	rentenier																	*		
30. COOLS, Jacob	(?) hotelhouder																	*		
31. DE GAGE, Emmanuel	adel																		*	
32. ROGIEST, Charles	wijnhandelaar																		*	
33. DUPONT, Jean-Baptiste	brouwer																		*	
34. DE COSTER, Jan	scheepsconstructeur																			*

SINT-SALVATOR

		jan. 1780	1781	1782	jan. 1784	jan. 1785	nov. 1786	feb. 1787	mei 1790	april 1791	sept. 1791	april 1792	april 1793	juli 1793	juni 1794	49 burgers
1. VAN DER LAEN, Philippe	adel	*	*	*												
2. HAECK, Livinus	(?)	*	*	*	*	*										
3. VANDER TRIEST, Joannes	blauwverver	*	*	*	*	*	*	*	*			*	*	*	*	*
4. DE WULF, Philippe	apotheker	*	*													
5. DE VLIEGHER, Philippe	huidevetter	*	*													
6. VAN PAEMEL, Joannes	garentwijnder	*														
7. GRENIER,	huidevetter		*													
8. VAN OVERWAELE, Jacques	huidevetter			*	*	*	*		*	*	*			*	*	*
9. GILLIS, Pieter	suikerraffinadeur			*	*	*	*									
10. VANDER MEERSCH, Jean-Baptiste	suikerraffinadeur			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*
11. DANNEELS, François	(?)				*											
12. MERTENS, Philippe	koopman					*	*	*	*	*	*					*
13. VAN GOETHEM, Jean-Baptiste	suikerraffinadeur						*	*								
14. BERNAERT, Augustin	(garentwijnder)							*	*	*						
15. DE BUCK, Guillaume	huidevetter							*								
16. VAN HULTHEM, Charles	advocaat								*	*				*		*
17. DE GRUYTER, Joseph	rentenier/wijnmeester								*	*						
18. BAUWENS, François	huidevetter											*	*	*		
19. BLAUWERS, François	brouwer											*	*	*	*	*
20. VAN DEN HENDE, Pieter-J.	scheepsconstructeur											*	*	*		
21. PYNAERT, Karel	brouwer												*			
22. DAVELOOSE, Jacques	garentwijnder													*	*	*
23. WIJNHANDT, Jacob	huidevetter													*	*	*
24. POELMAN, Daniël	proost nering tapissiers, tijk- en lijnwaadwevers														*	*
25. VAN GOETHEM, Ferdinand	fabrikant														*	*
26. HOSTE, Guillielmus	(?)															*

VRIJMETSELAARS TE GENT TIJDENS HET EMPIRE EN DE HOLLANDSE PERIODE (1804-1824) *

door

Hugo DE SCHAMPHELEIRE
Aspirant N.F.W.O.

en

Els WITTE
Eerstaanwezend assistente R.U.G.

met medewerking van

Fernand V. BORNÉ
Secretaris voor België van de „Correspondence Circle of Quatuor Coronati Lodge, London"

Nadat de ontwikkeling van de vrijmetselarij in onze gewesten een dieptepunt meemaakte op het einde van de achttiende eeuw — de remmende invloed van Jozef II en de revolutionaire jaren die op zijn regering volgden, waren daar aansprakelijk voor — bekleedde de orde in het eerste kwart van de negentiende eeuw daarentegen een belangrijke plaats in de toenmalige maatschappij.

De aanhechting van ons land bij Frankrijk had ook op maçonniek gebied verdragende gevolgen. Primo telden de beoefenaars van de „Koninklijke Kunst" heel wat aanhangers onder de republikeinse en keizerlijke legers, zodat de actie van de Franse militairen ook in onze gewesten bijdroeg tot de heropbloei van de orde. Een tendens die door de centraliserende rol die de Franse grootmacht „le Grand Orient de France" op dat ogenblik speelde, in hoge mate versterkt werd. De massale deelname van het Franse ambtenarenkorps aan deze beweging was de derde faktor die bijdroeg tot de heropleving van de maçonnerie in onze gewesten. De invloed van die functiona-

(*) Bij het begin van deze bronnenpublikatie willen de auteurs in de allereerste plaats hun erkentelijkheid uitdrukken voor de hulp en steun die ze van verschillende zijden mochten ontvangen bij de samenstelling ervan. De Gentse loges „Le Septentrion" en „La Liberté" zijn we uitermate dankbaar omdat ze hun archief voor ons wilden openstellen. De hulp die Prof. Dr. H. Balthazar ons verschafte, door het door hem verzameld socio-economisch bronnenmateriaal uit die periode beschikbaar te stellen, apprecieerden we zeer erg, terwijl we geenszins Mevr. de Lussy, Mevr. Tulleken en Kanunnik Janssens de Bisthoven, respectievelijk conservator van de „Bibliothèque Nationale" te Parijs, stadsarchivaris van Oudenaarde en archivaris van het bisdom Brugge, in deze dankbetuiging willen vergeten : zij vergemakkelijkten allen in hoge mate het opzoekingswerk. Veel dank zijn we ten slotte ook verschuldigd aan de Heer Croiset van Uchelen, bibliothecaris van de Orde der Vrijmetselaren - Grootoosten der Nederlanden, in Den Haag, niet alleen voor de materiële hulp die hij ons bood, maar ook voor de talrijke nuttige wenken die hij ons gaf.

rissen was zelfs zo doorslaggevend, dat men zich haast niet kan onttrekken aan de gedachte dat de regering van een weldoordacht en weloverwogen plan uitging: de loges moesten de Franse penetratie in de Belgische departementen kennelijk helpen vergemakkelijken. Een doorbraak die op het eerste zicht slaagde: tijdens het Empire reikte „le Grand Orient de France" niet minder dan zesendertig constitutiebrieven uit aan werkplaatsen in de Zuidelijke Nederlanden, terwijl zes oude loges hun werkzaamheden voortzetten. De val van Napoleon legde de beweging geenszins lam. Het verlies dat de loges door het vertrek van de Franse militairen leden, werd haast onmiddellijk goed gemaakt door de komst van de Pruisische officieren, terwijl het er alle schijn van heeft dat de Hollandse regering vanaf 1815 dezelfde wegen beproefde in de Zuidelijke gewesten als haar Franse voorgangster. Reeds in 1814 plaatste Willem I de maçonnerie onder zijn bescherming, terwijl een vluchtige blik op de ledenlijsten van de Zuidelijke loges de belangrijke rol van de ambtenaren en van de militairen doet bevroeden. Kortom, de politieke gebeurtenissen van 1814-1815 brachten geen fundamentele wijzigingen teweeg in de Zuidnederlandse maçonnerie. Van enige onderbreking was er geen sprake. Integendeel, de periode 1815-1824 was er één van consolidatie en hier en daar zelfs van groei. Dat de „Grande Loge d'Administration des Provinces Méridionales du Royaume des Pays-Bas" in de jaren twintig ongeveer hetzelfde aantal loges onder haar obediëntie had als haar Franse voorgangster, is daar wel het beste bewijs van.

Tot daar de samenvatting van de gegevens die er over de sociale rol van de maçonnerie in het eerste kwart van de XIXe eeuw bekend zijn [1]. Veel is het niet, maar in elk geval ruimschoots voldoende om verdere belangstelling op te wekken en een gedetailleerder onderzoek naar dit sociaal verschijnsel te stimuleren. Bij de lektuur van Cléments synthese rijzen immers een bende vragen op. Hoe groot was juist het aandeel van de militaire faktor in de Zuidelijke loges onder het Keizerrijk? En was die sociale invloed werkelijk doorslaggevend, m.a.w. waren het de hogere militairen die ervan deel uitmaakten of eenvoudige soldaten? En hoe zat het precies met die sterk ambtelijke kleur van de loges? Was de ambtenarenstand numeriek gesproken werkelijk dominerend of hadden we enkel maar te doen met een minoriteit bestaande uit lagere bedienden? En tot welke sociale klassen behoorden de andere broeders en vanwaar waren ze afkomstig? Welke was trouwens de sociale betekenis van de loges in de toenmalige maatschappij? Hoe stonden de verenigingen er numeriek voor en welke draagwijdte bezat de organisatie op politiek vlak? Behoorden de logeleden tot het establishment of integendeel tot de groep van politiek gefrustreerden? Een vragenschema dat ook opduikt met betrekking tot de Hollandse periode en dat bovendien onvolledig is. Vermits de vrijmetselarij een georganiseerde groep is, dringen er zich immers ook vragen betreffende de hiërarchie op: hoe zag er de sociale samenstelling van de groep bestuursleden van een loge

(1) F. Clément, *Histoire de la Franc-Maçonnerie Belge au XIXe siècle,* Brussel, Suprême Conseil, 1949, d. I, pp. 1-62.

uit? Bovendien is de maçonnerie een typisch voorbeeld van een groep waarvan de collectieve attitudes regelmatige gedragswijzen van rituele aard zijn. Ook dit is een aspect dat de nodige vragen doet oprijzen wanneer men de groep sociologisch wil ontleden. Een onderzoek naar de bevorderingen en verheffingen van de leden tot de verschillende graden dringt zich noodzakelijkerwijs ook op. Een heel programma dus.

Dit programma kan echter slechts uitgewerkt worden aan de hand van ledenlijsten van de loges. Met het aanleggen van een dossier van elke maçon te Gent uit de periode 1804-1824 en met de publikatie van deze dossiers, hebben we dan ook maar één hoofddoel: we trachten valabel materiaal te leveren ter voorbereiding van een sociologisch onderzoek van de desbetreffende groep, m.a.w. we willen een stimulans geven om de studie van de Gentse maçonnerie als sociaal verschijnsel tijdens het Empire en de Hollandse periode te ondernemen.

De aandacht in de allereerste plaats richten op de Gentse maçonnerie, leek ons om twee redenen gegrond. Primo stelden de bronnen zelf geen al te grote problemen: voor de periode 1804-1824 beschikten we over 42 tableaus van leden en bestond er voor enkele loges zelfs een praktisch continue reeks, terwijl de lacunes m.b.t. de overige loges geen onoverkomelijke hinderpalen toeschenen. Secundo leken de Gentse maçons uit die periode ons kwantitatief en ook kwalitatief gesproken, zeker de moeite waard om als studieobject dienst te doen. Het beste bewijs : de hiernavolgende lijst van dossiers bevat niet minder dan 752 namen, en dit terwijl hij nog onvolledig is. Gent telde trouwens tijdens het Empire en de Hollandse periode een vijftal loges met een grote ledensterkte.

Welke waren nu die vijf Gentse loges? De eerste Gentse werkplaats die zich tot het Franse Grootoosten richtte om een constitutiebrief te verkrijgen was „La Félicité Bienfaisante" [2]. Deze loge werd in 1804 opgericht door maçons uit de achttiende eeuw, die op die manier een oude, achttiende-eeuwse loge opnieuw in het leven riepen. Haar installatie greep plaats op 14 september 1806. Tot omstreeks 1822 legde ze een grote activiteit aan de dag. Nadien ging het echter niet langer crescendo met haar en werd ze overstemd door de andere Gentse loges, waaronder we in de eerste plaats „Les Vrais Amis" moeten vermelden, een atelier dat op 7 september 1807 werd opgericht en dat, zowel wat de numerieke sterkte als wat de hoge sociale status van haar leden vetrof, spoedig de evenknie werd van „La Félicité Bienfaisante" [3]. Een eerste oppervlakkige kennismaking met de ledensamenstelling van de derde Gentse loge „Le Septentrion" brengt aan het dag-

(2) C. Parmentier, *Histoire de la Franc-maçonnerie à Gand,* Gent, ca. 1920, pp. 18 e.v., 26, 84-87 (onuitgegeven, getypt exemplaar, berustend in de loge „La Liberté"); D. Destanberg, *Histoire de la R(espectable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du „Septentrion" à l'O(rient) de Gand,* Gent, 1911, p. 12, 22 ; J.D.W. *L'Histoire de nos loges. III. Le Septentrion,* in GLB, Bulletin de la Grande Loge de Belgique - Bulletin van de Grootloge van België, 1967, p. 31 e.v.

(3) C. Parmentier, *op. cit.,* p. 19-20.

licht dat we hier voor een veel „democratischer" werkplaats staan [4]. Trouwens, reeds bij de oprichting van deze loge komt die tendens tot uiting. Een aantal broeders, geenszins afkomstig uit de hogere sociale lagen, trachtten eerst een oude, achttiende-eeuwse loge, „La Constante Union" opnieuw op te richten. „La Félicité Bienfaisante" en „Les Vrais Amis" verzetten zich echter tegen de poging van deze „membres peu recommandables" [5]. Het gevolg: „La Constante Union" werd niet erkend door de Franse grootmacht. Zeven leden uit hun groep lieten zich toen aannemen als Leerling of affiliëren in „La Félicité Bienfaisante", gaven er daarna hun ontslag en op 2 april 1811 stichtten ze samen met een achtste maçon „Le Septentrion". Numeriek gezien moest deze „democratische" loge echter geenszins het onderspit delven voor de twee oudere Gentse loges. Vermelden we ook nog dat zij zich in 1815 als eerste loge van de Zuidelijke Nederlanden onder de autoriteit van het Hollandse Grootoosten plaatste. Maar evenals voor „La Félicité Bienfaisante", luidden de twintiger jaren van de negentiende eeuw geenszins een bloeiperiode in voor „Le Septentrion". De loge bleef een mat bestaan leiden en ze zou tot 1830 moeten wachten om, onder leiding van Metdepenningen, een eersterangsrol te spelen als orangistische loge bij uitstek. De oprichtingsgeschiedenis van de vierde Gentse loge kende een minder gunstig verloop. Alhoewel er in 1809 al pogingen werden ondernomen om de loge „Saint Napoléon du Nord" te Gent op te richten, werd de constitutie van deze loge pas in 1813 aangevraagd. Maar drie maanden na deze aanvraag moesten de Franse militairen en functionarissen — de steunpilaren van de loge — de stad verlaten [6]. Kortom, een loge die nooit echt van de grond kwam. Iets wat zeker niet mag beweerd worden van de militaire loge uit de Hollandse periode „Les Amis du Roi et de la Patrie". Ze werd op 20 september 1817 geïnstalleerd en telde bij de oprichting een zestigtal leden. Prins Bernard de Saxe Weimar, opperbevelhebber van de stad Gent, leidde dit atelier dat tot in 1821 actief was. Garnizoenverplaatsingen waren er de schuld van dat deze loge nadien in verstrooiing ging [7].

Zoals we het reeds vooropstelden, willen we in het onderzoek naar de sociale samenstelling van de loges, ook het structurele aspect van de organisatie betrekken. Daarom eerst enkele woorden over de organisatie van de vrijmetselaarsloges in het eerste kwart van de XIVe eeuw [8].

(4) Ibidem, p. 24 ; 106-108 ; D. Destanberg, *op. cit.*, p. 27, 37, 43-44.

(5) C. Parmentier, *op. cit.*, p. 106. Wijzen we in dit kader ook nog op het bestaan van de achttiende-eeuwse loge „La Parfaite Union", die in 1807 haar werkzaamheden hernam. Ze verdween in 1810 zonder ooit een constitutiebrief te hebben gekregen (cfr. Essai de Répertoire des Loges Maçonniques françaises des Origines à nos jours. I. Province, Anciennes Colonies Françaises. Etranger. Publications de la Commission d'Histoire du G(rand) O(rient) D(e) F(rance), Parijs, 1966). Haar leden werden door de andere loges gebrandmerkt als zijnde „de l'espèce grossière". In „Le Septentrion" werden ze niet toegelaten (J.D.W., *op. cit.*, p. 34).

(6) D. Destanberg, *op. cit.*, p. 42 ; C. Parmentier, *op. cit.*, p. 21, 105.

(7) C. Parmentier, *op. cit.*, p. 25-26, 69.

(8) Bij de samenstelling van dit deel werd beroep gedaan op algemene werken,

Het gezag en de leiding in de Loge is toevertrouwd aan officieren-dignitarissen (officiers dignitaires) [9]. Zij worden bijgestaan door ondergeschikte officieren-dignitarissen (officiers-dignitaires secondaires) en door een reeks adjuncten (adjoints aux officiers dignitaires). Het aantal officieren-dignitarissen verschilt van werkplaats tot werkplaats. Tot dit bestuur behoren in regel de Achtbare Meester, de twee Opzieners, de Redenaar, de Sekretaris en de Thesaurier en twee of drie andere functionarissen. In sommige gevallen echter wordt geen onderscheid gemaakt tussen officieren-dignitarissen en ondergeschikte officieren-dignitarissen en krijgen we besturen die 15 à 20 funktionarissen tellen. Men ziet in de eerste plaats een drietal officieren-dignitarissen als vaste trits naar voor reden, namelijk de Achtbare Meester (ook wel Voorzittend of Regerend Meester genoemd, Vénérable Maître) en de beide Opzieners (Eerste en Tweede Opziener, Premier et Second Surveillant). Deze funktionarissen zijn het die de loge openen, leiden, en sluiten. Zij vormen de hoogste groep op het rituele terrein der werkzaamheden. De Redenaar (Orateur) volgt in rang op de beide Opzieners. Hij voert het woord over maçonnieke onderwerpen en staat in voor de handhaving der maçonnieke wetgeving. De Sekretaris (Secrétaire) brengt verslagen uit en voert de korrespondentie terwijl de Thesaurier (Trésorier) de gelden beheert. De Ceremoniemeester (Maître de Cérémonies) waakt over de stipte navolging van het rituaal, terwijl de Dekker (Couvreur) ervoor zorg draagt dat geen oningewijde binnenkomt. De Onderzoeker (Expert of Tuileur) ondervraagt op rituele wijze de Broeders Visiteurs naar hun lidmaatschap. De Voorbereider (Frère Terrible) brengt de recipiendus vóór zijn inwijding in de stemming die nodig is om de plechtigheid met vrucht te kunnen ondergaan. De Aalmoezenier (Aumonier en Hospitalier) bezoekt de zieke broeders en distribueert de weldadigheidsgelden. De Hofmeester (Maître des Banquets of Econome) draagt de verantwoordelijkheid voor de goede afloop van de banketten, terwijl de Bouw- en Meubelmeester (Architecte, Intendant, Décorateur) instaat voor de inrichting van de Tempelruimte. De Zegelbewaarder (Garde des Sceaux) bekrachtigt de dokumenten die uitgaan van de werkplaats, terwijl de Archivaris (Garde des Archives of Archiviste) zich ontfermt over de constitutiebrief en de andere officiële dokumenten.

Naast de funktionarissen van de loge zijn er de gewone leden (membres de la Loge, membres effectifs et résidants). Broeders die buiten Gent verblijven of zij die door hun drukke beroepsbezigheden verhinderd zijn om regelmatig aan de werkzaamheden deel te nemen, laten zich inschrijven als buitenlid (membres non-résidants of membres absents). Een vrijmetselaar kan naast de loge waar hij als Leerling werd aangenomen eveneens lid worden van een andere werkplaats : zulks noemt men een affiliatie (membre

zoals F. Clement, *Contribution à l'Etude des Hauts Grades de la Franc-Maçonnerie et particulièrement à l'histoire du Rite Ecossais Ancien et Accepté en Belgique,* Brussel, 1937 ; P. Naudon, *Histoire et Rituels des Hauts Grades Maçonniques - Le Rite Ecossais Ancien et Accepté,* Paris, Dervy, 1966, en C. Parmentier, *op. cit.*

(9) Vermits de bronnen uit die periode steeds in het Frans zijn opgesteld, vermelden we gemakkelijkheidshalve ook de Franse term.

affilié). Hooggeplaatste of zeer verdienstelijke Broeders worden benoemd tot ereleden (membres honoraires) en zijn vrijgesteld van kontributie. De Broeders van Verdienste (Frères à talent) worden geheel kosteloos opgenomen; in ruil hiervoor stellen zij hun talent ter beschikking van de werkplaats. Het betreft doorgaans muzikanten, die de rituele zittingen en banketten met de gepaste muziek begeleiden. Het muzikale ensemble heet Harmoniekolom (Colonne d'Harmonie). De Dienende Broeders (Frères servants of Service de la Loge) zijn die Broeders die bij de Logevergaderingen hun diensten bewijzen (o.a. op banketten). Zij zijn vrijgesteld van lidgeld en ontvangen een vergoeding voor de arbeid die zij verrichten. Meestal gaan zij niet hoger dan de graad van Leerling.

Dit laatste brengt ons bij de beoefening van de graden. In de Loge werkt men in de drie symbolische graden, namelijk die van Leerling (Apprenti), Gezel (Compagnon) en Meester (Maître). Naargelang de ritussen zijn er verschillen in het rituaal der symbolische graden aan te duiden. Maar naast die symbolische graden heeft men ook nog de zogenaamde „Hoge Graden". De Broeders vergaderen hiervoor afzonderlijk en vormen een kapittel.

In de hoge graden onderscheidt men verschillende ritussen of systemen met elk hun eigen gradenstelsel en titulatuur. Elke ritus kende een historisch groeiproces. Hij veranderde voortdurend in gradenaantal, gradentitulatuur en ritualistiek, wat de studie der hoge graden bijzonder bemoeilijkt.

Te Gent werden in de door ons bestudeerde periode drie ritussen beoefend. Primo de „Moderne Franse Ritus" (rite ancien reformé of rite moderne français). Het betreft een systeem van zeven graden. De eerste drie graden zijn de symbolische, daarop volgen vier historische Schotse orden of graden, namelijk Uitverkoren Meester, vierde graad (Elu of Elu Secret); Schots Meester, vijfde graad (Ecossais of Grand Elu Ecossais); Ridder van de Degen en van het Oosten, zesde graad (Chevalier d'Orient); Soeverein Prins van het Rozenkruis of Rozenkruis, zevende graad (Souverain Prince Rose-Croix, Rose-Croix of Chevalier Rose-Croix).

Te Gent beoefende men echter ook de „Aloude en Aangenomen Schotse Ritus" (rite écossais ancien et accepté). Dit stelsel telt in totaal drieëndertig graden en wordt onderverdeeld in de volgende groepen : Symbolische graden (één tot en met drie), Onuitsprekelijke Graden (vier tot en met veertien), Graden van de Tweede Tempel (vijftien en zestien), Graden van de Nieuwe Wet (zeventien en achttien), Filosofische en Riddergraden (negentien tot en met tweeëndertig) en een Ambtsgraad (drieëndertig). Sommen we even de graden op waarin gewerkt werd in het eerste kwart der XIXe eeuw. Dat waren de negende graad : Uitverkoren Meester der IX (Maître Elu des Neuf), de vijftiende graad : Ridder van het Oosten of van de Degen (Chevalier d'Orient ou de l'Epée), de zeventiende graad : Ridder van het Oosten en het Westen (Chevalier d'Orient et d'Occident), de achttiende graad : Souverein Prins van het Rozenkruis (Souverain Prince Rose-Croix), de dertigste graad: Ridder Kadosch, Ridder van de Witte en Zwarte Adelaar (Chevalier Kadosch, Chevalier de l'Aigle blanc et noir), de eenendertigste graad: Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (Grand Inspecteur Inquisiteur Commandeur), de tweeëndertigste graad: Verheven Prins

van het Koninklijk Geheim (Sublime Prince du Royal Secret), en de drieendertigste graad: Souverein Groot Inspecteur Generaal (Souverain Grand Inspecteur Général).

De „Filosofische Schotse Ritus" (rite écossais philosophique), zoals die te Gent beoefend werd, bestaat uit tien graden. De symbolische graden vormen de drie eerste, waarop dan volgen: Volkomen Meester (Maître Parfait), Volkomen Uitverkorene (Parfait Elu), Groot Schot (Grand Ecossais), Zonneridder of Schots Ridder (Chevalier du Soleil of Chevalier Ecossais), Verheven Meester van de Lichtende Ring (Sublime Maître de l'Anneau Lumineux), Ridder van de Witte en Zwarte Adelaar (Chevalier Grand Aigle blanc et noir) et Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (Grand Inspecteur Inquisiteur Commandeur).

Welke ritussen werden nu door welke kapittels beoefend? Het kapittel verbonden aan de loge „La Félicité Bienfaisante" werkte volgens de „Moderne Franse Ritus", zoals ook dat van „Les Vrais Amis"; deze leden kumuleerden echter ook de „Aloude en Aangenomen Schotse ritus". In 1819 schakelde dit kapittel over op de „Filosofische Schotse Ritus" om in 1821 terug naar de „Moderne Franse Ritus" te keren. Vanaf 1812 bezat de loge „Le Septentrion" een kapittelkommissie in de „Moderne Franse Ritus" die alle Rozenkruisers uit deze werkplaats groepeerde en onder voogdij stond van „Les Vrais Amis". De loges „Saint Napoléon du Nord" en „Les Amis du Roi et de la Patrie" werkten voor wat de drie symbolische graden betreft volgens de „Aloude en Aangenomen Ritus". Merken we ook nog op dat de kapittels die werkten in de „Aloude en Aangenomen Schotse Ritus" en „Folosofische Schotse Ritus" slechts gemachtigd waren om een bepaald aantal graden te verlenen. Indien men een hogere graad wou verkrijgen, dan moest men zich wenden tot een hogere maçonnieke instantie, die echter niet te Gent was gevestigd.

Sommige vrijmetselaars bekleedden bovendien graden van andere ritussen, die zij in niet-Gentse kapittels hadden ontvangen. Zo zijn er enkele Gentenaars die tot Rozenkruiser werden verheven volgens de „Heredom van Kilwinning Ritus". Naar alle waarschijnlijkheid gebeurde dit te Doornik of te Kortrijk, waar die ritus beoefend werd. Andere maçons kumuleerden graden van verschillende ritussen, zoals blijkt uit hun dubbele of soms driedubbele gradenopgave. Zo verwijst „Rose Croix Grand Ecossais" naar de graad van Rozenkruiser van de „Moderne Franse Ritus" en Groot Schot naar de „Filosofische Schotse Ritus".

De organisatie van een kapittel is bijna identiek aan die van een loge. We ontmoeten er dezelfde funktionarissen, en alleen in titulatuur valt er een klein verschil op te merken. De voorzitter van een kapittel heet de Zeer Wijze (Très Sage); de benaming van de funktionarissen uit de loge wordt overgenomen maar is soms voorafgegaan door het adjectief „groot". De Grootsekretaris wordt ook wel eens Grootkanselier genoemd.

Nemen we vervolgens de bronnen onder de loupe, die het materiaal leverden voor de dossiers van de 752 maçons te Gent tijdens de periode

1804-1824. Uit wat volgt zal trouwens blijken dat het beschikbare bronnenmateriaal de termini *a quo en ad quem* bepaalden : na 1823 waren er geen loge-ledenlijsten meer beschikbaar en moest het dossier dus afgesloten worden. Waarmee we reeds de hoofdbron hebben aangeduid: de ledenlijsten, opgesteld door de loges zelf. Waarom stelden de ateliers nu jaarlijks hun lijst van leden op? Primo omdat het hier een verplichting gold. Zowel het reglement van „Le Grand Orient de France" als dit van „la Grande Loge d'Administration des Provinces Méridionales du Royaume des Pays-Bas" bevatte de volgende bepalingen: „Les Loges et les Chapitres dresseront un tableau de tous leurs Membres, immédiatement après la nomination annuelle de leurs officiers. Ils l'enverront au Grand Orient", en wat verder: „Les Loges et les Chapitres qui n'auront pas envoyé leur tableau dans le courant d'une année, à compter du jour de la nomination, seront portés d'abord comme non en vigueur sur le tableau général des Loges et Chapitres; si le retard allait jusqu'à 30 mois, ils seront rayés du tableau général" [10]. De bedoeling van deze artikelen was tweeledig. Primo informatief — op die manier bezat de grootmacht een overzicht van al de leden — en secundo zat er een controle-aspect aan vast : elke loge moest *a rato* van haar ledenaantal een financiële bijdrage leveren aan de grootmacht; via deze ledenlijsten kon deze som door het Groot Oosten geverifieerd worden. Maar naast het feit dat deze ledenlijsten verplicht waren, bezaten ze ook een louter informatief karakter voor de andere loges. Loges die met elkaar betrekkingen onderhielden (de zgn. „corresponderende loges") stuurden hun lijsten naar elkaar op. Bezochten de leden elkaars atelier dan rezen er geen identificatieproblemen: de leden waren bij voorbaat gekend.

Uit al deze procedures resulteren twee belangrijke gevolgen inzake bewaar- en vindplaats van deze ledenlijsten. Ze sluiten in de allereerste plaats in dat het archief van de grootmacht deze lijsten in principe moet bewaren. En inderdaad, het archief van „le Grand Orient de France" dat gedeponeerd werd in de „Bibliothèque Nationale" te Parijs, bevat verschillende ledenlijsten van loges die tijdens het Keizerrijk onder zijn obediëntie stonden. Voor Gent leverde dit fonds ons per werkplaats de volgende gegevens op:

„La Félicité Bienfaisante" : de ledenlijsten van de loge, opgesteld op 15 juni 1805, 6 december 1806, 27 december 1810 en 24 juni 1813 en de ledenlijsten van het kapittel d.d. 7 december 1806, 7 februari 1807 en april 1808 [11].

(10) Statuts de l'Ordre Maçonnique en France, Paris, G(rand) O(rient) de France, An de la V(raie) L(umière) 5806, p.204 ; Règlement de la G(rande) L(oge) d'Adm(inistration) des Provinces Méridionales du Royaume des Pays-Bas, Brussel, 1822, p. 59.

(11) Tableau des F(rères) qui composent la L(oge) de St.Jean sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante à l'Orient séant à Gand, département de l'Escaut à l'époque du 14e jour du 4e mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5808, Bibliothèque Nationale, Parijs (voortaan afgekort als B.N.P.), F.M. 2/553, f° 30 ; Tableau des F(rères) qui composent la L(oge) de Saint-Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 6e jour du 10e mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5806, B.N.P., F.M. 2/553, f° 31 ; Tableau des membres composant la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 27e jour du 10e mois de

„Les Vrais Amis" : de ledenlijsten van 1 april 1807, 4 januari 1808, 1 augustus 1809, 1 juni 1810, 1 september 1811, 1 augustus 1812 en 15 juni 1813 voor de loge en deze van 5 april 1808, 27 november 1809 en 20 augustus 1812 voor het kapittel [12].

„Le Septentrion" : een lijst van de loge gecertifieerd op 9 april 1811, naast de lijsten opgesteld op 2 april 1811, 23 mei 1811 en 1 juli 1813 [13].

l'an de la V(raie) L(umière) 5810, B.N.P., F.M.2/553, f° 32 ; Tableau des F(rères) qui composent la R(respectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand à l'époque du 24me jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5813, B.N.P., F.M. 2/553, f° 34 ; Tableau des F(rères) composant le Souv(erain) Chap(itre) de la R(espestable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante à l'O(rient) de Gand à l'époque du 7e jour du 10e mois de l'an de L(a) V(raie) L(umière) 5806 ; Tableau des F(rères) composant le Souv(erain) Chap(itre) de la R(espectable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante à l'O(rient) de Gand à l'époque du 7e jour du 12e mois de l'an de L(a) V(raie) L(umière) 5806 ; Tableau des F(rères) qui composent le S(ouverain) Chapitre de la R(espectable) L(oge) La Félicité Bienfaisante à la Vallée de Gand à l'époque du 14 jour du mois Bul, la 56me année de la grande Maîtrise et la 1775e de la M(ort) du R(édempteur), 2me mois de l'an Hiramiam 5808 ; Tableau des F(rères) qui composent le Souv(erain) Chap(itre) établi près la R(espectable) L(oge) La Félicité Bienfaisante à la V(all)ée de Gand, 5812 (5808) B.N.P., F.M. 2/553. C. Deze laatste ledenlijst is wel degelijk die van 1808 ; de chronologie van Usher werd namelijk gebruikt, d.w.z. men voegde 4004 bij de christelijke jaartelling, in plaats van 4000 (cfr. B.E. Jones, *Freemasons, Guide and Compendium,* Londen, 1950, pp. 373-374).

(12) Tableau des F(rères) qui composent la L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif des Vrais Amis à l'O(rient) de Gand à l'époque de l'installation le 4e jour du 11me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5807, B.N.P., F.M. 2/553, L. f° 39 ; Tableau des F(rères) composant la L(oge) de St. Jean, régulièrement constituée sous le titre distinctif des Vrais Amis, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 1er jour du 6me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5809, B.N.P., F.M. 2/553, L. f° 40 ; Tableau des Membres composant la R(espectable) L(oge) de St.-Jean, sous le titre distinctif des Vrais Amis, à l'O(rient) de Gand, à l'ép(oque) du 1er jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5810, B.N.P., F.M., 2/553, L., f° 41 ; Tableau des F(rères) qui composent la L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif des Vrais Amis à l'O(rient) de Gand à l'époque du 1er jour du 8e mois de l'An de la V(raie) L(umière) 5800 onze, B.N.P., F.M. 2/553, L., f° 42 ; Tableau des F(rères) qui composent la L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif des Vrais Amis à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 1er jour du 6me mois de l'An de L(a) V(raie) L(umière) 5800 douze, B.N.P., F.M. 2/553, L., f° 43 ; Tableau des R(espectables) F(rères) composant le Sou(verain) Chap(itre) Impétrant de la R(espectable) L(oge) des Vrais Amis de l'(Orient) de Gand, à l'époque du 5me jour du 2me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5808, B.N.P., F.M. 2/553, C., f° 18 ; Tableau des S(ouverains) P(rinces) Rose-Croix composant le Sou(verain) Chap(itre) de la R(espectable) L(oge) des Vrais Amis à la Val(lée) de Gand à l'époque de son installation le 27me jour du 9me mois de la V(raie) L(umière) 5809, B.N.P., F.M. 2/553 C., f° 19-20 ; Tableau des F(rères) qui composent le Souv(erain) Chap(itre) de la R(espectable) L(oge) des Vrais Amis à la Val(lée) de Gand, à l'époque du 20me jour du 6me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5812, B.N.P., F.M. 2/553, C., f° 21.

(13) Tableau nominatif des Membres composant la R(espectable) L(oge) sous le titre distinctif du Septentrion à l'Orient de Gand, certifié par nous, officiers de la R(espectable) L(oge) de la Félicité Bienfaisante à l'O(rient) de Gand, le 2me jour du 2me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5811, B.N.P., F.M. 2/553, L., f° 35 ; Tableau des Membres composant la R(espectable' L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'O(rient) de Gand (Escaut) à l'époque du 2e jour du

„Saint-Napoléon du Nord" : een lijst van 6 december 1813 [14].

Spijtig genoeg beschikken we voor de Hollandse periode niet over dergelijke reeks. Het archief van „la Grande Loge d'Administration des Provinces Méridionales du Royaume des Pays-Bas" is tot op heden nog niet teruggevonden — dit in de veronderstelling dat het überhaupt nog bestaat — terwijl de verzameling van de Orde der Vrijmetselaars in Den Haag slechts enkele sporadische ledenlijsten bevat. De enige ledenlijst, die we van de militaire loge „Les Amis du Roi et de la Patrie" bezaten, komt dan ook uit dit archieffonds (het betreft deze uit het oprichtingsjaar 1817) [15], terwijl we de reeks van de loge „La Félicité Bienfaisante" er konden aanvullen met een lijst uit 1807 [16].

Uit het feit dat de loges hun lijsten opstuurden naar de „corresponderende loges", resulteert bovendien dat, indien men het volledige archief aantreft van een atelier men kans heeft naast de eigen ledenlijsten, ook lijsten aan te treffen van andere werkplaatsen. He is op die manier dat we over de meeste Gentse lijsten uit de Hollandse periode konden beschikken. Op het bisschoppelijk archief te Brugge berust namelijk het quasi complete archief van de Brugse loge „La Réunion des Amis du Nord", waarin we volgende lijsten terugvonden: de lijst van de loge „La Félicité Bienfaisante" d.d. 24 juli 1822 en deze van „Le Septentrion" opgesteld op 8 maart 1823 [17]. In het stadsarchief van Oudenaarde, dat het archief van de Oudenaardse loge „L'Aurore" bewaart, konden we de reeks aanvullen met de volgende ledenlijsten : twee van de loge „La Félicité Bienfaisante", d.d. 24 juni 1813 en 24 juni 1818), drie van de loge „Les Vrais Amis" (d.d. 4 september 1809, 24 juni 1818 en 25 mei 1820) en één van haar kapittel (27 november 1809) en vier van de loge „Le Septentrion" d.d. 2 april

2e mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5811, B.N.P., F.M. 2/553, L., f° 36, 37, 38 ; Tableau des Off(iciers) Digni(itaires) et des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de Septentrion, à l'O(rient) de Gand, à l'époque de l'an de la V(raie) L(umière) 5813 du 1er jour du 5e mois, B.N.P., F.M. 2/553, L., f° 39-44.

(14) Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean d'Ecosse sous le titre distinctif de St. Napoléon du Nord, à l'époque à l'orient de Gand, le 21me jour du 8me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5813, B.N.P., F.M,. 2/553, L., f° 7.

(15) Tableau des fondateurs, officiers dignitaires et membres de la T(rès) R(espectable) L(oge) Militaire Rég(ulière) de St. Jean d'Ecos(se), sous le titre distinctif des Amis du Roi et de la Patrie, à l'O(rient) de Gand, (1817), Verzameling der Orde der Vrijmetselaren, Den Haag, Ledenlijsten, folio. Vermelden we ook dat er in dit fonds een steekkaartensysteem werd aangelegd van al de Nederlandse maçons ; voor zover het Nederlandse leden van Gentse loges betrof, maakten we hier dan ook gebruik van.

(16) Tableau de la Loge de la Félicité Bienfaisante à l'O(rient) de Gand, l'an de la V(raie) L(umière) 5807, Verzameling der Orde der Vrijmetselaren, Den Haag, Ledenlijsten, kwarto.

(17) Tableau des F(rères) qui composent la R(epectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 24e jour du 5e mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5822 ; Tableau des Membres composant la R(espectable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 8e jour du 1er mois de l'an 5823 ; Archief Bisdom Brugge, dossier Vrijmetselaren.

1811, 4 oktober 1812, 2 januari 1819 en 8 maart 1823) [18].

Hoe belangrijk maçonnieke privé-collecties kunnen zijn, bewees ten slotte het fonds aangelegd door Prosper Claeys, dat in de Gentse universiteitsbibliotheek berust. Het bevatte niet minder dan vier ledenlijsten uit de bestudeerde periode, namelijk twee van de loge „La Félicité Bienfaisante" (maart 1812 en juni 1814) en twee van „Les Vrais Amis" (1809 en juni 1813) [19].

Vermelden we volledigheidshalve dat de copie, in het bezit van de loge „Le Septentrion", de reeks van deze loge aanvulde met de lijst van 1816 [20].

(18) Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 24me jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5813 ; Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 24e jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5818 ; Tableau des Membres composant la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif des Vrais Amis de l'O(rient) de Gand, régulièrement constitué par le G(rand) O(rient) de France, au rit moderne le 7e jour du 7e mois 5807 et au rit ancien et accepté le 21e jour du 10e mois 5813, érigé en S(uprême) Chap(itre) par le G(rand) O(rient) de France, en son Grand Chap(ître) général le 4e jour du 7e mois 5809, Epoque du 24e jour du 4e mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5818 ; Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif des Vrais Amis à l'O(rient) de Gand, capitale de la Flandre. Epoque du 25e jour du 3e mois 5820 (het middendeel van deze lijst is onleesbaar ; initiatie-data, en de namen van de buitenleden ontbreken dus voor dit jaar); Tableau des S(ouverains) P(rinces) R(ose) C(roix) composant le Souv(erain) Chap(itre) de la R(espectable) L(oge) des Vrais Amis à l'époque de son installation le 27me jour du 9me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5809 ; Tableau des membres composant la R(espectable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'Orient de Gand à l'époque du 2e jour du 2me mois de l'An de la V(raie) L(umière) 5811, jour de la demande en constitution ; Tableau de F(rères) composant la L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'O(rient) de Gand à l'époque du 4e j(our) du 8me m(ois) de l'an de la V(raie) L(umière) 5812 ; Tableau des Membres composant la R(espectable) (Loge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'O(rient) de Gand à l'époque du 2me jour du 11me mois 5818 ; Tableau des Membres composant la R(espectable) L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif du Septentrion à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 8me jour du 1er mois de l'an 5823 ; Stadsarchief Oudenaarde, Vrijmetselarij, 18 c, 45.

(19) Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de la Félicité Bienfaisante, à l'O(rient) de Gand, régulièrement constituée sous les auspices du G(rand) O(rient) de France, le 29me jour du 3me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5805, dressé à l'époque du 1er jour du 1er mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5812 ; Tableau des F(rères) qui composent la R(espectable) L(oge) de St. Jean, sous le titre distinctif de Félicité Bien-Faisante, à l'O(rient) de Gand, dressé à l'époque du 24me jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5814 ; Tableau des F(rères) composant la L(oge) de St. Jean rég(ulièrement) constituée sous le titre distinctif des Vrais Amis à l'O(rient) de Gand, à l'époque du premier jour du 6me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5809 ; Tableau des Off(iciers) dign(itaires) et des f(rères) qui composent la R(espectable L(oge) de St. Jean sous le titre distinctif des Vrais Amis, à l'O(rient) de Gand, à l'époque du 15me jour du 4me mois de l'an de la V(raie) L(umière) 5813 ; Universiteitsbibliotheek Gent, nr. 16248 4/2.

(20) Tableau des Membres effectifs et résidans, composant la R(espectable) L(oge) sous le titre distinctif Le Septentrion à l'O(rient) de Gand, régulièrement constituée par le G(rand) O(rient) de France le 4e jour du 8e mois 5812. Certifié véritable le présent tableau de Gand le 15e jour du 3e mois de l'an 5816, Archief der loge „Le Septentrion".

Welke gegevens bevatten deze ledenlijsten nu en welk is het betrouwbaarheidsgehalte van de gegevens die erop vermeld staan? Stellen we voorop dat men enigszins sceptisch moet staan tegenover de volledigheidsgraad van deze bron. Hadden de ateliers er immers geen belang bij af en toe een paar leden te vergeten? Al was het maar om het bedrag van hun contributies aan te passen aan de som die ze aan de grootmacht stortten. Bovendien kwamen de maçons die hun contributies niet betaalden er kennelijk ook niet op. Een confrontatie van enkele van deze lijsten met andere maçonnieke bronnen, wees alleszins in deze richting. Secundo moet er op gewezen worden dat nauwgezetheid nu niet precies de sterkste zijde is geweest van de opstellers van deze lijsten. Een aantal gegevens lijden dan ook aan dit gebrek an accuraatheid. Zo kunnen we bijvoorbeeld niet altijd staat maken op de spellingswijze van de naam der leden en ook de juiste opgave van de geboortedatum laat af en toe te wensen over. Bij het overschrijven van de lijsten werden er dan ook kennelijk fouten gemaakt. Wat de beroepsopgave van de maçons betreft, kan enkel maar worden aangemerkt dat deze niet altijd even nauwkeurig gepreciseerd is. Steekproeven in ander niet-maçonniek bronnenmateriaal bewezen echter dat ze vrij juist is. Vrijwel geheel zeker mag men ten slotte zijn van de louter maçonnieke gegevens die de lijsten bevatten, met name de opgave van de initiatiedatum — op enkele lijsten komt deze namelijk voor — de vermelding van de graad van de leden en de gegevens betreffende hun functies in de loge en in het bestuur.

Tot daar onze hoofdbron, de ledenlijsten. Uit wat we erover schreven, blijkt echter dat ze niet volstaan om de volledige maçonnieke carrière van iemand te volgen. Data van initiatie treft men er slechts sporadisch op aan, deze van de bevorderingen of verheffingen nooit. Men zal zich dan ook bijzonder gelukkig kunnen prijzen indien men voor een loge over aanvullende bronnen beschikt. De meest volledige bron is vanzelfsprekend de „Livre d'Architecture" van de werkplaats, dit is het verslagboek van de zittingen. Daarin kan men de maçon op de voet volgen, vanaf zijn initiatie tot zijn eventuele verkiezing tot dignitaris van de loge, vermits deze registers ook de jaarlijkse verkiezingen van de bestuursleden verslaan. Voor de loge „Les Vrais Amis" konden we op dergelijk register beroep doen, voor de periode 1818-1823 [21], terwijl we ook het verslagboek van het kapittel van deze loge konden consulteren voor dezelfde periode [22]. Ook de „Livre d'Architecture" van de loge „La Constante Union" bestaat nog [23]. De chronologische lijst van de initiaties en affiliaties die de loges aanleggen, vertegenwoordigt eveneens een zeer bruikbaar werkinstrument. Zo bewees de

(21) Livre d'Architecture, Loge „Vrais Amis", 1818-1823, Archief van de loge „Le Septentrion".

(22) Livre d'Or du Souv(erain) Chap(itre) Ecos(sais) des Vrais Amis à l'Orient de Gand, 1er jour 9me mois 5819 - 25me jour 3e mois 5834, (Filosofische Schotse Ritus). Verzameling F.V. Borné, Brussel.

(23) La R(espectable) L(oge) La Constante Union. P(rocès) V(erbaux) des Ten(ues), 5809-5810, Archief van de loge „Le Septentrion".

„Livre d'Or" van de Gentse loge „La Félicité Bienfaisante" [24] ten volle zijn nut bij ht opstellen van de dossiers.

Recapituleren we ten slotte even: over welke gegevens beschikten we juist voor elke loge tijdens de periode 1804-1824? Rekening houdend met de oprichtingsdatum van elk atelier, geeft dit het volgende grafische beeld : (zie volgende bladzijde).

Maar, zoals we het reeds eerder vooropzetten willen we niet enkel maar een overzicht geven van de maçonnieke carrière van de vrijmetselaars te Gent in de periode 1804-1824. We willen ook nagaan tot welke sociale laag der bevolking ze behoorden. Via indicaties over hun fortuin, gegevens over hun beroep en over de politieke mandaten die ze eventueel vervulden, trachtten we in hun dossier ook aanduidingen van socio-economische aard te groeperen. We deden daartoe beroep op de volgende bronnen: voor de Franse periode waren de gegevens uit de oorlogsschatting van 1794 uitermate waardevol [25] naast de inlichtingen uit de kiezerslijsten, dit wil zeggen de lijsten van de honderd en zeshonderd hoogst aangeslagenen [26]; ook de lijst van de „gardes d'honneur", die samengesteld was uit leden van de hogere burgerij was bruikbaar [27]. De kiezerslijsten voor de stemming van het grondwetsproject van 1815 [28] en deze van 1824 [29], die bestaat uit een eerste lijst van kiezers die minimum 50 fl. betaalden en een tweede die bepaalde wie 100 fl betaalden, gebruikten we om de maçons in de Hollandse periode sociaal te situeren. Bronnenmateriaal dat we echter slechts nodig hadden voor zover de vrijmetselaars geen politiek mandaat hadden uitgeoefend. Hadden ze dit wel gedaan, dan konden we beroep doen op het zeer nuttige sociografisch dossier dat H. Balthazar aanlegde van diegenen die in de periode 1780-1850 tot het Gentse politieke establishment behoorden [30]. Het verifiëren en nader preciseren van de beroepen der maçons gebeurde via de officiële en semi-officiële almanakken [31] voor zover het functionarissen

(24) Constitutions, Règlement et Tableau des membres de la R(espectable) L(oge) de la Félicité Bienfaisante constituée à l'Ori(ent) de Gand, le 3e jour 3e semaine 4me mois 5783, Archief van de loge „Le Septentrion".

(25) Militaire Contributie, 1794, Stadsarchief Gent, Modern Archief L 1/9.

(26) Liste des cent plus imposés (1812); Liste définitive des six cent contribuables les plus imposés (1812), Stadsarchief Gent, Modern Archief, H 4m2 en 3.

(27) Lijst Gardes d'Honneur, 1813, Rijksarchief Gent, Familiefonds, nr. 1187.

(28) De notabelen en de stemming over het grondwetsproject, 1815, Algemeen Rijksarchief, Den Haag, Staatssecretarie, nrs. 6541-6549.

(29) Kiezerslijsten 1824, Stadsarchief, Gent, Modern Archief, H5. Al de lijsten vermeld onder 24-28 werden ons overgemaakt door Prof. Dr. Balthazar, waarvoor we nogmaals onze dank betuigen.

(30) H. Balthazar, *Structuren en mutaties bij het politiek personeel. Een studie over het sociaal wisselingsproces te Gent in de vormingsjaren van de Hedendaagse Tijd (1780-1850)*, Onuitgegeven doctoraatsverhandeling, R.U.G., Fak. Letteren en Wijsbegeerte, 1969-1970, dl. III.

(31) Almanach royal de la Cour de Bruxelles sous les dominations autrichienne et française, la monarchie des Pays-Bas et le gouvernement belge, de 1725 à 1840, Brussel, s.d.; Annuaire statistique ou almanach des autorités constituées du département

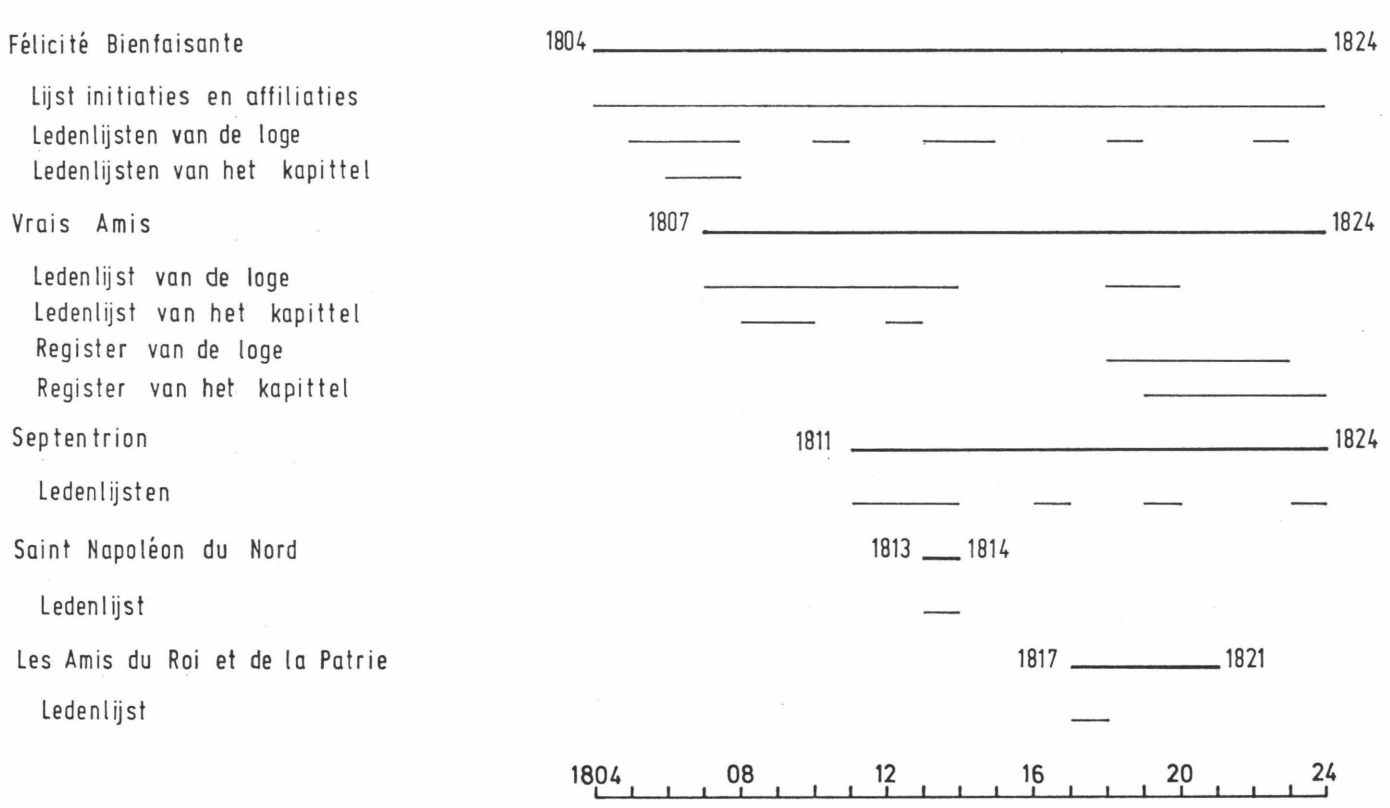
Félicité Bienfaisante
1804
1824
Lijst initiaties en affiliaties
Ledenlijsten van de loge
Ledenlijsten van het kapittel
Vrais Amis
1807
1824
Ledenlijst van de loge
Ledenlijst van het kapittel
Register van de loge
Register van het kapittel
Septentrion
1811
1824
Ledenlijsten
Saint Napoléon du Nord
1813
1814
Ledenlijst
Les Amis du Roi et de la Patrie
1817
1821
Ledenlijst
1804
08
12
16
20
24

betrof ; voor de andere groepen bewezen de „Wegwijzers der stad Gent" enorme diensten [32].

Een laatste woord ten slotte over het dossier zelf. Wat bevat het en welk schema werd gevolgd [33]? Voor elke maçon te Gent ziet het er als volgt uit:

Naam, Voorna(a)m(e)n.

A) Geboorteplaats en -datum; eventueel sterfplaats en -datum.
B) Gegevens betreffende initiatie, affiliatie, bevordering tot Gezel en verheffing tot Meester en hogere graden.
C) gegevens betreffende lidmaatschap der loge(s) en kapittel(s), met vermelding van de functie die de vrijmetselaar in de loge of in het kapittel bekleedde (gewoon lid, buitenlid, erelid, dignitaris).
D) Beroep.
E) Fortuinindicaties.
F) Politieke mandaten.

de l'Escaut pour l'an XI, Gent, 1805 Almanach du département de l'Escaut pour les années 1809 à 1815, Gent, 1809-1815 ; Almanach de la Province de la Flandre orientale, Gent, 1821-1823.

(32) Nieuwen utilen Almanach en Wegwijzer der Stad Gent, 1820-1825, Gent, 1820-1825.

(33) De namen der loges werden steeds afgekort. ARP = Amis du Roi et de la Patrie ; FB = Félicité Bienfaisante ; CU = Constante Union ; N = Saint Napoléon du Nord ; S = Septentrion ; VA = Vrais Amis.

ALFABETISCHE LIJST VAN DE DOSSIERS DER VRIJMETSELAARS TE GENT 1804 - 1824

AHLBACH, Jean.

A) ° Nassau-Ussingen (Duitsland).
B) Aangenomen als Leerling in 1809 in „L'Aurore", Brielle (Nederland) ; in 1817 Meestervrijmetselaar in ARP.
C) ARP, in 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 36e bataljon militie.

ALEXIS, Charles.

A) ° Gent, 1779 of 29-2-1780.
B) VA, vermeld als Leerling in 1812.
C) VA, gewoon lid in 1812 (aanduiding 'afwezig') en 1813 (aanduiding 'afwezig'). Niet vermeld in 1818. Gewoon lid in 1820.
D) Fabrikant.

AMATE, Isidore.

A) ° Gent, 4-10-1782.
B) S, als Meester vermeld in 1812.
C) S, gewoon lid in 1812. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Sergeant-majoor bij het 65ste regiment.

AMOREAU, Nicolas.

A) ° Dreux (Eure-et-Loire, Fr.) 1769.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807.
C) FB, 1807 : gewoon lid ; later niet meer vermeld.
D) Greffier bij de *„Cour criminelle, séant à Gand"*, tijdens het Keizerrijk.

AMOUSSET, Antoine.

A) °Passais (Orne, Fr.), 1770.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Luitenant bij het 65ste regiment.

ANFT, Innocent.

A) ° Glatz (Silezië), 19-11-1784.
B) Meester in 1814.
C) FB, 1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Katholiek aalmoezenier; 1814: 3e korps, Pruisisch leger.

APERS, Charles.

A) ° Destelbergen, 29-2-1816; † Gent, 24-2-1816.
B) VA, als Meester en *Rose-Croix* vermeld in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 ; Zegelbewaarder in 1810 ; gewoon lid in 1811 ; komt niet meer voor op latere tableaus. Kap. VA, gewoon lid in 1809. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Notaris (vóór 1794 prokureur).
F) Lid van de Municipaliteit van het jaar II.

ARNOULD, Désiré.

A) ° Namen.
B) Aangenomen als Leerling in 1817 in ARP; er in datzelfde jaar tot Meester verheven.
C) ARP 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant-kolonel van het depot der 17e divisie.

ASSCHENDORF,

B) Aangenomen in FB, 2-3-1815.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.

AUBERT, Jean.

A) ° Ohain, 1751.
B) Geïnitieerd in FB, 13-9-1806; Meester in dec. 1806.
C) FB, 1806 : gewoon lid ; Adjunct-Ceremoniemeester in 1807 ; op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Hoofdingenieur te Gent.

AUDRAN, Daniel.

A) ° Den Haag, 1776.
B) Geïnitieerd in FB, 9-6-1815.
C) FB: ontbreekt op iedere latere lijst.
D) Officier, Nederlands leger.

BAERZEELE, Charles.

A) ° Gent, 13-11-1779.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-2-1807; vanaf 1810 vermeld als Groot Uitverkorene.
C) FB, vanaf 1807: gewoon lid; Dekker in 1810; ontbreekt na 1815 op de lijsten. FB-kapittel: vermeld als lid in 1812.
D) Staatsbediende ; onderbureauchef bij de Prefectuur te Gent, 1e Afdeling, 1e sectie.

BAGENRIEUX, Philimon.

A) ° Bergen, 8-6-1802.
B) Vermeld als Meester van de loge *L'Espérance* te Brussel in 1821. VA, verkrijgt affiliatie op 2-8-1821.
C) VA, aangesteld tot Adjunkt bij de Ceremoniemeester op de kommissieverkiezing van 20-12-1821.
D) Kadet bij het 8ste regiment der Huzaren.

BALIGAND, Jacques.

A) ° Lokeren, 16-2-1777; † Gent, 26-12-1842.
B) Vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 en 1810; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Negociant.
E) Vermeld in de kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

BALKEMA, Corneille-Harkes.

A) ° Delfzijl (prov. Groningen), 24-12-1792.
B) VA, aangenomen als Leerling op 5-1-1820 ; bevorderd tot Gezel op 29-5-1820; verheven tot Meester op 8-6-1820.
C) VA, 1820: gewoon lid.
D) Bediende bij de genie.

BARBIER, Pierre.

A) ° Seloncourt (dept. Doubs), 1777.
B) S, als Meester vermeld in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818; komt niet meer voor op latere lijst.
D) Koopman.

BARBIER, Thomas.

A) In 1816 37 jaar oud.
B) S, als Meester vermeld in 1816.
C) S, gewoon lid in 1816 ; komt niet meer voor op latere ledenlijsten.
D) Werktuigkundige.

BARRÉ, Jules.

B) VA, verkrijgt affiliatie op 6-1-1823.

BARTH, Martin.

A) ° Gent, 1767.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 6-1-1806.
C) FB, 1806 : gewoon lid ; ontbreekt vanaf dec. 1807 op de ledenlijsten.
D) Kruidenier in specerijwaren (Ajuinlei, Gent).

BARTH, Pierre.

A) ° Gent, 1768.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 6-1-1806 ; *Elu* in 1807.
C) FB, 1806-1807 : gewoon lid ; later niet meer vermeld.
D) Kruidenier in specerijwaren (Ajuinlei, Gent.)

BARBANT,

B) Geaffilieerd in FB, 14-2-1804.
C) FB ; ontbreekt op elke lijst.
D) Officier, Frans leger ; 1804 : luitenant.

BATAILLE, Henri.

A) ° Brussel, 28-9-1777.
B) Geaffilieerd in FB ; ca. 1810 tot Meester verheven.
C) FB, 1810 : gewoon lid ; nadien niet meer vermeld.
D) Koopman, Hoogpoort, Gent.

BAUWENS, Lieven-Jean.

A) ° Gent, 14-6-1769 *, † Parijs, 17-3-1822.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807 ; tot Gezel en Meester verheven in 1807.
C) FB : in periode 1807-1815 : vermeld als gewoon lid ; van 1818 tot 1822 : buitenlid, verblijvend te Drongen.
D) Textielfabrikant, te Gent en Drongen.
E) Behoort tot de 100 meest belasten in 1807 en 1812.
F) Burgemeester van Gent van 10-7-1800 tot 7-8-1801 ; Raadsheer bij de Prefectuur, 1801-1807.

* Datum opgegeven door H. Balthazar, *op. cit.*, dl. 3, p. 9 ; de ledenlijsten vermelden steeds 1772.

BEELAERT, Charles.

A) ° Gent, 27-9-1781.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808, 1809 en 1810. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant.

BEKAERT, François-Bernard.

A) ° Gent, 1794.
B) Aangenomen als Leerling in FB ; in 1822 vermeld als *Elu Secret.*
C) FB, 1822 : Banketmeester van de loge.
D) Negociant in linnen, Garenmarkt, Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

BENAU, Pierre.

A) ° Gent, 14-2-1778 ; † Brussel, nov. 1815.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-11-1806 ; verheven tot Meester in VA, 1807 ; vanaf 1810 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1806 : gewoon lid ; Adjunct-Aalmoezenier in 1807 ; Redenaar : 1810-1813 ; buitenlid vanaf 1814, verblijvend te Brussel ; FB, kapittel : Tweede Opziener in 1812. S, 1811 : Voorzittend Meester ; gewoon lid in 1812-1813.
D) Negociant, Lange Munt, Gent ; vestigt zich ca. 1814 als particulier te Brussel.

BERGERET, Alexandre.

A) ° Besançon, Fr. 1782.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, Eerste Adjunkt bij de Sekretaris in 1809. Van 1810 tot 1812 vermeld als buitenlid. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Inspekteur der douanerechten.

BERTE, Joseph.

A) ° Gent, 1782.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807 ; tot Meester verheven in datzelfde jaar.
C) FB, 1807 : Adjunct-Ceremoniemeester ; ontbreekt vanaf 1810 op de ledenlijsten.
D) Particulier, Gent.

BEYER, Jean-Frédéric.

A) ° Palpash (Königsberg, Polen), 3-8-1782.
B) Geïnitieerd in FB, 17-6-1814 ; er in datzelfde jaar tot Meerster verheven.
C) FB, 1814 : buitenlid ; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : Oorlogscommissaris, behorend tot de von Sydow-brigade.

BLAERE, François.

A) ° Gent, 7-6-1770 ; † 1807.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-11-1804 ; Gezel in 1805.
C) FB, 1804-1805 : gewoon lid ; op latere lijst niet meer vermeld.
D) Ambtenaar, ontvanger bij de dienst stadsverlichting in de Franse periode

BLANQUAERT, Alphonse.

A) ° Gent, 1777.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 7-7-1807.

C) FB ; staat echter op geen enkele lijst vermeld.
D) Zeepzieder te Gent.

BLANCQUAERT, Jean-Joseph-Marie.

A) ° Gent, 5-11-1789.
B) VA, vermeld als Meester (1812) en *Rose-Croix* (1820).
C) VA, Buitenlid in 1813. Na lange afwezigheid, neemt hij vanaf 16-7-1818 terug deel aan de werkzaamheden. Verkozen tot volgende funkties op volgende kommissieverkiezingen: Ceremoniemeester (17-6-1819), Eerste Opziener (4-12-1820 en 20-12-1821).
D) Huzaar bij het eerste regiment van de *Garde d'Honneur* en onder het Hollandse bewind kontroleur der direkte belastingen.

BOCK, Otto-Christian-Frédéric.

A) ° Frankfurt/Oder, 26-1-1777.
B) Geaffilieerd in FB in 1814; Rozenkruiser.
C) FB, 1814; buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: Jagers, 3e korps.

BODAERT, Pierre.

A) In 1816 27 jaar oud.
B) S, als Leerling vermeld in 1816.
C) S, gewoon lid in 1816 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Chirurgijn.

BONNABEL *, Antoine.

A) ° (?), 1775.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 ; Buitenlid van 1809 tot 1812.
D) Kapitein bij het 54ste regiment (Gevangen genomen door de Engelsen).

* Ook JONNABEL.

BORGET, Charles.

A) ° Dijon (Fr.), 18-3-1768.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 13-9-1806; in dec. 1806 Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1806: Voorbereider; 1807: Ceremoniemeester; na 1808 niet meer vermeld. FB-kapittel : Thesaurier in 1806 ; 1807 ; geen funktie in 1808.
D) Chirurgijn-tandarts, Korte Dagsteeg, Gent.

BOSSCHAERT *, François.

A) ° Brugge, 1789.

* Ook BUSSCHAERT.

B) S, als Meester vermeld in 1818.
C) S, buitenlid in 1818 en 1823.
D) Brouwer.

BOTTE, Pierre-François.

A) ° Soignies, 21-3-1755; † Gent, 15-2-1818.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid van 1809 tot 1811. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Pleitbezorger; Onderprefekt van 1800 tot 1807.
E) Lid *Gardes d'Honneur* in 1813.
F) Gemeenteraadslid van 1800 tot 1804 en van 1812 tot 1814.

BOUCAILLE, Gustaaf.

A) ° Leiden (Nl.), 1789.
B) Geaffilieerd als Meester in FB, 22-1-1822.
C) FB, 1822: gewoon lid.
D) Officier ; 1822 : ingelijfd bij de Huzaren.

BOUCHEL, Antoine-Jean-Baptiste-Joseph.

A) ° Oudenaarde, 13-3-1770; † 16-3-1829.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-5-1808; in 1818 vermeld als Rozenkruiser.
C) FB, 1808: gewoon lid; niet vermeld op ledenlijst in periode 1810-1813; vermeld als gewoon lid in 1814, 1818 en 1822.
D) Dr. in de Geneeskunde, Burgstraat, Gent.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.
F) Lid gemeenteraad, 1824-1829.

BOUHON, Jean-Mathieu.

A) ° Verviers.
B) Aangenomen als Leerling in 1817 in ARP; geen melding van bevordering in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 38e bataljon militie.

BOULARD, Pierre-Philippe-Joseph.

A) ° Bergen.
B) Geïnitieerd en tot Meester verheven in 1817 in ARP.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 36e bataljon militie.

BOUR, Nicolas.

A) ° Vic (Fr.), 1767.
B) Geïnitieerd in FB, 5-9-1808.
C) FB: ontbreekt echter op iedere lijst.
D) Officier, Frans leger; 1808: luitenant.

BOURGUIGNON, Jean.

A) ° Saintes, 1789.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809, 1810 en 1811. Geen latere vermeldingen.
D) *Officier des voltigeurs* bij het 65ste regiment (gevangen genomen door de Engelsen).

* Ook BOURGIGNON.

BOUVIER, Charles.

A) ° Dendermonde.
B) Aangenomen als Leerling in S; in 1817 Uitverkoren Meester der IX.
C) Oprichter ARP ; Hofmeester ARP in 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 38e bataljon militie.

BOUVIER, Louis.

A) ° Dendermonde.
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817); geen vermelding van enige bevordering in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant, 49e bataljon militie.

BREUER, Joseph.

A) ° Keulen, 1794.
B) S, als Rozenkruiser vermeld in 1818.
C) S, buitenlid in 1818; komt niet meer voor op later tableau.
D) Luitenant; Ridder in de Willemsorde.

BROEKHOUSEN,

B) VA, aangenomen als Leerling op 23-9-1822 ; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 19-7-1823.
C) VA, 1822-1823 : gewoon lid.

BRUINING, Christians.

A) ° Lutzenhause (?), 1801.
B) S, als Meester vermeld in 1823.
C) S, Buitenlid in 1823.
D) Handelsreiziger.

BRUNEAU, Philippe.

A) ° Lessen, 31-1-1783.
B) S, als Meester vermeld in 1812.
C) S, lid van 1811 tot 1813; komt niet meer voor op latere lijsten. Op 11-8-1811 verkozen tot Ceremoniemeester; op het tableau van 1812 bekleedt hij geen waardigheid, maar de ledenlijst van 1813 vermeldt hem als Adjunkt bij de Thesaurier.
D) Handelsreiziger.

BULLENS, François.

B) VA, geëngageerd als Dienende Broeder op 23-11-1820.
D) Huisknecht van Joseph Spillebaut.

BURCHARDT, August-François-Théodore-Otto.

A) ° Landsberg/Warthe (Dtsl.), 20-3-1780.
B) Geïnitieerd in FB, 14-6-1814; tot Meester verheven in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : luitenant, escadr. vrijwilligers, 1e regiment, *„Totenkopfhusaren"*.

BURGGRAEVE, Pierre.

A) ° Gent, 11-6-1776.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als *Rose-Croix* in 1818.
C) VA, verkozen tot Hofmeester op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 17-6-1819.
D) Negociant.
F) Vermeld op kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

CALBOUTIN, Louis-François-Xavier.

A) ° Hâvre de Grâce (?), 6-12-1765.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 14-5-1806; in 1807 vermeld als Rozenkruiser.
C) Oprichter VA, Achtbare Meester van deze loge in 1806-1808. Buitenlid in 1809-1812. Komt niet meer voor op latere lijsten. VA-kapittel: gewoon lid in 1809; buitenlid in 1812.
D) Eerst vermeld als bediende, later als partikulier, verblijvend te Brussel.

CAMP, Frederik-William.

A) ° Oost-Friesland, 21 jaar in 1822.
B) VA, aangenomen als Leerling op 23-9-1822.
D) Officier bij de genie.

CAPPEL, Mathieu.

A) ° Iserlohn (Dtsl.), 1779.
B) VA, vermeld als Leerling (1807), als Meester (1808) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid van 1807 tot 1809. Buitenlid van 1810 tot 1812. Komt niet meer voor op latere tableaus. Kap. VA, gewoon lid in 1809. Buitenlid in 1812.
D) Negociant.

CAPOUILLET, Pierre-Joseph.

A) ° Bergen.
B) Geïnitieerd in S ; in 1817 Meester in ARP.
C) Oprichter ARP, (1817).
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : eerste luitenant, 38e bataljon militie.

CAPRON, Hyppolyte.

A) ° Komen, in 1816 31 jaar oud.
B) S, als Rozenkruiser vermeld in 1816.
C) S, gewoon lid in 1816 en 1818 ; komt niet meer voor op latere lijst.
D) *Commis-négociant* (1816) en negociant (1818).
E) Vermeld op kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

CAPRON, Louis.

A) In 1811 36 jaar oud. † 4-8-1811.
B) Verkrijgt affiliatie in S op 8-4-1811.
C) S, gewoon lid in 1811.
D) Handelsreiziger.

CARPENTIER, Alexandre.

A) ° Gent, 1795.
B) Aangenomen als Leerling in FB ca. 1818; vermeld als Meester in 1822.
C) FB, 1818-1822: gewoon lid.
D) Partikulier.

CARPENTIER, François-Augustus.

A) ° Gent, 1790.
B) Als Rozenkruiser vermeld in 1818.
C) S, lid in 1818 ; komt niet meer voor op later tableau. Ceremoniemeester in 1818.
D) Negociant.

CARPENTIER, Héliodore.

A) ° Gent (?).
B) Als Meester vermeld in 1818.

C) S, gewoon lid in 1818 ; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Negociant.

CARPENTIER, Jean-Victor.

A) ° Gent, 1796.
B) Als Meester vermeld in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) Officier bij de Huzaren.

CASSEL, Frans.

A) ° Keulen, 1784.
B) Geaffilieerd in FB, 19-10-1818.
C) FB: ontbreekt op latere lijsten.
D) Professor aan de R.U. Gent, Wiskunde - Fysica.

CASTERMAN, Louis.

A) ° Doornik.
B) Aangenomen in FB, 24-4-1824.

CASTILLE,Edouard.

A) ° 1789 (Fr.).
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-4-1808.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier, Frans leger.

CATTEEU, Amand.

A) ° Staden, 15-6-1783.
B) Als Meester vermeld in 1813.
C) S, buitenlid in 1813 ; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Kwartiermeester van de reserve-kompagnie van het departement van de Leie (woonachtig te Brugge).

CATTOIR, Pierre.

A) ° Houppeville, (Seine-Maritime, Fr.), 1774.
B) Aangenomen in FB, 13-6-1808.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Ambtenaar, 1808: inspecteur.

CHALOT, Jacques-Antoine.

A) ° Parijs, 5-5-1771.
B) Geïnitieerd in FB, 18-11-1804; Meester in 1806; geschrapt in 1806-1807.
C) FB, 1804-1806: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Kommandant van de gendarmerie, Gent (1806).

CHAMEAU, François-Louis.

A) ° St. Maxent (Fr.), 6-3-1765.
B) Geaffilieerd in FB, 19-4-1808; vermeld als Rozenkruiser in 1808, als Verheven Meester van de Lichtende Ring in 1809, als Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur in 1820.
C) FB, 1808: gewoon lid; erelid in 1810; lid van FB-kap. in 1808. VA, 1809-1810 : Achtbare Meester, Meester van Eer in 1810, buitenlid in 1811-1813. VA-kap.: buitenlid in 1809 en erelid in 1812.
D) Districtscommissaris in 1808 ; adj.-districtscommissaris in 1810 (Middelburg); oud-adj.-commandant van het *Légion d'honneur.*

CHANLOT, Félix.

A) ° 1787.
B) Geïnitieerd in FB, 5-4-1808.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier, Frans leger ; 1808 : luitenant.

CHASSEUR, Joseph.

A) ° Brussel, 17-4-1785.
B) VA, geïnitieerd in deze loge ; vermeld als Meester in 1818.
C) VA, buitenlid in 1818 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Ontvanger van de Loterij.

CHATRIAT, Ed.

A) ° Troyes (Fr.), 16-6-1766.
B) Irregulier Meester-Vrijmetselaar. VA, geregulariseerd en geaffilieerd op 31-12-1818.
D) Toneelspeler.

CHAUCHET, Jules-Godefroy.

A) ° Bouillon, 4-9-1794.
B) VA, aangenomen als Leerling op 27-12-1821 ; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 5-2-1822.
C) VA, 1822-1823 : gewoon lid.
D) Ingenieur bij Waterstaat.

CHEMIN *, André-François.

A) ° Parijs, 9-3- of 14-6-1756.
B) FB, verkrijgt affiliatie op 2-6-1807. Vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis (1807).
C) FB, adjunkt bij de Ceremoniemeester in 1808. Komt niet meer voor op latere tableaus. Kap. FB, Groot Ceremoniemeester (1808). Komt

* Ook als DU CHEMIN vermeld.

niet voor op latere lijsten. VA, gewoon lid in 1809, 1810, 1811. Aangeduid tot Tweede Onderzoeker (1812), doch afwezig. Gewoon lid in 1813, doch vermelding „afwezig". Kap. VA, gewoon lid in 1809 en 1812, doch vermelding „afwezig".
D) Luitenant bij de reserve-kompagnie van het Schelde-departement.

CHEREQUEFOSSE, Louis.

A) ° Doornik, 9-6- of 30-7-1781.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808; Adjunkt bij Thesaurier in 1809 en 1810; gewoon lid in 1811 en 1812, doch vermelding „afwezig".
D) Negociant.

CHOLLET, Jean-Louis.

A) ° Mervilliers (Fr.), 1770 ; † 7-4-1812.
B) Geïnitieerd in FB, 3-1-1807; tot Meester verheven in 1807.
C) FB, 1807 en 1812: gewoon lid.
D) Bediende (1807); later vermeld als partikulier.

CHOMÉ, Philippe-Joseph-Macaire.

A) ° Gent, 25-9-1767.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 13-9-1813; Rozenkruiser in 1814.
C) FB, 1813-1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant te Gent.

CLAEYS, Charles.

A) ° Gent, 1785.
B) VA, vermeld als Leerling in 1810.
C) VA, lid van de Harmoniekolom van 1810 tot 1813. Geen latere vermeldingen.
D) Muzikant; artiest.

CLAPAREDE,

A) ° Bordeaux (Fr.), 30-11-1770.
B) Irregulier vrijmetselaar. Verkrijgt regularisatie en affiliatie op 6-10-1819 in VA.

CLAUS, André-Emmanuel.

A) ° Gent, 1794.
B) Als Leerling vermeld in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) *Commis-négociant.*
E) Vermeld op kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

CLAUS, Norbert-Joseph.

A) ° Gent, 27-12-1791.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 8-4-1815; als Meester vermeld in 1818; Rozenkruiser in 1822.
C) FB, 1815-1818: gewoon lid; Tweede Opziener in 1822.
D) Negociant/reder.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.

CNOCHAERT *, Albert.

A) ° Gent, 29-12-1768.
B) Vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid 1809-1812, doch vermelding „afwezig" 1811-1812.
D) Vrachtvoerder, uitbater van de lijn Gent-Brugge.

* Ook KNOCKAERT, CNOCKAERT.

CNOCHAERT *, Barthélemy.

A) ° Gent, 27-1-1768.
B) Geïnitieerd in VA. Vermeld als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813, doch aanduiding „afwezig". Gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Vruchtvoerder, uitbater van de lijn Gent-Brugge.

* Cfr. supra.

COEN, Pierre.

A) ° Gent, 1750.
B) Vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, Dienende Broeder van 1809 tot 1811. Geen latere vermeldingen.
D) Huisknecht.

COLLIGNON, Nicolas-Joseph.

A) ° Dinant, 27-8-1769.
B) VA, vermeld als *Rose-Croix d'Hérédom Kadosch Grand Inspecteur* (1809), *Rose-Croix Kadosch Parfait Initié Grand Inspecteur* (1813).
C) VA, erelid van 1809 tot 1813. Kapittel VA, erelid in 1809 en 1812.
D) Rechter, later negociant.

COLPAERT, Laurent.

A) ° Gent, 11-10-1785.
B) VA, vermeld als Leerling (1808) en Meester (1809).
C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1810. Geen latere vermeldingen.
D) Partikulier.

COLSON,

B) Verheven Prins van het Koninklijk Geheim in 1817.
C) ARP, 1817; erelid.
D) Officier, Nederlands leger en dr. in de geneeskunde; 1817: chirurgijn-majoor te Antwerpen.

COLSON, Henri.

A) ° Spa, 1780.
B) Als Meester vermeld in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 ; komt niet meer voor op later tableau.
D) Ontvanger der domeinen en successierechten.
E) Vermeld op kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

COOLENS, Ferdinand.

A) ° Gent, 1796.
B) Als Uitverkoren Meester der IX vermeld in 1823.
C) S, Tweede Opziener in 1823.
D) Bediende bij het provinciaal bestuur.

COOLENS, Jacques-Jean.

A) ° Gent, † 1792 of 1795.
B) Als Leerling vermeld in 1816.
C) S, gewoon lid van 1816 tot 1818 : komt niet meer voor op later tableau.
D) *Aide-major,* verbonden aan het militair hospitaal (1816) en apotheker (1818).

COPPÉE, Pierre-Joseph.

A) ° Bergen, 1774 ot 1777 of 5-5-1779.
B) VA, vermeld als Meester en *Rose-Croix* in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808; Achtbare Meester in 1809; gewezen Achtbare Meester in 1810. Geen latere vermeldingen. Kap. VA, Zeer Wijze in 1808 en 1809. Komt niet meer voor op het tableau van 1812. FB, 1810: erelid.
D) Negociant.

CORNET, Louis.

A) ° Joinville (Fr.), 16-5-1784.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 17-11-1807; Meester in 1810; geaffilieerd in N, 1813.
C) FB, 1807-1810 : gewoon lid ; later niet meer vermeld. N, 1813 : gewoon lid.
D) Controleur der directe belastingen te Gent (Keizerrijk).

CORYN, Charles-Marie.

A) ° Gent, 1787.
B) S, vermeld als Leerling in 1816 en als Gezel in 1818.
C) S, gewoon lid in 1816 en 1818 ; komt niet meer voor op later tableau.
D) Negociant.

COTTON, Jean-Joseph.

B) Geïnitieerd in FB, 12-9-1804 ; Meester in 1806.
C) FB, 1804-1806 : gewoon lid.
D) Wachtmeester bij de gendarmerie (1806).

COUPREZ, Antoine.

B) Verkrijgt affiliatie in S op 8-4-1811.
C) S, gewoon lid in 1811. Komt niet meer voor op het tableau van 1812 en latere lijsten.
D) Handelsreiziger.

COUSSEMENT, François-Augustin.

A) ° Gent, 28-5-1793.
B) VA, vermeld als Leerling in 1818 ; bevordering tot Gezel op 1-10-1818; verheven tot Meester op 8-10-1818.
C) VA, aanstellingen op volgende kommissieverkiezingen : adjunkt bij de Sekretaris (4-6-1818, 17-6-1819, 14-12-1820), Sekretaris (20-12-1821 en 16-12-1822).
D) Partikulier ; notarisklerk.

COUVREUR, François.

A) ° Gent, 1764.
B) S, vermeld als Leerling in 1818 en als Meester in 1823.
C) S, gewoon lid in 1818 en 1823.
D) Partikulier.

COUVREUR, Louis.

A) ° Gent, 22 jaar in 1822.
B) VA, aangenomen als Leerling op 11-11-1822; bevordering tot Gezel en verheffing tot Meester op 19-7-1823.
C) VA, aangesteld tot Adjunkt bij de Sekretaris op 16-12-1822.
D) *Commis-négociant.*

CRINON, Charles.

A) ° Bergen, 7-2- of 6-12-1777.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.

C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1812, aanduiding „afwezig" in 1811 en 1812. Geen latere vermeldingen.
D) Rentenier.

CROMBRUGGE, Jean.

A) ° Ieper.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-11-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Rentenier te Gent.

CROQUET, Jean-Constant.

A) ° Gent, 1786.
B) S, vermeld als Rozenkruiser in 1818.
C) S, Adjunkt bij de Sekretaris in 1818 ; gewoon lid in 1823.
D) Koopman in kolen.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

CUVET, Adolphe.

B) Geaffilieerd in FB, 11-8-1812.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.

DAEL, Antoine.

A) ° Gent, 1784.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 en 1810. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Makelaar.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

DANDELIN, Noël-Pierre.

A) ° Chagny (Chalon-sur-Soâne, Fr.), 1768.
B) Geïnitieerd in FB, 29-10-1806; in zelfde jaar tot Meester verheven.
C) FB, 1806: gewoon lid.
D) Negociant te Gent.

DANDELAVANTERIE, Louis.

A) ° Caen (Fr.), 1777.
B) Geaffilieerd in FB, 21-7-1807.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Ingenieur te Gent.

D'ARTIGNAN Séverin-Louis.

B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 en buitenlid van 1810 tot 1812.

D) Geneesheer bij het 65ste regiment (gevangen genomen door de Engelsen).

DAVELY, Nicolas-Antoine.

A) ° Amiens, ?-4-1770.
B) VA, irregulier Leerling Vrijmetselaar. Regularisatie en affiliatie in VA op 29-7-1819; bevordering tot Gezel 28-12-1819; verheffing tot Meester in 1820.
C) VA, gewoon lid in 1820.
D) Zeepfabrikant.

DAVID, Corneille-Benoit.

A) ° Gent, 13-3-1792.
B) VA, aangenomen als Leerling op 7-7-1816. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, vermeld als buitenlid in 1818 en 1820.
E) Negociant (verblijvend te Antwerpen).

DAYWAILLE, Frédéric-Joseph-Florent

B) Verheven Prins van het Koninklijk Geheim in 1817.
C) ARP, 1817: erelid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant-kolonel, hoofd van de Generale Staf, Antwerpen.

DEBAERE, François-Joseph.

A) ° Gent, 16-5-1782.
B) Als Meester en Rozenkruiser vermeld in 1811.
C) Mede-oprichter in 1809 van CU, geeft er zijn ontslag eind 1810 om een nieuwe loge op te richten. Stichter van S. Van 2-4-1811 tot 31 dec. 1814 Achtbare Meester van deze loge; erelid in 1818. Affilieert zich bij de Oostendse loge „Les Trois Niveaux"; is er in 1817 Achtbare Meester van.
D) *Commis-négociant* en later als negociant vermeld.

DE BAST, Edmond.

A) ° Gent, 1798.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 30-6-1814.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Officier; kapitein in 1814.

DE BAST, Lieven-Armand-Marie.

A) ° Gent, 1787; † 1832.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 15-1-1818; tot Meester verheven in 1818.

C) FB, 1818-1822: Bouwmeester. S, 1823: erelid.
D) Edelsmid - graveur - kunsthistoricus - archivaris prov. O.-Vl.
E) Lid Raad *Prud'hommes,* 1825.

DE BECKER, Richard-Joseph.

A) ° Antwerpen.
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817); er in datzelfde jaar tot Meester verheven.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: chirurgijn, 2e klasse, 38e bataljon militie.

DE BEER Gérard

A) ° Den Haag, 1787.
B) S, vermeld als Meester in 1818.
C) S, vermeld als gewoon lid in 1818 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Luitenant.

DE BEIL, Constant.

A) ° Aarsele, 24-12-1779.
B) S, vermeld als Meester in 1812.
C) S, gewoon lid in 1812, 1813 en 1816 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant.

DE BEIR, Frédéric.

A) ° Brugge.
B) Geïnitieerd in de loge „L'Intimité", Niort en Poitou (Fr.); geaffilieerd in ARP (1817) als Meester.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 9e regiment kurassiers.

DE BLIQUY, Clément.

A) ° Aubissies (?), 24-12-1746) † ca. 1806.
B) Meester vóór 1804; Rozenkruiser vóór 1805.
C) Oprichter FB (1804); gewoon lid in 1805.
D) Herbergier.

DE BOCK, Dominique.

A) ° Zaffelare, 25-5- of 5-9-1768.
B) VA, vermeld als Leerling (1809) en Meester (1810).

C) VA, buitenlid in 1809 en Meester (1810). Gewoon lid in 1811-1813, doch aanduiding „afwezig" in 1812 en 1813.
D) Griffier bij de vrederechter.

DE BOE, Alexander.

A) ° Evergem, 18-5-1792.
B) VA, ingewijd in deze loge. Vermeld als *Rose-Croix* in 1818. Verheven tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkoren en Groot Schot op 12-9-1819.
C) VA, aangeduid als Ceremoniemester op de kommissieverkiezing van 4-6-1818 en verkozen tot Eerste Opziener op 17-6-1819.
D) Negociant.

DE BOE, Jean-Baptiste.

A) ° Evergem, 1798.
B) S, vermeld als Leerling in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) *Commis-négociant.*

DE BRABANT *, Charles-Désiré.

A) Gent, 14-8-1782.
B) VA, vermeld als *Elu Secret* (1811), *Chevalier d'Orient* (1812) en *Rose Croix* (1813).
C) VA, Adjunkt bij de Sekretaris (1811); gewoon lid in 1812; Sekretaris in 1813 doch aanduiding „afwezig"; Eerste Opziener in 1816. Kapittel-VA, lid in 1812.
D) Notarisklerk.

* Ook DEBRABANT.

DE BRANDERSTEIN, Chrétien.

A) ° Schiebenburg *, 1775.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 2-6-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier; 1817: kapitein.

* Als dusdanig onbestaande ; Schieben? of Schiederberg?

DE BRABANDERE, Jean.

A) ° Kortrijk, 1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 13-9-1806;
C) FB, 1806: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Belastingontvanger.

DE BROE, Pierre-Jean.

A) ° Gent, 21-12-1761.
B) VA, aangenomen als Leerling op 3-12-1818.
C) VA, aangesteld tot Adjunkt bij de Thesaurier op de kommissieverkiezingen van 20-12-1821 en 6-12-1822.
D) Eerste architekt bij de Regentieraad.

DE BRUIN,

B) Ridder Kadosch in 1817.
C) Erelid ARP in 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kolonel der kavalerie, gedetacheerd bij het Ministerie van Oorlog.

DE BUCK, Adrien.

A) ° Gent, 13-1-1756.
B) VA, vermeld als Meester (1808) en *Rose-Croix Parfait Initié* (1809).
C) VA, gewoon lid in 1808; Aalmoezenier in 1809 en 1810; gewoon lid in 1811-1813 ,maar met aanduiding „afwezig" in 1812-1813. Kap. VA, gewoon lid in 1809 en 1812, met aanduiding „afwezig" in 1812.
E) Bezit 8 huizen te Gent.
F) Behoorde in december 1792 tot de 60 provisionele representanten; was in 1794 kommissaris bij de Municipaliteit.

DE BUCK, Jean-Jacques.

A) ° Gent, 25-9-1786 *.
B) VA, vermeld als Meester (1809), *Chevalier Ecossais* (1810), *Grand Elu Ecossais* (1812).
C) VA, adjunkt bij de Ceremoniemeester in 1809 en 1810, gewoon lid in1811 en 1812. Kap. VA, gewoon lid in 1812, met aanduiding „afwezig". Vraagt op 11-10-1818 om heropname en wordt vermeld als gewoon lid in 1820.
D) Partikulier, makelaar.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt mer dan 100 fl. belastingen. In 1846 *négociant notable.*

* Ook 28-3-1787 opgegeven.

DE BUCK, Jean.

A) ° Gent, 1792.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-2-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.

DE BUCK, François (zoon).

A) ° Gent, 1771.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats; vermeld als Meester in 1118.

C) VA, tweede Opziener in 1816; gewoon lid in 1818; komt op geen later tableau voor.
D) Advokaat.

DE BUSSCHER, Guillaume.

A) ° Brugge, 6-10-1776.
B) VA, geaffilieerd op 17-12-1818. Vermeld als Meester in 1820.
C) VA, gewoon lid in 1820.
D) Boekdrukker (vestigde zich in het begin van de Hollande tijd te Gent en werd er uitgever van 7 periodieken o.m. de „Gendschen Mercurius").
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

DE CLERCQ, François.

A) ° Gent, 12-11-1778.
B) CU, mede-heroprichter in 1809. Gaffilieerd op 8 april 1811 in S. Vermeld als Meester in 1812.
C) S, lid van 1811 tot 1823. Het tableau van 1813 vernoemt hem als Bouw- en Meubelmeester en volgens de lijsten van 1818 en 1823 was hij Archivaris.
D) Koopman of negociant in wijnen.

* Ook DE CLERCK.

DE CLERCQUE WISSOCQ, Frans-Auguste-Corneille.

A) ° Gent, 1795.
B) Geïnitieerd in FB, 16-4-1818, als Ridder van het Oosten vermeld in 1822; verheven tot Grand Ecossais in VA-kapittel, 21-1-1834.
C) FB, 1818: gewoon lid, Ceremoniemeester in 1822.
D) Eigenaar.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.
F) Lid Ridderstand.

DE CONINCK, François-Anselme.

A) ° Sint-Denijs-Westrem, 2-1-1777.
B) VA, vermeld als *Elu Secret* (1809), *Rose-Croix* (1819), *Chevalier Grand Ecossais* (1819), Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (1820).
C) VA, Tweede Onderzoeker (1809), Eerste Onderzoeker (1810), Redenaar (1811-1813), Achtbare Meester (1819-1820). Kap. VA, Groot Thesaurier (1809) en Groot Sekretaris. Benoemd tot kommissaris om het kapittel in 1819 te installeren.
D) Griffier van het Vredegerecht.
F) Lid van het kiescollege van het arrondissement (Hollandse periode).

DE CONINCK, Pierre-Claude-Guislain (Ridder).

A) ° Brugge.
B) Geaffilieerd in FB, 24-12-1818; Rozenkruiser in 1822.
C) FB, 1822: erelid, verblijvend in Den Haag.
D) Advokaat; prefect te Ain in 1802; te Jemappes in 1805, Bouches de l'Escaut in 1810; Bouches de l'Elbe 1811; gouverneur O.-Vl. in 1815; Minister v. Bin. Zaken in 1817, v. Buitenlandse Zaken in 1825.

DE CONINCK, Pierre-Jean.

A) ° Sint-Denijs-Westrem, 4-3-1784.
B) VA, vermeld als Leerling (1807) en als Meester (1809).
C) VA, gewoon lid in 1807. Niet vermeld in 1808. Buitenlid van 1809 tot 1813.
D) Bediende, later foerier bij de karabiniers en ten slotte wachtmeester (in garnizoen te Luneville).

DE CONTRERAS, Jean.

A) ° Oudenaarde, 10-2-1768.
B) Geïnitieerd in FB, 9-8-1805; als Meester vermeld in 1806; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806: Tweede Opziener; Banketmeester in 1807; Zegelbewaarder in 1810 en 1812; gewoon lid in 1813-14; nadien niet meer vermeld. FB-kapittel : adj.-Secretaris in 1808 ; Zegelbewaarder in 1812.
D) Rentenier te Gent.

DE COSTER, Jean.

A) ° Gent, 6-12-1794.
B) VA, vermeld als Leerling in 1812. Bevordering tot Gezel op 1-10-1818. Verheffing tot Meester op 8-8-1818.
C) Aangesteld tot Broeder Voorbereider op de kommissieverkiezing van 14-12-1820 en tot Tweede Opziener op 16-12-1822.
D) Partikulier.
E) Kiezerslijst van 1825 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

DE COSTER, Edouart-Jean-Charles.

A) ° Gent, 6-1-1801.
B) VA, aangenomen als Leerling op 7-11-1823.
D) Klerk bij de prokureur.

DE COURTRAY, Anselme.

A) ° Doornik. † Gent, 9-8-1824.
B) Aangenomen als leerling in „'L'Harmonie amicale", Fiume; geaffilieerd in FB, 20-9-1817, als Verheven Prins van het Koninklijk Geheim.

C) FB, 1818-1822 : erelid. ARP, 1817 : oprichter en Eerste Opziener ; S, erelid in 1818 en 1823.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: chirurgijn-majoor te Gent.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

DE CRAENE, Amand.

A) ° Brugge, 18-4-1797.
B) VA, aangenomen als Leerling op 2-11-1820. Verheffing tot Meester op 23-11-1820.
C) VA, gewoon lid.
D) Handelsreiziger, woonachtig te Brugge.

DE CUYPER, Paul.

A) ° Gent, 1751.
B) Geaffilieerd in FB, 2-6-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Rentenier, Gent.

DE DEKEN, Dominique-Jean.

A) ° Gent, 23-3-1787.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. Vermeld als Meester in 1818.
C) Buitenlid VA, in 1818. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Kapitein bij de Huzaren.

DE DEKEN, Jean-Antoine.

A) ° Gent, 20-4-1780.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Brouwer.

DE DONCKER, Charles.

A) ° Gent, 17-11-1787.
B) Mede-heroprichter CU in 1809. Verkrijgt affiliatie in S op 8-4-1811. Vermeld als Meester in 1812 en als Rozenkruiser in 1816.
C) S, lid van 1811 tot 1818. De tableaus van 1813 en 1818 vermelden hem als Eerste Opziener. Komt niet meer voor op latere lijst.
D) Negociant in lijnwaad.

DE FERRET *, Louis.

A) ° Rijsel.
B) S, vermeld als Meester in 1816.
C) S, vermeld als gewoon lid op de tableaus gaande van 1816 tot 1823.
D) Handelsreiziger (1816) en later muziekleraar.

* Ook DEFERET, DEFERREZ, DEFEREZ.

DE GAVRE, (prins) Charles-Alexandre.

A) ° Brussel, 1759, † 2-8-1832.
B) Geaffilieerd in FB, 5-10-1818.
C) FB, 1818-1822: erelid; vertegenwoordiger van de Grootmeester.
C) Grootmaarschalk aan het Hof van Willem I (1818-1832).

DEGUMOENS, N.-Fernand.

A) ° Orbe (Zwitserland), 1790.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 12-1-1822; tot Meester verheven in zelfde jaar.
C) FB, 1822: gewoon lid.
D) Officier; 1822: Majoor bij de Generale Staf.

DE HAAN, Henri-Michel-Corneille.

A) ° Nijmegen.
B) Geïnitieerd in ARP (1817); er in datzelfde jaar tot Meester verheven.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederl. leger; 1817: adj.-majoor, 4e bataljon linie-artillerie.

DE HEMPTINNE,

B) VA, Geaffilieerd op 6-1-1823.
C) VA, 1823: gewoon lid.

DE HOLLOGNE, Jean-Antoine.

A) ° Hasselt.
B) Aangenomen als Leerling in ARP in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Militair, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 38e bataljon.

DE KEGHEL, Charles-Antoine.

A) ° Gent, 5-7-1777 of 5-6-1777 of 18-1-1779.
B) Wordt tot 1816 eerst als Meester vermeld, dan als *Elu secret.*
C) In 1809 mede-heroprichter van „La Constante Union". Wordt eind 1810 - begin 1811 lid van FB, maar geeft kort daarop zijn ontslag om een nieuwe loge op te richten. Mede-stichter van S. Benoemd tot Bouwmeester op 22 december 1809 van CU. Op 2 april 1811 benoemd tot Eerste Onderzoeker van S, en op 18 augustus van hetzelfde jaar tot Bouwmeester. In 1813 neemt hij de funktie van Voorbereider op zich. Wordt nog vermeld op het tableau van 1816 zonder echter een waardigheid te bekleden.
D) Meester slotenmaker en daarna fabrikant.

DE KEGHEL, Charles-Joseph-Liévin.

A) ° Gent, 29-6-1776.
B) VA, vermeld als Meester (1809), *Rose-Croix* (1818), *Chevalier Grand Ecossais* (1819), Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (1820).
C) VA, Tweede Adjunkt bij de Sekretaris in 1809; Adjunkt bij de Sekretaris in 1810. Komt terug voor op de ledenlijst van 1818. Aangeduid tot Thesaurier en Aalmoezenier op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 17-6-1819. Verkozen tot Thesaurier op 20-12-1821 en 16-12-1822. Kap.-VA, Adjunkt bij de installatiekommissie op 1-9-1819.
D) Beëdigd vertaler; *sous-chef* bij de Regentieraad.

DE KEGHEL, Simon.

A) ° Gent, 2 of 8-10-1785.
B) CU, mede-heroprichter in 1809. Geaffilieerd in S op 8-4-1811. Vermeld als Meester in 1812.
C) S. Op 18-8-1811 benoemd tot Tweede Onderzoeker; de tableaus van 1812 en 1813 vermelden hem als gewoon lid. Komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Slotenmaker.

DE KERCHOVE DE DENTERGHEM, Constant-Guislain.

A) ° Gent, 30-11-1787 of 1788.
B) VA, vermeld als Meester (1810) FB, affiliatie op 29-1-1818, vermeld als *Rose-Croix* in 1822.
C) VA, gewoon lid in 1810. Buitenlid in 1811-1813. S, erelid in 1818. Geen latere vermelding. FB, gewoon lid in 1818. Buitenlid in 1822.
D) Onder-luitenant en later luitenant bij het 22ste regiment der ruiters te paard. Onder het Hollands bewind rentenier.

DE KERCHOVE DE DENTERGHEM, Emmanuel.

A) ° Gent, 1774.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-6-1818 ; als Meester vermeld in 1822
C) FB, 1818-1822 : gewoon lid.
D) Rentenier.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

DE KERCHOVE DE DENTERGHEM, Eugène-Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 29-1-1780, † Gent, 31-12-1863.
B) VA, vermeld als Meester (1808), *Rose-Croix* (1809). FB, affiliatie op 15-1-1818.
C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1810 ; geen latere vermeldingen. Kap. VA, lid in 1809 ; geen latere vermelding. FB, Zegelbewaarder (1818) en gewoon lid in 1822.

D) Rentenier.
E) Inkomen in 1815 : 15.000 Fr.; vermeld onder de notabelen in 1815 ; Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

DE KEYSER, Charles-Benoît.

A) ° Asse, 20-10-1767 *.
B) FB, aangenomen als Leerling op 14-2-1806 en nog datzelfde jaar verheven tot Meester. VA, geaffilieerd op 7-7-1816.
C) FB, gewoon lid in 1806. Geen latere vermeldingen. VA, gewoon lid in 1818. Vraagt om ontslag op 4-2-1819, doch trekt het terug in. Gewoon lid in 1820.
D) Koopman (1806), sekretaris bij de post (1818), kontroleur bij de post (1820).

* Ook 1768 en 1778.

DE KUYPER, Henri-François (graaf).

A) ° Brussel, 1770.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-1-1816.
C) FB : niet vermeld op latere lijsten.
D) Officier, Nederlands leger ; 1816 : kapitein.

DE LA FAILLE, Jean-Baptiste, (graaf).

A) ° Gent, 1792.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 5-3-1818; tot Gezel bevorderd in 1818; in 1822 vermeld als Ridder van het Oosten.
C) FB: gewoon lid in 1818 en 1822.
D) Rentenier (Lindelei, Gent).
E) Betaalt 50 à 100 fl. belastingen in 1824.

DELAMORNE, Louis.

A) ° Lisieux (Fr.), 1779.
B) Geaffilieerd in FB, 9-9-1809.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Wapensmid te Gent.

DE LANTHEERE, Liévin-Philippe.

A) ° Gent, 31-12-1765.
B) VA, vermeld als Leerling (1809) en Meester (1812).
C) VA, buitenlid in 1809, gewoon lid in 1810-1813, doch vermelding „afwezig" in 1811-1813.
D) Vrederechter te Lochristi.

DE LANTSHEERE *, Charles.

A) ° Melle (O.-Vl.), 1-12-1774.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 16-4-1805; Schots Meester in 1806; Verheven Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806: Eerste Opziener; 1807, 1810: Bouwmeester; 1812: Zegelbewaarder, 1813-1814 : gewoon lid : later niet meer vermeld. FB-kapittel : Zegelbewaarder in 1808 ; lid in 1812.
D) Rentenier te Gent (Bennesteeg).

* Ook DE LANDSHEERE gespeld.

DE LARUELLE *, Benoît-Yves.

A) ° Gent, 10-7-1781.
B) Geïnitieerd in FB, 6-4-1811; Meester in 1811; Rozenkruiser vanaf 1813.
C) Oprichter „Constante Union" (1809); oprichter S (1811) en Thesaurier; gewoon lid S, 1812-1813, 1816, 1818; niet vermeld op latere lijst.
D) Deurwaarder te Gent (Volderstraat).
E) Betaalt mer dan 100 fl. belastingen in 1824.

* Ook DELA RUELLE en DELARUELLE.

DE LA RUELLE *, Charles.

A) ° Gent, 1774.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, Sekretaris in 1808, gewoon lid in 1809. Geen latere vermeldingen.
D) Pleitbezorger.

* Cfr. supra.

DE LARUELLE *, Jacques.

A) ° Gent, 5-6-1778.
B) CU : Initiatie op 12-1-1810 ; affiliatie in S op 8-4-1811 ; in 1812 vermeld als Meester.
C) S, in 1812 vermeld als gewoon lid en in 1813 als buitenlid. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Deurwaarder te Oudenaarde.

* Cfr. supra.

DE LARUELLE *, Jean.

A) ° Gent, 1750.
B) Aangenomen in FB, 5-7-1805; Meester in 1806.
C) FB, 1806, 1810 : gewoon lid ; later niet vermeld.
D) Deurwaarder te Gent, Paddenhoek.

* Cfr. supra.

DE LATHOUWER, Liévin.

A) ° Moorsele, 1782.
B) S, vermeld als Rozenkruiser in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant.

DE LENS, François (graaf).

A) ° Gent 1774.
B) Aangenomen als Leerling in ARP in 1817; er in dat jaar verheven tot Meester.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; in 1817 luitenant-kolonel, bevelhebber van het 30e bataljon militie.

DE LENS, Philippe.

A) ° Gent, 6-1-1765, † Gent, 20-3-1830.
B) FB, aangenomen als Leerling 3-1-1818. Nog hetzelfde jaar *Rose-Croix.*
C) FB, Eerste Opziener in 1818, Achtbare Meester (?), Achtbare Meester van Eer (1822). VA, erelid (1818). S, erelid (1823).
D) Burgemeester van Gent (1815-1819); gouverneur van Oost-Vlaanderen (1819-1826); kamerheer van Willem I.
E) Komt in 1812 voor onder de 100 meest belasten ; kiezer in 1818 ; kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.
F) Lid van de Eerste Kamer.

DELILLE, Joseph.

A) ° Valognes (arr. Cherbourg, Fr.) 1774.
B) Geïnitieerd in FB, 10-2-1818; tot Meester verheven in zelfde jaar.
C) FB, 1818-1822: buitenlid, verblijvend te Brugge.
D) Negociant te Brugge.

DE LIMNANDER, Jacques-Charles-Ghislain.

A) ° Gent, 24-6-1768; † 4-2-1824.
B. Aangenomen als Leerling in FB, 18-11-1804; Meester in 1805; Schots Meester in 1806 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806 : gewoon lid ; Tweede Opziener in 1807 ; gewoon lid in 1810; niet vermeld in 1812, 1813, 1814, 1818; opnieuw gewoon lid in 1822. FB-kapittel: lid, 1806-1808.
D) Ambtenaar; 1803-1814: adj.-*maire* te Gent; raadslid Prefectuur, 1811-1814 ; districtscommissaris, 1818-1824.
E) Behoort tot 100 meest belasten in 1807 en 1812; betaalt meer dan 100 fl. aan belastingen in 1824.
F) Lid Provinciale Staten: 1816-1824.

DELFORGE, Louis.

A) ° Gent, 1783.
B) S, vermeld als Leerling in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) Fabrikant.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

DELFORGE, Théodore.

A) ° Gent.
B) S, vermeld als Meester in 1818.
C) Buitenlid in 1818; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Verifikateur van in- en uitvoerrechten.

DELFOSSE, François.

A) ° Gent, 21-9-1765.
B) Aangenomen als Leerling, in FB, 27-2-1804; Meester in 1805.
C) FB, 1806; gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Partikulier.

DE LOEKER, Remi-André.

A) ° Brussel.
B) Aangenomen als Leerling in de Mechelse loge „La Concorde"; in 1817 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis (18e graad).
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: chirurgijn 2de klasse, 4e bataljon linieartillerie.

DE LOOSE, Auguste.

A) ° Gent, 1787.
B) Geaffilieerd in FB, 1-10-1818.
C) FB: ontbreekt op latere lijst.
D) Eigenaar te Gent.

DE LOOSE, Josse-Augustin.

A) Gent, ?-10-1786 of 1787.
B) VA, vermeld als Leerling in 1808 en *Elu Secret* (1809).
C) VA, gewoon lid in 1808, buitenlid in 1809.
D) Partikulier woonachtig te Duinkerken.

DELSA, Joseph.

B) Geaffilieerd in FB, 26-9-1815.
C) FB: op latere lijsten niet vermeld.
D) Officier.

DELTOMBE, Charles.

A) ° Ath, 26-4-1752.
B) VA, vermeld als Leerling (1809) en *Maître Parfait* (1820).
C) FB, oprichter (1804). Komt niet voor op de ledenijsten. VA, Dienende Broeder (vermeldingen gaande van 1809 tot 1820).
D) Pruikenmaker en later tabakslijter en partikulier.

DELTOUR, Jean-Baptiste.

A) ° Velaines, 15-10-1777.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als *Rose-Croix* in 1818.
C) VA, aangeduid tot Tweede Opziener op de kommissieverkiezing van 4-6-1818. Komt niet meer voor op de ledenlijst van 1820.
D) Negociant.

DE MAESSCHALK *, Henri.

A) ° Sint-Niklaas, 31-1-1787 of 4-9-1787.
B) S, vermeld als Meester in 1812.
C) S, aangesteld tot Adjunkt bij de Sekretaris op 18-8-11 en blijft aan in deze funktie in 1812. Benoemd tot Tweede Opziener in 1813. Komt daarna niet meer voor op de tableaus.
D) Partikulier (1812), schrijver (1813).

* Ook DEMAESSCHALCK.

DE MAHIEU, Florent.

A) ° 1778.
B) Geaffilieerd in FB, 8-12-1815.
C) FB: ontbreekt op latere lijsten.

DEMAN, Jean-François.

A) ° Ronse, 1783.
B) S, vermeld als Leerling in 1818.
C) Gewoon lid van S in 1818; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Luitenant.

DEMEULEMEESTER, Charles.

A) ° Gent, 1788.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-6-1818; niet vermeld in 1822.
C) FB, 1815: gewoon lid.
D) Partikulier en eigenaar.
E) Betaalt meer dan 100 fl. in 1824 aan belastingen.

DE MILLECAMPS, Jean-Marie.

A) ° Watervliet, 1788.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 27-5-1819; *Elu Secret* in 1822.

C) FB, 1822: buitenlid.
D) Burgemester van Watervliet (Holl. periode).

DE MOL, Constantin.

A) ° Nijvel, 17-10-1776 ; † ca. 1813.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-1-1807; Meester in zelfde jaar; vanaf 1810 vermeld als Groot Uitverkorene.
C) FB, 1807, 1810, 1812: buitenlid. FB-kapittel: lid in 1812.
D) Greffier bij Vredegerecht, Wetteren.

DE MONTLUISON, Bruno.

B) Meester in 1803.
C) Oprichter en Voorzittend Meester FB (1803).

DE MOOR, Jacques.

A) ° Gent, 1789.
B) S, vermeld als Leerling in 1813.
C) S, buitenlid in 1813 : komt niet meer voor op latere tableaus.
D) *Garde d'honneur,* 1e regiment.

DENAYER, Pierre.

A) ° Antwerpen, 1776.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 5-1-1808.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Negociant te Antwerpen.

DENISE, Augustin-Désiré.

A) ° 11-7-?.
B) Geïnitieerd in FB, 17-11-1807; als *Elu Secret* vermeld in 1910.
C) FB, 1810: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier gendarmerie te Aalst.

DE NOBELE, Jean.

A) ° Gent, 1783 of 1786.
B) S, als Meester vermeld in 1816 en als Uitverkoren Meester der IX in 1818.
C) S, in 1818 gewoon lid, in 1818 en 1823 Broeder Voorbereider.
D) Koopman en later blikslager.

DE PAEPE, Joseph.

A) ° Gent, 1787.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-12-1809; Meester in 1810.
C) FB, 1809-1810: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Bankier te Gent.

DE PAPE, Bernard.

A) ° Gent, 1783.
B) Vermeld als Leerling in 1809.
C) Gewoon lid in 1809. Geen latere vermeldingen.
D) Negociant.

DE PAUW, Augustin-Louis.

A) ° Gent, 9-1-1789.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Verheffing tot Meester op 2-4-1818. Vermeld als E⁂ (*Elu* of *Ecossais*) in 1820.
C) VA, aangesteld tot Tweede Onderzoeker op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818, 17-6-1819, 14-12-1820, 20-12-1821.
D) Eerste bediende bij de post.

DE PAUW, Bernard.

A) ° Gent, 25-6-1776.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 8-10-1806; Meester in 1807; *Elu Secret* in 1810.
C) FB, 1806-1807, Banketmeester in 1810; 1812-1814: gewoon lid. FB-kapittel: lid in 1812.
D) Fabrikant.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

DE PESSER, Henri.

A) ° Antwerpen, 18-7-1740.
B) Geaffilieerd als Meester in FB, 14-12-1804.
C) FB, 1804-1806: gewoon lid; ontbreekt later (geschrapt).
D) Kapitein, *Garde Municipale.*

DE PINEDA, Henri.

A) ° Breda (Nl).
B) Aangenomen als Leerling in ARP in 1817; er in dat jaar verheven tot Meester.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein van het 4e bataljon linie-artillerie.

DEQUABECQ, Constant.

A) In 1816 33 jaar oud.
B) Vermeld als Meester in 1816.
C) S, gewoon lid in 1816; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Kapitein-kommandant van de Marechaussée.

DE ROECK, Joseph-Liévin.

A) ° Gent, 17-8-1773.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-11-1804; Meester in 1806.
C) FB, 1804-1806: gewoon lid; geschrapt in 1806.
D) Politiecommissaris.

DE RUDDER, Jacques.

A) ° Gent, (?)
B) Als meester vermeld in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) Luitenant bij de infanterie.

DE RUDDER, Jean-Pierre-François.

A) ° Gent, 24-5-1768, † 14-3-1838.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, benoemd tot Adjunkt bij de Thesaurier op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 17-6-1819, adjunkt bij de Hofmeester op 14-12-1820.
D) Apotheker.
E) Kiezerslijst van 1824: betaalt 50 à 100 fl. belastingen.
F) Maakte deel uit van de Collatie voor de parochie van St.-Jan (1794).

DE RUREMONDE*, Lambert.

A) ° Luik.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in „La Parfaite Amitié", Brussel; Verheven Prins van het Koninklijk Geheim (32e graad) in 1817. Affiliatie in FB, 20-9-1817.
C) Oprichter ARP, 1817. FB, 1818: erelid.
D) Militair, Nederlands leger; 1817: oud-directeur van het militair hospitaal.

* Ook RUREMONDE.

DE RUYCK*, Jacques-Adrien.

A) ° Gent, 14-2-1780.
B) Geïnitieerd in FB, 17-2-1812; Rozenkruiser in 1813.
C) FB, 1812-1813 : gewoon lid ; Zegelbewaarder in 1814 ; gewoon lid in 1818; later niet meer opgenomen.
D) Katoenfabrikant, Coupure, Gent.
E) Betaalt in 1824 50 à 100 fl. belastingen.

* Ook DE RUCK gespeld.

DE RUYTER *, Jean-Chrétien.

A) ° Geraardsbergen, 9-3-1783.

B) VA, vermeld als Leerling (1808), Meester (1809) en *Rose-Croix* (1813).
C) VA, gewoon lid in 1808, buitenlid van 1809 tot 1813.
D) Huzaar bij het eerste regiment van de *garde d'honneur.*

* Ook DERUYTER.

DE SAEGHER, Guillaume.

A) ° Brussel.
B) Aangenomen in de Leuvense loge „Les Disciples de Salamon"; in 1817 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis (18e graad).
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 38e bataljon militie.

DE SAXE-WEIMAR-EISENACH, Karl-Bernard (prins).

A) ° Weimar, 30-5-1792.
B) Geïnitieerd in de loge *Amalia* te Weimar. Souverein Groot Inspekteur Generaal (1817).
C) ARP, stichter en Achtbare Meester (1817). VA, erelid (1818 en 1820). FB, erelid (1818 en 1822) S, erelid (1818 en 1823).
D) Generaal-majoor, militair kommandant van Gent en later van de provincie Oost-Vlaanderen.

DESCAMPS François-Jean.

A) ° Soissons, 1796.
B) Vermeld als Leerling in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) Veearts bij de Huzaren.

DESCHAMPS, Sigismond.

A) ° Epfig(?), 14 of 16-11-1789.
B) Vermeld als Meester in 1812.
C) S, gewoon lid in 1812 en 1813; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Geneesheer bij het 65ste regiment, 3de linie.

DE SCHEPPER, Max.

A) ° Gent, 1768.
B) VA, aangenomen als Leerling op 27-4-1820; bevordering tot Gezel en verheffing tot Meester 17-8-1820.
D) Architekt.

DE SCHEPPERE *, Jacques-Jean.

A) ° Gent, 6-12-1786 of 1787.
B) Vermeld als *Chevalier d'Orient* in 1812.

* Ook DE SCHEPPER, DE SCHIPPER, DE SCHIPPERE.

C) Mede-heroprichter van „*La Constante Union*" in 1809. Eind 1810 begin 1811 lid van FB, doch geeft kort daarop zijn ontslag om een nieuwe loge op te richten. Mede-stichter van S.
C) Aangesteld tot Sekretaris van deze loge op 2 april 1811 en op 18 augustus 1811. In 1812 gewoon lid. In 1813 Sekretaris. ARP: vermeld als gewoon lid op het tableau van 1817.
D) *Commis-négociant,* leerling in de chirurgie en ten slotte chirurgijn 3de klasse bij het 38ste bataillon militie.

DE SCHEPPERE, Louis.

A) ° Gent, 8-7-1779 of 28-8-1779.
B) Vermeld als Meester in 1812.
C) S, gewoon lid in 1812 en 1813; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) *Négociant* en ook als partikulier vermeld.

DE SELLIER, Charles-François.

A) ° Neufchateau (dept. Vosges Fr.), 15-7-1768.
B) VA, vermeld als Leerling in 1813.
C) Buitenlid in 1813. Geen latere vermeldingen.
D) Sergeant bij het 72ste linieregiment (in garnizoen te Brussel).

DE SMEDT, François.

A) ° Gent, 1786.
B) Vermeld als Meester in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 en 1823.
D) Koopman.

DE SMEDT, François.

A) ° Gent 4-5-1785.
B) Mede-heroprichter in 1809 van „*Constante Union*". Affiliatie in S op 8-4-1811. In 1813 vermeld als Meester.
C) S, met uitzondering van het tableau van 1812, figureert hij op alle lijsten tot in 1823. Op 18-8-1811 verkozen tot Tweede Opziener. Neemt daarna geen funkties waar tot hij in 1823 tot Adjunkt bij de Sekretaris wordt aangesteld.
D) Bediende bij de prefektuur en onder het Hollandse bewind bediende en bureauchef bij het provinciaal bestuur.

DE SMEDT *

A) ° Gent, 2-5-1774.
B) Mede-heroprichter in 1809 van CU. Affiliatie op 8-4-1811 in S. Vermeld als Meester in 1812.

* Ook DE SMET.

C) S, verkozen tot Broeder Voorbereider op 18-8-1811. Uitgesloten op 18-12-1812.
D) Négociant.

DE SMEDT, Jean-Jacques.

A) ° Asse, 1796.
B) Vermeld als Meester in 1823.
C) S, gewoon lid in 1823.
D) Wachtmeester.

DE SMET, Jean-Joseph.

A) ° Vinkt (O-Vl.)
B) Aangenomen in de Loge „La Constance couronnée", in Montluçon (Allier, Fr.) ; in 1817 vermeld als Uitverkoren Meester der IX.
C) Oprichter ARP; in 1817 Eerste Diaken.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede luitenant, 9e regiment der kurassiers.

DE SMET*, Jacques.

A) ° Gent, 1780.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, lid van de Harmoniekolom in 1809 en 1813.
D) Muzikant.

* Ook DESMET.

DESRAYAND, Emmanuel.

A) ° Macon (Fr.), 1771.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 7-2-1807.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier; 1807: Kapitein.

DESSAINS, Alexander.

A) ° St.-Quentin, 1794.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-2-1807 ; Meester in zelfde jaar.
C) FB, 1807: Adjunct-Ceremoniemeester ; later niet meer vermeld.
D) Controleur der belastingen, Putte.

DE TRAMASURE, Jean-Joseph-Marie.

A) ° Gent, 1-5-1778.
B) VA, vermeld als Meester (1807) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, stichter in 1807 en Thesaurier (1807-1808). Gewoon lid (1809). Geen latere vermeldingen. Kap. VA, gewoon lid in 1809, met aanduiding „afwezig".
D) Rentenier.

DE VADDER *, Adrien.

A) ° Brussel, 5-10-1785.
B) VA, vermeld als Meester (1809).
C) VA, Buitenlid van 1809 tot 1813. Geen latere vermeldingen.
D) Négociant te Brussel.

* Ook DEVADDER en DE VADER.

DE VIGNE, Antoine.

A) ° Gent, 25-8-1787.
B) Geïnitieerd op 9-11-1809 in CU. S, vermeld als Meester in 1812.
C) S, vermeld als lid op de tableaus gaande van 1812 tot 1823. In 1813 bekleedt hij de funktie van Bouw- en Meubelmeester.
D) Muziekleraar.

DE VIGNE, François.

A) ° Gent, in 1816 26 jaar oud.
B) Vermeld als Leerling in 1813 en als Meester in 1816.
C) S, gewoon lid van 1813 tot 1823.
D) Muziekleraar.

DE VISSCHER, Jean-Jacques.

A) ° Antwerpen, 24 jaar oud in 1818.
B) VA, aangenomen als Leerling op 15-10-1818.
D) Handelsreiziger verblijvend in Antwerpen.

DE VOLDER, Pierre.

A) ° Antwerpen, 1768.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 14-2-1806; tot Meester verheven in 1806.
C) FB, 1806: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Kunstenaar.

DE VOS, Constant.

A) ° Gent, 28-1-1766 of 1768.
B) VA, vermeld als *Souverein Prins van het Rozenkruis* (1808), *Rose-Croix Parfaite Initié, Grand Inspecteur* (1809), *Rose Croix Parfait Initié, Grand Inspecteur, Grand Ecossais* (1810).
C) VA, Ceremoniemeester (1809), Achtbare Meester (1810-1811), gewezen Achtbare Meester (1812-1813). Geen latere vermeldingen. S, erelid (1813, 1814 en 1818); gewoon lid in 1822. FB, 1810-1813: erelid.
D) Négociant.
E) Kiezerslijst van 1824: betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

DE VOS, Guillaume (jr.).

A) ° Gent, 15-9-1782 of 22-6-1789.
B) VA, vermeld als Meester (1809), *Elu Secret* (1810).
C) VA, gewoon lid in 1809; Archivaris van 1810 tot 1813. Geen latere vermeldingen. Kap.-VA, gewoon lid in 1812.
D) Partikulier.

DE WAELE, Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 1779.
B) Geïnitieerd in FB, 6-10-1807.
C) FB: komt op geen enkele lijst voor.
D) Vertaler te Gent.

DE WAHA, (baron).

A) ° Wierde (prov. Namen), 1774.
B) Aangenomen in FB, 4-1-1816.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier, 1816: kapitein.

DE WILDE, Charles.

A) ° Gent, 1795.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 12-1-1816; Meester in 1818; *Elu Secret* in 1822.
C) FB, 1816, 1818-1822: Derde Onderzoeker.
D) Negociant te Gent.
E) Betaalt 50 à 100 fl. belastingen in 1824.

DE WILDE, Liévin.

A) ° Gent, 7-10-1784.
B) Geïnitieerd in FB, 7-11-1808; Leerling in 1810; Meester in 1812.
C) FB, 1810, 1812-1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Partikulier.

DE WINTER, Abraham.

A) ° Middelburg (Zeeland).
B) Meestervrijmetselaar in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein verbonden aan de Generale Staf.

DE WITT, Antoine.

A) ° Waalwijk (Nl.).
B) Aangenomen als Leerling in de loge van St.-Omer (Fr.), „L'Heureuse Réunion"; in 1817 Meestervrijmetselaar.

C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier Nederlands leger; 1817: eerste luitenant; 36e bataljon jagers.

DE WOLF, François.

A) ° Gent, 1786.
B) Vermeld als Meester in 1816 en als Rozenkruiser in 1818.
C) S, lid van 1816 tot 1823. In 1818 bekleedt hij de waardigheid van Thesaurier en in 1823 die van Eerste Opziener.
D) Ekonoom verbonden an het militair hospitaal en later bediende.

DE WOLF, Sévère.

A) ° Lier.
B) Geïnitieerd in ARP in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: apotheker, 3e klasse, militair hospitaal.

D'HAESE, Pierre.

A) ° Gent, in 1816 31 jaar oud.
B) Vermeld als Meester in 1816.
C) S, gewoon lid in 1816 en buitenlid in 1818 ; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Brouwer (1816).

D'HAEYERE, Pierre.

A) ° Tielt.
B) VA, aangenomen als Leerling 5-4-1823.
D) Student in de rechten aan de Gentse universiteit.

D'HANE DE STUYVENBERGHE, Joseph.

A) ° Gent, 29-9-1746; † Gent, 30-3-1826.
B) Rozenkruiser (18e E.); geaffilieerd in FB, 17-9-1818.
C) Voorzittend Meester van de 18e eeuwse-Loge „La Constante Union"; FB, 1818-1822; erelid; VA: wordt erelid op 3-7-1818; S: erelid op tableaus van 1818 en 1823.
D) Adel; Hoofdbaljuw St.-Baafs (1792); lid *Ordre Equestre,* 1822.
E) Behoort tot 600 meest belasten in 1812; heeft in 1815 een inkomen van 50.000 Fr.

D'HENRY, Charles-Augustus.

A) ° Gent, 14-9-1796.
B) VA, aangenomen als Leerling op 7-11-1823.
D) Doctor in de rechten, advokaat.

D'HONDT, Joseph.

A) ° Oudenaarde.
B) Geïnitieerd in FB, 7-11-1808.
C) FB: ontbreekt op iedere latere lijst.

DHONDT, Joseph.

A) ° Melle, 18-10-1788.
B) VA, aangenomen als Leerling in deze loge. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, verzoekt op 15-4-1819 om als buitenlid te worden ingeschreven. wat hem wordt toegestaan. Vanaf 1822 gewoon lid.
D) Negociant.

D'HOOP, Antoine-François.

A) ° Gent, 5-7-1769, † Gent, 10-9-1829.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-8-1807; Rozenkruiser in 1810.
C) FB, 1807, 1810: gewoon lid; secretaris in 1812; vanaf 1813 tot 1822: Voorzittend Meester. FB-Kapittel: Eerste Opziener in 1808. ARP: erelid in 1817.
D) Ambtenaar, Directeur der belastingen, Domeinen, Gent (Fr. en Holl. tijd).
E) Behoort tot 100 meest belasten in 1807 en 1812; betaalt in 1824 meer dan 100 fl belastingen; heeft in 1815 20.000 Fr. inkomen.
F) Lid Provinciale Staten, 1816-1818.

D'HUYVETTER, François-Pierre (jr.).

A) ° Gent, 15-8-1793.
B) VA, vermeld als *Rose-Croix* in 1820.
C) VA, gewoon lid in 1820.
D) Partikulier.

D'HUYVETTER, Pierre-Josse.

A) ° Gent, 19-10-1771 of 13-10-1771.
B) VA, vermeld als Meester in 1807 en als *Rose-Croix* in 1809. Verheven tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkoren en Groot Schot op 10-9-1819.
C) VA, mede-stichter en Aalmoezenier in 1807. Adjunkt bij de Thesaurier in 1808. Broeder Voorbereider 1809, en gewoon lid in 1810. Broeder Voorbereider in 1811 en 1813, geen lid in 1812. Gewoon lid in 1818 en 1820. Kap. VA, Groot Ceremoniemeester in 1809. Lid in 1819.
D) Negociant.

DIERIEXEN, Joseph.

A) ° Antwerpen, 1797.
B) Vermeld als Meester in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 ; komt niet meer op later tableau voor.
D) Student in de rechten.

DIERMAN, Jean-Jacques.

A) ° Gent, 12-10-1776.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 2-9-1811 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1812.
C) FB, 1812 : adjunct-Banketmeester ; Tweede Opziener in 1813 ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Katoenfabrikant, Meerhem, Gent.

DIERMAN, Lieven.

A) ° Gent, 12-4-1784.
B) Aangenomen als Leerling in FB, in 1812 ; Rozenkruiser in 1813.
C) FB, 1812 : gewoon lid ; Tweede Onderzoeker in 1813-1814 ; komt niet voor op latere lijsten.
D) Katoenfabrikant, Meerhem.

DOMERS *, Jean-Charles-Philippe.

A) ° Patelage (?), 1782.
B) Vermeld als Leerling in 1816 en als Meester in 1818.
C) S, gewoon lid in 1816 en 1818, buitenlid in 1823.
D) Burgemeester van Adegem (1816) en later negociant.

* Ook DOMENS.

DOUBLET *, Jean-Nicolas.

A) ° Lisieux (dept. Calvados), 1776.
B) Vermeld als Meester in 1816.
C) S, gewoon lid van 1816 tot 1823.
D) Direkteur van de diligence-dienst.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

* Ook DOUBLEZ.

DRYFUS, Philippe.

A) ° Sirenz (?), 14-6-1769.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 21-10-1811 ; Meester in 1812.
C) FB, 1811-1818 : buitenlid, verblijvend te Rijsel (Fr.)
D) Negociant in Rijsel.

DUBOIS dit VANDENBOSSCHE, Ferdinand-Marie (baron).

A) ° Gent, 10-11-1781 ; † Gent, 15-3-1829.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 5-1-1805 ; vermeld als *Elu Secret* in 1810 ; Ridder van het Oosten in 1814.
C) FB, 1810, 1812-1814, 1818, 1822 : gewoon lid. FB-kapittel: lid in 1812
D) Burgemeester van Vosselaar in 1805 ; later steeds vermeld als rentenier te Gent.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.
F) Lid Provinciale Staten (1815 - 1826) ; maakt deel uit van Ridderstand.

DUBRAY, Pierre.

A) ° Tourcelles (Ardennes, Fr.), 1757.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807.
C) FB ; op geen enkele lijst vermeld.
D) Landmeter te Gent (1807).

DU BRON, Louis.

A) ° Doornik, 24-6-1745.
B) Souverein Prins van het Rozenkruis in 1805.
C) Oprichter „Constante Union"; oprichter FB, en Voorzittend Meester in 1804, Redenaar in 1806. Na 1807 niet meer vermeld. FB-kapittel: Eerste Opziener in 1806 en 1807.
D) Leraar aan het Gentse College (Fr. Tijd).

DU BRUCK, Gaspar-Charles.

A) ° Antwerpen, 1766.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Chirurgijn.

DU COBU, François.

A) ° Gent, 23-11-1793.
B) Geïnitieerd in FB, 23-10-1812; Meester in 1813. FB, 1813-1814: buitenlid; later niet meer vermeld.
D) Militair; 1812-1814: foerier, 22e linie-regiment.

DU COBU, Jean-Baptiste.

A) ° Boussu, 23-12-1760.
B) Geaffilieerd in FB, 17-8-1805 als Meester; vanaf 1810 vermeld als Rozenkruiser.
C) FB, 1805-1807, 1810: gewoon lid; Adjunct-architect in 1812; Zegelbewaarder in 1813 ; gewoon lid in 1814, 1818 en 1822. FB-kapittel : lid in 1808.
D) Hoedenfabrikant, Ajuinlei, Gent.

DU COBU, Joseph-Léopold-François.

A) ° Gent, 7-2-1793.
B) Geïnitieerd in FB, 10-6-1813; Meester in 1813.
C) FB, 1813, 1814, 1818 : buitenlid, verblijvend te St.-Omer ; ontbreekt op de lijst van 1822.
D) Bediende (1813); later vermeld als particulier.

DUFOUR, Jean.

A) ° Gent, 1783.
B) Als meester vermeld in 1823.
C) S, ekonoom in 1823.
D) Brouwer. In 1792 één der 60 provinciale representanten.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen ; erft in 1840 191.892,50 Fr.

DUHOT, François.

A) ° Gent, 1775.
B) Vermeld als Meester in 1818.
C) Buitenlid in S in 1818 en 1823.
D) Chirurgijn in het leger.

DUHOT, Joseph.

A) ° Gent, 18 ot 27-10-1786.
B. Mede-oprichter CU in 1809. S: vermeld als Meester in 1812 en als Rozenkruiser in 1816.
C) S: verkozen tot Adjunkt bij de Thesaurier op 18-8-1811; Thesaurier op het tableau van 1813; Archivaris in 1818; gewoon lid in 1812 en 1816. Komt niet meer voor op het tableau van 1823.
D) *Commis-négociant.*

DULAERT, Jean-Bernard.

A) ° Damme (W.-Vl.).
B) Aangenomen in de Lokerse loge „L'Accord parfait"; Meester in 1817.
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 35e bataljon jagers.

DUPARC, Pierre.

A) ° Parijs, (?).
B) N, vermeld als Meester in 1813.
C) N, gewoon lid in 1813.
D) Inspekteur bij de Registratie en Domeinen.

DURIEU *, Jean-François.

A) ° Kortrijk, 25-12-1775.
B) VA, vermeld als Meester in 1810.
C) VA, buitenlid van 1810 tot 1813. Geen latere vermeldingen.
D) Notaris woonachtig te Kortrijk.

* Ook DURIEUX.

DUTAIN, Louis.

B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Buitenlid van 1810 tot 1812.
D) Adjudant-majoor bij het 65ste regiment (gevangen genomen door de Engelsen).

EGGERMONT, Jacques-Jean.

A) ° Gent, 30-5-1788.
B) VA, aangenomen als Leerling in 1813. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, aangeduid tot Sekretaris op de kommissieverkiezing van 4-6-1818. Biedt zijn ontslag aan dat op 2-2-1820 aanvaard wordt.
D) Luitenant bij de Huzaren.

EHNMANN, Pierre-Frédéric.

A) ° Straatsburg, 1786.
B) VA, als Meester vermeld in 1810.
C) VA, gewoon lid in 1810. Geen latere vermeldingen.
D) Handelsreiziger.

ELBERS, Jean.

A) 32 jaar oud in 1823.
B) VA, aangenomen als Leerling op 10-6-1823.
D) Meester-metselaar te Oudenaarde.

ENICH, Gustaf.

A) ° Custar (?) 12-10-1776.
B) Geaffilieerd in FB in 1814 als Rozenkruiser.
C) FB, 1814: buitenlid, later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: luitenant, Regiment Ulanen.

ETIENNEZ, François.

A) ° Antwerpen, 19-2-1796.
B) VA, affiliatie op 4-1-1821.
D) Ingenieur-landmeter bij het leger.

EUDEL,

A) ° Rouen (Fr.).
B) Geaffilieerd in FB, 13-9-1806, als Meester.
C) FB, 1806: gewoon lid, afwezig; nadien niet meer vermeld.
D) Ingenieur.

EVERTS, Jacques-Nicolas.

A) ° Amsterdam.
B) Aangenomen in de Loge „Militaires Réunis", Versailles ; in 1817 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis (18e graad). Affiliatie in FB, 15-11-1817.
C) Oprichter ARP ; Tweede Opziener in 1817 ; FB, 1818-1822 : erelid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: majoor, bevelhebber van het 36e bataljon militie.

EYERS, Jean.

A) ° Lokeren, (?).
B) Als Meester vermeld in 1818.
C) S: buitenlid in 1818. Komt niet meer voor op later tableau.
D) *commis-négociant.*

FACON, Louis-Constant.

A) ° Gent, 30-7-1796.
B) S : vermeld als Leerling in 1813.
C) S : buitenlid in 1813 ; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Lid *Garde d'honneur* eerste regiment.

FAROUX, Jacques-Gaspar.

A) ° Parijs, 3-3-1765.
B) Vermeld als Meester in 1813.
C) VA, Adjunkt bij de Redenaar (1813). N, Adjunkt bij de Sekretaris.
D) Onderbureauchef bij de prefektuur.

FASMANT, François-Joseph.

A) ° Gent, 1782.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 22-7-1813.
C) FB : ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Fabrikant te Gent.

FAUST, André.

A) ° Brussel, 1781.
B) Als Meester vermeld in 1823.
C) S : Eerste Onderzoeker in 1823.
D) Officier der Huzaren.

FAUVERTIER, Jean-Baptiste.

A) ° Saint-Sauves-d'Auvergne (dept. Puy-de-Dôme), 9-11-1773.
B) Vermeld als Meester in 1813.
C) N : gewoon lid in 1813.
D) *Chef de bataillon,* 65e regiment.

FERAR, Joseph-Alexandre.

A) ° Gent, 29-7-1785.
B) VA, aangenomen als Leerling op 24-8-1813. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, buitenlid in 1818 en 1820.
D) Kapitein bij de artillerie, verblijvend te Antwerpen.

FERRAND, Pierre.

A) ° Nantes (Fr.), 15-11-1786.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-7-1812 ; Meester in 1813.
C) FB, 1813-1814 : buitenlid ; nadien niet meer vermeld.
D) Handelsreiziger.

FERRARY, Jean-Joseph-Marie.

A) ° Toulouse (Fr.), 1777.
B) Als Leerling aangenomen in FB, 13-9-1806 ; Meester in zelfde jaar.
C) FB, 1806 : gewoon lid ; adjunct-Redenaar in 1807 ; nadien niet meer vermeld. SN, lid in 1813.
D) Belastingontvanger te Evergem, Vinderhoute, Slijdingen, Mariakerke (Keizerrijk).

FERVAECKE *, Charles-Aimé.

A) ° Gent, 15-9-1783 of 24-10-1783 of 5-8-1785.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 6-4-1811; Uitverkoren Meester in 1813.
C) S, stichter, Eerste Opziener in 1811. Niet vermeld op tableau van 1812. Gewoon lid in 1813 en 1818. N, 1813: gewoon lid. FB, 1822 gewoon lid; ontbreekt op alle voorgaande lijsten.
D) Negociant, rentenier.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.

* Ook FERVAEKE.

FICQ, Louis.

A) ° Valenciennes, 13-9-1776 of 1777.
B) Vermeld als Meester in 1812.
C) S: vernoemd als lid van 1812 tot 1818; Adjunkt bij de Ceremoniemeester in 1813.
D) Koopman in kolen.

FILLEUL, Louis-Guillaume-Jean-Baptiste-Robert.

A) San Domingo, 5-9-1769.
B) Lid van de Loge *L'Amitié* en het *chapître de Rose Croix de l'Ordre Royal de Heredom et de Kilwinning* te Kortrijk. VA, Verheven Meester van de Lichtende ring (1809).
C) Erelid van 1809 tot 1813 van VA; Kap. VA: erelid in 1809 en 1812.
D) Griffier woonachtig te Kortrijk.

FINET, Jean-Baptiste.

A) ° Brussel.
B) Aangenomen als Leerling, 13-5-1815, in „De Edelmoedigheid", 's Hertogenbos. Vermeld als Meester in 1817.
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant adj-majoor, 38e bataljon militie.

FISCHER, Charles.

A) ° Breslau (Silezië, Polen), 1771.
B) Geïnitieerd in FB, 17-6-1814; Meester in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: hoofd levensmiddelenbevoorrading, 3e korps.

FORCADE, Hector.

A) ° Oostende.
B) Aangenomen als Leerling in Brugse Loge „Réunion des Amis du Nord"; geaffilieerd in FB, 15-11-1817 als Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1817-1818: erelid; Oprichter ARP en Redenaar in 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1818: Luitenant der Kavalerie, in Batavia; 1822: idem te Gent.

FORET, Liévin.

A) ° Lokeren, 1790.
B) Vermeld als Leerling in 1816 en als Uitverkoren Meester der IX in 1818.
C) Gewoon lid in S in 1816 en 1ste Onderzoeker in 1818.
D) Chirurgijn.

FOUQUET, François-Henri.

A) ° Chaume(?), 1783.
B) Vermeld als Leerling in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Koopman in brandstoffen.

FOURIER, Jean-Pierre.

A) ° Charmes (dept. Vosges), 16-7-1775.
B) Vermeld als Leerling in N, 1813.
C) N: Zegelbewaarder in 1813.
D) Hypotheekbewaarder bij de Registratie en de Domeinen.

FOURNEAUX, Paul.

A) ° Angoulême (Fr.), 1787.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-4-1808.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Officier, Frans leger.

FOURREAU DE SALLAIS, Pierre-Achille.

A) ° Confolens (Charente, Fr.), 1789.
B) VA, vermeld als Leerling in 1811.
C) VA, buitenlid in 1811 en 1812. Geen latere vermeldingen.
D) Officier bij het 22ste regiment.

FRANCKEN *, Philippe-Ange-Marie.

A) ° Hoei, 3-1-1782, of 29-10-1787 of 1788.
B) VA, aangenomen als Leerling op 23-11-1810; vermeld als Meester in 1811, *Grand Elu Ecossais* en *Chevalier Ecossais,* in 1812, *Rose Croix* in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1811, buitenlid in 1812-1813, 1818 en 1820. Kap. VA, gewoon lid in 1809 en buitenlid in 1812.
D) Handelsreiziger en later negociant verblijvend te Hoei.

° Ook FRANQUEN en DE FRANCQUEN.

FREDERIX, Chrétien-Louis.

A) ° Maastricht.
B) Aangenomen in de Oostendse Loge „Les Trois Niveaux"; Meestervrijmetselaar in 1817.
C) ARP, 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : tweede luitenant, 4e bataljon linie-artillerie.

FREDERIC, Joseph.

A) ° Nevele, 1776.
B) Geïnitieerd in FB, 14-9-1807.
C) FB: ontbreekt op elke lijst.
D) Vrederechter te Zottegem (1807).

FRERICKS, Guillaume-Daniël.

A) ° Keulenberg (Nederland), 6-12-1798.
B) VA, aangenomen als Leerling op 10-8-1820.
D) Luitenant-adjudant bij de artillerie, 3e directie.

FREUDENTHAL, Henri-Charles.

A) ° Stolpe (Pruisen), 14-3-1783.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 17-6-1814; Meester in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisiscch leger; 1814: luitenant der trein, 3e korps.

FRIESEN, Jean-Leopold-Samuël.

A) ° Pruisen, 15-8-1778.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 9-6-1814; Rozenkruiser in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : secretaris der oorlogscommissaris, 3e korps.

FRISON, C.J.

A) † 1804.
B) Meester in 1804.
C) Oprichter FB (1804).

GABRIELS, François.

A) ° Gent, 26-8-1779.
B) VA, vermeld als Meester (1807) en *Chevalier d'Orient* (1809).
C) VA, Eerste Onderzoeker in 1807 en 1808. Gewoon lid in 1809.
D) Negociant.

GABRIELS, George.

A) ° Gent, 22-11-1771.
B) VA, vermeld als Meester in 1807.
C) VA, stichter ; Tweede Opziener van 1806 tot 1808 ; gewoon lid in 1809.
D) Negociant.

GABRIELS Jean.

A) °Gent, 24-4-177.
B) VA, vermeld als Meester (1807) en als *Rose-Croix* (1809).
C) VA, Stichter, Tweede Onderzoeker in 1807 en 1808; gewoon lid in 1809; lid van de Harmoniekolom in 1810-1813. Kap. VA, gewoon lid in 1809 (aanduiding „afwezig"). Geen latere vermeldingen.
D) Artiest.

GAMARD, Leopold.

A) ° Amiens (Fr.), 30-1-1777.
B) Geaffilieerd in FB, 4-3-1807 als Meester, Souverein Prins van het Rozenkruis in 1810.
C) FB, 1807, 1810, 1812 : gewoon lid ; Redenaar in 1813 ; gewoon lid in 1814; nadien niet meer vermeld. FB-kapittel: lid in 1808.
D) Negociant te Gent (Reep).

GASMAN, Henri.

C) Vermeld als Dienende Broeder S in 1818 ; komt niet meer voor op andere lijsten.

GEERAERTS, Pierre.

A) ° Gent (?).
B) Vermeld als Meester in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Politiekommissaris.

GENIS, Charles.

A) ° Brussel, 1793.
B) Geïnitieerd in FB, 9-2-1816.
C) FB: ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier.

GERARD, Pierre.

A) ° Edingen, 1796.
B) Vermeld als Leerling in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Ingenieur.

GERBEAUX, Jean.

A) ° 1774.
B) Geïnitieerd in FB, 17-11-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Belastingontvanger.

GERVAISE, Pierre-Claude.

A) ° Joinville (dept. Haute-Marne) 31-3-1767 of 1768.
B) FB, Geaffilieerd op 13-9-1806. *Rose-Croix* (1806). VA, affiliatie in 1809. Is dan *Rose Croix d'Hérédom, Kadosch, Grand Inspecteur* en Verheven Meester van de Lichtende Ring, *Rose-Croix, Parfaite Initié Grand Inspecteur.*

C) FB, Achtbare Meester (1807), gewoon lid (1810, 1812 en 1813). Later niet meer vermeld. Kap. FB, Zeer Wijze (1806-1808), Groot-Redenaar (1810). VA, erelid (1809-1811) en Achtbare Meester (1812-1813). Kap. VA, gewoon lid in 1809. N, Achtbare Meester (1813).
D) Direkteur van de direkte belastingen.
E) Lid van het kieskollege van het departement.

GETZ, Auguste.

A) ° Frankfurt/Main, 22-9-1790.
B) Meester in 1813.
C) FB, 1813-1814: buitenlid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant.

GHELDOLF, François.

A) ° Gent, 3-11-1788.
B) Vermeld als Leerling in 1812.
C) S: gewoon lid in 1812; buitenlid in 1813; komt niet voor op latere tableaus.
D) Lid *Garde d'honneur,* 1ste regiment.

GHISLAIN, François-Joseph.

A) ° Gent, 17-9-1767.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-7-1812; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1813:
C) FB, 1813; Derde Onderzoeker; 1814: Ceremoniemeester; gewoon lid in 1818; nadien niet meer vermeld.
D) Partikulier.

GILESSEN, Maximilien.

A) ° Maastricht, 1794.
B) Vermeld als Leerling in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Luitenant bij de genie.

GILLIS, Bernard.

A) ° Gent, 1785.
B) Vermeld als Meester in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Koopman.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

GILTAY, Jean-Charles.

A) ° Dordrecht (Nl.)
B) Geïnitieerd en verheven tot Meester in ARP in 1817.

C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: apotheker bij het militair hospitaal.

GIROULT, Charles-Marin.

A) ° Gent, 25 jaar oud in 1823.
B) VA: aangenomen als Leerling op 27-2-1821. Bevordering tot Gezel en verheffing tot Meester op 5-4-1821.
C) Aangeduid tot Tweede Adjunkt bij de Ceremoniemeester op de kommissieverkiezing van 16-12-1822.
D) Handelsreiziger.

GOSSIAUX, François-Joseph.

A) ° Fleurus, 12-10-1763.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-9-1809 ; Meester in 1810 ; *Elu Secret* in 1812 ; Rozenkruiser in 1813.
C) FB, 1810: gewoon lid; 1812-1813: Bouwmeester; 1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel : lid in 1812.
D) Hoedenfabrikant.

GRANDJEAN, Paul-Benoit.

A) ° Metz, 1785.
B) Vermeld als Leerling in 1809.
C) Gewoon lid in 1809; buitenlid in 1810-1812.
D) Luitenant bij het 65ste regiment (Gevangen genomen door de Engelsen).

GRANDVILLE, Charles.

A) ° Valenciennes, 4-11-1755.
B) Vermeld als *Rose-Croix* (1811).
C) VA, Adjunkt bij de Redenaar (1811), gewoon lid (1812), geen verdere vermeldingen. Kap. VA, gewoon lid in 1812.
D) Kunstenaar.

GRASBAUN,

B) Aangenomen als Leerling in FB, 2-6-1807.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Kunstenaar.

GREBAN, Jochim.

A) ° Dijon, 1773.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Eigenaar te Gent.

GRENIER, Auguste.

A) ° Gent, 1794.
B) S, vermeld als Meester in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 en Ekonoom in 1823.
D) Negociant.

GROENIA, Pierre.

A) ° Makkum (Friesland)
B) Aangenomen en verheven tot Meester in „Concordia", Suriname, vóór 1804.
C) Oprichter van „Deugd Beloond" te Naarden (1804); gewoon lid ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger ; 1817: luitenant-kolonel, bevelhebber van het 36e bataljon jagers.

HACQUAERT,

B) Affiliatie op 30-12-1822 in VA. Woonachtig te Menen.

HAMELINCK, Auguste.

A) ° Gent, 2-5-1786.
B) Geïnitieerd in FB, 2-1-1809; Meester in 1810; Uitverkoren Meester en Schots Meester in 1812; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1813.
C) FB, 1810 ; Adj.-Ceremoniemeester ; 1812 : Banketmeester ; gewoon lid in 1813, 1814 en 1818; ontbreekt op lijst 1822.
D) Rentenier.

HAMELINCK, Ferdinand.

A) ° Gent, 19-6-1786 of 3-1-1783.
B) Vermeld als Meester in 1812.
C) S: gewoon lid in 1812 en 1816; buitenlid in 1813; komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Rentenier, lid *garde d'honneur,* 1ste regiment.

HAMELINCK, Guillaume.

A) ° Gent, 15-12-1779.
B) Meester in 1805; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1812.
C) FB, 1807, 1813-1814: gewoon lid; Tweede Opziener in 1810; Thesaurier in 1812; nadien niet meer vermeld. FB-kapittel : lid in 1808.
D) Rentenier.

HAERLIN, Charles.

A) ° Stuttgard, 1777.
B) Vermeld als Mester (1807) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, stichter, Redenaar (1807-1808), gewoon lid in 1810. Geen verdere vermeldingen. Kap. VA, gewoon lid in 1809.
D) Bediende.

HAGENBEEK, Joseph.

A) ° Gent, 1776.
B) Vermeld als Meester in 1818.
C) S, gewoon lid in 1818 en 1823.
D) Behanger.

HAINAUT *, Martin-Joseph.

A) ° Brussel, 9-11-1751.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 9-4-1804; Meester in 1805.
C) FB, 1805: gewoon lid; later niet meer vermeld (geschrapt).
D) Pennenfabrikant te Gent.

* Ook HENAUT gespeld.

HAMILTON, Liévin-Jean.

A) ° Gent, 9-1-1776.
B) VA, geïnitieerd in deze Loge en als Leerling vermeld in 1818.
C) VA, gewoon lid in 1818. Geeft ontslag op 31-12-1818.
D) Fabrikant.

HANSSENS, Charles.

A) ° Gent, 4-5-1777, † 1852.
B) Vermeld als Meester (1807) en *Souverain Prince Rose-Croix* (1808).
C) VA, stichter, Eerste Opziener (1806-1808), Eerste Onderzoeker (1809), Eerste Opziener (1810), Eerste Onderzoeker (1811), gewoon lid (1812), Eerste Onderzoeker (1813). Op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 23-9-1819 verkozen tot Eerste Onderzoeker. Geeft ontslag op 23-9-1819. Erelid in 1820. Kap. VA, Eerste Grootopziener in 1808-1809; gewoon lid in 1812.
D) Orkestleider, muziekleraar.
E) Kiezerslijst van 1824: betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

HANSSENS, Jean.

A) ° Gent, 1775.
B) Vermeld als Meester in 1809.
C) VA, lid van de Harmoniekolom (1809-1812). Verkrijgt op 8-8-1820 zijn heorpname. Aangesteld tot Broeder Voorbereider op 20-12-1821 en tot Ceremoniemeester op 16-12-1822.

D) Sekretaris van het oktrooi en onder het Hollands Bewind politiekommissaris.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

HANSSENS, Jaseph.

A) ° Gent.
B) Aangenomen in FB, 9-12-1805.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.

HEBBELINCK, Jacques-Liévin *.

A) ° Gent, 4 of 5-11-1778.
B) Als Meester vermeld in 1812.
C) S: gewoon lid van 1812 tot 1816. Redenaar in 1818. Komt niet meer voor op later tableau.
D) Negociant en fabrikant.

* Ook HEBBELYNCK, Jacques-Josse.

HEBBELINCK, Joseph.

A) ° Gent, 7-11-1775.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 10-6-1806; Schots Meester in 1810.
C) FB, 1810 : Thesaurier ; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Negociant te Gent (Ketelvestje).

HEBBELINCK DU LANDAS, Charles-Auguste-Joseph.

A) ° Soignies (?).
B) Aangenomen als Leerling in de Mechelse loge „La Concorde", vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis in 1818.
C) Oprichter ARP, Eerste Onderzoeker in 1818; erelid van S in 1818-1823.
D) Officier Nederlands Leger, 1818 : eerste luitenant, 4e bataljon artillerie.

HEBBELYNCK, Thomas-Achille.

A) ° Gent, 1797.
B) Vermeld als Leerling in 1818.
C) S: gewoon lid in 1818. Komt niet meer voor op later tableau.
D) Partikulier.

HELLEBAUT, Gérard-Jean.

A) ° Gent, 22-6-1792.
B) Geïnitieerd in VA. Vermeld als Leerling in 1818. Bevorderd tot Gezel op 1-10-1818. Vermeld als Meester in 1820.
C) VA, aangesteld tot Adjunkt bij de Sekretaris op de kommissieverkiezing van 4-6-1818.
D) Partikulier.

HELLEBAUT, Jean-Baptiste.

A) ° Gent.
B) Geïnitieerd in FB, 16-7-1805.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld ; Voorzittend Meester in 1805.
D) Advokaat en nadien Universiteitsprofessor.

HENIN, Pascal.

B) Vermeld als Meester in 1813.
C) S : vernoemd als gewoon lid op de tableaus van 1813 en 1818 ; komt niet voor op ledenlijst van 1813 en 1823.
D) Commissiehandelaar.

HERDEBOUT, Jacques.

A) ° Brugge.
B) Geïnitieerd en verheven tot Meester in ARP (1817).
C) ARP, 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant-kolonel, chef van de Generale Staf.

HERMAN DE BOOT, François.

A) ° Gent, 1780.
B) Vermeld als Meester in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Koopman.

HEYMAN, Charles-Jean-François.

A) ° Gent, 15-8-1782 *.
B) VA, vermeld als Meester in 1810 en *Rose-Croix* in 1812.
C) VA, gewoon lid in 1810, Tweede Opziener in 1811-1813. Geen latere vermeldingen. Kap. VA, gewoon lid in 1812.
D) Negociant (zoon van waskaarsenfabrikant).
E) Zijn vader was de hoogst aangeslagen inwoner bij de gedwongen lening van jaar IV. Erfde van zijn vader 3.895,89 Fr.

* Ook 8-2-1783 of 1785 vermeld.

HEYMAN, Joseph-Jean-Jacques.

A) ° Gent, 15-6-1787.
B) Vermeld als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813 (aanduiding „afwezig").
D) Huzaar bij het eerste regiment van de *Garde d'Honneur.* (Zoon van waskaarsenfabrikant, is zelf in 1832 *négociant notable*).
E) Erft van zijn vader 164.224,29 Fr.

HOEK, Antoine.

A) ° Middelburg (Zeeland).
B) Aangenomen in „La Parfaite Réunion", Bayonne (Fr.); in 1817 vermeld als Uitverkoren Meester der IX.
C) Oprichter ARP ; Bouwmeester van deze loge in 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 38e bataljon militie.

HOOGEVEEN *, Krijn Jr.

A) ° Utrecht.
B) Aangenomen als Leerling in „Deugd en IJver", Harlingen (Nl.) vóór 1810; vermeld als Meester in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 4e bataljon linie-artillerie.

* In het ledenkaartsysteem van de Verzameling der Orde der Vrijmetselaars (Den Haag) opgetekend als HOGEVEEN.

HOOGSTOEL, Jean.

A) ° Gent, 1774.
B) Geïnitieerd in FB, 22-3-1808.
C) FB: op geen enkele lijst veremld.
D) Fabrikant te Gent.

HOORNAERT, Constant-Joseph.

A) ° Gent, 1770.
B) Geïnitieerd in FB, 6-12-1806.
C) FB, 1806: gewoon lid; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Staatsbediende bij de Prefectuur te Gent.

HOORN, Jean-Ambroise.

B) Vermeld als Rozenkruiser in 1818.
C) S, erelid in 1818 en 1823.
D) Kolonel.

HOOST,

B) Aangenomen in FB, 21-7-1807.
C) FB, op geen enkele lijst vermeld.

HOPSOMERE, Auguste.

A) ° Gent, 15-8-1784 *.
B) VA, vermeld als Meester (1809) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, Tweede Opziener in 1809-1810; gewoon lid in 1811 (aanduiding „afwezig"); geen latere vermeldingen. Kap. VA, Groot Bouwmeester

* Ook 1785 vermeld.

(1809). FB, affiliatie op 15-1-1818. Adjunkt van de Redenaar in 1818 en 1822.
D) Rentenier.
E) Vermeld als *grand propriétaire* onder de notabelen van 1815. In 1815 beschikt hij over een inkomen van 20.000 Fr.

HÖRMANN *, Joseph.

A) ° Fürstenfeld (Oostenrijk), 9-2-1755; † 1805.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-11-1804; Gezel in 1805. FB, 1805 : gewoon lid.
D) Politiecommissaris te Gent.

* Ook vermeld als HORMAN.

HOVAERE, François-Jean.

A) ° Gent, 22-3-1786.
B) Geïnitieerd in FB, 4-8-1807; Uitverkoren Meester in 1810; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1814.
C) FB, 1810-1813: gewoon lid; Archivaris in 1814 en 1818; gewoon lid in 1822. FB-kapittel : lid in 1812.
D) Directeur van de diligentiedienst te Gent.

HOVAERE, Philippe-Pierre.

A) Gent, 1795.
B) Vermeld als Meester in 1818.
C) S: gewoon lid in 1818 en 1823.
D) Handelsreiziger.

HOYLAERTS, Charles.

A) ° Antwerpen, 1782.
B) Vermeld als Meester in 1809.
C) VA, buitenlid in 1809-1812. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Partikulier.

HUBERT, Pierre

A) ° Straatsburg, 1778.
B) Geaffilieerd in FB, 5-1-1808; Rozenkruiser in 1813.
C) FB, 1810: Adj. - Ceremoniemeester; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier ; 1810: kapitein, 22e jagers te paard. Lid van het *Légion d'honneur.*

HULST, Jean (ridder)

B) Souverein Groot Inspecteur Generaal (33e graad) in 1817.
C) Erelid ARP, 1817.

D) Officier, Nederlands leger ; 1817: majoor, verbonden aan het Ministerie van Oorlog.

HUMBLOT, Charles (dit St. Charles)

A) ° Versailles, 12-10-1782.
B) Aangenomen als Leerling in VA op 31-12-1818; bevordering tot Gezel op 4-2-1819; verheffing tot Meester op 5-3-1819.
D) Toneelspeler (artiste dramatique)

HUYBRECHTS, Pierre-Antoine.

A) ° Brussel.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in S in 1817.
C) Oprichter ARP, 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 36e bataljon jagers.

HEYE, François-Jean-Pierre.

A) ° Gent, 1785; † Gent, 22-12-1831.
B) Aangenomen in FB, 27-8-1818; Uitverkoren Meester in 1822.
C) Ambtenaar, stadssecretaris van Gent, 1817-1830.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.
F) Lid Provinciale Staten, 1819-1830.

IMPENS, François-Marie.

A) ° Gent, 9/10-10-1774.
B) Aangenomen als Leerling op 10-6-1806 in FB. Vermeld als Meester in 1808.
C) FB, gewoon lid in 1806; geen latere vermeldingen. VA, gewoon lid van 1808-1809, geen lid in 1810, gewoon lid van 1811 tot 1813 (aanduiding „afwezig" in 1812 en 1813).
D) Negociant.

IMPENS, Philippe.

A) ° Gent, (?).
B) Uitverkoren Meester der IX in 1823.
C) S: gewoon lid in 1823.
D) Partikulier.

ISACIE, Louis.

A) ° Eeklo, 1773; † 1808.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 23-12-1805; Meester in 1806.
C) FB, 1806-1807: gewoon lid.
D) Ontvanger der oktrooien te Gent.

IVOY, Jean-Henri/Jacques.

A) ° Rijsel, 27-4-1783 of 15-4-1784.
B) Vermeld als Meester in 1811 en als *Rose-Croix* in 1813.
C) VA, Adjunkt bij de Ceremoniemeester (1811), Ceremoniemeester 1812, Tweede Onderzoeker (1813).
D) Wijnhandelaar.

JANSSENS, Antoine.

A) ° Tongeren.
B) Aangenomen in „La Parfaite Union" te Maastricht ; vóór 1817 verheven tot Meester.
C) Oprichter ARP, 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 36e bataljon militie.

JANSSENS, Jean.

A) ° Maastricht.
B) Aangenomen in „De Noordstar" te Alkmaar (Nl.) ca. 1816 ; Meester in 1817.
C) ARP, 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede chirurgijn, 10e compagnie veteranen.

JOCQUÉ *, Pierre-Louis-Joseph.

A) ° Brugge.
B) Aangenomen als Leerling in „De Edelmoedigheid" in Den Haag, 13-5-1815; Meester in 1816.
C) Oprichter ARP, 1817 : Aalmoezenier en Adj.-Redenaar ; in 1823 erelid van S.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 36e bataljon jagers.

* Het steekkaartensysteem van Den Haag geeft aan JACQUÉ.

JOLLY, André-Louis.

A) ° Versailles, 18-9-1764 *.
B) VA, *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid 1809-1810, buitenlid 1811, Broeder Voorbereider 1812, gewoon lid 1813.
D) Kommandant van de reservekompagnie van het Schelde-departement.

* Ook 17-12-1764 vermeld.

JOLY, André-Louis.

A) ° Versailles, 1765.
B) In 1808 in bezit van een hogere graad.
C) FB-kapittel, 1808: Redenaar; enige vermelding.
D) Plaatselijk kommandant (commandant d'armes).

JORDAN, Abraham.

A) ° Amsterdam, 1792.
B) Geïnitieerd in FB, 4-3-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Negociant te Gent.

JOST, Gustav-Henry.

A) ° Berlijn, 16-1-1768.
B) Meester in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger, 1814 : hoofd levensmiddelenbevoorrading, 3e korps.

JOURET, Louis.

A) ° Lessen, 8-10-1788 *.
B) Als Meester vermeld vanaf 1812.
C) S: gewoon lid in 1812; buitenlid in 1813, verblijft dan te Deinze; werd niet meer opgenomen op latere lijsten.
D) Staatsbediende; 1812-1813: bediende te paard bij de *Administration des Droits-Réunis,* Schelde-departement.

* De ledenlijst van 1813 vermeldt 8-8-1788 als geboortedatum.

KAFKA, Jean-Jacques.

A) ° Gent, 1780.
B) VA, vermeld als Leerling (1807) en Meester (1808).
C) VA, gewoon lid van 1807 tot 1809. Lid van de Harmoniekolom van 1810 tot 1813.
D) Artiest, muziekleraar.

KARS, Frederic.

A) 27 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling ca 1816 in S.
C) S, 1816: gewoon lid; wordt niet vermeld op latere lijsten.
D) Officier, 1816: luitenant, 2e bataljon.

KAYSER, Jules-Alexandre-Guillaume.

A) ° Berlijn, 26-1-1787.
B) Geaffilieerd in FB in 1814 als Meester.
C) FB, 1814: buitenlid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger ; in 1814 verbonden aan het oorlogscommissariaat, 3e korps.

KERVIJN, Jean-Charles.

A) Gent, 1784.
B) VA, vermeld als Meester (1809).
C) VA, gewoon lid in 1809 en 1810.
D) Rentenier.

KETELE, Mathieu.

A) ° Oudenaarde, 1766.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-3-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Burgemeester te Oudenaarde, 1807.

KLINTZELBERG, Jean-Ferdinand.

A) ° Kemscheid (?).
B) Aangenomen in FB, 5-1-1822.
C) FB: ontbreekt op lijst 1822.

KLUYSKENS, Joseph-François.

A) ° Erpe (O.-Vl.), 1773; † 1843.
B) Geïnitieerd in FB, 28-2-1807.
C) Ontbreekt op elke lijst.
D) Hoofdchirurgijn Gents Hospitaal in 1797 ; leraar aan *Ecole Centrale de Médecine du département de l'Escaut ;* Professor aan de RUG vanaf 1817.

KONING *, Karel.

A) ° Rotterdam, 25 jaar oud in 1823.
B) VA, aangenomen als Leerling op 1-7-1823.
D) Partikulier verblijvend te Utrecht.

* Ook KONINCK.

KREPS, Benjamin-Mathieu.

A) ° Gent, 9-10-1783 of 3-10-1783.
B) Geïnitieerd in VA. Vermeld als Leerling (1808), Meester (1809), *Chevalier Ecossais* (1810), *Grand Elu Ecossais* (1812), *Rose-Croix* (1818), Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (1820).
C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1812 (aanduiding „afwezig" in 1811 en 1812). Op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 17-6-1829 verkozen tot Redenaar en op 20-12-1821 en 16-12-1822 tot Achtbare Meester. Kap. VA, gewoon lid in 1812 (aanduiding „afwezig"); aangeduid tot bijzonder kommissaris om het kapittel op 1-9-1819 te installeren. S: erelid in 1823.
D) Negociant, scheepsmakelaar en verzekeraar tegen brand, agent der „Compagnie de Bruxelles".

KURTH, August-Guillaume.

A) ° Friedburg (Dtsl.) 30-10-1789.
B) Meester in 1814.
C) FB, 1814: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: commissaris levensmiddelenbevoorrading, 3e korps.

LA COSTE, Honoré-Joseph.

A) ° Gent, 22-10-1794.
B) VA, aangenomen als Leerling op 26-2-1817; verheffing tot Meester op 31-10-1818; vermeld als *Ecossais* in 1820.
C) VA, buitenlid in 1818 en 1820.
D) Luitenant en later eerste luitenant bij de infanterie (verblijvend te Maastricht.

LAFAYE, Jean-Joseph.

A) ° Parijs, 3-10-1772.
B) Als Leerling aangenomen in FB, 8-10-1806 ; Meester in 1807 ; Uitverkoren Meester in 1810.
C) FB, 1807 : gewoon lid ; 1810 : Adjunct-Redenaar ; idem in 1812. Ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel : lid in 1812. N, 1813 : gewoon lid.
D) Staatsbediende ; 1807 : bediende bij de Prefectuur te Gent ; in 1812 bureauchef en in 1813 onderafdelingshoofd.

LAFOUT, Jean-Jacques.

A) ° Toulouse (Fr.), 1770.
B) Geïnitieerd in FB, 17-10-1808.
C) FB : komt op geen enkele latere lijst voor.
D) Officier, Frans leger.

LAGRANGE, Charles.

A) ° Deinze, 1798.
B) Aangenomen als Leerling in 1823 in S.
C) S, 1823 : gewoon lid.
D) Staatsbediende ; 1823 : bediende bij de dienst der Accijnzen (O. Vl.).

LA GYE *, Benoît.

A) ° Gent, 1789.
B) Vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, Broeder van Verdienste (1809). Geen latere vermelding.
D) Muzikant bij het 100ste regiment.

* Cfr. LAGYE, Ch.

LAGYE *, Charles.

A) ° Gent, 4-4-1777/1780.
B) Vermeld als Leerling in 1807, als Meester in 1808, als *Chevalier d'Orient* in 1809, en *Rose-Croix* in 1811.
C) VA: Bouwmeester van 1808 tot 1812. Gewoon lid in 1813.
D) Artiest, muziekleraar.

* Ook LA GY, LAGEYE.

LAJARD, Jean.

A) ° Sète (dept. Hérault).
B) Vermeld als Meester in 1812.
C) VA, gewoon lid in 1812 (aanduiding „afwezig").
D) Negociant.

LAMMENS, Ed.

A) ° Gent, 1792.
B) Geïnitieerd in FB, 19-10-1818.
C) FB: ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant te Gent.

LAMMENS, Louis.

A) ° Gent, 22-2-1795.
B) VA, *Louveteau,* aangenomen als Leerling op 19-11-1818; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 5-12-1818.
C) VA, gewoon lid in 1818. Verkozen tot Adjunkt bij de Ceremoniemeester op de kommissieverkiezing van 17-6-1819. Gewoon lid in 1820.
D) Partikulier.

LANDAS, François.

A) ° Phalimpin (dept. du Nord), ?-10-1798.
B) VA, *Louveteau,* aangenomen als Leerling op 10-8-1820, bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 2-9-1820.
D) *Commis-négociant.*

LANNUIER, Nicolas-Stanislas-Victor.

A) ° Caux (Normandië), 15-9-1770.
B) Geïnitieerd in FB, 5-11-1810; Uitverkoren Meester in 1812; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1814.
C) FB, 1810 : gewoon lid ; Banketmeester in 1812 en 1813 ; opnieuw gewoon lid in 1814; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel: lid in1812.
D) Koopman in garen en band te Gent (Graanmarkt).

LA ROYERE,

B) Lid van *Les Amis du Commerce* te Antwerpen. Affiliatie op 4-1-1821 in VA.

LATOUR, Jean-François.

A) ° Maastricht.
B) Aangenomen in „Saint Frédéric des Amis Choisis", Boulogne-sur-Mer (Fr.); geaffilieerd als Meester in ARP (1817).
C) ARP, 1817 : Thesaurier.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 38e bataljon militie.

LATTEUR, Henri.

A) ° Binche, 1800.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 25-1-1823.
D) Student aan R.U.G.

LAURENT, George.

A) ° Straatsburg, 19-5-1762.
B) VA, vermeld als Leerling in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813 (aanduiding „afwezig").
D) Sergeant bij het 65ste linieregiment.

LAYRLE, Jean-Marie.

A) ° Barbazan - Debat (Fr.), 7-7-1751; † 1811.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 17-10-1808; als Meester vermeld in 1810.
C) FB, 1810: gewoon lid.
D) Officier, Frans leger; 1810: reserve-kapitein; lid *Légion d'honneur.*

LE BORNE, Louis-Simon.

A) ° Versailles, 12-3-1776.
B) VA, aangenomen als Leerling op 6-10-1819.
C) VA, gewoon lid in 1820.
D) Beheerder van het Theater te Gent.

LECLER, Jacques.

A) ° Gent, 28-10-1753.
B) Geïnitieerd in FB, 24-11-1804; Leerling in 1805.
C) FB, 1805: gewoon lid; nadien niet meer vermeld (geschrapt).
D) Politiekommissaris te Gent.

LEFEVRE, Charles.

A) ° Gent, 4-5-1779.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809. Geen latere vermeldingen.
D) Deurwaarder.
E) Kiezerlijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

LEFEVRE, Louis-Charles.

A) ° Gent, 14-7-1783.
B) Aangenomen en verheven tot Meester vóór 1809; geaffilieerd in S, 8-4-1811; tussen 1816 en 1818 bevorderd tot Uitverkoren Meester der IX.
C) Oprichter „Constante Union" (1809); vanaf 1812 lid van S ; Ceremoniemeester in deze loge in 1813 en 1823 ; Adjunct-Ceremoniemeester in 1818.
D) Coiffeur.

LEFRERE, Joseph.

A) ° Parijs, 12-1-1748.
B) Meester in XVIIIe E.; als Rozenkruiser vermeld in 1805.
C) Voorzittend Meester van „La Parfaite Amitié"; (18e E); oprichter FB (1804); Eerste Opziener in 1804 ; nadien niet meer vermeld.
D) Kleermaker en sergeant-majoor bij de *Garde-Municipale* te Gent.

LE JEUNE, François.

A) ° Parijs, 1774.
B) Vermeld als Leerling in 1811.
C) VA, buitenlid in 1811-1812 ; geen latere vermelding.
D) Kunstzanger.

LEMORT DE LA ROCHE, Charles-Désiré.

B) Geïnitieerd in FB, 18-11-1804.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.

L'ENFANT, Nicolas.

A) ° St. Menehoud (Fr.); 3-6-1761.
B) Geaffilieerd in FB, 6-12-1806 als Meester; Rozenkruiser in 1810.
C) FB, 1806 : Voorzittend Meester ; in 1807 : Adj.-Tweede Onderzoeker ; 1809: Voorzittend Meester; vanaf 1812 vermeld als buitenlid, verblijvend te Middelburg (Nl.).
D) Kapitein gendarmerie.

LEPREUX, Bernard.

B) Geaffilieerd in FB, 5-9-1808.
C) FB : ontbreekt op iedere lijst.

LEVAVASSEUR, Charles-Aimable.

A) ° Rouen, 22-6-1769.
B) Geaffilieerd in FB, 3-10-1808, als Meester; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1810.
C) FB, 1810-1812: Voorzittend Meester; 1813-1814: ere-Voorzittend Meester ; komt niet voor op latere lijsten. FB-kapittel lid in 1812.
D) Officier Frans leger ; 1810-1812 : majoor, 65e regiment ; 1813 : kolonel, 15e linie-regiment. Lid *Légion d'honneur.*

LEYS, Ferdinand.

A) ° Gent, 1799.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1823.
C) S, 1823: gewoon lid.
D) Stijfselfabrikant.

LICH, Albert.

A) ° Axel (Nl.).
B) Geïnitieerd in „L'Inséparable", Berg-op-Zoom; vóór 1817 verheven tot Mester.
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 38e bataljon militie.

LIEFMANS, Henri.

B) Aangenomen in FB, 7-11-1808.
C) FB: ontbreekt op elke lijst.

LIÉGARD, Georges-Benigne.

A) ° Auxerre (Fr.), 19-3-1768.
B) Geaffilieerd in FB, 2-6-1807 als Meester; Rozenkruiser in 1810.
C) FB, 1807: Redenaar; vanaf 1810 erelid, verblijvend te Luik.
D) Ambtenaar ; 1807-1810 : Secretaris der Prefectuur te Gent ; vanaf 1812 vermeld als secretaris-generaal der Prefectuur, dep. Ourthe.

LIGNEAU, Charles.

A) ° Noyon (Fr.), 7-10-1784.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 5-1-1810; tot Meester verheven in 1810.
C) FB, 1810: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Frans leger; 1810: veearts, 22e regiment jagers te paard.

LIMELETTE, Philippe-Josse.

A) ° Parijs/Antwerpen, 1776 of 2-6-1779.
B) VA, *Rose-Croix* in 1811.
C) VA, buitenlid van 1811 tot 1813.
D) Schouwburgdirekteur, te Gent en te Brugge (woont te Antwerpen).

LOGGER, François.

A) 26 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling ca. 1816. in S.
C) S, 1816 : gewoon lid ; wordt op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Officier; 1816: luitenant, 2e bataljon.

L'OLIVIER DE GOESIN, Charles.

A) ° Gent, 1780 of 11-8-1782.
B) VA, vermeld als Meester (1808), *Elu Secret* (1809) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809, Broeder Voorbereider in 1810. Zegelbewaarder in 1811 en 1812; geen latere vermeldingen. Kap. VA, gewoon lid in 1809 ; Groot Ceremoniemeester in 1812.
D) Negociant.

LOPPENS, Jean.

A) ° Gent, 5-6-1778.
B) Aangenomen en tot Meester verheven vóór 1809.
C) Oprichter „La Constante Union" (1809); gewoon lid van S in 1812-1813; later niet meer vermeld.
D) Juwelier.

LOUSBERGS, Fernand.

A) ° Gent, 30-10-1796 of 1798.
B) VA, aangenomen als Leerling op 12-3-1818. Bevordering tot Gezel en verheffing tot Meester op 11-12-1818.
C) VA, gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Handelsreiziger.

LUNCKENS, Jean-Louis.

A) ° Diest, 30-1-1782.
B) VA, vermeld als Leerling in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813.
D) Sergeant bij het 65ste linieregiment.

MAARSCHALK, Nicolas.

A) ° Rotterdam.

B) Aangenomen en verheven tot Meester in „De Drie Kolommen" te Rotterdam ca. 1802.
C) Oprichter ARP (1817).
D) Oficier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 36e bataljon militie.

MABILDE, Jacques.

A) ° Gent, 9-2-1787.
B) Geïnitieerd en verheven tot Meester vóór 1812.
C) S, 1812-1813: gewoon lid; komt niet voor op latere lijsten.
D) Fabrikant van kartonpapier, Visserij, Gent.

MABILDE, Laurent-Louis.

A) ° Gent, 15-5-1787 of 17-7-1788.
B) Geïnitieerd op 1-12-1809 in CU. VA, Vermeld als Meester (1811).
C) CU, gewoon lid in 1809. VA, gewoon lid in 1811-1813 (aanduiding „afwezig" in 1812 en 1813).
D) Partikulier.

MAELCAMP,Constant-Joseph.

A) ° Gent, 2-1-1782; † 5-9-1831.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-2-1818; als Meester vermeld in 1822.
C) FB, 1818, 1822: gewoon lid.
D) Ambtenaar : tijdens keizerrijk onder-inspecteur „Bossen en Wouden".
E) Heeft in 1815 een inkomen van 12.000 Fl.
F) Lid Ridderschap, O.-Vl.

MAERTENS, Jean.

A) ° Gent, 14-11-1772.
B) VA, vermeld als Leerling in 1811.
C) VA, gewoon lid in 1811 en 1812 (aanduiding „afwezig" in 1812). Geen latere vermelding.
D) Greffier bij de Vrederechtbank.

MAES, Jacques.

A) ° Gent, 10-4-1786.
B) VA, vermeld als Leerling in 1808 en als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809. Geen latere vermelding.
D) Partikulier.

MAES, Jacques-Jean.

A) ° Gent, 10-4-1788.
B) Geaffilieerd in FB, 1814 als Meester; Rozenkruiser in 1818.

C) FB, 1814: gewoon lid; in 1818 Banketmeester; gewoon lid in 1822. S, 1818-1824: erelid.
D) Wijnhandelaar te Gent.

MAGENEN *, Augustin, jr.

A) ° Gent, 1788.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1823.
C) S, 1823: gewoon lid.
D) Dr. in de chirurgie te Gent (Pekelharing).
* Wordt ook soms MAGENIN of MAGNIN gespeld.

MAGENEN, François sr.

A) ° Nijmegen (Nl.), 21 dec. 1757.
B) Vóór 1812 tot Meester verheven; in 1818 vermeld als Rozenkruiser.
C) S, 1812-1813: gewoon lid.
D) Dr. in de chirurgie te Gent, Korte Meire.

MAIY *, Jacques-Samuel.

A) ° Nestdorf, 1768.
B) Vóór 1813 tot Meester verheven.
C) S, 1813-1816: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Koopman, Plottersgracht, Gent.
* Ook MAY en MEY gespeld.

MALCZEWSKY,

A) 30 jaar oud in 1817 ; † Arnhem 17-7-1820.
B) Souverein Groot Inspecteur Generaal (33e graad) in 1817.
C) Erelid ARP, 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kolonel.

MALHERBE, S.A.

A) ° Luik.
B) Geaffilieerd in FB, 22-1-1822 als Rozenkruiser.
C) FB, 1822: gewoon lid.
D) Officier; 1822: kapitein bij Generale Staf.

MALINGREAU, Louis.

B) Geïnitieerd in FB, 30-6-1811.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.

MALPÉ, Jean-Gaspard.

A) ° Gent, 12-4-1764.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-1-1804; Meester in 1805; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1806.

C) FB, 1806: Ceremoniemeester; 1807: Eerste Onderzoeker; Bouwmeester in 1810 ; Adj.-Secretaris in 1812 ; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel : als lid vermeld in 1806, 1807, 1808 en 1812.
D) Handelaar/schilder.
F) Lid gemeenteraad, 1798.

MALYS, Jean.

A) ° Gent, 17-11-1756; † 1805.
B) Geïnitieerd in FB, 2-4-1804; Gezel in 1805.
C) FB, 1804-1805: gewoon lid.
D) Timmerman.

MANILIUS, Albert-Joseph.

A) ° Gent, 1780.
B) Rozenkruiser in 1816.
C) S, 1816-1817: gewoon lid.
D) Handelsreiziger.

MANILIUS, François.

A) ° Gent, 1785.
B) Geïnitieerd in FB, 5-4-1808.
C) FB: staat op geen enkele lijst.
D) Kunstenaar.

MARCÉ, Barthélemy-François.

A) ° Nantes, ?-6-1771.
B) N: vermeld als Meester in 1813.
C) N: Tweede Opziener in 1813.
D) Ambtenaar. Directeur van de Registratie en de Domeinen in 1813.

MARCHAND, Marc.

A) ° Ndl., 1783.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-11-1814.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Amsterdam.

MARCHAND, Paul-Louis.

A) ° Gent, 15-10-1744.
B) Souverein Prins van het Rozenkruis in 1804.
C) Oprichter, FB; oud-Voorzittend Meester „Constante Union" (18e E.); FB, 1804: Tweede Opziener; Voorzittend Meester in 1805; gewoon lid in 1807, 1810, 1812; erelid vanaf 1813. FB-kapittel: lid in 1806-1808 en 1812.
D) Bakker, Violettestraat, Gent.

MARHINSTEIN, Charles-Louis.

A) ° Danzig, 1789.
B) Geïnitieerd in FB, 1-2-1816.
C) FB, ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Danzig.

MARINOT, Michel.

A) ° Brugge, 29-1-1769.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809; Adjunkt bij de Redenaar in 1810; Gewoon lid in 1811-1813 (aanduiding „afwezig" in 1812 en 1813).
D) Pleitbezorger.

MARISSAL, Auguste-Félix.

A) ° Calais, 1789.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Buitenlid in 1810-1812.
D) Onder-Luitenant bij het 22ste regiment (gevangen genomen door de Engelsen).

MARTENS, Ferdinand.

A) Gent, 4-10-1782.
B) Aangenomen als Leerling in „La Constante Union", 17-2-1810; verheven tot Meester vóór 1812; geaffilieerd in S, 8-4-1811.
C) S, 1812: buitenlid, verblijvend te Vlissingen; later niet meer vermeld.
D) Staatsbediende; 1809-1812: bediende bij het kadaster.

MARTENS, Ferdinand.

A) ° Gent, 1782.
B) Meester in 1812.
C) S, 1812: gewoon lid; komt niet meer voor op latere lijsten.
D) Horlogemaker, Donkersteeg, Gent.

MARTENS, Luc-Josse.

A) 24 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816.
C) S, 1816: gewoon lid.
D) Onderwijzer.

MARTENS, Pierre.

A) ° Gent, 23-8-1770.
B) Tot Meester verheven ca. 1813.

C) S, 1813: Tweede Onderzoeker; niet vermeld op de lijst van 1816; gewoon lid gedurende de periode 1818-1823.
D) Horlogemaker, Donkersteeg, Gent.

MARTIN, Joseph.

A) ° Gent, 1795.
B) S, vermeld als Meester in 1818. Affiliatie in VA op 24-6-1819.
C) S, gewoon lid in 1818. Geen latere vermeldingen. VA : gewoon lid in 1820. Vraagt ontslag op 8-7-1820.
D) Partikulier, horlogemaker.

MATTON,

B) Geïnitieerd in de loge *La Bonne Foi* te Montauban. VA, affiliatie op 4-1-1821.
C) VA, aangesteld tot Redenaar op de kommissieverkiezingen van 20-2-1821 en 16-12-1822.
D) *Ingénieur-vérificateur* bij het kadaster van Oost-Vlaanderen.

MECHIN, Etienne.

A) ° Samoëns (Fr., Haute-Savoie), 8-10-1776.
B) Geaffilieerd in FB, 4-12-1809 als Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1810 : Econoom; 1812 : Tweede Surveillant ; buitenlid in 1813 ; nadien niet meer vermeld. FB-kapittel: lid in 1812.
D) Officier, Frans leger ; 1810-1813 : kapitein, 23e linie-regiment ; lid *Légion d'honneur.*

MEDA, André-Charles.

A) ° 1770.
B) Geaffilieerd in FB, 18-5-1808.
C) FB : komt op geen enkele lijst voor.
D) Was gendarm toen hij in de nacht van 9e op 10e Thermidoor, II, Robespierre verwondde ; werd vervolgens onder-luitenant, 5e reg. jagers te paard en in 1808 kolonel.

MEERGAT, Jean.

A) ° Diksmuide, 1783.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Geen latere vermeldingen.
D) Partikulier.

MELLO, Joseph.

A) ° Gent.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1813.
C) S, 1813: Broeder van Talent; wordt later niet meer vermeld.
D) Muzikant.

MENGAL, Jacques.

A) ° Gent, 1783-†1851.
B) VA, aangenomen FB, 24-1-1807. VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, Lid van de Harmoniekolom (1809-1813).
D) Artiest, muzikant.

MESSONANT, Sévérin-Louis.

A) ° Quimper (dépt. du Finistère, Fr.), 1786.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809, buitenlid in 1810-1812.
D) Luitenant bij het 45e regiment.

MEYER, Françoic-Ferdinand.

A) ° Belgard (Pommeren), 27-12-1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 11-6-1814 ; in zelfde jaar tot Meester verheven.
C) FB, 1814 : buitenlid ; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : oorlogscommissaris, 3e korps.

MEYER, Jean-Henri.

A) ° Hannover (Dtsl.) 1790.
B) Vóór of in 1823 tot Meester verheven.
C) S, 1823 : Redenaar.
D) Officier der Huzaren.

MICHIELS, Victor.

A) ° Gent, 1794.
B) Meester in 1818.
C) FB, 1818 : gewoon lid ; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant, Coupure, Gent.

MIGION, Alexandre.

A) ° Douai, 1774.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, Dienende Broeder in 1809.
D) Concierge van de loge.

MINNE, Jean-François.

A) ° Gent, 1782.
B) VA, vermeld als Meester in 1807 en als *Chevalier d'Orient* in 1809.
C) VA, stichter, Zegelbewaarder van 1807 tot 1808, gewoon lid in 1809; geen verdere vermelding.
D) Brouwer.

MINNE, Pierre.

A) ° Gent, 1-1-1767.
B) VA, Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 tot 1812 (aanduiding „afwezig" in 1811 en 1812).
D) Beenhouwer (kavalerist van het vrijwilligerskorps in 1787).
F) Behoorde tot de 60 provisionele representanten en zetelde in 1794 in het voorlopig stadsbestuur.

MOERMAN, François-Joseph.

A) Gent, 4-3-1754 of 1755.
B) VA, geïnitieerd op 26-9-1808. Vermeld als Meester in 1809 en als *Rose-Croix* in 1811. Verheven tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkoren en Groot Schot in 1819.
C) VA, Thesaurier van 1809 tot 1813. Erelid in 1818 en 1820. Aangewezen tot Eerste Onderzoeker op de kommissieverkiezingen van 14-12-1820 en 20-12-1821. Kap. VA, Groot Thesaurier in 1812. Lid in 1819.
D) Partikulier, eigenaar.
E) Kiezerslijst van 1824: betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

MONESTIE, Jean.

A) ° Montclar, Lot-et-Garonne (Fr.) 10-6-1770.
B) Aangenomen als Leerling in „La Constante Union", 23-1-1810 ; op 6-4-1811 aangenomen in FB; tot Meester verheven in 1811; Rozenkruiser in 1812.
C) Oprichter S ; Zegelbewaarder in 1811 ; Eerste Onderzoeker van deze loge in 1813; wordt op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Militair, Frans leger ; 1809-1813 : schoenmaker, 65e regiment, infanterie.

MONTIGNY, Hippolyte.

A) ° Rijsel(Fr.), 1778.
B) Geïnitieerd in FB, 12-7-1805 ; Schots Meester in 1806 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806 : Eerste Onderzoeker ; gewoon lid in 1807 ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Scheepsmeter te Gent.

MONTOBIO, Jerôme.

A) ° 1778.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-8-1807.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Negociant te Gent.

MOREAU, Albert.

A) ° Gent, 4-8-1787.
B) Geïnitieerd en tot Meester verheven ca. 1812.
C) S, 1812: gewoon lid; in 1813 Broeder van Talent; wordt nadien niet meer vermeld.
D) Schilder te Gent.

MOREELS, Bernard.

A) ° Gent, sept. 1784.
B) Meester in 1809.
C) Oprichter „La Constante Union" (1809) ; S, 1811 : Aalmoezenier ; 1812: gewoon lid; in 1813 Aalmoezenier van deze loge; opnieuw gewoon lid in 1816 en 1818 ; nadien niet meer vermeld.
D) Koopman te Gent.

MOREL, Anselme.

A) ° Wight (Gr. Br.).
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817).
C) ARP, 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : luitenant-kolonel.

MOREL, Eugène.

A) ° Gent, 1791.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 167--1818 ; als Meester vermeld in 1822.
C) FB, 1818, 1822 : gewoon lid.
D) Eigenaar, Gent, St. Jansstraat.

MOREL DE WESTGAVER DE ZINZERLING, Joseph-Ferdinand.

A) ° Gent, 7-10-1784, † 6--5-1829.
B) VA, vermeld als Meester in 1807, *Chevalier d'Orient* (1809) *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid in 1807 (aanduiding „afwezig"), adjunkt bij de Ceremoniemeester in 1808, gewoon lid in 1809. Kap. VA, gewoon lid in 1809 (aanduiding „afwezig"). FB, geaffilieerd op 27-3-1818, Thesaurier (1818), Aalmoezenier (1820).
D) Rentenier, onder het Hollands bewind, ontvanger der rechtstreekse belastingen.
E) Kiezerslijst van 1824: betaalt meer dan 100 fl. belastingen.
F) Lid van de gemeenteraad van 1825 tot 1829.

MOULAR, G. François.

A) ° Zwitserland ; † 1808.
B) Geïnitieerd in FB, 9-11-1805.

C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Bediende te Gent.

MORIA,

B) VA, verkrijgt affiliatie op 31-12-1818.
D) Muziekleraar.

MOTTE, Stanislas.

A) ° Doornik, 1780.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1816.
C) S, 1816-1818 : gewoon lid ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Handelaar te Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

MUDRACK, Jean-Auguste-Ferdinand.

A) ° Baltz (Pruisen), 16-12-1783.
B) Geaffilieerd in FB, 1814, als Rozenkruiser.
C) FB, 1814 : buitenlid ; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : luitenant, 1e regiment infanterie, 3e korps.

MULLER, Jacques.

A) 24 jaar oud in 1816.
B) Geïnitieerd ca. 1816 in S, geen vermelding van een bevordering.
C) S, 1816 : gewoon lid ; later niet meer vermeld.
D) Officier ; 1816 : luitenant, 2e bataljon.

NELLE, Hubert.

A) °Coblenz (Dtsl.), 1777.
B) Geïnitieerd in FB, 2-6-1807 ; als Meester in 1810.
C) FB, 1810 : buitenlid ; later niet meer vermeld.
D) Kontroleur der belastingen te Aalst in 1807 ; in 1810 in Middelburg.

NEGENDANCK, Frédéric.

A) ° Naugarte (Pommeren), 16-11-1785.
B) Geaffilieerd in FB, 1814, als Meester.
C) FB, 1814 : buitenlid ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger : 1814 : luitenant, reg. *Totenkopfhusaren.*

NEUBAUER, Charles-Frédéric-Louis.

A) ° Luckenwalde (Pruisen), 28-2-1785.
B) Geaffilieerd in FB, 1814, als Rozenkruiser.
C) FB, 1814 : buitenlid ; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : oorlogskommissaris, 3e korps.

NEYT, Bernard.

A) Gent, 15-9-1784/1789.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. Vermeld als Gezel in 1818. Verheven tot Meester op 8-10-1818.
C) Gewoon lid in 1818 en 1820. Verkozen tot Adjunkt bij de Hofmeester op 20-12-1821 en 16-121822.
D) Scheepsmakelaar.

NEYT, Edouard.

A) ° Gent, 1797 ; † Gent, 21-9-1849.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1818 ; bevordering onbekend.
C) S, 1818 : gewoon lid ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Suikerraffinadeur te Gent.
E) Behoort tot de „négociants notables".

NOOT, Jean-Corneille.

A) °Brielle (Nl.).
B) Aangenomen en verheven tot Meester in S (1817).
C) Oprichter ARP ; Adjunkt-Secretaris in 1817.
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : luitenant adj.-majoor, 36e bataljon cavalerie.

NUYTENS, François-Benoit.

A) ° Gent, 2-3-1789.
B) VA, vermeld als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813 (aanduiding „afwezig").
D) Huzaar bij het 1e regiment van de *Garde d'Honneur.*

OCKERS, Jean.

A) ° St. Niklaas (O.Vl.).
B) Geïnitieerd ca. 1813 ; bevordering onbekend.
C) S, 1813 : buitenlid ; wordt op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Adjunct-greffier bij de Handelsrechtbank te Sint-Niklaas (1813).

OLTKAMP, Jean.

A) 34 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816 ; bevordering onbekend.
C) S, 1816 : gewoon lid ; wordt op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Officier ; 1816 : kapitein, 2e bataljon.

OTS, Charles.

A) ° Brussel, 19-2-1771.
B) Geaffilieerd in FB, 5-1-1808, als Souverein Prins van het Rozenkruis.

C) FB, 1810 : Eerste Opziener ; idem in 1812-1814 ; gewoon lid 1818 ; ontbreekt op lijst 1822. FB-kapittel : lid in 1808 ; Secretaris in 1812.
D) Muziekleraar ; dirigent van het Gents theaterorkest.

OUTSHOORN, Joseph.

A) ° Amsterdam, 20-11-1785.
B) Tot Meester verheven vóór 1811 ; geaffilieerd in S, 8-4-1811 ; verblijft dan te Antwerpen ; komt op latere lijsten niet meer voor.
D) Handelsreiziger in 1813, voordien muziekleraar.

OUTY, Antoine.

A) ° Bergen, 1797.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1823.
C) S, 1823 : gewoon lid.
D) Landmeter te Gent.

PACQUET, Charles-Louis.

A) ° Aure (St.-Omer, Fr.), 1780.
B) Verheven tot Meester ca. 1816.
C) S, 1816-1823 : gewoon lid.
D) Herbergier te Gent.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.

PAGE, Jean-Joseph.

A) °Doornik.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in S (1817).
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : luitenant adj.-majoor, 36e bataljon militie.

PAPEJANS, Charles.

A) ° Gent, 1799.
B) Geïnitieerd in FB, 5-2-1822.
C) FB, 1822 : gewoon lid.
D) Rentenier/eigenaar te Gent.

PAPELEU, Louis.

A) ° Gent, 5-9-1784/1785. † Gent, 12-2-1833.
B) Vermeld als Meester (1809). *Elu Secret* (1810). FB, geaffilieerd op 14-4-1818, *Grand Elu Ecossais* (1818), *Rose-Croix* (1822).
C) VA, gewoon lid van 1809 tot 1812 (aanduiding „afwezig" in 1812). FB, gewoon lid in 1818. Eerste Opziener in 1822.
D) Rentenier, eigenaar.

E) Lid *Garde d'honneur* in 1813. Vermeld onder de notabelen in 1815.
F) Lid van de Provinciale Staten van Oost-Vlaanderen in 1816-1830.

PARASIE, Léopold-Charles-Auguste.

A) ° Gent, 9-4-1791.
B) VA, aangenomen als Leerling op 12-3-1819, bevorderd tot Gezel op 15-7-1819, verheven tot Meester op 17-7-1819.
C) VA, gewoon lid in 1820.
D) Handelsreiziger.

PARET, Louis-Joseph-Jean-Marie.

A) ° Gent, 1793.
B) Verheven tot Meester ca. 1823.
C) S. 1823 : Thesaurier.
D) Handelsreiziger, Gent.

PASCAL, Henin.

A) ° Lavacherie (prov. Lux.), 17-9-1771.
B) Verheven tot Meester vóór of in 1812.
C) S, 1812-1816 : gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Makelaar-koopman, Wapenplein, Gent.

PERROTIN, Ambrose.

A) ° Nantes (Fr.), 1787.
B) Geïnitieerd in FB, 18-5-1808.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier, Fr. leger ; 1808 : kapitein.

PERSONNAZ, Jean-Antoine.

A) ° Lyon (Fr.), 1766.
B) Geaffilieerd in FB, 13-9-1806 als Meester.
C) FB, 1807 : Adj.-Thesaurier ; gewoon lid in 1810 ; later niet meer vermeld.
D) Algemeen belastingsontvanger, dep. Schelde.

PESEUX, Charles.

A) °Besançon (Fr.).
B) Geaffilieerd in FB, 19-1-1816 als Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1818 : Redenaar ; ontbreekt op lijst 1822. ARP, 1817 : erelid.
D) Letterkundige.

PEUCHEN, François-Guillaume.

A) ° Keulen (Dtsl.).
B) Aangenomen en tot Meester verheven in S (1817).
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : kapitein, 36e bataljon jagers.

PIERS DE RAVESCHOOT, Philippe-Joseph.

A) ° Gent, 4 of 14-3-1781 - † Den Haag 6-12-1825.
B) VA, vermeld als Meester en *Souverain Prince Rose-Croix* in 1808. Geaffilieerd in S op 27-3-1818.
C) VA, adjunkt bij de Redenaar in 1808, Eerste Opziener in 1809, gewoon lid in 1810. Geen verdere vermeldingen. Kap. VA, Groot Redenaar in 1808 en 1809 (aanduiding „afwezig" in 1808). FB, Eerste Onderzoeker in 1818 en gewoon lid in 1822.
D) Schepen van Gent (1817-1819), burgemeester (1819-1825), lid van de provinciale staten (1816-1825).
E) Vermeld onder de notabelen in 1815 met een inkomen van 20.000 Fr, kiezer in 1818, kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.
F) Lid van het Ridderschap.

PIETTE, Joseph.

A) Vielsalm (prov. Luxemburg), 14-10-1787.
B) N : vermeld als Meester in 1813.
C) N : gewoon lid.
D) *Commissaire des guerres.*

PIJCKE DE TEN AERDEN, Pierre-Joseph.

A) ° Gent, 1-9-1771 ; † Antwerpen, 2-3-1820.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 5-9-1808.
C) FB : na 1808 op geen enkele lijst vermeld.
D) Ambtenaar ; *Maire* van Gent (1808-1811) ; prefect te Middelburg (1811-1814) ; gouverneur van Antwerpen (1817-1820).
E) Behoort tot 600 meest belasten in 1812.
F) Lid gemeenteraad (1800) ; lid Tweede Kamer Staten-Generaal (1815-1817).

PIJNAERT, Pierre.

A) ° Gent, 1776.
B) Aangenomen als leerling in FB, 22-3-1808.
C) FB : op geen enkele lijst vermeld.
D) Fabrikant te Gent.

PLON, Pierre.

A) ° 21-9-1770.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 16-6-1804, als Volkomen Meester.
C) FB, 1805 : gewoon lid ; ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Partikulier te Gent.

POELAERT, Nicolas.

A) ° Gent, 1-1-1780.
B) Geïnitieerd in VA. Vermeld als *Grand Elu Ecossais* (1818), verheven tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkorene, Groot Schot op 10-9-1819.
C) VA : verkozen tot Zegelbewaarder en Archivaris op 4-6-1818 en 17-6-1818, Ceremoniemeester en Archivaris op 14-12-1820, Zegelbewaarder en Archivaris op 20-12-1821 en 16-12-1822. Kap. VA : lid in 1819.
D) Negociant.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

PÖTTER, Jean-Charles.

A) ° Berlijn, 27-1-1797.
B) Geïnitieerd in FB, 6-6-1814 ; er tot Meester verheven in zelfde jaar.
C) FB, 1814 : buitenlid ; nadien niet meer vermeld.
D) Militair, Pruisisch leger ; 1814 : bediende bij de dienst uitgaven, 3e korps.

PRAET, Jean.

A) ° Gent, 1777.
B) VA, vermeld als Meester (1809)
C) VA, gewoon lid in 1809 en 1810. Geen latere vermeldingen.
D) Partikulier.

PRESSEQ, Jean-Pierre.

A) ° Montauban (Tarn-et-Garonne, Fr.), 1754.
B) Souverein Prins van het Rozenkruis in 1806.
C) FB, 1806-1807 : gewoon lid ; ontbreekt nadien. FB-kapittel : lid in 1806-1807.
D) Plaatselijk kommandant te Gent (1807).

PREVOT, Jean-Baptiste.

B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-8-1808.
C) FB : Broeder van Talent in 1808 ; later niet meer vermeld.
D) Kunstenaar.

PRYS, * Abraham.

A) ° Brussel, 26-12-1785.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1812.
C) S, 1812 : gewoon lid ; Adjunct-Secretaris in 1813 ; nadien niet meer vermeld.
D) Wijnhandelaar, Gent (Reep.)

* Ook PRIS gespeld.

PUIS, Alexandre-Olivier.

A) ° Etampes (dep. Seine et Oise, Fr.) 2-8-1769.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-1-1807 ; Groot Uitverkorene in 1810.
C) FB, 1810: gewoon lid; later niet meer vermeld. N: lid in 1813.
D) In 1807 vermeld als bediende te Gent; vanaf 1810 als inspecteur der directe belastingen te Gent.

PULINKX, Auguste-Guislain.

A) ° Gent, 28-8-1779.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1810 ; Elu Secret in 1811.
C) Oprichter S, Redenaar en vervolgens Zegelbewaarder in 1811 ; gewoon lid in 1812 ; Archivaris in 1813 ; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant, Lange Munt, Gent.

PULINKX, Ferdinand-Joseph.

A) ° Gent, 28-3-1771.
B) Vermeld als Meester (1811) en *Rose-Croix* (1812). Verheven in V.A. tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkoren en Groot Schot op 10-9-1819.
C) S, stichter, gewoon lid in 1811 en 1812, en Zegelbewaarder in 1813. VA : verkozen tot Bouwmeester op 4-6-1818 en 17-6-1819, en Bouwmeester op 14-12-1820, 20-12-1821 en 16-12-1822. Kap. VA, lid in 1819.
D) Partikulier en negociant.

PYPAERT, Charles-August-Alexandre.

A) ° Gent, 22-10-1761.
B) Uitverkoren Meester der IX in 1806; Souverein Prins van het Rozenkruis eveneens in 1806.
C) Oprichter FB ; Secretaris in 1806; Broeder Voorbereider in 1807; nadien niet meer vermeld. FB-kapittel : Secretaris in 1806-1807.
D) Ontvanger der Zeerechten.

QUETELET, François-Michel-Henri.

A) ° Gent, 21-1-1793.
B) Geïnitieerd in VA. Verheven tot Meester op 20-6-1818, en tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkoren en Groot Schot op 10-9-1819. Vermeld als *Rose-Croix - Grand Ecossais* in 1820.
C) VA: Aangesteld tot Voorbereider op 4-6-1818, Sekretaris op 17-6-1819 en 14-12-1820, Adjunkt bij de Sekretaris op 20-12-1821 en Adjunkt bij de Redenaar op 16-12-1822. Kap. VA: lid in 1819.
D) Handelsreiziger.

RABINET, Séverin.

B) Meester in 1804.
C) Oprichter FB (1804); ontbreekt nadien.

RABOUT, Jean

A) ° Delft (Nl.).
B) Aangenomen en verheven tot Mester in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant-kwartiermeester, 4e bataljon linie-artillerie.

RACLET.

A) ° Parijs,31-8-1771.
B) Vermeld als Leerling in 1811.
C) VA,: gewoon lid in 1811-1812 (aanduiding „afwezig" in 1811 en 1812).
D) Koerier van de diligentie.

RAGON, Jean-Baptiste-Marie.

A) ° Bray-sur-Seine (dept. Seine-et-Marne), 25-11-1780, † in 1862.
B) Geïnitieerd in *La Réunion des Amis du Nord* te Brugge en lid van het Kapittel aldaar. *Rose-Croix Kadosch* G⁂S⁂ (1808); *Rose Croix d'Hérédom, Kadosch Grand Inspecteur* (1809), *Rose Croix Parfait Initié, Grand Inspecteur* (1813).
C) VA, erelid (1809-1813) Kap. VA: Groot Bouwmeester (1808), erelid (1809-1812).
D) Bediende bij de „Recette générale du département de la Lys" wonende te Brugge en daarna te Kortrijk. Vervolgens fabrikant te Doornik (1813).

RAGUET, Guillaume.

A) ° Gent, 1796.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1818 ; bevorderd tot gezel vóór 1823.
C) S, 1818 : gewoon lid ; Adjunct-Redenaar in 1823.
D) Bediende.

RAMAN, Charles-Joseph-Benoît.

A) ° Gent, 5-10-1795.
B) VA: aangenomen als Leerling op 2-4-1818, bevorderd tot Gezel en verheven tot Mester op 13-8-1818.
C) VA: gewoon lid in 1818. Tot Adjunkt bij de Sekretaris aangesteld op de kommissieverkiezing van 17-6-1819.
D) Student in de rechten en vervolgens kandidaat in de rechten.

RAMONDT, Charles.

A) ° Gent, 1793.
B) Rozenkruiser in 1818.
C) S, 1818: gewoon lid; niet vermeld op latere lijst.
D) Rentenier.

RAMPON, Guillaume-Antoine, graaf.

A) ° Tournon (dept. Ardèche), 15-3-1759 of Douai 1760.
B) *Rose Croix* (1810) en *Rose Croix Parfait Initié, Grand Inspecteur Grand Ecossais* (1813); Officier van het Grootoosten van Frankrijk.
C) VA: erelid (1810-1813). Kap. VA: erelid in 1812.
D) Divisiegeneraal, *Grand Croix de la Légion d'Honneur, Commandant de l'Ordre de la Couronne* (verblijvend te Parijs).
F) Senator.

RAPP, Joseph-Charles.

A) ° Gent, 1792.
B) Aangenomen in FB, 22-2-1818; als Meester vermeld in 1822.
C) FB, 1812-1822: gewoon lid.
D) Ontvanger der belastingen te Wetteren.

RAPPÉ.

A) ° Bergen.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 14-1-1816.
C) FB: niet vermeld op latere lijsten.
D) Officier, Nederl. leger; 1816: majoor.

RAOUL, Louis-Vincent.

A) ° Meaux (Seine-et-Marne), Fr.), 1771, † Brussel, 25-3-1848.
B) Geaffilieerd in FB, 24-9-1818; vermeld als Rozenkruiser in 1822.
C) FB, 1822: Redenaar.
D) Maakte deel uit van Franse rep. leger; werd in 1817 professor aan R.U.G., onderwees geschiedenis der Latijnse en Franse leterkunde; werd later professor aan U.L.B.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

RAYÉ, Jean-Baptiste.

A) ° Brussel, 1783.
B) Geïnitieerd in FB, 14-1-1816.
C) FB, ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier.

RECQ, Honnête.

A) ° Bergen.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807; er in zelfde jaar nog tot Meester verheven.
C) FB, 1807: Bouwmeester en Banketmeester; ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant te Gent.

REINCKE, Jean-Frédéric-Guillaume.

A) ° Schwedt/Oder (Pruisen), 11-4-1790.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-6-1814; Meester in zelfde jaar.
C) FB, 1814: buitenlid; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: kontroleur bij de levensmiddelen-bevoorradingsdienst, 3e korps.

REITER, Joseph.

A) ° Luik.
B) Aangenomen als Leerling in S (1817); verheven tot Meester in datzelfde jaar.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlandse Maréchaussée; 1817: luitenant-kwartiermeester.

RENAULT, Jean-François.

A) ° Londen, 1795.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-9-1815.
C) FB: ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier.

RENS, Guillaume-Marie.

A) ° Geraardsbergen, 1784.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1818; bevordering onbekend.
C) S, 1818: buitenlid; op latere lijsten niet vermeld.
D) Stadssecretaris van Geraardsbergen.

REYMAKER, Henri.

A) ° Lommel, 1794.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 8-12-1815.
C) FB: ontbreekt op elke lijst.
D) Officier.

REYNIERS, Joseph.

A) ° Oostakker, 3-7-1794.
B) VA, aangenomen als Leerling op 2-10-1817.
C) VA, buitenlid in 1818 en 1820.
D) *Commis-négociant* verblijvend te Antwerpen.

REYTTER, Thomas-Joseph.

A) ° Luik, 1794.
B) Verheven tot Meester vóór of in 1816; Rozenkruiser in 1823.
C) S, 1816, 1818: gewoon lid; 1821: Voorzittend Meester.
D) Officier, Nederlandse Maréchaussée ; 1816-1818 : luitenant kwartiermeester; in 1823 vermeld als negociant.

RICHARD, Louis.

A) ° 1780.
B) VA, vermeld als Meester in 1811.
C) VA, buitenlid in 1811 en 1812.
D) Kunstzanger, verblijvend te Parijs.

RICHDALE, James.

A) ° Londen, 1795.
B) Verkreeg de Meester-graad vóór of in 1823.
C) S, 1823: gewoon lid.
D) Bankier, Hoogpoort, Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

RIDEL,

C) Erelid ARP, 1817.
D) Hoofd van de „Schatskammer",Weimar (Saksen).

RIOUST, Mathieu-Noël.

A) ° Nîmes, (Fr.) 25-5-1756 of 1765.
B) Geaffilieerd in VA, *Rose Croix d'Hérédom* (1818) *Rose-Croix Grand Inspecteur* (1818) Souverein Groot Inspekteur Generaal (1818) Ridder van de Witte en Zwarte Adelaar (1818).
C) VA: tot Adjunkt bij de Redenaar aangeduid op de kommissieverkiezingen van 4-6-1818 en 17-6-1819. S: erelid in 1818.
D) Letterkundige. (was kanselredenaar van Lodewijk XVIII; moest in 1817 Frankrijk ontvluchten wegens majesteitsschennis).

ROBERT, Louis-Joseph.

A) ° Bohain-en-Vermandois (dept. Aisne, Fr.), 20-3-1767.
B) N : vermeld als Meester in 1813.

C) N, : gewoon lid.
D) Hoofdlandmeter van het departement.

ROEGIERS, Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807.
C) FB: staat op geen enkele lijst vermeld.
D) Bediende, Gent.

ROEGIERS, Joseph.

A) ° Gent, 29-9-1781.
B) Als Meester vermeld in 1807 ; Groot Uitverkorene in 1810 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1818.
C) FB, 1807 : Thesaurier; adj.-Thesaurier in 1810; Derde-Adj.-Onderzoeker in 1812 ; gewoon lid in 1813 en 1814 ; ontbreekt nadien op de lijsten. FB-kapittel: lid in 1812.
D) Partikulier.

ROELANDS, Charles.

A) ° Gent.
B) Geaffilieerd in FB, 4-3-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Advokaat te Gent.

ROESE, Frédéric-Louis.

A) ° Neumare (?), 29-10-1789.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-6-1814; in zelfde jaar Uitverkoren Meester.
C) FB, 1814: buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, 1814: eerste luitenant, regiment van Neumare.

ROGNON, Nicolas.

A) ° Besançon (Fr.), 1763.
B) Geaffilieerd in FB, 6-12-1806.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Bediende.

ROOSEN, Guillaume-Nicolas.

A) ° Cheribon (Java), in 1823 22 jaar oud.
B) Aangenomen als Leerling op 14-5-1823 in VA.
D) Luitenant bij de genie.

ROUSSEAU, Frédéric-Victor.

A) ° Gent, 9-4-1798.
B) VA, aangenomen als Leerling op 5-1-1820, bevorderd tot Gezel op 29-5-1820, en verheven tot Meester op 8-6-1820.
C) VA, tot Adjunkt bij de Sekretaris verkozen op de kommissieverkiezingen van 14-12-1820 en 20-12-1821.
D) Bediende bij de genie.

ROUSSEAU, Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 30-8-1782.
B) Reeds Meester in 1809; in 1816 voor het eerst als Rozenkruiser vermeld.
C) Oprichter FB, (1804) en „Constante Union", (1809); in 1812: gewoon lid S, Redenaar van deze loge in 1813; Voorzittend Meester in 1818.
D) Ambtenaar ; Keizerrijk : bureauchef, Prefectuur ; Hollandse periode : afdelingshoofd Provinciaal Bestuur.

ROUSSEAU, Jean-Pierre.

A) ° Chaillot (Fr., dept. de la Seine), 10-8-1773.
B) Vermeld als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813.
D) Wachtmeester van de keizerlijke gendarmerie, lid van het *Légion d'honneur.*

ROUSSELET, Nicolas.

A) ° Metz (Fr.), 1761.
B) Aangenomen als Leerling FB, 7-2-1807.
C) FB: op geen enkele lijst vermeld.
D) Officier, Frans leger; kapitein in 1807.

RUELLE, Albert-Joseph-Léon.

A) ° Wasmes, 1791.
B) Verheven tot Meester vóór of in 1823.
C) S, 1823: buitenlid.
D) Handelsreiziger.

SANDBERG, René-Otto.

A) ° Zwolle (Nl.), 1801.
B) Geïnitieerd in FB, 8-4-1822; Meester eveneens in 1822.
C) FB, 1822: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1822: luitenant.

SARRAZIN, Jean.

A) ° St. Sylvestre (Fr.), 1770.
B) Geaffilieerd in FB, 6-12-1806 als Meester.
C) Officier, Frans leger; 1806: brigadegeneraal.

SAUVAGE, François.

A) ° Luik.
B) Aangenomen in de loge „Caroline", te Milaan; in 1817 vermeld als Ridder Kadosch (30e graad).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: luitenant-kolonel, directeur van het militair hospitaal.

SAUVAGE, François-Denis.

A) ° Gent, ?-4-1795.
B) Geïnitieerd in VA en vermeld als Leerling in 1818. Bevorderd tot Gezel op 1-10-1818 en verheven tot Meester op 8-10-1818.
C) VA, gewoon lid in 1818 ; aangesteld tot Adjunkt bij de Ceremoniemeester op 14-12-1820 en 20-12-1821; verkozen tot Tweede Onderzoeker op 16-12-1822.
D) Partikulier.

SCHEEPMAN, Joseph.

A) ° Oostende, 19-12-1797.
B) VA, vermeld als Leerling in 1822; aangenomen als Dienende Broeder op 11-7-1822; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 19-7-1823.
C) VA, Dienende Broeder, vervult dezelfde funktie nog in een andere werkplaats.
D) *Commis-négociant.*

SCHELTENS,

A) ° Mechelen.
B) Aangenomen als Leerling in ARP, 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede luitenant, 9e regiment kurassiers.

SCHITS *, Jacques.

A) ° Brussel, 30-11-1746; † ca. 1812.
B) Geïnitieerd in FB, 4-6-1804; Uitverkoren Meester der IX in 1805; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1806.

* Ook soms SCHITZ gespeld.

C) FB, 1806 en 1807; Zegelbewaarder, gewoon lid in 1810. FB-kapittel : lid in 1806; Zegelbewaarder in 1807; lid in 1808.
D) Uitbater stadsverlichting.

SCHITS, Joseph.

A) ° Gent, 1780.
B) Geïnitieerd in FB, 3-1-1807.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Juwelier, Gent.

SCHMIDT, August.

A) ° Proedikow (Pruisen), 24-8-1786.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 22-5-1814; Meester in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid, ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: luitenant, 9e regiment infanterie.

SCHMIT, François.

A) ° Reinscheid (Dtsl.).
B) Aangenomen in FB, 8-4-1822.
C) Ontbreekt op lijst 1822 van FB.
D) Fabrikant.

SCHMIT, Joseph.

A) ° Reinscheid (Dtsl.), 1802.
B) Geïnitieerd in FB, 8-4-1822.
C) FB: niet opgenomen op lijst 1822.
D) Fabrikant.

SCHOLL, Jean-Conrad.

A) ° Frankfurt am Main, 3-10-1771.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) Buitenlid in VA van 1808 tot 1812.
D) Negociant.

SCHROEDER, Ernnest-Louis.

A) ° Bartenstein (Pruisen), 27-11-1790.
B) Aangenomen in FB, 30-6-1814; tot Meester verheven in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; later niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: verbonden aan het oorlogscommissariaat, 3e korps.

SCHULTZE, Jean-Louis-Charles.

A) ° Berlijn, 8-8-1777.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 1-6-1814; Rozenkruiser in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: controleur bij reserve-artillerie, 3e korps.

SCHUURMAN, Abraham.

A) ° Amsterdam.
B) Aangenomen tussen 1-4-1811 en 31-3-1812 in de Groningse loge „L'Union Provinciale"; er waarschijnlijk ook tot Meester verheven; Souverein Prins van het Rozenkruis (18e graad) in 1817.
C) ARP 1817: Zegelbewaarder en Archivaris.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede kolonel; bevelhebber van de 17e Divisie.

SCIPION, Vincent-François.

A) ° Brest (Fr.), 30-6-1780.
B) N: vermeld als Ridder van het Oosten in 1813.
C) N: gewoon lid in 1813.
D) *Sous-commissaire de la marine.*

SCRIBE, François.

A) ° Atrecht, 1784.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809 en 1810. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant.

SÉGANVILLE, Alexandre.

A) ° Lavaur (Fr.), 1-9-1775.
B) Souverein Prins van het Rozenkruis in 1806.
C) FB, 1806: gewoon lid; ontbreekt op alle latere lijsten. FB-kapittel lid in 1806; Tweede Opziener in 1807.
D) Officier, Frans leger; 1806: majoor, 1e regiment jagers.

SEITZ, Jean.

A) ° Den Haag.
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewon ldi.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 1e bataljon van de trein der artillerie.

SELIGER, Charles-Edouard-Juillet.

A) ° Juillichau (Pruisen), 31-1-1797.
B) Geïnitieerd in FB, 22-5-1814; er in zelfde jaar tot Meester verheven.
C) FB, 1814: buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: adjunct bij oorlogscommissariaat, 3e korps.

SERIACOP, Josse.

A) ° Gent, 26-5-1771.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 17-11-1807; Uitverkoren Meester in 1810.
C) FB, 1812-1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) *Maire* te Hansbeek (Franse tijd).

SERRANNE *, Jean-François.

A) ° Gent, 21-9-1789.
B) VA, vermeld als Leerling in 1818; bevorderd tot Gezel op 9-4-1818; verheven tot Meester op 20-6-1818.
C) VA, aangesteld tot Broeder Voorbereider op kommissieverkiezingen van 17-6-1819 en 16-12-1822.
D) Negociant.

* Ook SERRANE.

SETH, Jean-François.

A) ° Gent, 1782.
B) Aangenomen in S ca 1816; in 1818 nog steeds Leerling.
C) S, 1816-1818: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Brandewijnstoker, Groot Meirhem, Gent.
E) Betaalt in 1824 50 à 100 fl. belastingen.

SETZ, Auguste.

A) °Frankfurt/Main, 1790.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 17-5-1813.
C) FB : ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Gent.

SIBILLE, Liévin-François.

A) ° Gent, 25-4-1760 ; † Gent, 22-11-1837.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-3-1807 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1812.
C) FB, 1807 : gewoon lid ; Voorbereider in 1810 en 1812 ; Thesaurier in 1813 en 1814 ; Tweede Onderzoeker in 1818 ; gewoon lid in 1822. ARP, 1817 : erelid.

D) Textielfabrikant (lakens en dekens.)
E) Is kiezer in 1830.

SIMOENS, Félix.

A) ° Gent, 1790.
B) Geïnitieerd in FB, 12-1-1815.
C) FB : ontbreekt op elke lijst.

SIMOENS, Jean.

A) ° Gent, 1781.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Geen latere vermeldingen.
D) Handelsagent.

SIMON, Jean-Joseph.

A) ° Gent, 17-3-1774.
B) Aangenomen als Leerling in de loge „Carl zum Felsen", Altona, in 1796 ; geaffilieerd in FB, 11-1-1805 als Meester ; Uitverkoren Meester in 1806 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806 : Banketmeester ; gewoon lid in 1807, 1810 ; adj.-Ceremoniemeester in 1812 ; Secretaris in 1813-1814 ; idem in 1818 en 1822. FB-kapittel : lid in 1806 en 1812. ARP : erelid in 1817.
D) Makelaar in wissel- en in koopmansgoederen, Drapstraat, Gent.

SIMON, Victor-Toussaint.

A) ° Versailles, 28-8-1750 of Parijs, 27-10-1755.
B) VA, vermeld als Meester in 1810.
C) VA, gewoon lid van 1810 tot 1813 (aanduiding „afwezig" in 1812).
D) Plaatselijk kommandant.

SIMONNEAU, Victor.

A) ° Mesignan (?), 1776.
B) Geïnitieerd in FB, 5-11-1808.
D) Officier, Frans leger; 1808: majoor.

SMITS, Jean-Adrien.

A) ° Rotterdam, 24-1-1785.
B) VA, aangenomen als Leerling op 13-3-1819.
D) Papierfabrikant, wonende te Rotterdam.

SOUDAN, Jean-Ferdinand.

A) ° Gent, 1777.
B) Geïnitieerd in FB, 4-8-1807; als Meester vermeld vanaf 1810.

C) FB, 1810: gewoon lid; idem in 1812-1814; daarna niet meer vermeld.
D) Belastingontvanger te Aalter.

SPAEY, Joseph-Martin.

A) ° Gent.
B) Geïnitieerd in Vienne-en-Dauphiné (Fr.); Meester in 1817.
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Oficier, Nederlands leger; 1817: kapitein 9e regiment kurassiers.

SPILLEBAUT, Joseph.

A) ° Gent, 23-1-1780.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809. Vraagt op 2-11-1820 om heropname, wat hem wordt verleend op 16-11-1820. Verkozen tot Hofmeester op 14-12-1820, 20-12-1822 en 16-12-1822.
D) Partikulier en rentenier.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

STASSIGNON,

B) Geaffilieerd in FB, 14-12-1804.
C) FB, 1804: Voorzittend Meester; komt daarna op geen enkele lijst voor.
D) Politiecommissaris te Gent.

STEURBAUT, Liévin.

A) ° Melsen (O.-Vl.), 4-8-1786.
B) To Meester verheven vóór of in 1812.
C) S, 1812-1813: buitenlid, verblijft te Gavere.
D) Belastinggaarder te Gavere.

STÉVEN, André-Benoit.

A) ° Kassel, 12-10-1757; † Gent. 19-5-1812.
B) Geïnitieerd in FB, 7-7-1807; Meester in 1810.
C) FB, 1807, 1810: gewoon lid.
D) Drukker, Graanmarkt, Gent.
E) Lid gemeenteraad, 1789.

STEVEN, Ive.

A) ° Tielt,6-5-1785.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als Meester in 1818.
C) VA, gewoon lid in 1818; aangeduid tot: Tweede Opziener op de kommissieverkiezingen van 17-6-1819, 14-12-1820, 20-12-1821 en Eerste Opziener op 16-12-1822.
D) Negociant.

STEYAERT,

B) Aangenomen in FB, 24-1-1807.
C) FB: komt op geen enkele lijst voor.
D) Kunstenaar.

STOBBELAERS, François.

A) ° Gent, 13-2-1772.
B) VA, vermeld als Meester (1807), *Rose-Croix* (1809), *Rose-Croix Parfait Initié Grand Inspecteur* (1812). Verheven tot Groot Schot op 30-9-1820.
C) VA, stichter, Ceremoniemeester ,1807-1808), Redenaar (1809-1810), Eerste Opziener (1812-1813), Achtbare Meester (1816), Gewezen Achtbare Meester (1820). Treedt terug toe tot de werkplaats op 15-3-1820 en wordt in 1820 vermeld als Gewezen Achtbare Meester. Kap. VA: Groot Sekretaris (1808-1809) en Eerste Groot Opziener (1812). N: Eerste Opziener in 1813.
D) Lakenkoopman.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

STOLTZ,

B) Aangenomen in FB, 2-3-1815.
C) Ontbreekt op elke lijst van FB.

ST. QUENTIN, Charles-Achille.

A) ° Lyon, 1770.
B) Aangenomen als Leerling, 3-1-1807; tot Meester verheven in 1807.
C) FB, 1807 : Adj.-Secretaris ; nadien niet meer vermeld.
D) Ontvanger der Registratie (Gent).

STROBBE, Roch-Frédéric.

A) ° Izegem, 1782.
B) Geaffilieerd in FB, 17-3-1818 als Meester.
C) FB, 1818 en 1822: gewoon lid.
D) Negociant te Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

TABOR, Charles.

A) ° Frankfurt, 1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 2-6-1807.
C) FB: komt op geen enkele lijst voor.
D) Officier; luitenant in 1807.

TENDALL,

A) ° Amsterdam, 26 jaar oud in 1823.
B) VA, aangenomen tot Leerling op 1-7-1823.
D) Negociant.

TENSANDE, Georges-Pierre.

A) ° Amsterdam.
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817).
C) ARP, 1817 : gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede luitenant, 36e bataljon militie.

TERTZWEIL, Charles *.

A) ° Ieper, 10-5-1782.
B) Geaffilieerd als Meester in S, 8-4-1811.
C) S, 1812: gewoon lid; Banketmeester in 1813; later niet vermeld.
D) Suikerbakker, Veldstraat Gent.

* Op de lijst 1813 vermeld als Pierre-Jean.

THESIN * Joseph.

A) ° Gent, 1760 of 1764.
B) VA, vermeld als Leerling in 1812.
C) Dienende Broeder (1812-1813).
D) Handelsagent.

* Ook TESSAINS.

THESIN, Pierre-Jacques.

A) ° Gent, 1787.
B) VA, vermeld als Leerling in 1813.
C) Lid van de Harmoniekolom in 1813.
D) Artiest.

THESIN, Jean.

A) Gent, 11-9-1790.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als Leerling in 1818.
C) VA, gewoon lid in 1818.
D) *Homme de confiance.*

THIEBAUT, Jacques-Liévin.

A) ° Gent, 31-1-1792.
B) VA, aangenomen als Leerling op 2-3-1820, bevorderd tot Gezel op 2-3-1820, verheven tot Meester op 5-4-1821.
D) Negociant.

THIERY, François.

A) ° Doornik, 1792.
B) Verheven tot Meester vóór of in 1823.
C) S, 1823 : Tweede Onderzoeker.
D) Militair, Nederlands leger ; 1823: sergeant-majoor.

THOOFT, Alexander.

A) 37 jaar oud in 1816.
B) Rozenkruiser in 1816.
C) S, 1816: gewoon lid; 1818-1823: erelid.
D) Officier, Nederlands leger; 1816-1823: adj.-majoor, 8e divisie.

THYS, Henri-Jean.

A) ° Antwerpen, 1790.
B) Vóór of in 1818 tot Meester verheven.
C) S, 1818: gewoon lid; ontbreekt op latere lijst.
D) Officier, Nederlands leger ; 1818: luitenant-kwartier-meester.

TINEL, Pierre-Alexandre.

A) ° Montpellier (Fr.), 1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 13-9-1806; Meester in 1806; Souverein Prins van het Rozenkruis in1806.
C) FB, 1806: Aalmoezenier; Secretaris in 1807; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel: lid in 1806-1808.
D) Ambtenaar; Secretaris-generaal, prefectuur, dep. Schelde, 1803-1814.

TOUBEAU, François.

A) ° Boussu, 11-8-1781.
B) Geaffilieerd in FB, 21-9-1805 als Meester; in 1812 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis.
C) FB, 1806-1807 : Tweede Onderzoeker; Eerste Onderzoeker in 1814; Tweede Opziener in 1818; gewoon lid in 1822.
FB-kapittel: Bouwmeester in 1812. ARP, 1817: erelid.
D) Negociant, Lindelei, Gent.

TOURNEFORT, Joachim.

B) Geïnitieerd in FB, 19-3-1810.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.

TRAUTMANN, Frédéric.

A) ° 1795.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 4-3-1819 ; Meester 1822.
C) FB, 1822: buitenlid, verblijvend te Wetteren.
D) Negociant te Wetteren.

TROSSAERT, Bernard.

A) ° Gent, 1786.
B) Vóór of in 1823 tot Meester verheven.
C) S, 1823 : Aalmoezenier.
D) Kristalsnijder, Gent.

TROSSAERT, Pierre.

A) ° Gent, in 1822 24 jaar oud.
B) VA, aangenomen als Leerling op 7-2-1822.
D) Kristalgraveerder.

TURPYN, Constant.

A) ° Gent, 1776.
B) Geïnitieerd in FB, 29-10-1806; tot Meester verheven in 1806.
C) FB: gewoon lid in 1806.
D) Zoutzieder te Gent.

TYTGAT, Louis.

A) ° Tielt, 24-3-1784.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 6-8-1810; in 1810 tot Meester verheven.
C) FB, 1810 en 1812: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant, Onderbergen, Gent.

URBAIN, Nicolas.

A) ° Luxemburg.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in S (1817).
C) Oprichter ARP.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede luitenant, 36e bataljon militie.

VAN ACKER, Ferdinand-Joseph.

A) ° Gent, 27-2-1781 of 1782 of 1784.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. *Rose-Croix* (1809).
C) VA, Sekretaris (1809-1812), Zegelbewaarder (1813); vermeld als gewoon lid in 1818 en 1820; vraagt ontslag op 20-7-1820. Kap. VA, gewoon lid in 1809, Tweede Grootopziener in 1812.
D) Partikulier, zaakwaarnemer, pleitbezorger.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

VAN AELBROECK, François.

A) Gent, (?)-9-1797.
B) VA, aangenomen als Leerling op 7-11-1823.
D) Negociant.

VAN AELBROECK, Joseph.

A) ° Velzeke * (O. Vl.), 1764.
B) Geïnitieerd in FB, 9-8-1805; Meester in 1806; Rozenkruiser in 1810.
C) FB, 1807: adjunct Eerste Onderzoeker; Ceremoniemeester in 1810, 1812-1813; gewoon lid in 1814; buitenlid in 1818-1822, verblijvend te Bouchout. FB-kapittel: lid in 1808.
D) Geneesheer in Dikkelvenne.

* Op sommige lijsten wordt Elene vermeld als geboorteplaats.

VAN AKEN, Charles.

A) ° Gent, 1785.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 10-6-1806. Geaffilieerd in VA op 6-1-1823.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Gent.

VAN AKEN, Jean.

A) ° Gent, 1779.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 8-11-1806; tot Meester verheven in zelfde jaar.
C) FB, 1806: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant, Gent.

VAN AKEN, Jean.

A) ° Gent, 22 jaar in 1823.
B) VA, aangenomen als Leerling op 20-1-1823; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 13-5-1823.
D) *Commis-négociant.*

VAN ALSTEIN, Adolphe-Ferdinand-Bonaventure.

A) ° Gent, 14-7-1798.
B) VA,*Louveteau,* aangenomen als Leerling op 5-11-1818 ; bevorderd tot Gezel en verheven tot Meester op 5-12-1818.
D) Partikulier.

VAN ALSTEIN, Joseph.

A) ° Gent, 27-7-1773.
B) Geïnitieerd in FB, 2-5-1807; als Rozenkruiser vermeld in 1810.
C) FB, 1807, 1810: gewoon lid; vanaf 1812 buitenlid, verblijvend te Middelburg.
D) *Maire* te Drongen in 1807-1810; vestigt zich daarna als rentenier te Middelburg.

VAN BEVEREN, Jean.

A) ° Ertvelde, 13-6-1782.
B) VA, aangenomen als Leerling in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808 (vermelding „afwezig").
D) Partikulier.

VAN BOSTERHOUT, Jean-François.

A) ° Gent, 14-5-1773, † Gent, 21-1-1846.
B) Vermeld als Leerling in 1811.
C) VA: gewoon lid van 1811 tot 1813 (aanduiding „afwezig" in 1812 en 1813).
D) *Maire* van Afsnee en lid van kiezerskollege van het departement. Adjunkt-burgemeester in 1815; stadsontvanger vanaf 1818.
E) In 1812 vernoemd onder de 600 meest belasten, kiezerslijst van 1824: betaalt meer dan 100 fl., in 1832 betaalde hij meer dan 2000 Fr. aan belastingen.
F) Lid Prov. Staten (1816-1820).

VAN CAMPEN, Pierre.

C) S, 1823 : Broeder Servant.

VAN CANEGHEM, Séraphin.

A) ° Wetteren, 1781.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 28-2-1807.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Gent.

VAN CAUWENBERGHE, Liévin.

A) ° Oudenaarde.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 9-11-1808.
C) FB: ontbreekt op alle latere lijsten.
D) Avoué te Oudenaarde.

VAN CROMBRUGGHE *, Jean.

A) ° Brugge, 3-11-1770.
B) VA, vermeld als Leerling in 1812 en als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1812 en 1813 (aanduiding „afwezig").
D) Rentenier.

* Soms ook DE CROMBRUGGHE.

VAN DAMME, Hippolyte.

B) VA, bevordering tot Gezel op 28-6-1823.

VAN DAMME, Philippe.

A) ° Gent, 24-8-1754.
B) Vermeld als Uitverkoren Meester in 1806.
C) Oprichter FB; gewoon lid in 1806 en 1810; later niet meer vermeld.
D) Aannemer van bouwwerken-metselaar.

VANDEKERCHOVE, Hippolyte.

A) ° Gent, 1794.
B) Aangenomen als Leerling ca. 1823 in S.
C) S, gewoon lid.
D) Boekdrukker-handelaar, Gent.
E) Betaalt in 1824 50 à 100 fl. belastingen.

VAN DE KERKHOVE, Pierre.

A) ° Gent, 1779.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1818; bevordering onbekend.
C) S, 1818: gewoon lid; niet vermeld op latere lijst.
D) Negociant te Gent.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.

VAN DEN ABEELE, André (Sr.).

A) ° Gent, 15-4 of 7-1768.
B) Geïnitieerd in VA, vermeld als Meester in 1809 en *Grand Elu Ecossais* (1818).
C) VA, gewoon lid van 1809 tot 1812 (aanduiding „afwezig" in 1812); Adjunkt bij de Thesaurier in 1813. Gewoon lid in 1810 en 1820.
D) Schilder.

VANDEN ABEELE, Jean-Ferdinand.

A) ° Gent, 3-8-1781.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, Adjunkt bij de Sekretaris (1808). Geen latere vermeldingen.
D) Negociant.

VAN DEN ABEELE, Jean-Dominique (Jr.).

A) ° Gent, 3-4-1795.
B) VA, aangenomen als Leerling op 12-3-1818. Bevorderd tot Gezel op 22-10-1818. Verheven tot Meeester op 12-11-1818.
C) VA, gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Partikulier.

VAN DEN BOGAERDE, André-Jean-Louis.

A) ° Gent, 7-7-1787; † Heeswijk, 12-1-1855.

B) Aangenomen als Leerling in FB, 7-2-1818; tot Meester verheven in zelfde jaar.
C) FB, 1818: gewoon lid; ontbreekt op lijst 1822.
D) Burgemeester van Waasmunster, 1820; districtscommissaris, St.-Niklaas, 1822; in 1828 voor Gent; gouverneur van N. Brabant benoemd in 1830.
F) Lid Prov. Staten in 1817; lid van Ridderstand.

VAN DEN BOL, Gaspard.

A) ° Antwerpen, 1782.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 6-16-1806.
C) FB, 1806: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant te Gent.

VAN DEN BOSSCHE, Pierre-Jean.

A) ° Watervliet, 1780.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 30-11-1822.
C) Burgemeester van Middelburg.

VANDEN BRANDEN, Charles.

A) ° Lier, 1782.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, buitenlid van 1809 tot 1812.
D) Negociant.

VAN DEN BROEKE, Charles.

A) ° Mende (dép. de la Lozère, Fr.), 1796.
B) Bezit de Meestergraad in 1818.
C) S, 1818 : Adjunct-Redenaar ; ontbreekt op latere lijst.
D) Student in de rechten.

VANDERBEECK, Jean.

A) ° Amsterdam.
B) Aangenomen als Leerling in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : eerste luitenant, 1e bataljon van de trein der linie-artillerie.

VANDERBERGK, Auguste.

A) ° (?), 1783.
B) VA, vermeld als Meester in 1811.
C) VA, buitenlid in 1811 en 1812. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Kunstzanger.

* Ook VANDENBERGK.

VANDERBEKE, Louis.

A) 24 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling ca. 1816 in S.
C) S, 1816 gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Militair, 1816 : *sous-aide,* 2e bataljon.

VAN DER CAMMEN *, Jean-François.

A) ° Halle (Brabant), 17-4-1788.
B) VA, vermeld als Meester in 1813.
C) VA, gewoon lid in 1813.
D) Student in de rechten.

* Ook VANDER CAMMEN.

VANDER CRUYSSEN, Constantin.

A) ° Nevele, 1783.
B) VA, als Meester vermeld in 1810.
C) VA, buitenlid van 1810 tot 1812. Geen latere vermelding.
D) Sergeant-majoor bij het 58 ste regiment.

* Ook VANDERCRUYSSEN.

VAN DER CRUYSSEN *, Frederic.

A) ° Gent, 1780.
B) Verheven tot Meester vóór of in 1818.
C) S, 1818-1823 : gewoon lid.
D) Reder te Gent.

* Op de lijst van 1818 vermeld als VERCRUYSSEN.

VANDER DONCKT *, Pierre.

A) ° Gent, 25-10-1787.
B) VA, ingewijd in deze loge. Vermeld als Leerling in 1810 en als Meester in 1811.
C) VA, gewoon lid in 1810, Adjunkt bij de Tesaurier in 1811 ; gaf zijn ontslag maar vraagt om heropname (op 17-9-1818). Gewoon lid in 1820.
D) Grossier in specerijen en kruidenierswaren.

* Ook VANDERDONCKT.

VAN DER HAEGHEN, Charles.

A) ° Wetteren, 1796.
B) Meester in 1818.
C) S, 1818 : gewoon lid ; ontbreekt op latere lijst.
D) Handelsreiziger.

VANDERHAEGHEN *, Ferdinand.

A) ° Gent, 16-7-1782.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, Archivaris in 1809, gewoon lid van 1810 tot 1812 (aanduiding "afwezig" in 1812). Komt niet voor op tableau van 1813.
D) Partikulier.

* Ook VANDER HAEGHEN.

VAN DER HORST, Albert.

A) ° Amsterdam, 1789.
B) Geïnitieerd in FB, 4-1-1816.
C) FB : ontbreekt op elke lijst.

VAN DER LINDEN, Jacques-Albert.

A) ° Gent, 19-7-1770.
B) Geïniteerd in FB, 23-12-1805 ; tot Meester verheven in 1806 ; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1806 : Banketmeester; gewoon lid in 1807; Onderzoeker in 1810 en 1812 ; gewoon lid in 1813-1814 ; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel: vermeld als lid in 1808-1808 en 1812.
D) Deurwaarder in 1805; als negociant vermeld vanaf 1806.

VAN DER MAEREN, Louis.

A) ° Gent, 1780.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 2-6-1807.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Gent.

VANDER MEERSCH, Ferdinand.

A) ° Gent, 19-6-1789.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1812 ; Uitverkoren Meester der IX in 1823.
C) S, 1812, 1813, 1816, 1818, 1823: gewoon lid.
D) *Garde d'honneur,* 1e regiment, in 1813 ; op latere lijsten steeds vermeld als brouwer, Bestormpoort, Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

VANDERMEERSCH, François.

A) ° Gent, 20-10-1787.
B) VA, vermeld als Leerling in 1807 en Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid van 1807 tot 1808 (aanduiding „afwezig" in 1807). Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant.

VANDERMEY, Jean.

A) 30 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling ca. 1816 in S.
C) S, 1816: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier ; 1816 : onder-luitenant, 2e bataljon.

VAN DER NIEPEN, Charles.

A) ° Gent.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1813.
C) S, 1813 Broeder van Talent.
D) Behanger.

VAN DER SCHUEREN, Joseph-Constantin.

A) ° Gent, 3-1-1782.
B) Aangenomen als Leerling in een loge te Liverpool (Gr.-Br.) en geaffilieerd in FB, 28-11-1804; als Meester vermeld in 1805.
C) FB, 1805-1806: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Negociant te Gent.

VANDER SCHUEREN, Louis-Charles.

A) ° Gent, 27-7-1782 of 10-8-1782.
B) VA, vermeld als *Elu Secret* (1811), *Chevalier d'Orient* (1812), *Rose-Croix* (1813).
C) VA, Aalmoezenier (1811-1813).
D) Negociant.

VANDER WAERDEN *, Gérard.

A) ° Wieze, 3-3-1768.
B) VA; vermeld als Meester in 1810.
C) VA, gewoon lid van 1810 tot 1813 (aanduiding „afwezig" in 1811 en 1812).
D) Fabrikant.

* Ook VANDERWAERDEN.

VAN DER WOESTIJNE, J.M.

A) ° Gent, 1792.
B) Geïnitieerd in FB, 4-3-1807.
C) FB: ontbreekt op alle lijsten.
D) Raffinadeur.

VAN DE WALLE, Emmanuel.

A) ° Oudenaarde, 11-6-1777.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-10-1808; Uitverkoren Meester in 1810.

C) FB, 1810: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant te Gent.

VAN DE WALLE, Jean-Emmanuel *.

A) ° Gent, 1793.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816; in 1818 Uitverkoren Meester der IX.
C) S, 1816 : gewoon lid ; in 1818 : Aalmoezenier ; opnieuw gewoon lid in 1823.
D) Negociant te Gent.

* Op de lijst van 1816 vermeld als VAN DE WAELE.

VAN DE WEGHEL, L.

A) † 1811.
C) Redenaar van S in 1811.

VAN DE WYNKELE, Charles.

A) ° Sint-Niklaas (O.-Vl.).
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1813.
C) S, 1813: buitenlid, verblijvend te Sint-Niklaas; op latere lijsten niet meer vermeld.
D) Negociant.

VAN DINTER, Louis-Joseph.

A) ° Gent, 1795.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1818.
C) S, 1818: gewoon lid; ontbreekt op latere lijst.
D) Negociant te Gent.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

VAN DOORSLAERE, François-Emmanuel.

A) ° Lokeren, 2-4-1752.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 24-1-1807; in 1807 ook tot Meester verheven; in 1810 als Souverein Prins van het Rozenkruis vermeld.
C) FB, 1810, 1812-1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel: lid in 1812.
D) *Maire* te Aalter (Fr. tijd).

VAN ENGELEN, Adrien.

A) ° Sas-van-Gent, 1791.
B) Aangenomen en tot Meester verheven vóór of in 1818.
C) S, 1818-1823 : Secretaris van de loge.
D) Scheepsmeter te Gent.

VAN GENDT *, Philippe-Jean.

A) ° Gent, 15-10-1785.
B) VA, vermeld als Meester in 1813.
C) VA, Adjunkt bij de Sekretaris in 1813 (doch aanduiding „afwezig").
D) Aspirant-notaris.

* Ook VAN GHENDT.

VAN GOETHEM, Ferdinand.

A) ° Gent, 20-12-1788.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 7-1-1812; Meester in 1813.
C) FB, 1812 : gewoon lid ; 1813-1822 buitenlid verblijvend te Bassevelde.
D) Brouwer te Bassevelde.
E) Heeft in 1815 een inkomen van 25.000 Fr.

VAN GOETHEM, Jean-Baptiste-Ghislain.

A) ° Gent, 29-1-1778.
B) Geïnitieerd in FB, 30-8-1813; Meester in 1814.
C) FB, 1814 en 1818 : gewoon lid ; ontbreekt op lijst 1822.
D) Suikerraffinadeur, Drapstraat, Gent.
E) Betaalt meer dan 100 fl. belastingen in 1824.

VAN GOETHEM, Leopold.

A) ° Gent, 7-1-1790.
B) Geïnitieerd in FB, 1812; Uitverkoren Meester in 1813; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1814.
C) FB, 1812-1814: gewoon lid, nadien niet meer vermeld.
D) Negociant.
E) Erfde in 1825 274.108 fl. van zijn vader, Ferdinand-Joseph, suikerraffinadeur.

VAN HAGHENBEEK, Joseph.

A) 38 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816.
C) S, 1816: gewoon lid; nadien niet meer opgenomen op de lijsten.
D) Koopman te Gent.

VAN HAUWE, Joseph.

A) ° Gent, 8-5-1784.
B) Tot Meester verheven in of vóór 1812.
C) S, 1812-1813 : buitenlid, verblijvend te Oudenaarde ; ontbreekt op latere lijsten.
D) Deurwaarder te Oudenaarde.

VAN HEES, Gerard.

A) ° Mülheim (Dtsl.), 1782.
B) Aangenomen in FB, 12-1-1818, Meester in 1818.
C) FB, 1818: buitenlid, verblijvend te Elberfeld (Dtsl.); ontbreekt in 1822.
D) Negociant te Elberfeld (Dtsl.).

VAN HESE, Jean.

A) ° Brugge, 1790.
B) Aangenomen en tot Meester verheven in S ca. 1817.
C) S, 1818 : Secretaris van de loge ; 1823 : gewoon lid.
D) Bediende.

VAN HOLY, Jean-Daniël.

A) ° Amsterdam.
B) Aangenomen als Leerling en verheven tot Meester in „La Charité", te Amsterdam, in febr. 1817; in datzelfde jaar vermeld als Uitverkoren Meester der IX.
C) Oprichter ARP ; Tweede Onderzoeker in 1817.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 36e bataljon militie.

VAN HOVE, Charles.

A) ° Brussel, 1787.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1823.
C) S, 1823: gewoon lid.
D) Zadelmaker.

VAN HUFFEL, Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 1776.
B) In bezit van Meestergraad vóór 1823.
C) S, 1823: gewoon lid.
D) Koopman te Gent.

VAN LOKEREN, B.L.

A) ° Gentbrugge, 1765.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 7-2-1807.; tot Meester verheven in 1807.
C) FB, 1807: Aalmoezenier; nadien niet meer vermeld.
D) Geneesheer te Gent.
E) Is kiezer in 1818 en behoort tot de notabelen in 1815.

VAN LOO, François.

A) ° Gent, 1786 of 15-6-1787.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.

C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1809; buitenlid van 1810 tot 1812.
D) Brouwer te Geraardsbergen.

VAN LOO, Jean-Laurent.

A) ° Gent, 3-5-1786.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant, partikulier.

VAN LOO, Jacques.

A) ° Gent, 6-12-1757 ; † Gent, 3-6-1828.
B) VA, vermeld als Meester (1808), *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid in 1808, Hofmeester in 1809. Komt niet voor op latere tableaus. Kap. VA, Grootzegelbewaarder in 1808. Komt niet voor op latere tableaus.
D) Bierhandelaar en brouwer ; kavalerist in het vrijwilligerskorps in 1787
F) Lid van de Collatie voor de parochie van St.-Niklaas van 1791-1793 ; notabele der stad en het Vrije van Gent in 1795 ; zetelde in gemeenteraad van 1798 tot 1802.

VAN LOO, Pierre.

A) ° Gent, 4-11-1775.
B) VA, vermeld als Meester in 1811.
C) VA, Hofmeester van 1811 tot 1813 (aanduiding "afwezig" in 1812).
D) Negociant.

VAN MELLAR,

B) Lid van *La Réunion des Amis du Nord* te Brugge. VA, affiliatie op 6-12-1821.
D) 1ste luitenant bij de Huzaren van het 8ste regiment.

VAN MEURS, Gerard-Herman.

A) ° Utrecht, 1779.
B) Aangenomen als Leerling ca 1816; in 1818; in 1818 vermeld als Meester.
C) S, 1816-1818: gewoon lid; ontbreekt op de lijst van 1823.
D) Negociant te Gent.

VAN ONSELEN, Leonard-Martin.

A) ° Rotterdam.
B) Geïnitieerd en verheven tot Meester in S (1817).
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant, 35e bataljon jagers.

VAN PAEMEL, Jean-Augustin.

A) ° Gent, 5-2-1771/1778.
B) VA, geïnitieerd in deze loge. Vermeld als *Rose-Croix* in 1818. Verheven tot Volkomen Meester, Verheven Uitverkoren en Groot Schot op 12-9-1819.
C) VA, gewoon lid 1818. Verkozen tot Ceremoniemeester op 14-12-1820 en 20-12-1821, en tot Eerste Onderzoeker op 16-12-1822.
D) Fabrikant en negociant.

VAN POOLSUM BOOY, Pierre.

A) ° Utrecht.
B) Aangenomen als Leerling in „De Edelmoedigheid", 's Hertogenbos, 26-5-1815; er vemoedelijk ook tot Meester verheven.
C) Oprichter ARP (1817).
D) Officier, Nederlands leger; 1815: kapitein, 17e bataljon militie; 1817: kapitein 38e bataljon militie ; zal later opklimmen tot generaal-majoor.

VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE, Chrétien-Emmanuel.

A) ° Gent, 9-10-1780; † Gent, 15-1-1858.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-12-1808; als Meester vermeld in 1810; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1812.
C) FB, Aalmoezenier in 1810-1813; Redenaar in 1814; Ceremoniemeester in 1818; gewoon lid in 1822.
D) Rentenier.
E) Behoort tot de 10 meest belasten in 1807 en 1812.
F) Lid Provinciale Staten, Ridderschap, 1816-1830; lid van de gemeenteraad, 1809-1822.

VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE, Philippe.

A) ° Gent, 18-4 of 2-5-1786.
B) VA, vermeld als Meester in 1809. Geaffilieerd op 15-1- 1818 in FB, vermeld als *Rose-Croix* in 1822.
C) VA, gewoon lid (1809-1812) en Bouwmeester (1813), doch vermelding „afwezig" voor de jaren 1811, 1812 en 1813.
FB, gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Rentenier.

VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE, Joseph.

A) ° Gent, 19-5-1785.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 19-4-1808; in 1812 vermeld als Rozenkruiser.
C) FB, 1810, 1812: adjunct-Ceremoniemeester; gewoon lid in 1813-1814, 1818; Zegelbewaarder in 1822.
D) Rentenier.

VAN ROSSEM, Jean-Baptiste.

A) ° Gent, 14-11-1769.
B) VA, vermeld als Leerling (1808) en *Rose-Croix* (1809).
C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1810 (aanduiding „afwezig" in 1808). Komt niet meer voor op latere tableaus. Kap. VA, gewoon lid in 1809 (aanduiding „afwezig" in 1809).
D) Kommandant van het tuchthuis (fel geëngageerde republikein in de periode 1792-1793, behoorde tot de 60 provisionele representanten, partijganger van Du Bosch in 1794 en 1795, kommissaris van het uitvoerend Directoire).

VAN ROSSEM, Philippe (Jr.).

A) ° Gent, 1788.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Onder-luitenant van het 108ste regiment.

VAN ROTTERDAM, Jean-Charles.

A) ° Gent, 1766.
B) VA, vermeld als Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Geneesheer.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt meer dan 100 fl. belastingen.

VAN ROYEN*, Jean.

A) ° Leiden.
B) Geïnitieerd en verheven tot Meester in „L'Accord Parfait", Lokeren. Ridder van het Oosten in 1818.
C) Oprichter ARP ; 1817 : secretaris ; FB, 1818-1822 : erelid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: eerste luitenant-kwartiermeester, 36e bataljon jagers.

* Ook VAN ROOYEN

VAN SANTEN, Antoine.

A) ° Geraardsbergen, 9-3-1783 *.
B) VA, vermeld als Leerling in 1808 en Meester in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1808 en 1809. Komt niet meer voor op latere tableaus.
D) Negociant, particulier.

* Ook 1776 vermeld.

VAN SANTEN, Jacques.

A) ° Gent, 17-12-1764 of 1767.

B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als Meester (1808), *Chevalier d'Orient* (1809), *Rose-Croix* (1809).
C) VA, Hofmeester (1808-1810), Ceremoniemeester (1811), gewoon lid (1812), Ceremoniemeester (1813), gewoon lid (1818). Op 17-9-1818 aanvaardt de Loge zijn ontslag, ondanks de pogingen van de Achtbare Meester om hem van het tegendeel te overtuigen. Kap. VA, Grootzegelbewaarder in 1809 en 1812.
D) Negociant.

VAN STEENWINKEL, Michel-Joseph.

A) ° Warde (Z.-Brabant), 10-11-1777.
B) VA, aangenomen als Leerling op 10-8-1820.
Woonachtig te Brugge.

VAN WAES, Edouard-François.

A) ° Gent, 6-12-1785.
B) VA, vermeld als Leerling (1808), *Elu Secret* (1809), *Rose-Croix* (1818), Verheven tot Volkomen Meester, Volkomen Uitverkorene en Groot Schot (1819).
C) VA, gewoon lid van 1808 tot 1809, aangeduid tot Adjunkt bij de Ceremoniemeester op 4-6-1818, Adjunkt bij de Redenaar op 14-12-1820, Tweede Adjunkt bij de Redenaar op 16-12-1822. Kap. VA: Lid in 1819.
E) Kiezerslijst van 1824 : betaalt 50 à 100 fl. belastingen.

VAN WALKERN, Adrien-Léopold.

A) ° Moerell (?), 1780.
B) In bezit van Meestergraad in 1818.
C) S, 1818: gewoon lid; later niet meer vermeld.
D) Gepensioneerd officier (luitenant-kolonel).

VAN ZANTVOORDE *, Guillaume.

A) ° Tielt, 1779.
B) Rozenkruiser in 1816.
C) S, 1816-1818: gewoon lid; ontbreekt op latere lijst.
D) Negociant te Gent.

* Soms VAN SANTVOORDE gespeld.

VASTERSAVENDTS, Jean-Dominique.

A) ° Asse, 1765.
B) VA, Vermeld als Meester in 1807, *Elu Secret* in 1809, *Rose-Croix* in 1812.
C) VA, stichter, gewoon lid van 1807 tot 1809. Lid van de Harmoniekolom van 1810-1813.
D) Artiest.

VERBAERE, Ferdinand-François.

B) Verheven tot Meester in de loge *Saint-Jean de Jérusalem* te Parijs op 10-7-1820. VA, geaffilieerd op 8-8-1820.

VERBAERE François.,

A) 24 jaar oud in 1816.
B) In bezit van Meestergraad in 1816.
C) S, 1816: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Negociant.

VERBAERE Jean,

A) ° Gent, 1794.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1818.
C) S, 1818: gewoon lid; ontbreekt op latere lijst.
D) Negociant te Gent.

VERBAERE, Louis.

A) ° Gent, 28-4-1799.
B) VA, aangenomen als Leerling op 28-191819, bevorderd tot Gezel op 28-12-1819, verheven tot Meester op 21-9-1820.
C) VA, verkozen tot Adjunkt bij de Ceremoniemeester op 14-12-1820 en tot Eerste Adjunkt bij de Ceremoniemeester op 16-12-1822.
D) Partikulier.

VERCAUTEREN, Joseph-Charles.

A) ° Gent, 21-8-1779.
B) VA, ingewijd in deze loge. Vermeld als Leerling (1808), Meester (1809), *Rose-Croix* (1812), Groot Inspekteur Inquisiteur Kommandeur (1820).
C) VA, gewoon lid (1808-1809), Tweede Onderzoeker (1810-1811), Eerste Onderzoeker (1812). Verkozen tot Achtbare Meester op de kommissieverkiezing van 4-6-1818. Vermeld als Gewezen Achtbare Meester in 1820. Vraagt en verkrijgt op 23-11-1820 zijn eervol ontslag. Kap. VA, gewoon lid in 1812.
D) Negociant, partikulier, fabrikant in katoenen lijnwaden.

VERDIER, François-Antoine.

A) ° Toulouse, 1-11-1764.
B) N: vermeld als Rozenkruiser in 1813.
C) N: Redenaar in 1813.
D) Eigenaar.

VERBEKE, Charles-François.

A) ° Brugge, 1792.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816; Rozenkruiser in 1818.
C) S, 1816 gewoon lid; in 1818: Tweede Onderzoeker; ontbreekt op lijst van 1823.
D) *Sous-aide* bij het militair hospitaal in 1816; nadien vermeld als negociant.

VERHEGGHEN, Franco.

A) ° Gent, 14-12-1784.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 3-1-1807; in 1814 vermeld als Uitverkoren Meester.
C) FB, 1814: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Negociant, Gent.

VERHEYEN, Pierre.

A) ° Gent, 1750.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, lid van de Harmoniekolom van 1809 tot 1813.
D) Muziekleraar en komponist.

VERMANDEL, Jean.

A) ° Gent.
B) Aangenomen in FB, 24-1-1807; in 1813 nog steeds Leerling.
C) FB: komt op geen enkele lijst voor; S, 1813:Broeder van Talent; nadien niet meer vermeld.
D) Kunstenaar.

VERMEERSCH,

B) Souverein Groot Inspecteur Generaal (33e graad) in 1817.
C) Erelid ARP, 1817; verblijft te Brussel.
D) Officier, Nederlands leger ; 1817 : luitenant-kolonel, bevelhebber van het 23e bataljon militie.

VERRAT, Charles.

A) ° Montreuil, 1789.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, gewoon lid in 1809, en buitenlid van 1810 tot 1812.
D) Onder-luitenant bij het 22ste regiment (gevangen genomen door de Engelsen).

VERSLUYS, Corneille.

A) ° Aardenburg, 25-4-1789.

B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1813 ; in 1816 als Meester vermeld.
C) S, 1813-1816 : gewoon lid ; van 1818 tot 1823 : buitenlid.
D) Staatsbediende; 1813: bediende bij de Prefectuur te Gent, 1816: bediende bij het Provinciaal Bestuur ; vanaf 1818 vermeld als negociant.

VERSPYCK, Abraham-Claude-Jean.

A) ° Breda, 27-9-1797.
B) VA, geïnitieerd in deze werkplaats. Vermeld als Leerling in 1818.
C) VA, gewoon lid in 1818 en 1820.
D) Fabrikant.

VERSTEEGE, Jean-Jacques.

A) ° Den Haag.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: tweede luitenant, 36e bataljon jagers.

VERSTRAETEN, Jean.

A) °Gent, 5-2-1765 of 1766.
B) VA, vermeld als Leerling in 1809.
C) VA, Dienende Broeder (1809-1811); S, Dienende Broeder (1813).
D) Herbergier, partikulier, kommissionair.

VERSTURME, Pierre.

A) ° Gent, 29-3-1777.
B) Geïnitieerd in FB, 16-6-1804; Gezel in 1805; Meester in 1806; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1807.
C) FB, 1805: gewoon lid; Thesaurier in 1806 en 1807; gewoon lid in 1810; daarna niet meer vermeld. FB-kapittel: Thesaurier in 1808.
D) Bediende.

VERVAET, Joseph.

A)° Gent, 22-1-1782.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 15-10-1810; tot Meester verheven in zelfde jaar; Uitverkoren Meester in 1812; Souverein Prins van het Rozenkruis in 1813.
C) FB, 1810 : gewoon lid ; adjunct-Thesaurier in 1812 ; Zegelbewaarder in 1813; gewoon lid in 1814; ontbreekt op latere lijsten. FB-kapittel: lid in 1812.
D) Eigenaar en uitbater van kalanderij, Hamstraat Gent.
E) Betaalt in 1824 50 à 100 fl. belastingen.

VERZEAU, Edme-Louis.

A) ° Montfort-Lamoury (dept. Seine-et-Oise), 5-11-1779.
B) VA, vermeld als Meester in 1813.
C) VA, Adjunkt bij de Ceremoniemeester in 1813.
D) Luitenant van de reservekompagnie van het Schelde-departement. Lid van het *Légion d'Honneur*

VIETTE, Jean.

A) ° Gent, 1778.
B) Tot Meester verheven vóór of in 1809 ; geaffilieerd in S, 8-4-1811.
C) Oprichter „La Constante Union" (1809); S, 1811, 1812, 1814, 1816, 1818 : gewoon lid ; in 1823 Archivaris van de Loge.
D) Graveur.
E) Betaalt in 1824 meer dan 100 fl. belastingen.

VIGNAL, Pierre.

A) ° Antwerpen.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 14-1-1816.
C) FB: niet vermeld op latere lijst.
D) Officier; 1816: majoor.

VILAIN XIIII, Charles.

A) ° Gent, 7-2-1747 ; † ca. 1809.
B) Bezat reeds Meestergraad in 18e E.; in 1807 vermeld als Souverein Prins van het Rozenkruis; geaffilieerd in FB, 7-2-1807.
C) FB, 1807: Eerste Opziener.
D) Burgemeester van Wetteren, Fr. tijd.

VOLCKAERT, Auguste.

A) ° Zottegem.
B) Geaffilieerd in FB, 1-3-1809.
C) FB: ontbreekt op iedere lijst.
D) Negociant te Gent.

VON CZARNOWSKI, Frédéric-Wilhelm.

A) ° Stolpe (Pommeren), 21-3-1797.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 22-5-1814; in zelfde jaar tot Meester verheven.
C) FB, 1814: buitenlid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger ; 1814 : luitenant, regiment der Ulanen.

VON GAGARN, F.-Baud.

A) ° Weiburg (Dtsl.).

B) Geaffilieerd als Meester in FB, 22-1-1822.
C) FB, 1822: gewoon lid.
D) Officier ; 1822 : kapitein, lid Generale Staf.

VON HEYKING, Frédéric-Wilhelm-Leo (baron)

A) ° Zinten (Pruisen), 24-12-1788.
B) Geïnitieerd in FB, 14-6-1814; tot Meester verheven in 1814.
C) FB, 1814: buitenlid; later niet meer vermeld.

VON STEIRENBACH, Josse-Louis.

A) ° Vaals (?) 1791.
B) In bezit van Meestergraad in 1818.
C) S, 1818: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, Nederlands leger; 1818: kapitein.

VON TYSKA, Leopold.

A) ° Pruisen, 13-1-1790.
B) Aangenomen als Leerling in FB, 22-5-1814.
C) FB, 1814: buitenlid, nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: eerste luitenant, O. Pruisisch regiment.

VOORTMAN, François.

A) ° Gent, in 1816 30 jaar oud.
B) Rozenkruiser in 1816.
C) S, 1816-1818: gewoon lid; ontbreekt op de lijst van 1823.
D) Textieldrukker te Gent (Molenaarstraat).

VOOY *, Jean-Jacques.

A) ° Aalst, 15-9-1796.
B) Aangenomen als Leerling in VA, 3-5-1821, er op 21-10-1822 tot Gezel en Meester verheven.
C) VA, 1821-1823: gewoon lid.
D) Notaris.

* Kan ook NOOY zijn.

WATTEL, Pierre-Charles.

A) ° Tourcoing, 23-3-1783.
B) VA, Als Leerling in 1807 aangenomen. Vermeld als Meester in 1808.
C) VA, gewoon lid in 1808, Tweede Onderzoeker in 1809, buitenlid in 1810 en 1812. Vraagt op 11-12-1818 om als buitenlid te worden ingeschreven.
D) Negociant, verblijvend te Antwerpen.

WEBER, Joseph.

A) 27 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816 ; bevordering onbekend.
C) S, 1816: gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier, 1816: luitenant, 2e bataljon.

WEELBRAND, Charles-Henri.

A) ° Minden (Dtsl.).
B) Geïnitieerd in FB, 31-10-1822.

WENNIGER, Louis.

A) 25 jaar in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816; bevordering onbekend.
C) S, 1816 gewoon lid; ontbreekt op latere lijsten.
D) Officier ; 1816 : onderluitenant, 2e bataljon.

WESTHORP, Isaac.

A) ° Harwich (Engeland), 8-6-1794.
B) VA, *Louveteau,* aangenomen als Leerling op 15-10-1818.
C) VA, Vermeld als gewoon lid in 1820.
D) *Commis-négociant.*

WEVERBERG, Charles.

A) ° Elversele, 5-10-1792.
B) VA, aangenomen als Leerling op 2-10-1817.
C) VA, buitenlid in 1810 en 1820.
D) Negociant (verblijvend in Brussel).

WILLEMS, François.

A) ° Gent, 14-2-1806.
B) Geïnitieerd in FB, 14-2-1806.
C) FB: ontbreekt op alle lijsten.
D) Hoedenmaker.

WILLEMSEN, Joseph.

A) 29 jaar oud in 1816.
B) Aangenomen als Leerling in S ca. 1816: bevordering onbekend.
C) S, 1816: gewoon lid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier; 1816: luitenant, 2e bataljon.

WINS, Auguste-Louis.

A) ° Boussu, 1-5-1773.
B) VA, vermeld als Meester in 1808.

C) VA, buitenlid van 1808 tot 1812.
D) Negociant te Boussu.

WINS, Bernard.

A) ° Boussu, 1779.
B) VA, als Meester vermeld in 1808.
C) VA, buitenlid van 1808 tot 1812.
D) Brouwer en negociant te Boussu.

WINSINGER *, Charles.

A) 23 jaar oud in 1816.
B) In bezit van Meestergraad in 1816.
C) S, 1816 gewoon lid; 1818-1823: buitengewoon lid.
D) Officier; 1816: luitenant, artillerie; 1818-1823: kapitein, artillerie.

* Ook WINSENGER en WINZINGERE gespeld.

WOJECHIOPKI, Stanislas.

A) ° Polen.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Pools officier.

WOUTERS, Frederic.

A) ° Andennes.
B) Aangenomen en verheven tot Meester in „L'Accord parfait", Lokeren ; geaffilieerd in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Officier, Nederlands leger; 1817: kapitein, 36e bataljon jagers.

WYAM, Joseph-François.

A) ° Halle, 30-9-1776.
B) VA, vermeld als Meester in 1807.
C) VA, stichter, Adjunkt bij de Sekretaris in 1807, buitenlid van 1808-1812. Komt niet meer voor op later tableau.
D) Negociant te Halle.

YDENS *, Pierre-Joseph.

A) ° Brussel, 1766.
B) VA, vermeld als : *Rose-Croix Parfait Initié, Grand Inspecteur Grand Ecossais* (1809), Verheven Meester van de Lichtende Ring (1810). Affiliatie in FB. ARP, *Souverain Prince Rose-Croix* (1817).

* Ook IDENS gespeld.

C) VA, Erelid en Adjunkt bij de Redenaar (1809), Ceremoniemeester (1810). Kap. VA, Erelid (1814), gewoon lid (1818) en eerste Onderzoeker (1822). ARP Erelid (1817).
D) Negociant (bezat een magazijn van spiegels).

ZAIDONIECKI, Xavier.

A) ° Warschau (Polen).
B) Aangenomen en verheven tot Meester in ARP (1817).
C) ARP, 1817: gewoon lid.
D) Pools officier.

ZEUSCHNER, Jean-Louis-Sigismond.

A) ° Silezië, 15-4-1782.
B) Geaffilieerd in FB, 1814, als Rozenkruiser.
C) FB, 1814: erelid; nadien niet meer vermeld.
D) Officier, Pruisisch leger; 1814: controleur bij het oorlogscommissariaat, 3e korps.

ZIMMER, Joseph.

A) ° Lixheim (dept. Meurthe-et-Moselle, Fr.), 27-12-1769.
B) N: vermeld als Leerling in 1813.
C) N: gewoon lid.
D) Majoor bij het 65ste regiment.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET PROTESTANTISME IN OOST-VLAANDEREN 1830 - 1914

door

Jan ART
Aspirant N.F.W.O.

Het gaat om een merkwaardig verschijnsel: temidden van een bevolking die door haar geestelijkheid als de katholiekste van de wereld wordt beschouwd, en gelegen in een diocees met één der sterkste kerkelijke infrastructuren van W.-Europa, slaagt een religieuze minderheid, de protestantse gemeente van het gehucht Korsele bij St.-Maria-Horebeke, erin haar voorvaderlijk geloof sinds de 16de eeuw tot op vandaag te bewaren en openlijk te belijden.

Is het het regime van volledige godsdienstvrijheid, gewaarborgd door de grondwet van 1830, dat deze gelovigen heeft toegelaten ook de 19de eeuw te overleven, of waren te Korsele nog andere voorwaarden vervuld die het voortbestaan van het „kleine kuddeken" garandeerden? Waarom te St.-Maria-Horebeke en niet elders in Oost-Vlaanderen?

Dit zijn de vragen waarop in dit artikel, aan de hand van de archieven van Korsele en de publikaties bewaard in de bibliotheek van de Protestantse Theologische Faculteit te Brussel, zal getracht worden een begin van antwoord te geven [1].

(1) Het is in hoofdzaak op hiernavermelde bronnen en publikaties dat dit artikel gesteund is.

— Archieven van de Protestantse gemeente te Maria-Horebeke : ze bevinden zich op de pastorie, althans deze vanaf 1812. De documenten over de vroegere periode zijn verdwenen. Voor de hedendaagse periode beschikt men over parochieregisters, registers der handelingen van de Kerkeraad, enige bundels correspondentie en een aparte farde over het onderwijs.

— Het Meyhofferfonds is interessant door zijn volledigheid. Men vindt er de volledige reeks van *Le Chrétien Belge* vanaf 1850 en van de *Rapports annuels de la société évangélique belge.* Daarnaast ook nog zowat alle publikaties der Belgische pastores.

Aan de Geuzenhoek van Maria-Horebeke in de 19de eeuw werd bij ons weten nog geen studie gewijd : er bestaat alleen de verdienstelijke vulgariserende brochure van J.A. De Jonge, *Een klein eiland in de grote zee,* Oudenaarde, sd, en men kan passim enige gevens vinden bij :

— L. Anet, *Histoire des 30 premières années de la Société évangélique ou église chrétienne missionnaire belge,* Brussel, 1875.

— *En souvenir du 75me anniversaire de la société évangélique belge 1837-1912,* Brussel, sd.

— *Jubilé cinquantenaire 1889,* Brussel, 1889.

Wanneer in de 16de eeuw, na de herovering door de hertog van Parma, het belangrijkste deel der protestantse Vlamingen de wijk neemt naar de Verenigde Provinciën, blijft toch nog een min of meer verdoken protestantisme voortleven in de Zuidelijke Nederlanden. Het betrof in de meeste gevallen financieel onbemiddelden, die zich de emigratie-onkosten niet konden veroorloven, of personen die te sterk met hun geboortegrond verbonden waren, om aan uitwijking te kunnen denken.

Zo ontstaan rond Oudenaarde enige protestantse kerken in St.-Maria-Horebeke, St.-Blasius-Boekel, Maarke en Mater, die zich verenigen onder de naam *Vlaamse Olijfberg,* en als zodanig ook bekend zijn in Zeeland, van waaruit hun materiële en morele steun wordt gestuurd. Tot op het einde van de 18de eeuw blijft deze streek de enige in Oost-Vlaanderen waar men een belangrijke autochtone protestantse bevolking aantreft.

Vanaf 1735 wordt de kerk van Korsele bediend door Zeelandse predikanten, die tweemaal per jaar vier maanden in de streek rondtrekken. De godsdienstoefeningen gebeurden meestal 's nachts van 21 tot 24 u., in openlucht, of ten huize van de familie Blommaert en Van Cauwenberghe (*de oude tempel*).

In 1748 wordt het oude kerkgebouw van Etikhove hersteld, en van rond dezelfde tijd, 1742, dateren de eerste armenrekeningen.

In 1783 wordt er voor de eerste maal systematisch kerkzang aangeleerd door een zekere Becaert uit Doornik, die later ook 500 gulden aan de gemeente zou legateren.

In hetzelfde jaar, dank zij het Tolerantie-edikt van Jozef II en een collecte in Holland, kan het eerste kerkgebouw in St.-Maria-Horebeke opgetrokken worden. Het gebouw voldeed aan de keizerlijke voorschriften: het lag op een bepaalde afstand van de openbare weg, zonder klokketoren of een andere eigenaardigheid die zou hebben kunnen doen vermoeden dat het hier een bedehuis gold.

De Franse periode ging voorbij zonder veel moeilijkheden. Onder het Hollands bewind scheen een nieuwe tijd te beginnen. Van dan af begint ook het register der handelingen van de kerkeraad, dat vandaag nog bewaard wordt op de pastorie.

De gemeente kende nog steeds geen residerende pastor, maar stond bestendig onder toezicht van de kerkeraad, die werd voorgezeten door de visiterende dominee.

Deze kerkeraad bestaat uit 3 diakens, belast met de armenzorg, en drie presbyters of ouderlingen, die de gemeente onder geestelijk opzicht bestuur-

Bij E. Hubert, *Notes et documents sur l'histoire religieuse des Pays-Bas Autrichiens au XVIIIme siècle. Une enquête sur l'état religieux de la partie flamande des Pays-Bas en 1723* (ARB, Classe des lettres et des sciences morales et politiques, Mémoires, Coll. in 4°, 2me série, T. IX), Brussel 1923, vindt men op p. 28 en p. 46 e.v. een overzicht van de geschiedenis van de kerkgemeente in de 18e eeuw.
Over hetzelfde onderwerp : J.H.C. Wagener, *Geschiedenis en oorsprong der oudste protestantsche kerk in België,* Rotterdam, 1885.
De Smet, *Comment une communauté de Calvinistes s'est-elle établie et conservée au milieu d'une population catholique près d'Audenarde,* in Bulletin de l'ARB, 1re série, T. VIII, p. 38.

den. Ze werden verkozen door de meerderjarige mannelijke leden van de gemeente, dwz. door degenen die hun geloofsbelijdenis hadden afgelegd, iets wat gebeurde rond het 18de of 20ste levensjaar.

De raad wordt ieder jaar gedeeltelijk vernieuwd: 1 diaken en 1 presbyter worden vervangen of herkozen.

De ouderlingen waren belast met het ziekenbezoek, en, samen met de dominee, met de *censura morum:* ze waren bij machte, kort voor het vieren van het avondmaal, hun veto te stellen aan die leden van de gemeente die tekort waren geschoten in de kerkpraktijk, of door hun gedrag de gemeente hadden ontsticht. In de 19de eeuw betekende dit berispelijk gedrag veelal dronkenschap, voorhuwelijkse betrekking of overspel.

Tot de oprichting van de Raad van Beheer, tegenhanger van de RK kerkfabriek, was de kerkeraad ook belast met het financieel beheer der kerkgoederen.

Ook in het beroepen van de dominee speelde ze een belangrijke rol. Samen met de consulent (de dominee ad interim) stelde ze een lijst op van een drietal kandidaten die in aanmerking kwamen voor aggregatie: uit deze lijst werd dan door de ganse kerkgemeente 'n predikant gekozen, die nog steeds vrij was de plaats te aanvaarden of af te wijzen, en later ook de kerkgemeente kon verlaten voor een andere post.

In 1813 was er echter nog geen sprake van een dominee te beroepen. Het is pas in 1817 dat aan het ministerie een aanvraag wordt gestuurd om subsidie voor het bouwen van een pastorie. Zonder deze immers zou geen enkele dominee de plaats van St.-Maria-Horebeke aanvaarden.

De aanvraag wordt negatief beantwoord, vooral wanneer ook Etikhove met bouwplannen komt aandragen. Het ministerie beslist dat de gemeenten rond Oudenaarde door predikanten van Gent, Oostende, Brugge of Doornik moeten bediend worden.

Anderzijds wordt wel een steun van 1000 gulden verleend, voor het bouwen van een protestantse school. In 1818 wordt de grond gekocht, en kort daarop een onderwijzer aangeworven. Het ganse schoolgebouw werd door de protestanten zelf gebouwd. Tot het bakken der 6.900 stenen gebeurde ter plaatse. Daarbij werden nog 3000 gulden door de kerkleden zelf opgebracht.

Rond dezelfde tijd werd ook het eigen kerkhof ingewijd. Voordien begroef ieder zijn doden in eigen hof.

In 1831 bestonden er nauwe contacten tussen Maria-Horebeke en de protestantse gemeente van Oudenaarde, in hoofdzaak gevormd door de Nederlandse garnizoensoldaten die er verbleven, en wier aalmoezenier geregeld de diensten op Korsele voorzat.

Met de onafhankelijkheid echter wordt de dominee van Oudenaarde genoodzaakt onder gewapend escorte naar het Noorden te vluchten, zodat Korsele weer moet bediend worden vanuit het verre Gent, door Ds. Goedkoop, aan wie in 1832 iedere vergoeding voor zijn diensten in het Oudenaardse wordt geweigerd.

De gemeente maakt hier een kritieke faze door: ze beschikt wel over een eigen school, een blijkbaar goed voorziene armenkas en een eigen kerkhof

met kerk, maar het ontbreken van een herder ter plaatse kon niet anders dan nadelig werken.

1836 zal dan ook als een geluksjaar in de kerkannalen opgetekend blijven: het is dan dat Juffrouw Johanna van den Berghe een belangrijke nalatenschap aan de kerk legateert: een vierde hiervan moest dienen voor het bouwen van een pastorie, een vierde ging naar het armengoed, en twee vierden waren bestemd voor de school. Het zal duren tot 1841 vooraleer het geld kan besteed worden, wegens het proces door de teleurgestelde familie van de overledene aan de gelukkige erfgenamen aangedaan. Het gerechtelijk onderzoek loopt echter af in het voordeel van Korsele, en er kan een aanvang gemaakt met de bouw van de pastorie.

Dank zij de steun van graaf de Villegas, notaris Moerman en de burgemeester wordt op 21 mei 1842 een staatsbezoldiging toegekend aan de te benoemen, en ditmaal residerende, dominee.

Van dan af schijnt het voortbestaan van de gemeente officieel verzekerd. Het avondmaal kan nu 4 maal 's jaars plaatsvinden, vanaf 1866 3 maal te Korsele en 1 maal te Etikhove. In 1867 worden de eerste plannen van de nieuwe kerk ingestuurd, en op 16 oktober 1872 kan deze dank zij staatssubsidie en collectes plechtig in gebruik worden genomen. In 1866 wordt ook melding gemaakt van een leesbibliotheek.

Tot zover de beknopte geschiedenis van de kerkgemeente op Korsele. Officiële erkenning en staatssubsidie alleen kunnen echter nog niet het voortbestaan van een religieuze minderheidsgroep verklaren. Hier moeten nog andere factoren hebben meegespeeld.

De verhouding tot het gemeentebestuur.

St.-Maria-Horebeke telde vorige eeuw een 1500 à 2000 inwoners. In 1830 waren hiervan 110 protestant, en in 1899 200. Vijf à tien woonden op Mater, 10 à 15 te Etikhove en 30 of meer worden als „afwezig" opgegeven. De protestantse gemeente heeft nooit aan rechtstreekse vertegenwoordiging in de gemeenteraad gedacht vóór de eerste Wereldoorlog. Het was wel zo dat ze systematisch de liberale lijst steunde, en dat haar invloed op het gemeentebestuur dan ook afhing van het al dan niet verkozen worden van deze laatste. Rond 1841 schijnt de verhouding met het plaatselijk bestuur opperbest: de burgemeester steunt de protestanten in hun proces met de familie van den Berghe en krijgt hiervoor 500 F vergoeding. In 1843 leent de kerkgemeente zelfs 2300 F aan de gemeentekas om deze de kosten te helpen dragen veroorzaakt door de bouw van de nieuwe RK pastorie.

In 1861 echter begint het bestuur met inzage te vragen van de kerkrekeningen, en met de schoolstrijd komt het tot openlijke botsing. Op aanvraag van het toenmalig katholieke gemeentebestuur wordt bij KB van 29 nov. 1875 de art. 1,10 en 49 van de wet van 23 sept. 1843 toegepast op de schoolgoederen, waardoor op 26 maart 1876 het onroerend goed door wijlen Joh. van den Berghe aan de school nagelaten (62.800 F) tussen

de kerk en de gemeente moet verdeeld worden. Deze schikking is definitief, vooral wanneer in 1885 de protestantse schoolmeester, die in 1880 tot gemeentelijk schoolmeester was benoemd, door het gemeentebestuur wordt ontslagen.

In 1889 ten slotte wendt het gemeentebestuur pogingen aan om ook het armengoed onder controle te krijgen, ditmaal echter tevergeefs.

Uiteindelijk schenen deze moeilijkheden van voorbijgaande aard, en was de godsdienstvrijheid wettelijk genoeg beschermd om aan deze plagerijen het hoofd te kunnen bieden. Anderzijds heeft de protestantse gemeente nooit haar stemmengetal politiek weten te valoriseren. Op dit vlak schijnen geen factoren te moeten gezocht die haar voortbestaan zouden kunnen verklaren.

De verhouding met de katholieke geestelijkheid en bevolking.

De katholieke geestelijkheid scheen het bestaan van de protestantse minderheid als een onuitroeibaar kwaad te hebben aanvaard, en heeft geen enkele poging tot bekering ondernomen. Dit zolang de protestantse gemeente zich houdt aan het isolement dat ze sinds de 16de eeuw gekozen heeft. Korsele ligt vandaag nog op een flink eind gaans van de eigenlijke dorpskom van St. Maria-Horebeke. Gemengde huwelijken waren onbestaande en werden van beide zijden zorgvuldig vermeden. Uiteindelijk was het contact tussen beide bevolkingen gering, en indien zich enige rivaliteit tussen de twee groepen voordeel was het occasioneel, bv. naar aanleiding van een openbare verkoping.

De situatie verandert echter van zodra enige missionaire bekommernis gaat groeien bij de protestantse dominee. Dit was het geval rond het einde van de vorige eeuw. In 1890 wordt voor de eerste maal de aanwezigheid van Rooms-Katholieken op de bidstonden vermeld. In 1896 weerom, ditmaal met de vermelding „stedelingen". Op 13 december 1896 wordt het kerkje van Etikhove weer in gebruik genomen, temidden van een grote belangstelling. Maar in 1897 beginnen de moeilijkheden reeds, vooral wegens het succes dat de predikatie te Etikhove scheen te oogsten. Het rapport van 1898-99 klaagt over het groeiend vooroordeel bij het publiek en over de invloed van een „clergé presque tout puissant".

Deze apostolaatsbeweging gebeurde echter volledig onder impuls van de toenmalige dominee, en in nauw contact met de Synode, die St.-Maria-Horebeke als bruggehoofd scheen te willen gebruiken voor de missionering van Ronse. De eigenlijke bevolking nam hieraan weinig deel, en hield zich aan haar isolement, een taktiek die zijn degelijkheid had bewezen.

De interne organisatie en eigen constitutie der gemeente.

— De familietraditie.

In 1823 is de kerkgemeente samengesteld uit 23 families, waarvan 13 protestant zijn sinds de Spaanse tijd, 1 sinds de 5de generatie, 1 sinds de 4de generatie, 2 sinds de 3de, 1 sinds de tweede en 5 sinds de 1ste generatie.

Het protestantisme is hier meer dan een levensovertuiging. Het is een familietraditie die zich vastgeankerd heeft in leefgewoonten en materiële omgeving, en bovendien gevrijwaard wordt, door het systeem van huwelijken binnen gesloten omloop, tegen iedere inmenging.

Aldus gevrijwaard voor iedere vreemde invloed, werden bovendien alle middelen aangewend om die eigenheid te bewaren en te verstevigen: de residerende dominee en vooral de eigen school met protestantse schoolmeester.

— Onderlinge controle en materiële verbondenheid.

De komende generatie werd niet alleen opgevoed door familie en school, eenmaal volwassen werd de orthodoxie gecontroleerd door de kerkeraad: de *censura morum.*

Deze ontzag niemand. In 1843 wordt de onderwijzer wandelen gezonden „wegens berispelijk gedrag" en in 1872 ondergaat zijn collega hetzelfde lot. In 1868 geeft Ds. Caro zijn ontslag „wegens interne moeilijkheden". Bij het beroepingswerk vraagt de kerkeraad de consulent er ditmaal over te waken dat de nieuwe kandidaat niet „van de moderne richting" zou zijn, zoniet zal het weer verkeerd aflopen. Op 30 mei 1870 tenslotte laat Caro via een collega de kerkeraad verzoeken hem eindelijk een bewijs van goed gedrag te sturen, zonder hetwelk hij geen nieuwe standplaats kan vinden. De kerkeraad stemt toe „mits zijne Eerw. verklare de kerkeraad nooit te zullen vervolgen, en belove zich voortaan te gedragen zoals het een christelijke herder past".

Wanneer er moeilijkheden in de schoot van de kerkeraad zelf ontstonden, was het nog alleen de Synode of... de katholieken die de rust en vrede konden herstellen.

In december 1868 - januari 1869, wanneer financiële twistpunten verdeeldheid zaaiden in de kerkeraad, zodat sommige leden dreigden de ganse zaak voor het tribunaal te brengen, kan alleen de opmerking „dat dit voor de catholijken zeer drollig zou wezen" hen van hun voornemen afbrengen.

De herhaalde moeilijkheden die zich voordeden bij de verkiezing van de kerkeraad werden meestal geregeld door de tussenkomst van de synodale commissarissen, die zich op aanvraag van één der beide partijen of van de dominee naar Korsele begaven. Reeds voor 1856 was beslist dat twee leden van een zelfde familie niet tegelijk in de kerkeraad mochten zetelen, en dat niemand voor zichzelf mocht kiezen. In 1856 wordt de Synode voor de eerste maal van moeilijkheden in dit verband op de hoogte gebracht. Ook in de jaren 1893-95 heerst er diepe verdeeldheid in de gemeente n.a.v. de verkiezing. Het was wel zo dat vrij belangrijke posten door de verkiezing waren te begeven. De diakonie bv. gaf het beheer, o.m. de verpachting, van belangrijke percelen in handen van de verkozenen. Telkens weer echter kon de twist door tussenkomst van de Synode of omwille van vreemde ogen, bijgelegd worden.

Zelfs indien een lid van de gemeente zich dan nog in theorie geestelijk afzijdig kon houden en langzaam weggroeien van de kerk, materieel was het voor een groot deel van de bevolking moeilijk Korsele te verlaten: de

grote meerderheid was landbouwer en zou have en goed moeten hebben verkopen om elders een nieuw thuis te stichten. Van definitieve uitwijking worden dan ook maar sporen gevonden voor de donkere jaren 1845-51, en later na de eerste wereldoorlog. In 1845 : 6 uitwijkingen, 1846 : 3, 1847 : 10, 1849 :1, 1850: 1, 1851: 3, meestal naar Frankrijk, en enkele naar Nederland.

De grond bebouwd door protestanten was meestal protestants bezit. Men lette er wel op zo weinig mogelijk dienstbaarheden verschuldigd te zijn t.o.v. andersdenkenden. Wanneer de hongerjaren 1846-47 verschillende boeren ertoe brachten bepaalde gronden te verkopen om enig geld in handen te krijgen, was het de diakonie die het goed opkocht en het later weer verpachtte.

De armere bevolking, die door geen enkel grondbezit met Korsele was verbonden, vond er de garantie van een in verhouding tot de bevolking geziene, welvoorziene armenkas. In 1848 beslist de kerkeraad dat de armen die enige onderstand genieten, verplicht zijn getrouw de catechismus bij te wonen, de kerk te bezoeken, eerbaar moeten leven, geen herbergen mogen bezoeken, en niet mogen vloeken of stelen.

Het voortbestaan van de protestantse minderheid te St.-Maria-Horebeke schijnt aldus te danken te zijn aan verschillende factoren. Het liberale systeem van volledige godsdienstvrijheid garandeerde een wettelijk klimaat waarbinnen het mogelijk moest zijn voor iedere minderheid zijn eigen weg te gaan. De onverschillige houding van de katholieke geestelijkheid en bevolking, het grote isolement en de materiële onafhankelijkheid van de protestantse minoriteit, de sterke onderlinge controle binnen de leden van de kerkgemeente zelf en ten slotte, misschien vooral, het landelijke en patriarchale karakter van de bevolking, lieten toe dat „het kleine kuddeken" ook de 19de eeuw overleefde.

Deze factoren waren niet alle aanwezig op andere plaatsen in O.-Vlaanderen. We zullen zien dat het protestantisme er dan ook weinig vaste voet heeft gevonden.

De *Rapports de la Société Evangélique Belge* lichten ons, vanaf 1839, in over de vooruitgang der evangelisatie van O.-Vlaanderen.

Vóór 1840 was er buiten Maria-Horebeke enkel nog te Gent een groep protestanten te vinden met eigen dominee. Het waren hoofdzakelijk vreemdelingen. In 1840 wordt een poging aangewend om een post te stichten in Deinze. De predikant, bezoldigd door de Société, wil na succesvolle persoonlijke contacten publieke bijeenkomsten organiseren. Hij krijgt echter bevel van de Veiligheid onmiddellijk het land te verlaten. Het schijnt vooral de vreemde, meestal Nederlandse nationaliteit der predikanten te zijn geweest, die hen bijzonder verdacht maakte zowel bij het openbaar bestuur, als bij de bevolking, die nog steeds „Vlaams" sprak. Daarbij komt nog dat een groot gedeelte van de bevolking niet of onvoldoende kon lezen, zodat de bijbellectuur, één der hoofdpunten van de portestantse evangelisatie, en het lezen der diverse brochuren, het propagandamiddel bij uitstek in de 19de eeuw, bij velen geen ingang kon vinden.

Daarom zal één der eerste bekommernissen van de Société Evangélique zijn studiebeurzen te verlenen aan Belgen die zich tot het predikantschap geroepen voelen. In 1840 gaan er reeds twee kandidaten naar Genève: een Waal en een ex-pastoor uit het Antwerpse. In 1846 zal de eerste Belgische dominee in dienst treden, in Wallonië.

In 1847 klagen de rapporten nog steeds over het weinige succes dat in Vlaanderen wordt geoogst, en over de „persécutions du clergé".

Niettemin, ondanks het feit dat men moet wachten tot in 1903 alvorens officieel over het bestaan van een nieuwe post te Aalst te worden ingelicht, blijft het apostolaat doorgaan, vooral via persoonlijke contacten en het leuren met bijbels en vlugschriften. Zo horen we in 1854 van pogingen in Geraadsbergen, zonder resultaat, in 1858 van de bekering van drie joden te Gent, in 1859 van een berechting te Lokeren, enz.

Hier, zoals te Maria-Horebeke reageert de clerus maar van zodra de predikant enig succes behaalt. Te Gent echter blijkbaar tevergeefs: vanaf 1855 wordt hier van de predikatie werk gemaakt, en in 1857 telt de kerkgemeente reeds 60 communicanten en een publiek van een 200 leden. De katoencrisis, gepaard met voortdurende plagerijen, zet echter een honderdtal protestanten ertoe aan uit te wijken, meestal naar Roubaix. Op 5 juni 1865 kan dank zij de steun uit Zeeland de tempel worden ingewijd, en in 1889 telt de gemeente 560 zielen.

Buiten Gent en Maria-Horebeke dus weinig protestantse aanwezigheid. De enkelingen buiten deze kernen worden vermeld in een bisschoppelijk rapport van 1900 aan de nuntius dat we in annexe publiceren.

Ondanks de soms heroïsche inzet van predikanten en leurders scheen de Oostvlaamse bevolking onverschillig voor iedere evangelizatie. Daar waar het protestantisme niet sinds lang aanwezig was, of uit de vreemde was meegebracht, scheen het wegens de geringe mogelijkheden der missionarissen en de bedekte of openlijke weerstand van de bevolking, geen kans tot uitbreiding te hebben gehad. Van liberale pogingen tot protestantisering van Vlaanderen zoals o.a. Goblet d'Alviella het voorstond voor Waals-Brabant, zijn evenmin sporen terug te vinden.

Niet verwonderlijk dat het Vlaamse landsgeedelte in de jaarlijkse rapporten steeds terugkeert als een hopeloos verachterde en bijgelovige landstreek: „Les populations que nous évangélisons ont le sentiment moral étouffé ou matérialisé par une réligion, qui, tout en se donnant le nom d'Apostolique et Chrétienne, n'est qu'un tissu de grossières superstitions et un assemblage de vaines pratiques...".

BIJLAGE:

Minuut van brief van Mgr. Stillemans aan de nuntius ,sine dato (1900)
Bisschoppelijk Archief te Gent, Fonds Stillemans, Correspondentie met de nuntiatuur.

Evêché de GAND

Excellence,

En réponse à la circulaire de votre Excellence datée du 5 octobre 1900, n° 55, j'ai l'honneur de lui faire connaître qu'un questionnaire, rédigé d'après les données que cette circulaire fournissait, a été adressé à tous les curés du diocèse. De leurs réponses combinés avec les statistiques et renseignements officiels aussi bien qu'avec les renseignements particuliers dont je dispose, il résulte ce qui suit.

1° Il y a dans le diocèse de Gand sur une population totale de 1.035.000 habitants, environ deux mille protestants, soit quatorze à quinze cents dans la ville de Gand même, et cinq à six cents dans le reste de la circonscription diocésaine. A Gand ils possèdent trois temples, dont l'un appartient à la confession qui s'intitule Eglise évangélique d'Etat, l'autre à la confession soi-disant évangélique flamande et le troisième à la confession anglicane.

La plupart des protestants habitant la ville de Gand sont des étrangers Hollandais, Allemands, Anglais ou Suédois. Leur nombre reste à peu près stationnaire. Leurs ministres font peu de propagande personnelle, sauf dans un quartier ouvrier où ils tachent d'attirer les enfants à un catéchisme dominical qu'ils ont organisé et les adultes à un prêche spécial. Le succes cependant ne répond pas à leurs efforts: ils ont un tout petit nombre d'enfants à leur catéchisme et quelques femmes du peuple à leur prêche.

Il faut noter encore qu'au quartier maritime, il y a une maison pour matelots, Sailors Home, à la tête de laquelle se trouve un comité présidé par le ministre anglican, et ce comité a invité dernièrement un prêtre catholique devenu apostat à donner une conférence au temple évangélique. C'est sous l'inspiration du même comité qu'à été créé une association soi-disant neutre et sans caractère confessionnel, pour la moralisation des jeunes gens, mais dont l'origine fait fortement suspecter les tendances.

Les adhérents ne sont pas nombreux et se recrutent surtout parmi les protestants auxquels se sont joints quelques catholiques indifférents.

En dehors de Gand il y a une communauté protestante (église hollandaise) à Hoorebeke-Ste-Marie: elle compte 181 membres et subsiste dans cette localité depuis les troubles religieux du seizième siècle. Leur prédicateur est toujours un Hollandais qui ne fait pas de propagande autour de lui.

Les autres protestants disséminés dans le diocèse se contentent de vaquer à leurs affaires: plusieurs sont mariés à des catholiques.

2° Quant aux moyens dont ils se servent pour pervertir les fidèles, ils consistent surtout à répandre gratis des bibles et parfois quelques tracts.

Outre les prêches de Gand mentionnés tout à l'heure, il y a parfois, en été, des prêches à Renaix où assistent à l'occasion quelques socialistes (une quarantaine, au plus)). Les protestants de Hoorebeke qui ne font pas de propagande dans leur voisinage immédiat, envoient parfois aux marchés de Renaix et d'Audenarde un colporteur etc. qui récolte peu de succès.

Je parle pour mémoire seulement des représentations de l'Armée du Salut qui, ici comme ailleurs, ont un certain succès de curiosité, mais se sont effondrées dans le ridicule.

3° Les dispositions des masses catholiques vis à vis du protestantisme se résument en un seul mot: l'indifférence. Du reste les protestants ne constituent pas une fraction assez importante de la population pour attirer l'attention.

A Gand, il y a quelques années, un petit nombre d'individualités appartenant de nom à la réligion catholique, ont passé au protestantisme sous l'empire de la passion politique et quelque peu aussi par pose probablement. Ils n'ont pas fait souche. Les mauvais catholiques se contentent de mal pratiquer ou de ne pas pratiquer du tout leur réligion, sans s'embarrasser des formalités d'un autre culte.

4° Les protestants ne formant pas un corps compact, les autorités laïques ont peu à s'en occuper. Il se peut que dans telle grande ville certaines autorités peu favorablement disposées à l'égard de ceux que l'on est convenu d'appeler les cléricaux inclinent à favoriser les Protestants pour ennuyer les bons catholiques, mais cette disposition d'esprit est assez rarement dans le cas d'avoir à se manifester dans la pratique.

STATISTIEK

Aalst St.-Jozef: 75 protestanten
Afsnee: 2
Amougies: 9
Appels: 1
Assenede: 1
Bassevelde: 4
Berchem: 8
Burcht: 3
Kallo: 1
Kruibeke: 2
Dendermonde: ...
Eeklo: 8
Etikhove: 2 (tempel bezocht 4 maal per jaar door predikant van Hoorebeke, gazet met verzoek preeken bij te wonen. Soms waren 4 of 5 personen uit nieuwsgierigheid bij, uit de werkende klas)
Geraardsbergen: 1
Gent St.-Baafs: 5 huizen
St.-Jacobs: zoeken ijveraarster voor schepen
St.-Michiels: 1 familie. Dagbladen en strooibriefkes.
H. Kerst: Eenige ... had lokaal maar lukte niet. Eenige nieuwsgierige werklui
St.-Niklaas: 3 families
St.-Maarten: 3
St.-Stefaan: 3 huizen. Bijbels in de huizen. Preken: zelden, dienst en fabrieksmeisjes uit nieuwsgierigheid.
St.-Anna: 6 huish., tempel
St.-Elisabeth: 15, strooibriefkes; op de tempel 30 pers. aanwezig, hollandse schippers.
St.-Jan-Baptist: 30; propaganda en tempel waar leering en preeken. Gazetten en tracten. Onderstand aan anhangers in nood. Houten tempel. Sommige parochianen op preek en leering (woensdag). Werklieden, vooral vrouwen.
St.-Jozef: 3 huisgezinnen. Eene familie (kath.) woont preek bij in tempel (werklieden).
St.-Macharius: 3
St.-Pieters-Buiten: 10
Meulestede: 3 (strooibriefkes)
St.-Coleta: weinig
St.-Antonius: 12
Gentbrugge: 20
St.-Elooi: 4
Lede: 1
Ledeberg: 8
Lokeren: 1 huishouden
Loochristi: 2

Lovendegem: 1
Mariakerke: 1
Meerbeke: 1
Meirelbeke: 2 huisgezinnen
Melle: 14
Moerbeke-W.: 4
Nederzwalm: 5
Ninove: 10
Oostakker: 4
Oosterzele: 3
Orroir: 1
Overslag: 4 huisgezinnen
Ronse: Dominee van Hoorebeke wanneer vreemdelingen komen. Ook protestanten van Brussel op markt: gazetten, schriften enz. Laatste maal: 40 tegenw. Socialisten en enige nieuwsgierigen. Eenige buitenmensen nemen bijbel uit nieuwsgierigheid.
Rupelmonde: 1
Schoonaarde: 10
St.-Amandsberg: 6
Id. H. Hart: 4 families
St.-Anna (Antw.): 30
St.-Denijs-Westrem: 20
St.-Gillis-Dendermonde: 1 + 2 huishoudens (strooibriefkes).
St.-Gillis-Waas: 1
St.-Margriet: 1
St.-Maria-Hoorebeke : 181, geen propaganda hier, maar in de naburige parochies, op de markt. Hebben leurders met gazetten, bijbels enz. Zonder bijval. Onverschillig. 99% sterven zonder voeling. Protestantse tempel.
St.-Niklaas: 6
Id. OLV: 1
Id. St.-Jozef: 1
Sleidinge: 3
Temse: 6
Vlassebroek: 1
Waarschoot: 1
Wetteren: 1
Zelzate 5 of 6 huizen
Zulte: 20
Zwijnaarde: 1, alle twee of drie jaar bijbels, gazet: moeite voor niets.

MAATSCHAPPIJ VOOR GESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE

TE GENT

★

Publicaties

De volgende uitgaven van de Maatschappij zijn nog voorradig en kunnen besteld worden bij de heer J. Pauwels, Stadsarchief, Abrahamstraat, Gent :

Nieuwe Reeks van de Handelingen	Dl. I, 1944	150 fr.
	II, afl. 2 1945	50 fr.
	IV, afl. 2 1949-50	150 fr.
	VI, 1952	»
	VIII, 1954	»
	X, 1956	»
	XI, 1957	»
	XII, 1958	»
	XIII, 1959	»
	XIV, 1960	»
	XV, 1961	»
	XVI, 1962	»
	XVII, 1963	»
	XVIII, 1964	»
	XIX, 1965	»
	XX, 1966	»
	XXI, 1967	»
	XXII, 1968	»
	XXIII, 1969	»
	XXIV, 1970	»

OVERDRUKKEN :

J. Nenquin, *Zoutontginning in de prehistorie,* 1955, 45 fr.

Van den Gheyn, *L'Odyssée de l'Agneau Mystique pendant la guerre de 1940* (1945), 45 fr.

VERHANDELINGEN :

H. Pirenne: *Chronique rimée des troubles de Flandre,* 70 fr.

H. Roosens: *De Merovingische begraafplaatsen in België,* 1949, 200 fr.

A. De Vos: *Inventaris der Landbouwpachten in de Gentse Jaarregisters van de Keure,* 2 delen, samen 200 fr.

Handelingen van het 36e Congres van de Federatie der Historische Kringen van België, 1956, 400 fr.

Faipoult: *Mémoire statistique du département de l'Escaut,* 150 fr.

F. Vandenhole: *Inventaris van nieuws-, vak- en kiesbladen* (Publikatie in samenwerking met de Universiteitsbibliotheek te Gent) 300 fr.

Château Gaillard IV - Kolloquium Gent 18-25/8/68: *De versterkte woning en de materiële beschaving in de Middeleeuwen.*